ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 7

Pariisi

3/I 1928

5000—11—27. 3578.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa tammikuun 3 p:nä 1927.

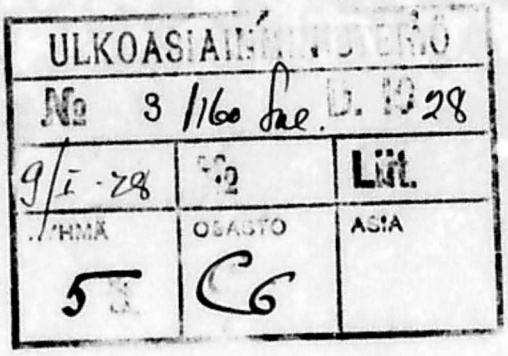

N° 2

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 7, joka sisältää:

Kauppasopimus Uruguayn kanssa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

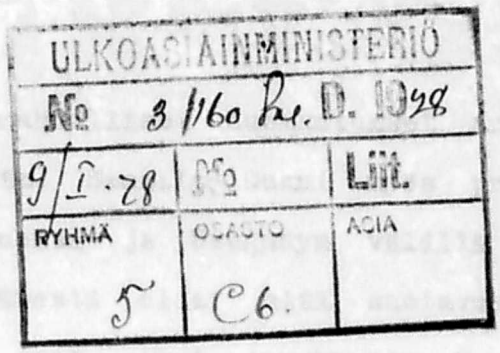

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N° 7

joulukuun 31 p:ltä 1927.

Kauppasopimus Uruguayn kanssa.

Käydessäni tänään Uruguayn ministerin Guanin luona, joka, kuten tunnettua, oli Kansainliiton viimeisen assamblean presidentti, tuli puheeksi hänen ja ministeri Voionmaan välillä Genèvessä viime syyskuussa käyty keskustelu kauppasopimuksen mahdollisesta solmimisesta maittemme välillä. Guani pyysi minua antamaan pari meikäläistä mallisopimusta hänelle, jotka hän sittemmin lähettäisi Montevideoon tutkittaviksi. Tämän tapahduttua Guani palaisi asiaan, esittäen

silloin hallituksensa mahdolliset huomautukset antamani materialin johdosta. Samalla Guani myös puhui suotavuudesta solmia Suomen ja Uruguayn välillä arbitragesopimus, mikä hänestä olisi sitä suotavampaa, koska molemmat kansat ovat siksi innokkaita Kansainliiton kannattajia. Tähän luonnollisesti en vastannut kuin parilla ylimalkaisella kohteliaisuudella, koska tietystikään en halunnut sitoa hallitukseni käsiä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 8

Pariisi

3/1 1928

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 6

Parisissa tammikuun 3 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 4/160 Sal. D. 1928
9/I.28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 8, joka sisältää:

Elysée'ssä vaihdetut uudenvuodenpuheet.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 4/160 Sae. D. 1928
9/I. 28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N° 8

tammikuun 1 p:ltä 1928.

Elysée'ssä vaihdetut uudenvuodenpuheet.

Tämänpäiväisessä, tavanmukaisessa Presidentin uudenvuodenvastaanotossa Elysée'ssä tervehti diplomaattikunnan vanhin, paavin nuntius Tasavallan Presidenttiä seuraavin sanoin: (kts. liite 1). Tähän vastasi Tasavallan Presidentti seuraavalla tavalla: (kts. liite 2).

Holma

Liste 1

Monsieur le Président,

A l'aurore de cette nouvelle année, mes collègues et moi nons avons l'honneur et la joie d'offrir à Votre Excellence les voeux que nos souverains et nos chefs d'Etat ainsi que nous-mêmes forment pour la France.

Nous souhaitons à votre noble et grande nation ce que nous désirons pour nos propres pays: qu'elle puisse toujours dans une pleine sécurité et une tranquilité parfaite, consacrer tous ses efforts à l'accroissement de sa prospérité morale et économique. Cette prospérité est un bienfait insigne de la paix. Les peuples qui le savent et qui, du reste, n'ont pas oublié les terribles souffrances de la guerre, demandent que la paix soit consolidée et garantie dans la justice et la fraternité. Nous connaissons les généreux sentiments de la France et la volonté qu'elle a d'associer à la défense de ses propres intérêts le maintien de la concorde parmi les nations. Nous nous en réjouissons vivement parce que son influence, si considérable dans le monde, rendra de très précieux services à cette noble cause qui tient également à coeur à nos gouvernements.

A ces voeux, nous sommes heureux d'ajouter les souhaits les plus chaleureux pour la félicité personnelle de Votre Excellence. Nous vous prions, Monsieur le Président, de les agréer comme l'expression non seulement de notre profond respect, mais aussi de notre vive gratitude pour l'ex-

quise amabilité avec laquelle vous facilitez notre mission.

Daigne le divine Providence exaucer ces voeux que nous formons pour la prospérité de la France et pour le bonheur de Votre Excellence.

Monsieur le nonce,

C'est un devoir particulièrement agréable pour moi que d'accueillir en ce premier jour de l'année les membres du corps diplomatique et c'est avec la plus sincère gratitude que je reçois les voeux dont vous avez bien voulu vous faire l'interprète en leur nom. Tous mes compatriotes sauront, soyez-en assuré, apprécier les sentiments généreux que vous avez émis sur la politique du gouvernement français.

Et puisqu'il est d'usage, au début d'une année nouvelle, de faire un retour sur le passé et d'anticiper en quelque sorte sur le jugement de la postérité et de l'histoire qu'il me soit permis de constater, non sans satisfaction, que la période qui vient de se clore a marqué un nouvel et heureux effort des gouvernements pour consolider la paix et pour donner des gages à ce besoin d'ordre et de progrès qui est inné chez tous les peuples. Je n'en veux pour preuve que le développement si frappant des idées de justice internationale et d'arbitrage qui demeurent la grande conquête du droit des gens moderne et, symptôme non moins réconfortant pour l'avenir, le consentement unanime des esprits à une conception nouvelle des rapports internationaux où le culte de la patrie se concilie et s'harmonise avec les devoirs que confère à chaque Etat son rang dans la grande famille des nations.

Certes, l'oeuvre entreprise pour organiser la paix sur des bases inébranlables et consacrer entre les peuples

une collaboration amicale et confiante est encore loin de son terme, mais elle ne dépasse ni les facultés de réalisation ni la volonté des gouvernements qui sauront mener à bien, j'en ai le ferme espoir, la haute mission qui leur incombe.

J'adresse aux éminents chefs de mission accrédités auprès de moi, qui continueront à être les fidèles auxiliaires de cette tâche, mes souhaits bien sincères de bonheur et de succès ainsi que l'expression des voeux que je forme pour les souverains et chefs d'Etat qu'ils ont l'honneur de représenter.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 9.

Pariisi

12/I 1928

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa tammikuun 13 p:nä 1928.

N° 57

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 6/160 Sec. D. 1928
18/I-28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO Cb | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 9, joka sisältää:

Venäjän asioita.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 6 / 160 Sal. D. 1928
18/I.28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N° 9

tammikuun 12 p:ltä 1928.

Venäjän asioita.

Eilen kävi luonani venäläisten emigranttien epävirallinen edustaja Berlinissä, ministeri Bodkin, joka ajoittain myös asuu täällä Parisissa. Olen tuntenut hänet useita vuosia - hän oli sodan syttyessä muistaakseni Venäjän ambassadineuvos Berlinissä ja on emigranttikysymysten parhaimpia experttejä. Hän istui kauan luonani, ~~xx~~ juttelimme Venäjän kysymyksistä, ja sain hänen lähdettyään sen käsityksen, että hänen käyntinsä päätarkoituksena tällä kertaa oli minulle vakuuttaa seuraavaa.

Eräässä täällä ilmestyvässä venäläisessä leh-

dessä, jota en ole nähnyt, oli äskettäin hänen sanojensa mukaan Sasonoffin kuoleman johdosta kirjoitus, jossa kerrottiin Sasonoffin olleen erikoinen Suomi-vihollinen ja että hän vielä viime aikoina olisi mielipiteenään lausunut, että mahdollisen restauration tapahtuessa Venäjällä Suomikin olisi saatettava entiseen yhteyteensä Venäjän kanssa. Bodkin useampaan kertaan vakuutti asianlaidan ei olevan näin: hän oli useampaankin kertaan tavannut Sasonoffin viime vuosina, ja oli ollut puhe näistäkin asioista, ja oli hän saanut sen vakaumuksen, että Sasonoff piti, kuten yleensä kaikki järkevät emigrantit, pitävät, Suomen itsenäisyyden säilymisen päivänselvänä asiana. En mainitsisi tätä erikoisemmin - saahan usein venäläisiltä kuulla tällaisia fraaseja - , jollei kertojani olisi ollut juuri Bodkin, jonka tunnen hyvästi ja jolla ei ollut mitään syytä tulla tätä minulle sanomaan, jollei hän sitä tarkoittanut ja jollei hänen nimenomainen tarkoituksensa olisi ollut minulle vakuuttaa tuon kirjoituksen olleen erheellisen.

Ansaitsee muutenkin huomiota se, mitä Bodkin minulle kertoi Venäjän oloista. Hän piti Trotskin ja kumppanien lähettämistä Siperiaan selvänä todistuksena Kremlin, ei vahvuudesta, vaan päinvastoin heikkoudesta. Hän katsoi, että asiat Moskovassa nyt todellakin al-

kavat kulkea huonommin, s.o. hänen kannaltaan paremmin, ja hän sanoi sanallisesti näin: "Tähän saakka olen ollut pessimisti, mutta en voi olla Teille sanomatta, että nyttemmin alan taasen toivoa. Minulla on se varma luulo, että tämä on lopun alkua." (Tätä taustaa vastaan katsottuna saa myöskin alussamainitsemani kiintoisan taustan.)

Toiseksi oli varsin mielenkiintoista se, mitä Bodkin, joka viime aikoina on ollut enimmäkseen Berlinissä, sanoi Saksan suhtautumisesta Moskovaan. Hän sanoi näet näin: "Saksassa on luottamus Venäjään hävinnyt. Muodollisesti ylläpidetään suhteita Moskovaan, kuten ennen, mutta minulla on xxxx lukuisia todistuksia siitä, että kulissien takana jo ajatellaan toisin, ja kiintoisinta on ehkä se, että yksin Berliner Tagerblatt'in tunnettu kirjeenvaihtaja Moskovassa, Paul Scheffer on alkanut sähköttää ja kirjoittaa lehdelleen aivan toisessa äänilajissa kuin tähän asti." Omasta puolestani on minulla aivan sama käsitys kuin Bodkinilla, mistä, kuten muistettaneen, useamman kerran viime aikoina Berlinistä kerroin.

Minulla on tällä viikolla Paneuropan työkomitean kokouksen johdosta sekä muutenkin ollut tilaisuus keskustella useiden henkilöiden kanssa Venäjän kysymyk-

sistä. (Paneuropan kokouksesta y.m. teen erikseen selkoa.) Kuten muistettaneen, kirjoitin vähän ennen lähtöäni Berlinistä saaneeni kuulla, että ent. sisäministeri Koch (Koch-Weser), Saksan demokraattien johtaja, joka alkusyksystä teki pitkän matkan Venäjälle, sieltä olisi palannut varsin pettyneenä näkemäänsä ja kuulemaansa. Tapasin tällä viikolla useampaan kertaan Koch'in, jonka vanhastaan tunnen, - hän edusti täällä Saksan Paneuropa-liittoa. /Kysyin häneltä aivan suoraan vaikutelmiaan Venäjältä, niin hän minulle useampaan otteeseen, kuten myöskin eräille toisille osanottajille, peittelemättä myönsi saaneensa Venäjällä sen käsityksen, että olot siellä ovat vallan kestämättömät. (trostlos). Satuinpa vielä Saksan ambassaadin aamiaisilla Paneuropalle kolmantena kuulemaan pienen kontroversin Kochin ja Saksan ent. kanslerin, Wirth'in välillä, joka sattumalta on Parisissa, Venäjän asioista. Wirthin alkaessa puhua Venäjän exporttimahdollisuuksista, teki Koch pilaa hänen utooppisista toiveistaan. Mielestäni ansaitsee tulla mainituksi tämä seikka, koska Kochilla on suuri vaikutus puolueeseensa sekä Berliner Tagerblattiin, jonka Moskova-ystävällisyys on ollut mitä suurin.

Kun

Venäjän suhtautumisesta Genèveen oli puhetta

eräänä iltana Politiksen kanssa. Politis sanoi tällöin saaneensa Genèvessä sen käsityksen, että venäläisten halu tulla Genèveen todella olisi vakavasti otettava ja että tämä olisi käynyt ilmi eräistä yksityiskeskusteluista Genèvessä Litvinoffin ja eräiden Kansainliiton herrojen kesken. Koska otaksun, että edustajamme Genèvessä ovat tästä asiasta raporteeranneet, en siihen tässä syvenny. Mainitsen vain, että kansleri Wirth, jolta asiaa vähän utelin, naurusuin vakuutti, että venäläisissä ei tällaista halua ole ja että he yksinomaan koettavat bluffata.

Viron lähettilään Pustan kanssa myös eräänä päivänä keskustelin pitkään Ranskan suhtautumisesta Moskovaan, josta jo parissa aikaisemmassa raportissa olen kirjoitellut. Pusta kertoi tällöin Briandin hänelle ennen Genèven viimeistä neuvoskokousta vakuuttaneen, että Ranskalla ei suinkaan ole minkäännäköisiä aikeita solmia yksinään non agressio sopimusta Venäjän kanssa, ja lisänneen, että jos tällaisia käsityksiä on vallalla, niin tulee tehdä kaikki niiden hälventämiseksi. Ja Genèvessä oli Briand Pustan mukaan sanonut Litvinoffille aivan suoraan olevansa valmis vain sillä ehdolla neuvottelemaan Moskovan kanssa non agressiosta, että Moskova tekee samanlaisia sopimusehdotuksia läntisille rajanaapureilleen. Pustan mu-

kaan ei ole tässä suhteessa tapahtunut mitään muutosta, ja samaa vakuutti minulle Latvian lähettiläs joulun alla. Minussa on vahvistunut päivä päivältä se käsitys, että mitään odottamattomia venäläis-ranskalaisia neuvottelutuloksia ei ole pelättävissä ja että ne parlamentaarikot, Philippoteaux y.m., jotka, kuten tunnettua, venäläis-ranskalaisia neuvotteluja ajavat, pääasiallisesti sen tekevät, kuten sanoi Pusta, koska heillä täytyy olla jotakin tekemistä. Moskovan uuden ambassadöörin saapuminen on terveyssyistä jonkun verran lykkääntynyt. Kysymys hänen mahdollisista instruktioneistaan ei ole lainkaan aktuaali, neuvottelut Amerikan kanssa kun tällä hetkellä nielevät kaiken intressin. Siitä erikseen.

P.S. Kirjoitettuani yllaolevan sain ne suomalaiset lehdet, joissa puhutaan Grevenitz'in ja emigranttien täkäläisen edustajan, Giers'in välisestä kirjeenvaihdosta. Koska tässäkin kirjeenvaihdossa koskettellaan kysymystä mahdollisesti tulevan valkoisen Venäjän suhtautumisesta läntisiin rajanaapureihinsa, ei ole vallan mahdotonta, että Bodkinin käynnin luonani oli aiheuttanut ainakin osaksi myös tässä kirjeenvaihdossa ilmennyt, eräille Venäjän naapureille vähemmän mieluinen kannanotto.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 10.

Pariisi

14/I. 28.

5000—11—27. 18573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa tammikuun 14 p:nä 1928.

N° 62

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 7 1160 Saap. D. 1928
4/I-28 | № | LIITE
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 10, joka sisältää:

Kysymys Ranskan frangin stabilisoinnista.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 7/160 Sec. D. 1928
4/I.28 № Lit.
RYHMÄ 5 OSASTO C6. ASIA

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N° 10

tammikuun 14 p:ltä 1928.

Kysymys Ranskan frangin stabilisoinnista.

Vastaukseksi Ulkoasiainministeriön sähkösanomaan N° R-13 eilispäivältä, koskien otsakeasiaa, vastasin seuraavasti:

"5. Suunnitelma ajankohta pidetään ilmeisesti vaalitarkoituksissa täysin salassa. 13."

Tämän johdosta pyydän saada lisäksi huomauttaa seuraavaa.

Kysymys Ranskan frangin stabilisoinnista tai valorisoinnista on Ranskan sisäpolitiikan kaikkein keskeisimpiä kysymyksiä, josta on loppumattomasti kirjoitettu, ja joka kaikissa poliittisissa kokouksissa on yhtenä keskustelunaiheena. Voinee pitää varmana, että

Poincarélla, finanssiministerillä, on täysin valmiiksi suunniteltu ohjelma taskussaan. Tätä ohjelmaa, niin sanotaan, ei tunne kukaan muu kuin hänen lähin miehensä. Lähetystön advokaatti vakuutti meille juuri eilen, että finanssiministeriön virkamiehetkään eivät tunne sen yksityiskohtia. Juuri tämä Poincarén täydellinen vaiteliaisuus on aiheuttanut melkoisen levottomuuden poliittisessa mielialassa, koskapa Poincarén kaikki vastustajat, sekä vasemmalla olevat, jotka ovat tyytymättömiä hänen "diktatuuriinsa", että oikealla olevat, jotka syyttävät häntä liiallisesta pehmeydestä yhteiskunnan vihollisiin nähden (nyttemmin on tosin hallitus pakoittanut eduskunnan suostumaan viiden tunnetun kommunistijohtajan vangitsemiseen), tuntevat asemansa heikkouden vaalitaistelun alkaessa. Kerrotaanpa, että Poincarén poisjääminen uudenvuoden vastaanotoista ei riippunut vilustumisesta, kuten virallisesti ilmoitettiin, vaan että syynä siihen oli morbus diplomaticus, joka johtui hänen ja hallituksensa vasemmistoainesten välisestä erimielisyydestä juuri stabilisoinnin yhteydessä olevista kysymyksistä, jälkimäiset kun puolueittensa pakoituksesta asettivat Poincarélle vaatimuksen, että suunnitelma heti julkaistaisiin.

Välttääkseen turhan agitatioaineiston antamista

vastustajille ja yleensä vaalipolitikoille sekä senkautta säilyttääkseen eräänlaisen gloriansa, joka hänellä kieltämättä yhteiskunnassa on, sekä pitääkseen kätensä vapaina ja tiensä auki, Poincaré menettelee, kuten menettelee. Varsin yleisenä käsityksenä on se, että hän tekee voitavansa saattaakseen julkisuuteen sekä stabilisointisuunnitelmansa että myöskin ajankohdan sen realisoimiseksi vasta vaalien jälkeen. Tämä luonnollisesti ei tule häntä estämään, jos hän katsoo sen itselleen ja puolueelleen opportuniseksi, odottamatta ja äkkiä panemasta suunnitelmaansa voimaan, vaikkapa päivästä toiseen.

Edelläsanotun lisäksi on vielä huomattava, että koko kysymys melko lailla on riippuvainen niistä neuvotteluista, joita aikaisemmin tai myöhemmin tullaan käymään toiselta puolen Dawes-suunnitelman korjaamiseksi eli modifioimiseksi, toiselta puolen liittoutuneitten sotavelkojen lopulliseksi järjestämiseksi, jotka molemmat kysymykset ovat keskenään yhteydessä ja piakkoin joutunevat varsin aktuaalisiksi. Kuten tulen toisessa yhteydessä laajemmin esittämään, luulen kuitenkin, että nämätkin kysymykset, mikäli mahdollista, koetetaan lykätä vaalien jälkeen.

Kuten sanoin, on tällä haavaa aivan mahdoton antaa mitään detaljitietoja frangin stabilisointisuunnitelmasta, mutta olen koettava seurata asian kehitystä niin tarkkaan kuin suinkin.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 11 -

Pariisi

17/I 1928

3000—11—27. 18578 -

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 81

Parisissa tammikuun 17 p:nä 1928.

ULKOASIA...
№ 8/161 Sae. ... 1928
23/I-28 | № | LIT.
RYHMÄ 5 | OSASTO P6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 11, joka sisältää:

I. Paneuropan keskuskomitean kokous,

II. Petroolikysymys.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 8/161 Sue. D. 1928
23/I-28 № LIII
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N° 11

I.

tammikuun 16 p:ltä 1928.

Paneuropan keskus-
komitean kokous.

Käydessäni syksyllä Wienissä jättämässä hyvästit, tapasin siellä Paneuropan tunnetun alkuunpanijan, kreivi Coudenhove-Kalergin, minkä ennestäänkin tunsin. Hän kertoi minulle aikovansa tammikuun alkupuoliskoksi kutsua Parisiin koolle Paneuropa-järjestön keskuskomitean, pääasiallisesti neuvottelemaan vuoden 1928 kuluessa Parisissa toimeenpantavaksi ajatellusta, toisesta yleisestä Paneuropa-kongressista, sekä pyysi minua ottamaan osaa tämän komitean töihin. Huomautin jo silloin heti, että Suomessa ei ole olemassa Pan-

europan unionia sekä että näin ollen minun suhteeni työkomiteaan on varsin häälyvä, mutta lupasin asiaa tiedustella ulkoasiainministeriöltä. Kirjoitin sittemmin ulkoasiainministeri Voionmaalle, pyytäen häneltä lupaa saada ottaa osaa mainittuun kokoukseen, koska katsoin sellaisen ei voivan vahingoittaa meitä, mieluummin päinvastoin, ja koska päättelin sen kautta heti toimintani alussa täällä pääseväni yhteyteen huomattujen politikkojen kanssa. Myöhemmin ministeri Voionmaa minua kehoittikin vastaamaan myönteisesti kreivi Coudenhove-Kalergin pyyntöön.

Työkomitea, johon kuuluvat lähinnä eri maiden alaunioonien puheenjohtajat, on viime viikon kuluessa useana päivänä täällä kokoontunut. Kokoukseen ovat ottaneet osaa seuraavat henkilöt: kreivi Coudenhove-Kalergi, ranskalaisen Paneuropa-komitean puheenjohtaja, ent. ministeri Loucheur, ranskalainen kirjailija Francis Delaisi, Saksan ent. varakansleri ja sisäministeri Koch, Puolan ent. ministeri Lednicky, Kreikan täkäläinen lähettiläs Politis, Viron täkäläinen lähettiläs Pusta, Itävallan täkäläinen lähettiläs Grünberger, herra Sautreau (naimisissa Björnstjerne Björnsonin nuorimman tyttären kanssa), Englannin edustajana tohtori Watts, Belgian edustajana tohtori van der Ghinst (joka Wandervelden kanssa kävi Venäjällä).

Unkarin edustajana herra Auer sekä allekirjoittanut. Kokoukset pidettiin Carnegie-instituutin huoneistossa, joka instituutti, kuten tunnettua, on Paneuropan tärkeimpiä suojelijoita. Ennen hajaantumistaan kävivät osanottajat myös Briandin luona, joka on Paneuropan kunniapresidentti.

Koska allekirjoittanut oli läsnä yksinomaan à titre d'information, en ottanut osaa keskustelmuksiin, tyytyen kuulijan osaan.

Coudenhove-Kalergin pääasiallisena tarkoituksena oli kokouksen kokoonkutsuessaan valmistella kongressin ohjelmaa, mutta kokouksen pääasiallinen työ kohdistui kuitenkin itse Paneuropa-käsitteen ja -liikkeen taktiikan selvittelemiseen. Kävi vaikeuksitta ilmi, että useat osanottajat halusivat selvitystä itse Paneuropan ohjelmasta, sen käytännöllisistä tarkoitusperistä, sen suhteista Kansainliittoon sekä sen suhteista muihin olemassaoleviin samantapaisiin rauhanorganisatioihin, jotka toimivat ulkopuolella Kansainliiton varsinaisten puitteitten. Heti alussa Loucheur pitkässä lausunnossa tehosti näiden kysymysten selvittämisen välttämättömyyttä, nimenomaan huomauttaen, että Ranskassa ja varsinkin maaseudulla on vallalla vissi epäilys kaikkiin niihin liikkeisiin nähden, jotka existeeraavat Kansainliiton rinnalla. (Tä-

hän lisään, että Paneuropa Ranskassa ei nauti erikoista suosiota, koska pelätään sen itävaltalaista alkuperää ja sen johdosta sen mahdollista saksalaista väritystä. Tämä lienee myös syynä, että Coudenhove-Kalergi, joka itse puolestaan ei ole mikään Saksan erikoinen ihailija, nimenomaan on tahtonut sijoittaa seuraavan kongressin sekä sen valmistelua tarkoittavat komiteakokoukset Parisiin.) Englannin edustaja alleviivasi erikoisesti sitä, että Paneuropan propagandaa Englannissa vahingoittavat muut liigat ja associationit, joiden kokoonpano on vahvasti vasemmistolainen. Saksan edustaja Koch taasen mainitsi, että Saksassa jo on aikaansaatu yhteinen kartelli kaikista niistä liittoutumista, joiden tarkoituksena on nimenomaan Europan maitten yhteistyön propagoiminen, ja jätti kokoukselle tätä koskevan memorandumin, jonka eri vehikkelillä olen lähettävä ulkoasiainministeriölle. Politis erikoisesti painosti välttämättömyyttä saada Paneuropa jollakin tavalla sovitetuksi Kansainliiton yleisiin puitteisiin. Hän puolestaan katsoi Kansainliiton työn itsessään vievän siihen, että käy tarpeelliseksi muodostaa, mitä hän kutsui organismes secondaires, jotka huolehtisivat erikoiskysymyksistä ja niitä valmistaisivat Kansainliitolle. Tällaisen läheisen kollaboration ei tar-

vitse millään tavalla merkitä konkurrenssia Kansainliiton ja Paneuropan välillä. Se päinvastoin liittäisi ne lähemmäksi toisiinsa, antaisi Paneuropalle positiivisemman ohjelman ja vapauttaisi Kansainliiton organisatioita eräistä liiallisista tehtävistä. Tämä käsitys Paneuropan läheisemmästä yhteistyöstä Kansainliiton kanssa saavutti kaikkien läsnäolevien yksimielisen kannatuksen, ja katsoisin oikeastaan, että tämä toteaminen oli kokouksen tärkein, ehkäpä ainoa positiivinen saavutus. En voi olla kuitenkaan sitä heti lisäämättä, että varsinainen ohjelmasisältö kaikista keskusteluista huolimatta edelleenkin jäi varsin häälyväksi ja että minusta Coudenhove-Kalergi vielä on ~~liian~~ liiaksi nuori, liiaksi ideologinen ja liiaksi tottumaton, ehkäpä myös epäkäytännöllinen, voidakseen samalla todistavasti ja samalla käytännöllisesti luoda kuulijoittensa eteen selvän kuvan siitä, mihinkä hän todellakin lähinnä pyrkii, joka epäselvyys luonnollisesti ei ole vaikuttamatta epäedullisesti niihin toimenpiteisiin, joita hän on suunnitellut ideoittensa toteuttamiseksi. En voi salata, että minuun kokous ei tehnyt erikoisen vakuuttavaa vaikutusta, puhuttiin liiaksi ins Blaue ja monissa kohdin jäi hyvä tahto edustamaan tyhjentävää vastausta.

Puhuakseni vielä Paneuropan suhtautumisesta Kansainliittoon, oli kiintoista havaita, että eräät jäsenet, varsinkin Politis ja Pusta, olisivat valmiit siirtämään Paneuropan koko toiminnan Genèveen, ja he ehdottivatkin ensi kongressin pitämistä Genèvessä, eikä Parisissa. Tätä vastustivat useat puhujat, mutta lähinnä saksalainen ja itävaltalainen, joiden sanoista saattoi lukea pelon, että Paneuropa liiaksi kytkettäisiin Kansainliittoon ja sen organismeihin, kun sitävastoin juuri ennenkaikkea Saksassa toivotaan Paneuropan pysyvän riippumattomampana ja itsenäisempänä, kuin mitä se olisi, jos se kokonaan joutuisi Kansainliiton syliin. Ministeri Koch sanoikin, kuten asianlaita todellisuudessa on, että Saksassa monissa piireissä on suurempi innostus Paneuroppaan kuin Kansainliittoon, juuri ensinmainitsemistani syistä. Ja Koch sanoi eräässä yksityiskeskustelussa Saksassa ei aina ymmärrettävän sitä, että Euroopan asiat hoidetaan esim. Etelä-Amerikan valtioitten välityksellä. Vanha skismi uudessa muodossa. Päätökseksi jäi kuitenkin pitää kongressi ~~xx~~ ensi marraskuun ensi viikolla Parisissa Loucheurin toimiessa presidenttinä. On turhaa lisätä, että tähän päätökseen ehkä etupäässä kuitenkin vaikutti se seikka, että Coudenhove-Kalergille itselleen Paneuropa on myös

persoonallinen kysymys ja että hän mielellään, huolimatta siitä, että hän kernaasti näkee yhteistyön Kansainliiton kanssa vahvistuvan, kuitenkin haluaa pitää liittonsa mahdollisimman itsenäisenä, mikä itsenäisyys myös hänelle persoonallisesti takaa suuremmar vaikutusvallan ja mahdollisen kunnian.

Kokouksessa päätettiin myöskin selvittää Paneuropan suhteet olemassaoleviin muihin samantapaisiin liittoihin ja associatioihin samaan tapaan kuin Saksassa jo on tehty, s.o. siten, että kooperatio niiden ja Paneuropan välillä kävisi entistä selvemmäksi ja määrätietoisemmaksi, silti johtamatta fusioniin. Päätettiin myös ensi toukokuun puolivälissä pitää uusi työtoimikunnan kokous. Koska mielestäni Paneuropa, varsinkin jos se nyt tästä lähtien joutuu lähempään yhteyteen Kansainliittoon, on idea, jonka tarkoitus on kaikin puolin kannatettava, olkoon, että sen metoodit tähän saakka ovat jossain määrin kärsineet liiallisesta ideologiasta, ja koska se rauhallisin keinoin pyrkii samaan suureen päämäärään kuin Kansainliittokin ja koska ensisyksyinen kongressi Parisissa ilmeisesti tulee muodostamaan käännekohdan Paneuropan elämässä sekä lopulta katsoen siihen kansainväliseen yhteistyön mahdollisuuteen, jota se edustaa ja nyt jo osaksi realisoi, olisi minusta

syytä, että osanottoa keskuskomitean täihin jatkettaisiin ja että minulle annettaisiin oikeus toukokuussakin ottaa osaa komitean töihin, ei ainoastaan à titre d'information. Huomautan vielä, että komitean jäsenyys ei ole mikään niin presisoitu käsite, että siihen tarvittaisiin nimenomaista päätöstä unioonin puolelta, vaan on tähän asti toimittu niin, että kreivi Coudenhove-Kalergi on kutsunut ottamaan osaa sen täihin ne henkilöt, joiden kanssa hän on toivonut yhteistyön vievän hedelmällisiin tuloksiin. Lisään vielä senkin, että juuri ottamalla osaa Paneuropan kokouksiin, olivat ne minkä nimisiä tahansa, saatamme myös vaikuttaa niiden päätöksiin. Ja kuta suuremmaksi Paneuropan kannattajien luku kasvaa, sitä helpommaksi käy myöskin sen työn käytännöllinen organisatio, joka, kuten jo olen maininnut, on jättänyt varsin paljon toivomisen varaa. Myöskin ne nimet, jotka alussa mainitsin, takaavat, että mistään konkurrenssista Kansainliiton kanssa ei ole puhetta, päinvastoin on kehitys kulkemassa siihen, että Paneuropasta muodostuu uusi Kansainliiton toimintamuotó. Sinä kokouspäivänä, jolloin keskusteltiin tulevan kongressin ohjelmasta ensi syksynä, olin lähetystön töitten vuoksi estetty sinne menemästä, mutta kuulin osanottajilta, että mitään tärkeämpiä päätöksiä ei tämän johdosta oltu tehty. Kuitenkin tiedän, että tar-

koituksena on, mikäli mahdollista, järjestää ensi kongressi taloudellisten kysymysten pohjalle, s.o. niin, että useimmat esitykset ja raportit käsittelisivät Europan yhteisiä taloudellisia kysymyksiä. Kaikki tähän kuuluvat käytännölliset seikat ratkaistaan lopullisesti vasta tpukokuun kokouksessa.

En voi kieltää, että ohjelmaakin valmistettaessa, mikäli siitä kuulin, vallitsi eräänlainen ylimalkaisuus ja presiisien ohjelmakohtien puute, mutta on tässäkin suhteessa mielestäni lupa toivoa, että kongressin valmistamisen jättäminen ranskalaisiin käsiin luo tarpeellista ja tervetullutta selvyyttä kaikkiin näihin kysymyksiin.

Kokouksen rinnan oli useita tilaisuuksia järjestetty, joissa osanottajilla oli mahdollisuus yksityisiin keskusteluihin. Siten Viron lähettiläs antoi osanottajille päivälliset, Carnegie-instituutti samoin aamiaiset y.m.

Kiintoista oli nähdä, millä tavalla Saksan ~~lähettilästä~~ edustajaa kohdeltiin erinomaisesti. Hänet ottivat sitäpaitsi sekä Poincaré että Briand yksityisaudienssiin vastaan, ja kertoi minulle Koch itse olleensa erikoisen tyytyväinen molempiin käynteihinsä. Samoihin aikoihin oli myöskin Saksan ent. kansleri Wirth täällä (Saksan ambassadööri oli kutsunut minut aamiaisille

yhdessä näiden herrojen sekä Coudenhove-Kalergin kanssa.). Wirth oli täällä lähinnä informoitumassa Ranskan sisäpolitiikasta ja vaalivalmisteluista; ansaitsee mainitsemista, että Briand antoi hänen kunniakseen suuret aamiaiset. Nämätkin seikat viittaavat siihen, miten, huolimatta vaaliaikojen poliittisesta arkuudesta, saksalais-ranskalainen lähentely tekee jatkuvia edistysaskeleita.

Holma.

II.

Tammikuun 17 p:ltä 1928.

Petroolikysymys.

Lehdistössä ei näy herättäneen tarpeeksi suurta huomiota eräs lausunto, minkä Briand teki t.k. 13 päivänä Kamarin yhtyneille ulkoasiain- ja petroolivaliokunnille. Hän näet ilmoitti olevan tulossa ranskalais-englantilais-amerikkalaisen yhteisen petroolisopimuksen, jonka sisällyksestä tosin ei ole sen tarkempaa tietoa annettu. Tämä sopimus, jos se aikaansaadaan, /pitkäaikaisen petroolirriidan ratkaisun ainakin toistaiseksi, ja sen suurin poliittinen merkitys on etsittävissä siitä, että se suuremmassa tai vähemmässä määrässä vapauttaa asianomaiset maat Venäjän petroolin holhouksesta. Ja ennenkaikkea se tulee merkitsemään suurta haittaa moskovalaisille heidän aloittaessaan todennäköisesti piakkoin uudelleen neuvottelut Ranskan kanssa. Tuntuu muulta kuin sattumalta, että tämä ennakkoilmoitus on annettu lehdistölle juuri ennen Moskovan uuden ambassadöörin saapumista

Parisiin, mihin itseasiassa Gaulois tänä päivänä viittaakin.

[Venäjän asioista puhuttaessa mainitsen sivumennen, että tunnetusta kirjeenvaihdosta venäläisten emigranttien Helsingin ja Parisin edustajien välillä Ranskan lehdistö ei näy lainkaan puhuneen.]

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 12.

Pariisi

26/I 1928.

500-11-27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa tammikuun 26 p:nä 1928.

N° 171

ULKOASIAINMINISTERIO
N° 10/161 Sal. 2 1928
1/2-28 N° LEL
RYHMÄ OSASTO SIJA
5 C6

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 12, joka sisältää:

Eräitä aktualisia kysymyksiä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 10/161 Sal. 1928
1/2-28
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa olevan Lähettilään raportti N:o 12

tammikuun 24 p:ltä 1928.

Eräitä aktualisia kysymyksiä.

Niiden kysymysten joukossa, jotka viime viikkoina ovat eniten askarruttaneet täkäläistä lehdistöä ja yleistä mielipidettä, on ensi kädessä mainittava se noottienvaihto, joka on tapahtunut Briandin ja Kelloggin välillä, koskien yleistä sopimusta sodan julistamiseksi lain ulkopuolella olevaksi. Koska tämä kirjeenvaihto in extenso on ollut painettuna Ulkoasiainministeriölle tulevassa Le Temps-lehdessä, en tähän reprodusoi kyseessäolevia nootteja, vaan rajoitun eräisiin huomautuksiin.

Kuten tunnettua, menee ensi helmikuun 27 päivänä umpeen se arbitragesopimus, joka aikoinaan v.1908 solmittiin Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen ja Ranskan välillä. Kysymyksen noustessa tämän sopimuksen uudistamisesta, teki Briand viime kesäkuussa Amerikan hal-

litukselle ehdotuksen, jonka mukaan entisen sopimuksen sijalle astuisi toinen sopimus niin laajennettuna, että se kaikiksi ajoiksi tekisi sodan molempien maiden välillä mahdottomaksi. Runsaasti puoli vuotta mietti Amerikan hallitus Briandin ehdotusta, joka, kun se ensiksi esitettiin, ei yleensä Amerikassa saavuttanut suurempaa mieltymystä. Joulun alla odottamatta Amerikan hallitus kuitenkin antoi tähän Briandin tekemään ehdotukseen vastauksensa, joka sisälsi, kuten muistettaneen, ehdotuksen Briandin tekemän sopimusehdotuksen laajentamiseksi koskemaan, ei vain Yhdysvaltoja ja Ranskaa, vaan kaikkia suurvaltoja. Ranskan hallitus on vastauksissaan näihin Kelloggin suggestioihin asettunut sille kannalle, että ensinnäkin sellainen sopimus joka tapauksessa olisi rajoitettava koskemaan ainoastaan hyökkäyssotia, sekä toiseksi, että Ranskan hallitus edelleen katsoo, että bilateraalinen sopimus Yhdysvaltojen ja Ranskan välillä ensiksi olisi aikaansaatava, mutta jätettävä mahdollisuus auki toisten multilateraalisesti siihen yhtyä.

En tahdo ruveta penkomaan niitä syitä, jotka viime kesänä aiheuttivat Briandin tunnetun ehdotuksen, joka silloinkaan ei kaikissa ranskalaisissa piireissä herättänyt hyväksymistä, koska arveltiin sen vievän sentapaisiin yleiskansainvälisten probleemien vaikeutumisiin, kuin mihin se onkin vienyt. Tuskin erehty-

nee, jos väittää - ja tällaisia väitteitä on Amerikan lehdistössä näkynytkin -, että Briand taitavasti toivoi täten saavansa vahvemman selkätuen suhteessaan muihin Europan valtoihin ja ehkä sitovansa Washingtonin jossain määrin myös velkakysymyksen ratkaisuun nähden. Yhtä luultavaa on, että Washingtonin hallitus tämän huomatessaan ja välttääkseen yksipuolisen nojan ja tuen antamista yhdelle europpalaiselle valtiolle tällä tavalla käänsi kärjen tehottomaksi. Mutta toiselta puolen on kiintoista syventyä analysoimaan niitä mielialoja, jotka ovat dikteeranneet Kellogin vastaukset. Niissä näet huomaa vaikeuksitta samoja ideologisia, sanoisinko maailmaa ja tosidoja vierovia katsomuksia, kuin olivat ne, jotka aikoinaan ohjasivat Wilsonin toimintaa, jonkinlaisen, pohjaltaan puritaanisen pyrkimyksen osoittaa maailmalle ja itselleen, että tuolla puolen oseanin muutkin tekijät kuin dollari sittenkin näyttelevät osaa, eräänlaisen merkillisen realiteettivaistojen ja ideologisten haihattelujen yhtymän. Minulle sanoi eräs ranskalainen politikko sattuvasti, että Yhdysvalloissa on havaittavissa vissi tarve keventää poliittista omaatuntoa - ja samalla antaa Europalle hyviä neuvoja, joiden neuvojen antamisen oikeuttaa paisunut lompakko ja samassa määrässä paisunut itsetunto. Oli miten oli, ei voine aivan kieltää sen väitteen oikeutusta, että Amerikassa herää toivo voida projisioida taloudelli-

nen johtaja-asema myös poliittiseksi vaikutusvallaksi.

On luonnollista, että Ranskan hallitus on vastannut Kelloggin suggestioihin niinkuin se on vastannut. Monestakin syystä. Ensinsikin siitä syystä, että sodan tuomitseminen sellaisenaan ja yleiskategoorisesti kieltämättä liian suuressa määrin antisipoisi niiden aatteiden luonnollisen kehityksen, jotka ovat pohjana Kansainliiton vastaavalle toiminnalle. Olkoon, että Ranskan ehdotukseen sanan "agressio" lisäämisestä "sota"-sanan eteen voi huomauttaa, että agression definioiminen teoreettisesti ja käytännöllisesti on vaikeimpia tämän hetken kysymyksiä, se vastaa kuitenkin täsmälleen yleisessä tietoisuudessa olevaa määrättyä käsityskantaa, jonka Kansainliiton pakti ja monet päätökset sekä Locarnon sopimukset hahmoittavat. Toiseksi Ranskan hallitus lienee oikeassa, kun se epäilee, että Kelloggin ehdotusten takana on enemmän taikka vähemmän määrätietoinen pyrkimys antaa syrjäisku Kansainliitolle ja siten osoittaa maailmalle, miten se muka kykenisi yhdellä kynänvedolla aikaansaamaan enemmän kuin Kansainliitto koko toimintansa aikana - itsessään tyypillinen amerikkalainen käsitys. Sanomattakin on myös selvää, että Ranska ei milloinkaan haluaisi järjestää arbitrage- ja sécurité-suhdettaan itäiseen naapuriinsa Washingtonin valtiomiesten välityksellä. Ennenkaikkea on Ranskan yleinen mielipide täysin oike-

assa, kun se - mikä onkin peittelemättä tapahtunut - kysyy amerikkalaisilta, miten on yhdistettävissä Kelloggin suggestio siihen suureen laivasto-ohjelmaan, jonka Amerikan lakiasäätävät laitokset ovat hyväksyneet ja joka on aikaansaanut niin suurta levottomuutta varsinkin Englannissa, mutta myös muissa Euroopan suurvalloissa, sekä niihin omavaltaisuuksiin, joihin Yhdysvaltojen hallitus on tehnyt itsensä syypääksi esim. Panamassa ja Nicaraguassa. Syrjästäkatsoja oli melkein ihmeissään, kun varsinkin eräitä päiviä sitten koko Ranskan lehdistö yhteen ääneen peittelemättä teki pilaa Coolidgen matkasta Kubaan panamerikkalaiseen kongressiin, mikä matka, kuten tunnettua, tapahtui suurella komeudella ja samaan aikaan kuin amerikkalaisia joukkoja laskettiin Nicaraguassa maihin. Minulla on se tunne, että täällä huomattiin mennyn näissä kritiikeissä ehkä liiankin pitkälle, koska Amerikan ambassadöörille, joka pari päivää sitten palasi lomaltaan, on osoitettu vallan erikoista huomaavaisuutta vastaanottojen ja bankettien muodossa ja koskapa eilisillan Le Temps, kirjoittaessaan Kellog-Briand'in noottienvaihdon viimeisistä käänteistä, käyttää uutta, paljoa rauhallisempaa kieltä.

On vaikea mennä ennustelemaan, tuleeko ylläoskettelemamme ajatustenvaihto viemään käytännöllisiin tu-

loksiin. Huolimatta siitä, että Carnegie-laitoksen täkäläinen johtaja eräässä seurassa, missä olin, eräitä päiviä sitten lausui tässä suhteessa optimistisia mielipiteitä, lienee kuitenkin paras toistaiseksi asettua odottavalle kannalle. Missään tapauksessa en usko Ranskan hallituksen peräytyvän viimeiseksi osoittamastaan kannasta taikka ryhtyvän mihinkään positiivisiin tai definitiivisiin neuvotteluihin Washingtonin kanssa, ennenkuin Kansainliiton puitteissa toimivat komissionit ovat antaneet lausuntonsa näiden kysymysten yleisistä periaatteista. Miten vähän mieluisaa Ranskalle on, että kyseessäolevien probleemien ratkaisu joutuu muihin käsiin kuin niiden laitosten, joissa Ranskalla on suuri vaikutusvalta, käy ilmi siitäkin, että Ruotsin x) ja Norjan tunnetut ehdotukset yleiseksi arbitrage-sopimukseksi täällä ovat miltei kokonaan jätetty huomioonottamatta yleisen opinionin puolelta. Kuitenkaan ei voine kieltää, että Washingtonin ja Parisin noottienvaihto on selvittänyt ilmapiiriä, on selvemmin hahmoittanut Amerikan ja Euroopan katsomusten sekä erilaisuudet että myös ymmärtämismahdollisuudet. Jos kohta se ehkä on aikaansaanut eräänlaisen malaise'in - tästä Englanti tuskin voi olla muuta kuin hiljaisuudessa iloitsematta - , niin on se kuitenkin vienyt tämän kysymyskompleksin

---

x) Ruotsin täkäläiseltä lähettilältä sain tämän ehdotuksen pikimmältä nähdäkseni.

askeleen eteenpäin. Amerikassa, missä kieltämättä sodan julistaminen rikokseksi laajoissakin piireissä lienee lempiajatus - muistettakoon vain Borah'in jo v. 1923 tekemää ehdotusta sodan julistamisesta rikokseksi - , on herätty huomaamaan oman vaikutuksen rajoitukset ja tultu pakoitetuksi vielä kerran ottamaan mitä tarkimman analyysin alaiseksi Monroe- ja muut traditionaaliset doktriinit. Mainitakseni vain yhden esimerkin näiden vaikeuksien laadusta, huomautan, miten sanan agressio lisääminen Kelloggin ehdotukseen vaatisi tämän sanan määrittelyä Amerikassakin, mikä määrittely tuskin voisi tulla toisenlaiseksi kuin Kansainliiton omaksuma, mikä Washingtonin hallitukselle varmaankaan ei olisi mieleen. Ranskassa taasen Kelloggin vastaukset ovat antaneet paljon päänvaivaa, Briandin kun on pakko koettaa, säilytetyin prestiigein sekä hänelle itselleen, Kansainliitolle että europpalaiselle maailmankatsomukselle, vetäytyä vaikeuksista tavalla, joka antaa mahdollisimman vähän arvostelun aihetta hänen politiikkaansa nähden amerikkalaisille, saksalaisille ja venäläisille.

Sitäpaitsi emme saa unohtaa, että Ranska on menossa vaaleihin ja että vaalitaistelun aikana tä-

käläisten johtomiesten on vältettävä kaikkea, mikä voisi antaa vastustajille vaalivaltteja käteen. Toiseksi on luonnollista, että ylläkosketeltuja kysymyksiä ei voida ratkaista ainakaan kokonaan riippumatta päivä päivältä yhä enemmän päiväjärjestykseen tulevista kysymyksistä sotaveloista ja reparatioista, joihin puolestaan taasen Ranskan frangin stabilisointi oleellisesti liittyy. Mitä viimemainittuun kysymykseen tulee, olen yhä varmentunut siitä käsityskannasta, minkä esitin eräässä aikaisemmassa raportissani, nim. että Poincaré tuskin katsoo voivansa esittää ilmeisesti jo valmiinaolevaa stabilisointiohjelmaansa, ennenkuin vastakokoontunut parlamentti viimeisen kerran ennen vaalia hajaantuu. Lisään tosin, että tänään alkava suuri finanssikeskustelu Palais-Bourbon'issa ehkä voi muuttaa tätä perspektiiviä, jos kohta ei liene erikoista syytä sitä uskoa. Mitä taas tulee kysymykseen sotaveloista, jäänee sekin toistaiseksi makaamaan, mutta Parker Gilbert'in äskettäinen käynti täällä on ollut omiaan osoittamaan, miten yhä suurempaa aktualiteettia nämät kysymykset saavat osakseen. Kuten muistettaneen, sanoi Parker Gilbert laajassa raportissaan kolmannesta Dawes-vuodesta, että kysymys Saksan maksettavien korvaussummien suuruudesta on niitä, jotka lähitulevaisuudessa vaativat ratkaisua. Nämät sanathan ovat varsinkin Ranskassa herättäneet mel-

koista huomiota, ja niihin vastasi kohta Poincaré eräässä puheessaan ennen joulua, jossa hän huomautti 1) että mitään muutosta ei ole tehty Lontoon tunnettuun diktaattiin vuodelta 1921, jonka mukaan Saksan maksettava korvaussumma on 132 miljaardia kultamarkkaa, sekä 2) että ainoastaan entiset allieeratut hallitukset ovat oikeutetut tämän summan muuttamisesta päättämään. Saksan lehdistö suhtautui tähän Poincarén lausuntoon varsin rauhallisesti, huomauttaen, että Poincaré luonnollisesti ei voinut toisin sanoa, koska hänelle tulevissa neuvotteluissa tuo mainittu summa, 132 miljaardia kultamarkkaa, muodostaa ainoan luonnollisen lähtökohdan.

On kiintoista huomata, että Parker Gilbert muutaman kuukauden kuluessa kahteen eri otteeseen on käynyt Yhdysvalloissa. Että tämä matka on ollut yhteydessä mainitun kysymyksen kanssa Saksan maksuvelvollisuuden lopullisesta määrittelystä sekä Dawes-suunnitelman mahdollisesta muutoksesta ja korvausvelvollisuuden suhteista yleisiin europpalaisiin velkakysymyksiin, on sanomattakin selvää. Palatessaan Amerikasta viipyi Parker Gilbert Parisissa kokonaisen viikon, käyden täällä neuvottelemassa kaikkien johtohenkilöiden kanssa. Eräät ranskalaiset lehdet ovat selittäneet, että Parker Gilbert näissä neuvotteluissa olisi omakseen

hyväksynyt täkäläisen kannan. Tämä lienee ainoastaan osaksi totta. Mikäli olen voinut asioita seurata, luulisin voivani väittää, että Parker Gilbert on hyväksynyt ainoastaan sen kannan, että vain entiset allieeratut hallitukset ovat oikeutetut päättämään korvaussumman lopullisesta suuruudesta. Sensijaan - ja siihen on m.m. täkäläinen amerikkalainen lehdistö selvään viitannut - lienee Parker Gilbert selvin sanoin huomauttanut täällä, että korvaussumman lopullinen määrääminen käy aktuaaliseksi yleismaailmallisen talous- ja rahaelämän kannalta. Tapasin äskettäin eräillä aamiaisilla reparatiokomissionin englantilaisen yleissihteerin, herra Armitage Smith'in, joka sanoi, että hänen käsityksensä mukaan on toiveita siitä, että kaikki nämät kysymykset kulkevat /positiivista ratkaisuaan kohti. Tämän optimistisen lausunnon johdosta käyn eilen tapaamassa Parker Gilbertin täkäläistä edustajaa, herra Wiggilsworth'ia, jonka tunnen Berlinistä varsin hyvin ja joka nyttemmin on siirtynyt tänne. Hän oli varsin pidättyväinen sanoissaan ja huomautti siitä, että Parker Gilbert raportissaan ainoastaan on sanonut, että kysymys tulee aktuaaliseksi ja että se on pidettävä mielessä, edelleen, että täkäläisten reparatioherrojen mielestä vain allieeratut hallitukset ovat oikeutetut päättämään summan suuruu-

desta, mutta samalla hän viittasi siihen, että Saksan vuotuinen maksumaksimi, joka tämän vuoden alusta on astunut voimaan, nim. 2,5 miljaardia kultamarkkaa vuosittain, vastaa n. 50 miljaardin korkoja, ja antoi minun siten ymmärtää, että tämä summa, joka kaikessa hiljaisuudessa oli Dawes-suunnitelman pohjana, kun se laadittiin, siis edelleen elää määrittelemättömänä tekijänä. Minun käsitykseni on, että mitään lopullisia päätöksiä Parker Gilbertin täällä käydessä ei ole tehty, vaan on maaperää muokattu, mielipiteitä selvitelty kaikessa yhteisymmärryksessä, sekin todistus siitä, että suuria yleispoliittisia kysymyksiä aletaan harkita niin siellä kuin täällä sillä asiallisuudessa, jota ne ansaitsevat. Ei tule tosin jättää huomioonottamatta sitä, että Yhdysvallat näissäkin kysymyksissä mielellään ottanevat aloitteen voidakseen maailmalle osoittaa vaikutusvaltaansa, mistä ylempänä oli puhe, ei vain taloudellisilla, vaan myös poliittisilla ja talouspoliittisilla aloilla. x)

x x x

Kun kerran on puhe Saksan ja Ranskan suhteis-

---

x) Minun on mahdoton täältä käsin antaa tarkkoja tietoja siitä, mitä Washingtonissa Parker Gilbertin siellä käydessä mahdollisesti on päätetty asetettavaksi tulevan toimintaohjelman pohjaksi. Täkäläiset tiedot tästä ohjelmasta ovat eriäviä ja ilmeisesti ainakin osaksi harhaanjohtavia. New York Herald'in Parisinpainos ryhmittää sen kolmeen kohtaan: 1) Saksalle on selitettävä, että Lontoon diktaatin korvaussumma 132 miljaardia kultamarkkaa vähennetään; 2) suuri kansainvälinen laina on annettava Saksalle tämän alennetun korvaussumman nopean maksamisen helpottamiseksi; 3) tämän jälkeen on ryhdyttävä yleisten sotavelkojen tarkasteluun.

Tässä yhteydessä ansaitsee mainitsemista, että, mikäli ker-

ta, haluaisin vielä siihen, minkä aikaisemmin olen kertomut näiden suhteiden positiivisesta kehityksestä, lisätä seuraavaa.

Kansleri Wirth, joka enemmän tai vähemmän yksityisesti on oleskellut täällä parisen viikkoa ja joka kuvaavasti kyllä on asunut Saksan lähetystöneuvoksen luona ja ollut jokapäiväinen vieras Saksan ambassaadissa - tämä aristokraattisen von Hoesch'in ja äärimäisen radikaalisen ent. kanslerin välinen läheinen suhde on itsessään kuvaavaa - , on täällä otettu kaikissa piireissä mitä ystävällisimmin vastaan, häntä ovat syöttäneet sekä pääministerit että ulkoministerit. On myös muisteltu, että Wirth oli se, joka kaikesta vastustuksesta huolimatta laski pohjan sille Verständigungspolitik'ille, jonka myöhemmin kaikki Saksan hallitukset ovat omaksuneet. M.m. järjesti Saksan ambassadööri Wirthin kunniaksi suuret aamiaiset, joihin kaikki Ranskan johtavat henkilöt, niiden joukossa kamaripresidentti ja viisi nykyisen hallituksen jäsentä, ottivat osaa. Tämä oli ensi kertaa sodan jälkeen, jolloin Ranskan istuvan hallituksen jäseniä on käynyt kutsuissa mainitussa ambassaadissa.

Mainitsemista ansaitsee myöskin de Monzie'n uu-

---

rotaan, Poincaré todellisuudessa on suorittanut viimeaikaiset korkomaksut Yhdysvalloille tunnetun Mellon-Bérenger-sopimuksen pohjalla, huolimatta siitä, että Ranskan parlamentti ei tätä sopimusta ole ratifioinut.

si matka Berliniin, jonka seurauksena oli hänen tunnettu puheensa Marseille'issa, missä hän, tämä venäläis-ranskalaisen yhteisymmärryksen erikoisajaja, peittelemättä sanoo, että Saksan ja Ranskan on käytävä yhdessä neuvottelemaan suhteistaan Venäjään.

Parisissa on myöskin herättänyt rauhoitusta ja tyydytystä se seikka, että Saksan monivuotinen sotaministeri Gessler on eronnut ja että hänen sijalleen on nimitetty kenraali Gröner. Koska otaksun, että Berlinin lähetystö on tarkemmin raporteerannut Grönerin nimityksestä ja sen yhteydessä olevista seikoista, rajoitun tässä vain mainitsemaan, että äskettäisissä keskusteluissani sekä Quai d'Orsayn directeur politique'in että hänen apulaisensa kanssa saatoin huomata tämän nimityksen vaikuttaneen täällä rauhoittavasti ilmaisuna siitä, että Stresemann ulkopolitiikassaan haluaa välttää kaikkea sellaista, mikä voisi Parisissa ärsyttää. Toinen asia on, missä määrin Gröner, joka on varma tasavaltalainen, eikä mikään vanhan keisarillisen regimen ihailija, työssään onnistuu hälventämään täällä luonnollisista syistä vallitsevia epäilyksiä Saksan Reichswehrin korkeimman johdon hyvään tahtoon.

x x x

Eräässä aikaisemmassa raportissani mainitsin

emigranttien Saksassa olevan edustajan ministeri Bodkinin käynnistä luonani sekä siitä, että hänen käyntinsä ilmeisesti tarkoitti rauhoittaa meitä niiden tietojen johdosta, jotka täkäläisissä venäläisissä lehdissä olivat julaistut Sasonoffin ja hänen ympärillään olevien emigranttien suhtautumisesta Suomeen ja reunavaltoihin, mikä käsitys, kuten tunnettua, ei meille olisi edullinen. Lausuin siinä raportissani myöskin sen arvelun, että Bodkinin käyntiin oli vaikuttanut osaltaan emigranttien Helsingin ja Parisin edustajien välinen tunnettu kirjeenvaihto. Minun on onnistunut saada tietää, että todellisuudessa Sasonoff eräitä viikkoja ennen kuolemaansa Nizzassa, ateroidessaan Nizzan parlamenttiedustajan, herra Ricolfin kanssa, on lausunut sanoja, jotka antoivat aihetta sellaisten tietojen julkaisemiseen, minkä julkaisivat nuot venäläiset lehdet. Herra Ricolfi on kertonut tästä keskustelusta eräälle henkilölle, joka sen minulle mainitsi. Jos kohta tällaisiin lausuntoihin ehkä ei ole tarvis kiinnittää liian suurta huomiota, rekisteröin sen kuitenkin.

Paljoa vaarallisempana pitäisin sitä, että Sovjetti-taholta viime aikoina innokkaasti on tehty propagandaa <u>radikaalisissa</u> piireissä Venäjästä irtautuneita pikkuvaltioita vastaisessa hengessä. Lähetystön puo-

lalainen lähde on monasti kiinnittänyt huomiotani tähän, ja olen pakoitettu sikäli myöntämään hänen olevan oikeassa, että esim. sellainen johtava radikaalilehti, kuin on Dépêche de Toulouse, äskettäin sisälsi tämänsuuntaisen artikkelin baltilaisesta politiikasta, minkä aikaisemmin olen lähettänyt Ulkoasiainministeriölle. Löytyy niitä, jotka pelkäävät tämän politiikan tarkoituksena olevan valmistaa maaperää Ranskassa jonkinlaiselle muutokselle status quo'hon mainituissa maissa. Kun eilen taasen tapasin Viron lähettilään, joka, kuten tunnettua, on täällä varsin persona ingrata ja joka tuntee täällä olot erinomaisen hyvin, otin uudelleen puheeksi hänen kanssaan nämät kysymykset, jolloin hän, kuten ennenkin, aivan rauhallisesti selitti Quai d'Orsayn kannan olevan lujan ja järkkymättömän, eikä olevan pelkoa sen kannan muuttumisesta mainituille valtioille epäedullisempaan suuntaan.

Tässä yhteydessä haluan myös mainita, että Berlinistä tullut uutinen, jonka mukaan Dovgalevski jo nyt olisi Quai d'Orsaylle jättänyt uuden ehdotuksen non agressio-sopimukseksi, on jyrkästi dementoitu täkäläisissä lehdissä. Olen asiasta keskustellut myös Quai d'Orsaylla ja viimeksi eilen Berthelot'n teekutsuilla poliittisen alitirehtöörin, ministeri La Boulaye'n kanssa (La Boulaye on vanhoja ystäviäni Ber-

linissä, ja olen hyvin tyytyväinen siihen, että juuri hän nykyään hoitaa Suomen asioita Quai d'Orsaylla.). Hänkin vakuutti minulle, että mitään sellaista ehdotusta ei ole vielä jätetty. Vielä kerran alleviivaan sitä, että myöskin La Boulaye samoinkuin uusi directeur politique Corbin alleviivasivat uuden Moskovan ambassadöörin suhteellisen hyvää mainetta. Jätän ratkaisematta, uskotaanko todellakin täällä asian näin olevan vai onko kyseessä, kuten aikaisemmin arvelin, pelkkä mot d'ordre. Mitään varsinaista uutta tähän kysymykseen ei ole lähipäivinä ilmaantunut. Sitä käsitystä, että Ranskan hallitus olisi päättänyt, siltä varalta, että Dovgalevski tekee positiivisia neuvotteluehdotuksia, vaatia neuvottelujen effektivoimista ja asiallistuttamista suuremmitta pitkistelyittä, vahvistaa äskettäin saamani tieto, että aikaisemmin mainitsemani deklaration petrooliikysymyksestä Briand oli aikonut tehdä jo kolme viikkoa aikaisemmin, mutta että hän lykkäsi sen tekemisen useampia viikkoja nimenomaan, jotta ilmoitus tapahtuisi Moskovan uuden ambassadöörin tulon aattona. Muuten Dovgalevski on saapuessaan saanut varsin huonon "prässin". Sangen pitkälläkin vasemmalla olevat lehdet lausuvat epäilyksensä hänen onnistumiseensa nähden. Lähetän eri lähetyksenä näytteitä näistä kirjoituksista.

x x x

Kun kävin ensi käynnillä uuden directeur politique'n Corbin'in luona, joka viikko sitten ryhtyi toimeensa edeltäjänsä de Beaumarchais'n lähdettyä Roomaan, koskettelimme yleisin sanoin Suomen ulkopolitiikkaa, ja saatoin, alleviivaamatta millään tavalla niitä huhuja, jotka olivat näkyneet erinäisissä lehdissä sen mahdollisesta suunnasta, hänelle vakuuttaa Suomen ulkopolitiikan nykyisen hallituksen aikana käyvän aivan samaa linjaa kuin aikaisempienkin hallitusten. Oli myös puhe eräiden moskovalaisten lehtien agressiviteetistä meitä kohtaan, ja saatoin Corbinille asettaa nämät kysymykset oikeaan valoonsa ja oikeisiin proportioihinsa. Mainitsemista ansaitsee, että Corbin Tukholman Sovjet-vakoilujutun johdosta sanoi tällä jutulla ilmeisesti olleen se vaikutus, että yleinen mielipide Skandinaviassa ilmeisesti /on herännyt huomaamaan Venäjältä päin uhkaavan vaaran.

x x x

Paitsi muita monenlaisia huolia on Briandilla myöskin edessään neuvottelut Italian kanssa. Ranskan uusi ambassadööri Roomassa de Beaumarchais, joka viime viikolla jätti siellä valtakirjansa, alkanee pian neuvotella Mussolinin kanssa kaikkien niiden kysymys-

ten järjestämiseksi, jotka ovat Ranskan ja Italian välillä riidanalaiset. Kahta seikkaa on minusta kuitenkin tässä yhteydessä painostettava:

1) että Kreikan ulkoministerin käynti Roomassa ja hänen Mussolinin kanssa käymänsä, varsin positiiviset neuvottelut ovat antaneet Italialle lisävaltin neuvotteluissaan Ranskan kanssa; myös Rumanian ulkoministerin käynti Roomassa näinä päivinä vahvistaa Mussolinin asemaa;

2) Ranskan lehdistö on mielestäni aivan liiaksi pasuunoinut Beaumarchais'n suuria kvalifikatioita; hänen edellänsä käynyt maine tulee häntä mieluummin siellä vahingoittamaan kuin hyödyttämään.

Täällä ollaan poliittisissa piireissä yleensä sangen vähän toivorikkaita näiden neuvottelujen onnistumiseen nähden, senkin vuoksi, että on erinomaisen vaikeata kuvitella, mitä myönnytyksiä toinen ja toinen puoli voisi tehdä. Ranska ei voi luopua oikeuksistaan Pohjois-Afrikassa ja Välimeren itäosissa, joiden hallitsemiseen Italia peittelemättä pyrkii. Jätän ratkaisematta, kuinka paljon oikeata on väitteessä, että Mussolini tulisi vaatimaan vapaat kädet Välimeren itäosissa, luvaten Ranskalle siinä tapauksessa vapaat kädet Rheinillä sekä garantian Saksaa vastaan, mutta varmana voinee pitää, että tällaisia Eu-

ropan status quo'ta täydelleen mullistavia ajatuksia kyllä liikkunee Rooman ulkojohdon määrääjissä.

x x x

Revue des Deux Mondes'in viimeisestä numerosta (tammikuun 15 p.) löysin ihmeekseni (sivu 447) seuraavat sanat, jotka lausuu ent. ambassadööri Jules Cambon kirjoittaessaan Sasonoffin kuolemasta:

"- - - - - - - - - - - - - - - - - - -.
La Prusse, pendant de longues années, inspira la politique polonaise de la Russie; elle s'était appliquée à entretenir les malentendus qui éloignaient la population polonaise du gouvernement de Pétersbourg et qui poussaient la bureaucratie russe où les éléments finlandais, c'est-à-dire allemands, tenaient une si grande place, à se montrer tous les jours plus pointilleuse, plus tracassière, plus hostile à cette malheureuse nation. - - - - - - - -."

Tulen sopivan tilaisuuden sattuessa sivumennen mainitsemaan tästä esim. La Boulaye'lle Quai d'Orsaylla, mutta en ole voinut olla kiinnittämättä huomiota siihen, miten siksikin Europan poliittisia kysymyksiä tunteva henkilö, kuin on /Cambon, saattaa langeta moisiin erehdyksiin. [redacted]

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 13

Bryssel

31/I 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Brysselissä helmikuun 1 p:nä 1928.

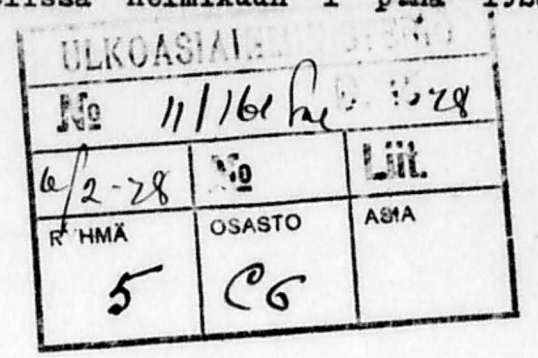

N° 532

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra Ministeri, raporttini N° 13, joka sisältää:

Valtakirjan jättö Brysselissä.

Ottakaa vastaan, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 11/161 Sue D. 1928
6/2-28 № Lit.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 13

tammikuun 31 päivältä 1928.

Valtakirjan jättö Brysselissä.

Jätin eilen Belgian Kuninkaalle, tavanmukaisia muodollisuuksia noudattaen, valtakirjani. Kuningas, jonka ulkonaisesti ja sisäisesti ehyt persoonallisuus minuun teki syvän vaikutuksen, keskusteli hetken kanssani Suomen oloista lausuen ilonsa niistä suurista poliittisista ja taloudellisista edistysaskeleista, jotka hän on voinut havaita Suomen oloja seuratessaan.

Valitin puolestani sitä etten voinut pysyväisesti asettua asumaan Brysseliin jonka johdosta hän toivoi minun kuitenkin ulottavan käyntini nyt ja vast'edes siksi pitkiksi että ehtisin tutustua myös Belgian maahan ja kansaan sekä sen teollisuuteen.

Kuningas oli myös ystävällinen keskustellakseen kanssani tieteellisistä harrastuksistani joista hän näkyi olevan selvillä. Mitään puhetta ei pidetty - Kuningas on yksinkertaistuttanut seremonielin mahdollisimman vähiin - ja rajoituin senvuoksi jättäessäni valtakirjan sanomaan vain muutaman sanan siitä miten tulen tekemään parhaani ylläpitääkseni ja elvyttääkseni Belgian ja Suomen välillä vallitsevia hyviä suhteita.

Kuningattaren luona käynti lykkäytyi muutaman päivän Kuningattaren pienen indisposition johdosta.

x x x

Minulla on ollut ulkoministeriössä useampiakin pitkiä keskusteluja sen korkeampien virkamiesten kanssa poliittisista asioista. Senkautta että ennestään tunsin eräitä heistä saivat keskustelut alusta pitäen varsin vapaan luonteen. Aion myöhemmin, kun olen saanut enemmän tutustua aktuaalisiin kysymyksiin ja kontrolloida kuulemani, tehdä niistä lähemmin selkoa, rajoitun tässä vain mainitsemaan eräästä seikasta joka mielestäni ansaitsee tulla kohta mainituksi.

Kolmessa eri keskustelussa, osaksi directeur politique'in, osaksi ulkoministerin kabinettipäällikön

kanssa, osaksi myös heidän kanssaan yhteisesti keskustellessani on minulle vakuutettu että Quai d'Orsaylla uskotaan Pilsudskin puolelta olevan, siinä tapauksessa että Liettuan ja Puolan suhteet eivät ota rauhoittuakseen, odotettavissa militäärinen ratkaisu Liettuaan nähden. Tämä käsitys olisi ollut Parisin ulkoministeriössä vallalla jo syksylläkin, jos kohta Genèven neuvoskokous antoi aihetta toivoa puolalais-liettualaisen vastakohdan rauhallista ratkaisua. Jo toissapäivänä huomasin keskustellessani molempien heidän kanssaan yhdessä aamiaisilla, joille minut kabinettipäällikkö, kreivi d'Ursel oli kutsunut, että mainitut herrat näin ajattelivat, mutta eivät halunneet nähtävästi toisen kuullessa sitä suoraan sanoa, mutta kun sekä eilen että tänään uudelleen otin asian puheeksi erikseen heidän kanssaan, olivat he avomielisempiä.

Tämä Pilsudskin puolelta uhkaava vaara samoinkuin se seikka että Voldemaras tuskin uskaltaa ilman minkäännäköistä tukea jonkun suurvallan puolelta mennä uudelleen Genèveen, olisivat aiheuttaneet hänen lähtönsä Berliniin, ainoaan maahan jolta hän saattoi odottaa saavansa jonkinlaista tukea Puolaa vastaan.

Mutta vielä merkillisempää on se minkä nämät herrat sanoivat, että / näet heidän käsityksensä mukaan Saksa ei missään tapauksessa tulisi näkemään puolalais-

liettualaisen riidan sotilaallista ratkaisua Puolan hyväksi ilman vastatoimenpiteitä ja että kompensationaan Saksa tulisi vaatimaan Danzigin palauttamisen valtakuntaan. Kreivi d'Ursel, joka vähää ennen joulua tuli nykyiselle paikalleen Berlinistä, missä hän oli neuvoksena ja missä hänellä oli erinomaisen hyvä asema saksalaisissakin piireissä, sanoi suoraan saaneensa Berlinissä sen käsityksen että Berlinin ja Varsovan välillä olisi sovittu tällaisesta ratkaisusta. Omasta puolestani en olisi taipuvainen uskomaan jälkimäistä väitettä koskapa Puola ei olisi voinut sellaista, joskin vain suullista, sopimusta tehdä Wilhelmstrassen kanssa ilman Ranskan suostumusta, jota suostumusta Ranska tuskin olisi voinut antaa. Mutta en pitäisi mahdottomana että Stresemann siitä syystä on solminut Voldemaras'in kanssa äskeiset sopimukset jotta Liettuan mahdollinen joutuminen Puolan haltuun siten /antaisi Saksalle oikeuden vaatia siitä suuremman kompensation. Näin käsitti tänään myös asian täkäläisen ulkoministeriön directeur politique jonka käsityksen mukaan Saksan koko nykyisen politiikan tarkoitusperät voi määritellä niin että se kaikkialla koettaa luoda tilanteita joista se, mahdollisen sodan tai status quo'n mahdollisten muunlaisten muutosten sattuessa, voi saada irti mahdollisimman suu-

ret korvaukset. Tätä politiikkaa se kertojani käsityksen mukaan ajaa sekä taloudellisilla että poliittisilla aloilla.

Tahdon vielä lisätä että minulla syksyllä ennen Kansainliiton neuvoskokousta oli samanlainen käsitys vielä Berlinissä ollessani siitä että sotilaallinen ratkaisu Puolan - Liettuan kysymyksessä oli hyvin lähellä ja sain myöskin sen käsityksen että Quai d'Orsay oli siihen valmistautunut. Jälkimäisen saattoi päätellä m.m. siitä että kun Voldemaras syksyllä nosti huudon Vilnan alueella tapahtuvista sotilaallisista valmistuksista, Ranskan lehdistö, mikäli sitä Quai d'Orsay kontrolloi, oli jossain määrin tyytymätön ja hermostunut. Ja oltuani viime kuukaudet Parisissa en ole vpinut olla saamatta sitä käsitystä, - jos kohta sitä ~~xx~~ tosin ei voi millään suorastaan positiivisella tavalla substantioida - , että poliittisissa piireissä Pilsudskin mahdollinen toimenpide yllämainittuun suuntaan ei herättäisi minkäänlaisia mielipahaa.

Jos kohta näin kaukana itse kysymyksessäolevilta seuduilta en voi näitä tietoja ja käsityksiä kontrolloida, olen kuitenkin katsonut asiakseni niistä mainita.

x x x

Tahdon myös tässä yhteydessä mainita seuraavasta. Pääministeri Jaspar, jonka luona eilen kävin, antoi minun ymmärtää että Belgia puolestaan ei voi ajatella vielä ainakaan diplomaattisten suhteiden solmimista Moskovan kanssa, koska Belgian teollisuusmaana, jonka asukkaista sadattuhannet, jopa miljoonat elävät luonnottoman taajoilla teollisuusalueilla, on pakko ottaa huomioon mitä bolshevikkinen propaganda ohjattuna Brysselissä olevasta virallisesta edustuksesta merkitsisi maalle. Toisaalta taas kuulin että tästä huolimatta kommunistinen kiihoitus täälläkin viime aikoina on tehnyt eräitä edistysaskeleita, jos kohta mitään suoranaista vaaraa ei ole olemassa. Belgialta puuttuu se ranskalaisille ominainen idealistis-intellektuaalinen aines, joka on tunnuksellinen Ranskan kommunismille. Palaan myöhemmin tähänkin kysymykseen mutta pidin asianani jo nyt mainita siitä mitä pääministeri sanoi Belgian virallisista suhteista Moskovaan.

Brysselissä Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 14.

Pariisi

5/2 1928

5000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 548

Brysselissä helmikuun 6 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 12/162 Sal. 28
10/2-28
RYHMÄ 5
OSASTO C 5

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille, Herra Ministeri, raporttini N° 14, joka sisältää:

Poincarén suhtautuminen frangin vakauttamiseen.

Ottakaa vastaan, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
12/162 D. 10 28
10/2-28
RYHMÄ 5
OSASTO Cb
LIIT.
ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 14.

Brysselissä helmikuun 5 päivänä 1928.

Poincarén suhtautuminen frangin vakauttamiseen.

Viime viikolla tapahtui Ranskan edustajakamarissa suuri kauan odotettu keskustelu finanssikysymyksistä, Poincarén esittämän finanssibudgetin yhteydessä. Viikon loppupuolella Poincaré piti kolmeistuntoisen suuren puheen (painettu Le Temps'iih helmikuun 4 ja 5 p:nä). Tässä puheessa hän laajasti teki selkoa kaikista toimenpiteistään maansa finanssien vakiinnuttamiseksi siitä saakka kuin hän heinäkuussa 1926, frangin tunnetun heilahduksen jälkeen, astui hallituksen johtoon. Hänen puheensa otettiin vastaan suurin suosionosoituksin.

Kun varsinkin vasemmistotaholta oli yhä jyrkemmin vaadittu frangin nopeata lopullista stabilisointia

ja kun tunnettu sosialistijohtaja Léon Blum oli tämän johdosta hallitusta interpelloinut, koskettelı Poincaré puheessaan myöskin otsikossa mainittua kysymystä. Hänen puheensa tähän kohdistuva osa oli hyvin reservoitu ja hän viittasi niihin vaikeuksiin jotka ennenaikainen stabilisointi voisi aikaansaada finanssi- ja taloudellisilla aloilla. Kiintoisinta tässä kohdin oli se että hän selvästi antoi ymmärtää stabilisoinnin parhaiten tapahtuvan vasta huhtikuussa valittavan parlamentin kokoonnuttua.

Tämä on sopusoinnussa sen kanssa minkä aikaisemmin olen sekä raporteerannut että myös kirjeessäni Herra Ulkoasiainministerille lisäksi alleviivannut.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 15

Pariisi

17/2 1928

3000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa helmikuun 17 p:nä 1928.

N° 284

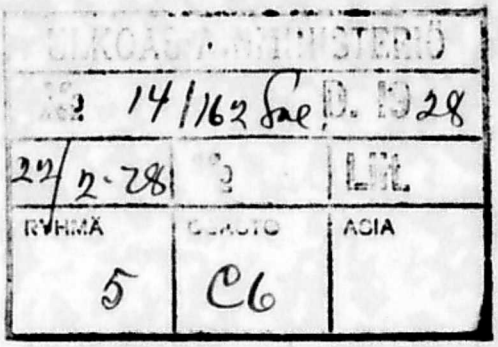

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 15, joka sisältää:

Ranskalais-amerikkalainen sovintotuomiosopimus (laatinut attashea Hiitonen).

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 14/162 Sec. D. 19 28
22/2-28
RYHMA | OSASTO | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 15.

Parisissa, helmikuun 17 päivänä 1928.

Ranskalais-amerikkalainen
sovintotuomiosopimus.

Ranskan ja Amerikan Yhdysvaltain välillä allekirjoitettiin Washingtonissa sovintotuomiosopimus helmikuun 6 päivänä, täsmälleen 150 vuotta myöhemmin kuin Parisissa Benjamin Franklinin toimesta solmittiin ensimäinen sopimus mainittujen maitten välillä. Muodollisen aiheen tämän sopimuksen solmintaan antoi se, että kaksi aikaisempaa, mainittujen maitten välistä sovintotuomiosopimusta, nim. 10/2 -08 solmittu Root-Jusserand-sopimus sekä 15/9 -14 solmittu Bryand-Jusserand-sopimus, menevät kumpikin umpeen kuluvan helmikuun kuluessa. Kuten tunnettua, suunniteltiin etenkin amerikkalaisten taholta aluksi multilateraalista kan-

sainvälistä sopimusta, joka varsin pitkälle tähdäten olisi kieltänyt poikkeuksetta kaikki sodat. Puuttumatta tässä yhdeydessä niihin syihin, jotka ainakin toistaiseksi estivät pääsemästä niin kauas kantaviin tuloksiin, on syytä joka tapauksessa todeta, että nytkin laadittu sopimus huomattavasti ylittää mainittujen maitten väliset kaksi aiempaa sopimusta. Näiden edellisten sopimusten mukaan olisivat sovintotuomioiden ulkopuolelle jääneet kaikki kysymykset, jotka koskevat elinetuja, riippumattomuutta ja kansallista kunniaa, ja muihinkin kysymyksiin nähden vedottaisiin sovintotuomioon vain sikäli, kuin asianomaiset hallitukset katsoisivat sen mahdolliseksi, joten olisi jäänyt melkeinpä tykkänään riippumaan puheenaolevien maiden hyvästä tahdosta koko suunnitellun menetelmän käytäntöönjoutuminen jossain konkreettisessa tapauksessa. Uuden sopimuksen mukaan sensijaan määritellään täsmällisemmin, että sopimuksen ulkopuolelle jäävät vain ne riitakysymykset, jotka koskevat 1) kansallista lainkäyttöä jommassakummassa sopimusmaassa, 2) kolmansien valtioiden etuja, 3) sitä Yhdysvaltojen tavanomaista asennetta Amerikan asioihin, jota yleensä nimitetään Monroen opiksi, sekä 4) niitä sitoumuksia, jotka Ranskalla on Kansainliiton Paktin nojalla. Sensijaan kaikki muut riitaisuudet, aiheu-

tuivatpa ne jostain sopimuksesta tai jostain oikeusteosta ja jotka laatunsa mukaan voivat tulla ratkaistuiksi päätöksellä, joka nojautuu oikeuden ja kohtuuden periaatteisiin, tulevat alistetuiksi Haagin pysyvään sovintotuomioistuimeen, joka on perustettu 18/10 -07 tehdyllä sopimuksella, elleivät asianomaiset sovi jonkun toisen tuomioistuimen käyttämisestä. Kuitenkin on huomattava, että tämä tuomioistuimeen alistaminen tapahtuu vain kunakin kertana erikoisen sopimuksen nojalla, jolloin sanottu sopimus määrää tuomioistuimen, selostaa riidan [redacted] ja määrittelee tarkoin ratkaistavan kysymyksen, joten nykyinen sopimus tavallaan on vain eräänlainen pactum de contrahendo. Lisäksi on huomattava, että Yhdysvaltain hyväksi on vielä tehty sekin reservatio, että tämä erikoissopimus in casu saatetaan tehdä ainoastaan sikäläisen senaatin suostumuksella. Kaikki ne kysymykset, jotka eivät edelläselostettujen kohtien mukaan joudu sovintotuomioistuimeen ja joita ei tavanomainen diplomaattinen menettely ole voinut ratkaista, jätetään tutkintaa ja siihen perustuvaa selostuksenlaadintaa varten erikoiselle pysyvälle komissionille, jonka kokoonpano on tarkemmin määritelty edellämainitussa Bryand-Jusserand-sopimuksessa. Paitsi riitakysymysten laatuun nähden ylittää uusi sopimus entiset

myöskin siinä suhteessa, että se ei ole /vissiin aikamäärään rajoitettu, kuten ne, vaan jatkuu automaattisesti, kuitenkin siten, että siitä voidaan luopua vuoden irtisanomisajan kuluttua.

Tärkeä on myöskin sopimusta edeltävä johtolause, jossa sopimuspuolet ilmoittavat aikovansa alistaa puolueettoman instanssin ratkaistaviksi kaikki riitaisuudet, joihin sopii oikeudellinen ratkaisu, mikä tapahtuu erikoisesti siitä syystä, että osapuolet tuomitsevat sodan kelvottomaksi kansallisen politiikan välikappaleena, ja edelleen, jotta annettaisiin muille maille esimerkki näiden kiirehtimiseksi solmimaan vastaavanlaatuisia sopimuksia riitaisuuksien rauhalliseksi ratkaisemiseksi ja sodan poistamiseksi.

Mikäli nyt solmittua sopimusta arvostelee, niin on tosin todettava, että siinä yhäkin on siksi paljon ylimalkaisia sanontoja tai reservationeja, että taitava juristi voinee edelleenkin tarvittaessa "salakuljettaa" melkeinpä minkä riitaisuuden tahansa sen vaikutuspiirin ulkopuolelle. Erikoisesti lienee tässä yhteydessä huomattava toinen reservatio, jonka mukaan kolmansia koskevat kysymykset jäävät sopimuksen ulkopuolelle, sillä sodan sattuessa Yhdysvallat voinevat tämän pykälän nojalla saada uuden motiivin puolustaakseen oikeuksiaan vapaasti järjestää kauppasuhteen-

sa yksinpä saarronalaisiksi julistettuihin, sotaa käyviin maihin. Siitä huolimatta on todettava, että Amerikan Yhdysvallat tällä kertaa ovat menneet paljon pitemmälle kuin koskaan aikaisemmin täsmällistyttäessään velvollisuuksiaan jonkun riidan rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi. Edelleen on merkittävä, että Yhdysvallat tässä nimenomaan tunnustavat Ranskan velvollisuudet Kansainliiton Paktin perustalla. Viimemainittujen seikkojen johdosta ovatkin eräät ranskalaiset piirit olleet näkevinään tässä sopimuksessa siirtymisen anglosaksiselta näkökannalta latinalaiselle ja eritoten ranskalaiselle oikeusnäkökannalle, jonka mukaan gentlemannisopimuksen tapaiset ylimalkaiset sitoumukset eivät riitä, vaan on vaadittava täsmällisesti määriteltyjä ja kirjaimellisesti sitovia pykäliä. Onpa edelleen tahdottu nähdä sopimuksessa Amerikan puolelta otettu askel Europpaa kohden ja jonkinlainen solidarisoituminen Euroopan valtojen keskinäisiin välienselvittelyihin, etenkin turvallisuuskysymykseen.

Yleensä on kuitenkin todettava, että tehty sopimus on herättänyt varsin vähän huomiota Ranskassa. Osin tämä ehkä johtuu siitä, että Ranskassa vaalien aattona tuskin mitkään vaaleihin liittymättömät kysymykset pystyvät herättämään suurempaa kiinnostusta. Osin se taas johtunee siitä, että sota Ranskan ja

Yhdysvaltojen välillä ylipäänsäkin lienee varsin vaikeasti kuviteltavissa, joten sopimuksella on verraten platooninen merkitys. Korkeintaan toivotaan, että tämän sopimuksen nojalla kypsyy eräitä toisia hedelmiä, jotka suoranaisemmin joutuvat Ranskan nautittaviksi. Toivotaan nim., että ne erikoisneuvottelut, jotka Kelloggin muille valloille tekemien vastaavanlaatuisten tarjousten pohjalla syntynevät, johtaisivat samantapaisiin bilateraalisiin sopimuksiin näiden valtojen kesken, minkäjälkeen Ranskan olisi puolestaan helpompi aikaansaada samanlainen sopimus itsensä ja näiden toisten valtojen välillä. Lähinnä tulisi tällöin kysymykseen ranskalais-englantilainen välitystuomiosopimus nykyisen verrattain ylimalkaismuotoisen sellaisen päättyessä vajaan kahden vuoden kuluttua.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 16.

Pariisi

21/2 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 319

Parisissa helmikuun 21 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERI
№ 15/162 Lue. D. 1928
27/2.28 № Liit.
RYHMÄ 5 OSASTO C 76 ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 16, joka sisältää:

Rumanian ja Unkarin suhteet.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKO... STERIO
№ 15/162 Sae 19 28
27/2-28 Liit.
RYHMÄ ASIA
5 C6

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 16.

Parisissa helmikuun 20 p:nä 1928.

Rumanian ja Unkarin suhteet.

Olen viime päivinä kuullut yhtä ja toista Rumanian ja Unkarin suhteista, jotka katsoen tunnettuun optanttiriitaan Kansainliitossa voinevat tarjota mielenkiintoa meidänkin ulkopoliittiselle johdollemme.

Ensiksikin on todettava että Titulescun matka Parisiin ensi kädessä tarkoitti uuden suuren lainan saamista. Olen eri lähteistä kuullut että tämä hänen tarkoituksensa pääasiassa on ajautunut karille. Syynä siihen on että Quai d'Orsaylla ei täysin luoteta nykyisen Rumanian hallituksen pysymiseen vallassa. Nyt alkavat näkyä vahingolliset seuraukset suuren valtiomiehen Bratianun odottamattomasta kuolemasta, sil-

lä hänen veljensä ei näytä omaavan samoja ominaisuuksia valtiomiehenä ja diplomaattina. Samanaikuisesti Titulescun kanssa on täällä Parisissa oleskellut luennoimassa Rumanian opposition johtomies Jorga, joka luonnollisesti ei ole jättänyt tilaisuutta hyväkseen käyttämättä selvittääkseen täkäläisille poliittisille johtohenkilöille nykyisen tilanteen kestämättömyyden Rumaniassa. Jätän tässä analysoimatta kysymyksen siitä missä määrin Titulescun matka Roomaan oli seuraus siitä että Bratianun hallitus tuntee itsensä heikoksi ja haluaa pitää ovet auki muuallekin kuin Parisiin. Oli miten oli, viimeinen kehitys Rumanian sisäisissä oloissa ei ole voinut olla herättämättä Parisissa eräänlaista varovaisuutta, jonka ilmaisuksi lienee katsottava yllämainitsemani seikka Titulescun lainahankkeitten epäonnistumisesta.

Rumanialais-unkarilaisen ristiriidan ymmärtämiselle, varsinkin mikäli siihen Parisi suhtautuu, lienee kiintoista myös tutustua seuraavaan.

Se henkilö joka Quai d'Orsaylla eniten ajaa unkarilais-vastaista politiikkaa on Berthelot. Hänen ja Benesh'in välillä vallitsee pitkistä ajoista saakka mitä läheisin ystävyys. Myös Berthelot ja Titulescu ovat ystävyyssitein toisiinsa sidotut, ei kuitenkaan samassa määrässä kuin on laita Beneshiin nähden. Tämän lisäksi on vielä mainittava että Parisis-

sa asuvat lukuisat unkarilaiset emigrantit tekevät voitavansa Unkarin nykyisen hallituksen aseman heikentämiseksi. Näiden emigranttien joukossa on mainittava ensi kädessä M. Karoly taikka, koska Karolyn omituisuus jo alkaa olla tälläkin tunnettu, vielä enemmän hänen rouvansa, kreivitär Karoly, syntynyt kreivitär Andrassy. Varsinkin viimeksimainittu on ymmärtänyt päästä hyvinkin läheisiin suhteisiin täkäläisiin sosialisteihin, joiden viha Unkarin nykyistä regimeä kohtaan on yleisesti tunnettu. Varsinkin on kreivitär Karoly erinomaisen hyvissä suhteissa tunnetun sosialistin Léon Blum'in rouvaan ja pääsee hänen kauttaan vaikuttamaan radikaalisiin kamaripiireihin Bethlen'in hallitusta vastaan sekä aikaansaamaan mainituissa piireissä animositeettia Unkaria kohtaan, joka animositeetti sodan vuoksi ja tunnetun rahanväärennysjutun jälkeen on melkoinen - olkoon että Unkarin lähettiläs minulle äskettäin kertoi asemansa täällä viime aikoina kuitenkin jossain määrin parantuneen. Mikä kuitenkin on kiintoisinta on se että Berthelot ja Blum ovat erottamattomia ystäviä - Berthelot'a kutsutaankin eräissä oikeistopiireissä anarkistiksi! He asuvat samassa talossa ja toisen tiedot ovat myöskin toisen. Myöskin rouvien välillä vallitsee mitä läheisin ystävyys. Tätä tietä ovat rouva Karoly ja hänen kanssaan täkäläinen ultraradikaalinen pakolaispiiri päässeet sangen

välittömästi vaikuttamaan Berthelot'hon, joka kuten sanottu unkarilais-kysymyksessä on vallan desideeratu unkarilaisvihollinen.

Ei ole mahdotonta että Berthelot juuri unkarilaiskysymyksen vuoksi itse menee Genèveen maaliskuun 5 p:nä alkavaan neuvoskokoukseen. Tätä en kuitenkaan voi varmuudella väittää, voi myöskin ajatella että hän kerran tahtoo sinne mennä yksinomaan senvuoksi että Saksan ulkoministeriön yleissihteeri von Schubert säännöllisesti sinne menee. Optanttiriidassa xxxx Berthelot'n kanta on aivan järkkymätön, jotavastoin kuten aikaisemmin olen ilmoittanut Briand pyrkii jonkinlaiseen sovinnolliseen ratkaisuun. Unkarin lähettiläs kertoi minulle tänään, että Briand äskettäin oli uudelleen häntä pyytänyt ehdottamaan hallitukselleen että tämä tekisi uuden sovintoehdotuksen rumanialaisille. Tähän oli Unkarin lähettiläs vastannut ei voivansa edes sellaista neuvoa hallitukselleen koska hänen hallituksensa katsoo tehneensä niin pitkälle menevän ehdotuksen kuin yleensä sille on mahdollista. Unkarin hallitus näet laskee siihen että aika tekee työtä sen puolesta. Lienee todennäköistä että Mussolini ja Titulescu ovat keskustelleet optanttikysymyksestä ja että Mussolini todella on pyytänyt rumanialaisia tekemään unkarilaisille jonkinlai-

sen kauniin-eleen-tarjouksen, minkä johdosta rumanialaiset olisivat ehdottaneet että Unkarin Rumanialle maksettavista rahakorvauksista Unkarin hallitus saisi pidättää 11 % korvauksena takavarikoiduista maatiloista. En ole varma siitä kuinka paljon tämä tekisi rahassa, luulen sen tekevän koko korvausmaksuun nähden 11 milj. kultafrangia (tästä kuitenkaan en ole aivan varma, enkä ehdi sitä nyt kontrolloida). Katsoen siihen mistä arvoista on kysymys olisi luonnollisesti tämä korvaus unkarilaisille mitättömän pieni eivätkä mikäli olen kuullut unkarilaiset ota edes kuuleviin korviinsa tällaista ehdotusta.

Yleensä vallitsee, mikäli olen voinut havaita, täällä suuri tietämättömyys siitä mihin tulokseen Kansainliiton Neuvosto ensi kokouksessaan on tuleva. Työtä tehdään molemmin puolin, ja tiedän että rumanialaisten täkäläiset asianajajat ovat käyneet kovasti m.m. tunnetun professorin Berthélemy'n kimppuun, hän kun kuten tunnettua on asettunut unkarilaisten kantaa puoltamaan. Kulissien takana käydään innokasta sotaa ja intriigit ovat valloillaan. Mitä tulee Briand'in kantaan sanottiin minulle eilen Kamaria hyvin lähelläolevista piireistä että se suurin piirtein lähentelisi Berthélemyn kantaa, mutta että Briand sovinnonmiehenä pyrkii aikaansaamaan ratkaisua joka tyydyttäisi molempia ja että hän olisi valmis edelleen-

kin lykkäämään ratkaisun siksi kunnes on löydetty kultainen keskitie.

Toinen kysymys joka myös tulee kiinnostamaan Kansainliiton tulevaa neuvoskokousta on kysymys Unkarin kuularuiskuista. Kuten jo toissapäivänä salasähkötin kuulin Parlamentista että Briand tekisi voitavansa jotta Neuvosto ei ryhtyisi käsittelemään tätä kysymystä sen koko laajuudessa, koska siten voitaisiin tulla tuloksiin jotka eivät miellyttäisi esim. Italiaa, ja koska vaara aina on tarjolla että muut samanlaiset tapaukset, joita on koetettu peittää, joutuisivat päivänvaloon. Luotettavasta lähteestä olen kuullut sanottavan että ensi kädessä Prag vaati pienen entenen kääntymistä Kansainliiton puoleen jotamolemmat muut/
vastoin /pienen entenen jäsenet olisivat olleet vähemmän tyytyväisiä siihen että heidät pakotettiin yhtymään Pragin demarchiin. Tiedän varmasti että Jugoslavian täkäläinen edustaja on päivällisillä luonaan lausunut Unkarin lähettiläälle eräänlaisen pahoittelun siitä että asia sai tämän käänteen. Tämähän on vallan luonnollista kun ottaa huomioon että Serbian ja Unkarin välit viime aikoina yhä ovat parantuneet ja että Serbian intressissä ei voi olla muu kuin että sen ei-italialaiset naapurit pysyvät tarpeeksi vahvoi-

na - syy joka myös on vaikuttanut sen että Serbia rauhallisesti suhtautuu saksalais-itävaltalaiseen lähentelyyn, mistä aikaisemmin olen kertonut.

Jätän pohtimatta kysymystä siitä missä määrin nämät sanoisinko vivahdukset pienen entenen jäsenten kesken ovat aikaansaaneet syvempiä vaikutuksia; tämä on tuskin oletettavissa olkoon että huhuja on kuulunut Rumanian ja Serbian uus-orientoitumisesta sekä Unkariin että Saksaan nähden sellaisiahah huhuja vähän väliä viime aikoina on ollut liikkeellä.

Tässä yhteydessä mainittakoon että Ranskan lähettiläs Bukarestissa Clinchant, joka Budapestissa ei saavuttanut Bethlenin hallituksen suosiota, on nimitetty ambassadöriksi Buenos Aires'iin. Olen kuullut ensikäden lähteestä että Clinchant Bukarestissakaan ei olisi onnistunut ja että Bukarestiin halutaan mies joka siellä olisi enemmän persona grata. M.m. oli Clinchant tullessaan Bukarestiin koettanut sikäläiselle hallitukselle puhua unkarilais-rumanialaisen lähentelyn puolesta mikä heti alusta pitäen teki hänen asemansa siellä vaikeaksi. Sitäpaitsi hän on Bukarestissa lähennellyt sosialistisia piirejä mikä siellä lankesi huonoon maahan. Hänen sijalleen Bukarestiin

tulee Massigli, joka on ollut ambassadöörikonferenssin yleissihteeri ja sen määrääviä johtomiehiä, ja jonka hyvät suhteet Rumaniaan ja varsinkin Titulescuun ovat vanhastaan tunnetut.

Holma

P.S. Kirjoitettuani yllaolevan sain myöskin Puolan ambassaadin kauppa-attasealta vahvistuksen sille tiedolle että Titulescun lainahankkeet täällä epäonnistuivat.

Lehdet ovat viime päivinä kertoilleet Unkarin sekä raha- että oikeusministerin matkasta Rivieralle sekä tehneet siitä kombination, jonka mukaan heidän tarkoituksenaan olisi siellä tavata sekä Titulescu että Stresemann, joka viimemainittu jopa tulisi toimimaan jonkinlaisena välittäjänä mainittujen henkilöiden välillä. Unkarin lähettiläs, jolta asiaa kyselin, vakuutti minulle kaikkien näiden huhujen olevan yksinomaan tuulesta temmattuja.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 17.

Pariisi

21/2 1928.

500)—11—27. 5573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa helmikuun 23 p:nä 1928.

N° 338

ULKOASIAINMINISTERIÖ
16/162 Sal. D. 1928
29/2-28 | N° | LIIT.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 17, joka sisältää:

I. Dovgalevski,

II. Afganistanin Kuninkaan matka,

III. Sekalaista.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ÖLKOASIA NIMISTERIÖ
№ 16/162 Sal. D. 1928
29/2-28 № LIII.
RYHMÄ 5 OSASTO C6. ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 17.

I.

Parisissa helmikuun 21 p:nä 1928.

Dovgalevski.

Kävin eilen ensimäisen kerran virallisella käynnillä Moskovan uuden ambassadöörin luona. Minun on myönnettävä että vaikutus tästä käynnistä oli melkoisesti parempi kuin nähdessäni hänet Elysée'ssä ensi kertaa tulonsa jälkeen. Dovgalevski lienee oleskellut Belgiassa puolitoista vuotta ja puhuu sangen toimeentulevasti ranskaa. Paitsi minnä aikaisemmin olen kertonut Quai d'Orsaylla vallitsevasta käsityksestä uudesta ambassadööristä, nim. että hän on paljoa vähemmän aktiivinen kuin edeltäjänsä ja että hänen tekemänsä vaikutus ainakin toistaiseksi on ollut odotuksia parempi, voin vielä mainita että myöskin kamaripiireistä kuulen samanlaista kerrottavan. Olen myöskin siksi

arvostelevilta henkilöiltä kuin on Ruotsin lähettilään rouva kuullut hyväksymisen sanoja uuden ambassadöörin rouvasta.

Keskustelussamme eilen kysäisin sivumennen missä määrin on perää niissä Belgian lehdistön levittämissä huhuissa että monopolisysteemi olisi hautansa partaalla (aiheen näihin huhuihin antoi Rigasta tullut sähkö). Tähän vastasi Dovgalevski seuraavasti: "Tiedätte itse mikä arvo on annettava Rigasta tuleville sähköille. Ei löydy sitä väitettä oloistamme Venäjällä joka ei olisi tästä sähkötehtaasta lähtenyt maailmalle. Mitä itse asiaan tulee niin voin sanoa Teille että minkäännäköisestä systeemin oleellisesta muuttamisesta taikka sen lakkauttamisesta ei ole puhetta, jos kohta Sokolnikoff, kuten tiedätte, on systeemin hävittämisen kannattajia. Sensijaan on ollut puhetta erinäisistä helpoituksista monopolin teknillisessä käyttelyssä, kuten vienti- ja tuontitavarain spesifikation y.m.s. puhtaasti teknillisten seikkojen suhteen." En voinut olla saamatta sitä käsitystä ambassadöörin sanoista että jonkinlaisia muutoksia monopolisysteemin sovittamiseen käytännössä voi olla odotettavissa; hänen sanoissaan teknillisistä helpoituksista oli jotain jota voidaan sangen elastises-

ti tulkita. Olen katsonut olevan syytä tästä mainita.

Kaikesta siitä huolimatta mitä venäläiset lehdet ovat kirjoittaneet Dovgalevskin neuvotteluista, jopa niiden suotuisasta käänteestä, toteaan että Dovgalevski tähän mennessä ei ole tehnyt minkäännäköisiä uusia positiivisia ehdotuksia neuvottelujen pohjaksi. Olen edelleen sitä käsitystä että Dovgalevski ymmärtää tämän hetken vaalien aattona olevan erinomaisen epäedullisen kaikille neuvotteluille, koska mikään hallitus tai mikään parlamentti ei voi sitoa käsiään näin tärkeässä asiassa. Dovgalevski menettelee minun käsitykseni mukaan erinomaisen viisaasti odottaessaan ja sillä välin tutustuessaan oloihin ja henkilöihin.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 17.

II.

Parisissa helmikuun 21 päivänä 1928.

Afganistanin Kuninkaan matka.

On kieltämätöntä, että Afganistanin Kuninkaan ja Kuningattaren suuri Europan-matka on herättänyt länsimaissa jonkinnäköistä huomiota. On syystä sanottu että Kuningas Amanullah on merkkihenkilöitä Nyky-Aasian poliittisessa elämässä. Isänsä murhan jälkeen 1919 ja kukistettuaan setänsä, joka aikoi nousta valtaistuimelle murhatun veljensä jälkeen, ja otettuaan näin ollen haltuunsa valtakunnan joka sisäisesti oli kuohumistilassa, poliittisesti ja taloudellisesti kehittymättömällä asteella, on Kuningas Amanullah kyennyt luomaan maansa oloihin varmuutta ja stabiliteettia. On sattuvasti verrattu häntä Venäjän Pietari Suureen ja tähän vertaukseen kuuluu myös hänen par'aikainen Europan-matkansa, jonka kautta hän kuten aikoinaan Pietari Suuri haluaa oppia tuntemaan länsimaiden olot ja käyttää hyväkseen niiden saavutuksia oman maan rakentamistyössä.

Afganistan joka historian aamuajoista saakka

on ollut suurten leikkikaluna ja heidän armeijojensa taistelutantereena, jonka läpi jo Aleksanteri Suuri matkallaan Intiaan kulki, jonka kaikki kaupungit joutuivat Tchingiskan'in hävityksen uhreiksi ja jota Tamarlan niinikään tulella ja miekalla hävitteli, on meidän päiviimme saakka ollut toisten / riitakapulana, maantieteellisesti ollen suurten intressipiirien ja suurten kulttuurien polttopisteessä. x) Maan talouselämä, sen kulkulaitokset, sen sivistysolot muusta puhumatta ovat luonnollisesti vielä pitkäaikaisen ja sitkeän työn ja valistuksen kaipuussa, mutta ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen että maan nykyinen hallitsija, jos hän saa elää, näkyy olevan luotu panemaan nämät työt alulle.

Suurpoliittisesti kiintoisaa on se että Kuningas Amanullah on pyrkinyt vapautumaan mikäli mahdollista sekä englantilaisista että venäläisistä vaikutuksista - olkoon että hänellä Moskovan kanssa, samoinkuin myöskin Persian kanssa, on ystävyyssopimus - ja että hän n.s. viralliseksi ulkomaalaiseksi kieleksi on valinnut ranskan, sekä että hän näkyy kiinnittäneen toiveensa ranskalaiseen kulttuuriin ja Rans-

---

x) Afganistanin väestö onkin tämänmukaisesti varsin kirjava. Siinä tapaa iraanò-arjalaisia, indo-arjalaisia, turkkilaisia, mongoolisia y.m. aineksia. Kansan enemmistö puhuu iraano-arjalaista pashtukieltä, joka ei liene kirjakieleksi vielä kohonnut. Virallinen kieli on persiankieli jota myös Kuningas täällä käydessään virallisesti käytti.

kanmaahan, neutraaliséna ja maana jonka intressit eivät suorastaan koskettele Afganistanin vitaalisia olemassaolonehtoja. Oli myös kuvaavaa että Elysée'ssä suurilla juhlapäivällisillä Kuninkaan kunniaksi Ranskan Présidentti nimenomaan painosti niitä arkeologisia privileegioita jotka Afganistanin hallitsija on myöntänyt ranskalaisille.

Brysselissä, missä myös olin Kuningas Amanullah'in siellä käydessä ja jossa minulla oli tilaisuus vielä kerran keskustella hänen ulkoministerinsä kanssa, joka on vanhoja tuttaviani Berlinistä, kuulin sanottavan että Kuningas Amanullah toivoi voivansa antaa maansa tulliolojen järjestelyn belgialaisille, siten noudattaen Persian esimerkkiä. Toiselta puolen kyllä-kin kuulin Brysselissä sanottavan että Parisissa ja Brysselissä epäillään saksalaisen teollisuuden jo saavuttaneen melkoisen jalansijan Afganistanissa ja että saksalaista prientoitumista ajaisi erikoisesti juuri äskenmainitsemani ulkoministeri. Tätä viimeistä tietoa en voi täältä käsin kontrolloida - lisään vain että tunnen erinomaisen hyvin Saksan lähettilään Kabul'issa, herra Feigel'in, joka on kaikkea muuta kuin teollisuus- ja sentapaisiin kysymyksiin perehtynyt; päinvastoin hän on taiteilijatyyppi jonkavuoksi aina olen luullut että hänet lähetettiin sinne solmimaan

sivistyssuhteita (hän soittaa pianoa kuin taiteilija).[x]

Tosin on näiden viikkojen kuluessa kerrottu kaikennäköistä vähemmän edullista Afganistanin Kuninkaasta: on ihmetelty hänen matkansa pituutta ja hänen matkaseuransa suuruutta, on ihmetelty kuka kaiken maksaa, on laskettu leikkiä siitä että hänen koko olonsa Ranskassa, myös päivälliset, jotka hän hotellissaan tarjosi Ranskan Presidentille y.m. (Presidentti tosin ei sinne saapunut), on maksettu Ranskan valtion varoista (jos niin on todistaa se Ranskan suurta intressiä), osa tukholmalaisista seurapiiriä on häntä ja hänen seuruettaan välttänyt y.m. y.m.[xx] Tosiasiana pysyy että Kuningas Amanullahin matka, joka kuten tunnettua ulotetaan vielä Berliiniin, Lontooseen[xxx] ja Moskovaan, ehkäpä myös Varsovaan ja Rigaan, on tavallaan omiaan kiinnittämään huomiota tähän maahan, jonka olot meille europpalaisille tähän saakka ovat olleet perin tuntemattomat. Voi liioittelematta sanoa että tämän matkan jälkeen Afganistan luetaan

---

x) Yllaolevan kirjoitettuani näin että Kuningas Amanullahia on suuremmoisin muodoin juhlittu Berlinissä, sekä että Berlinin lehdistö viittaa siihen että saksalainen arkkitehti rakentaa par'aikaa Kabulissa uutta Kuninkaanlinna, että Kabulissa toimii saksalainen koulu - siellä toimii myöskin ranskalainen sellainen - ja että sodan aikana saksalaiset upseerit järjestivät Afganistanin armeijan uudelle kannalle, seikka joka aikaansai sen että englantilaiset olivat pakoitetut koko sodan aikana pitämään Afganistanin pohjoisrajoilla joukkoja keskitettyinä.

xx) En voi olla mainitsematta että Brysselissä Kuningas eräänä iltana sai vakavan hermokohtauksen joka pakoitti hänet muuttamaan matkasuunnitelmansa. Siitä yleensä ei levinnyt tietoa kaupungille, sain sen kuulla salaa hotellissa (asuin näet samassa hotellissa). Hänen seurueensa näkyi olleen aika levoton mutta saatiin kohtaus voitetuksi.

xxx) Jo se seikka että Kuningas näin moneksi kuukaudeksi uskaltaa lähteä siksi kauaksi kotimaastaan, todistaa että hänen maassaan vallitsevat vakiintuneet olot.

yleisessä tietoisuudessakin, eikä vain kalenteriissa ja diplomaattilistoissa, valtakunnaksi jonka nimellä on sanoisinko plastillinen muoto, ja kuten ylempänä olen koettanut esittää on ilmeisesti myöskin suurvaltojen peli vaikutusvallasta tässä aasialaisessa maassa kaikkine tavanmukaisine seurausilmiöineen alkanut.

Tiedossani ei ole missä määrin Kuninkaan on onnistunut intressoida täkäläisiä piirejä kulkuneuvokonsessioista, joita hän täällä lienee tarjoillut. Afganistanin kulkuneuvot ovat edelleen hyvin primitiivisellä kannalla, niiden parantaminen on Kuningas Amanullahin tärkein tulevaisuudentehtävä.

En voi olla lisäämättä että kaikkialla herätti hämmästystä Kuninkaan ja Kuningattaren sekä heidän laajan seurueensa miellyttävä ja kaikissa tilanteissa varma käytös, vapaa itämaisesta liioittelemisesta mitä tulee ulkomaisiin kohteliaisuuksiin.

x x x

Tässä yhteydessä saanen mainita seuraavasta. Viime talvena - en muista raporttini numeroa - kerroin siitä miten Persia on aikeessa sanoa irti vanhat sopimuksensa länsivalt' itten kanssa siten vapautuakseen vähitellen sitä painavista kapitulatioista. Todellisuudessa onkin nyt Persian hallitus sanonut irti ystävyys- ja kauppasopimuksensa Ranskan kanssa

vuodelta 1855 sekä vastaavan sopimuksensa Italian kanssa vuodelta 1862. Tämä merkitsee uutta askelta Persian vapautumisliikkeessä Europan talutusnuorasta.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään raportti N° 17.

III.

Parisissa helmikuun 21 p:nä 1928.

Sekalaista.

Raportissani N° 12 tammikuun 24 p:ltä (Ulkoasiainministeriön tiedoitus N° 17) olen erehdyttävästi sanonut, että "Amerikan lakiasäätävät laitokset olisivat hyväksyneet laivasto-ohjelman". Tämä sanonta on luonnollisesti erehdys, koska lakiasäätävät laitokset päinvastoin eivät vielä ole hyväksyneet laivasto-ohjelmaa ja koska päinvastoin on odotettavissa että ne eivät tule sitä hyväksymään alkuperäisessä muodossaan.

Tästä asiasta puhuen ollen lainaan Matin-lehdestä seuraavat sanat, jotka on lausunut lehden kirjeenvaihtajalle, Stéphane Lauzanne'ille muudan amerikkalainen ambassadööri (täkäläinenkö?) ja jotka mielestäni hyvin valaisevat mielialaa eräissä amerikkalaisissa piireissä tähän yhä ensiluokkaisemmaksi käyvään kysymykseen nähden:

" - Nous entendons, m'expliquait ces jours-ci un ambassadeur américain, que, en cas d'hostilités, seule peut être bloquée dans un rayon limité la

partie des eaux qui avoisine les côtes des nations beligérantes. Et tout le reste des mers doit demeurer entièrement libre... Supposez que l'Angleterre soit en guerre avec la Russie. Les côtes russes de la Baltique et de la mer Noire peuvent seules être bloquées par la flotte anglaise; mais celle-ci ne saurait avoir le moindre droit de stopper des navires dans la Méditerranée ou la mer du Nord. Sauf sur les côtes du pays en guerre, toutes les autres parties de l'immense surface maritime doivent demeurer libres et le commerce doit pouvoir s'y exercer librement.

Et l'ambassadeur ajoutait:

- Pour ce principe de la liberté des mers, nous avons fait, en 1812, une seconde guerre à l'Angleterre, une guerre très dure et qui s'est poursuivie pendant deux ans. Pour ce principe, bien qu'épuisés par leur lutte contre les sudistes, les nordistes ont failli, en 1865, faire une troisième fois la guerre à l'Angleterre. Pour ce principe, nous avons eu avec elle, en 1915 et 1916, les controverses les plus âpres et les plus désagréables. Pour ce principe, le président Wilson s'était embarqué vers l'Europe en 1918, comptant bien le faire inscrire, à Versailles, en tête du traité de

paix. Et il l'eût fait si, avant même que le président américain ne fût débarqué, M. Lloyd George n'avait pris soin de circonvenir M. Clemenceau et de régler avec lui l'affaire au mieux des intérêts de l'Angleterre. Pour ce principe, nous sommes bien décidés à montrer les dents, la prochaine fois qu'en Asie ou en Europe se produira une conflagration quelconque et qu'on tentera de le fouler aux pieds.

Or, quand on est décidé à "montrer les dents" - surtout à l'Angleterre - il est bon d'avoir des bateaux. Et voilà pourquoi l'Amérique entend en avoir."

x x
x

Eräät saksalaiset lehdet ovat mielihyvällä todenneet miten Havannan panamerikkalaisessa kokouksessa mielipiteet etelä-amerikkalaisten valtioittenkin kesken ovat menneet hajalle. Itseasiassa täytynee myöntää että mainittu kongressi taaskin on osoittanut miten heikolle pohjalle on rakettu ajatus suuresta latinalaisesta liitosta molemmin puolin valtameren. Kuvaavaahan on että latinalais-amerikkalaisesta yhteisrintamasta Pohjois-Amerikkaa vastaan ei ainakaan toistaiseksi ole puhettakaan ja että Argentiinan tunnettu edustaja Pueyrredon, sen ambassadööri Washingtonissa, oli pakoitettu eroamaan uskallettuaan asettua Amerik-

kaa vastaan tämän vastustaessa sisä-amerikkalaisen kaupan korkeiden suojelustullien poistamista. Ainakin toistaiseksi jäi näin ollen Argentiinan yritys pelkäksi mielenosoitukseksi - sellaisenaan ehkä kylläkin kuvaava.

Latinalaisliiton syntymisen tiellä on muitakin esteitä: ranskalais-italialaiset neuvottelut eivät vielä näytä päässeen alkuunsakaan ja Espanjan kanssa on Tangerin vuoksi syntymässä uusia hankauksia. Toivon voivani piakkoin kosketella lähemmin näitäkin molempia kysymyksiä.

x x x

Mainitsin eräässä kirjeessäni Ulkoasiainministerille että Foreign Office'in yleissihteerin, Sir Tyrrel'in nimitys ambassadööriksi Pariisiin ehkä voidaan selittää johtuneeksi siitä että Tyrrel on tunnettu Moskovan vihaaja ja että Englannin hallitus toivoo voivansa parallellisoida toimintansa Venäjän-kysymyksiin nähden Ranskan kanssa. Lehdet huomauttavat nyttemmin myöskin siitä miten henkilökohtaisesti Sir Tyrrel on ollut mukana luomassa ranskalais-englantilaista entente cordiale'ia ja että hän oli aikoinaan 1907 englantilais-venäläisen yhteisymmärryksen sieluja. Varsinkin näkyy Vossische Zeitung kiinnittävän huomiota Sir Tyr-

rel'in antisaksalaisuuteen. Se lisää että Englannin vapautuvalle ambassadööripaikalle Berlinissä[x] tulee Sir Esme Howard, joka puolestaan taasen on yhtä antiranskalaisesti orientoitu kuin Sir Tyrrel sitä on antisaksalaisesti. Lehti vetää tästä sen johtopäätöksen että Englanti tällä tavalla jatkaa hajoituspolitiikkaansa kontinentilla ja että nämä nimitykset tarkoittavat ranskalais-saksalaisen lähentelyn hidastuttamista. Olkoon tämän miten tahansa, kuvaavaa nykytilanteelle on että eräät lehdet täällä ovat heti rientäneet selittämään, että Sir Tyrrel ei suinkaan ole antisaksalainen, ja että Wilhelm Strasse'n äänitorvi Diplomatisch-politische Korrespondenz samaten tekee voitavansa hälventääkseen Vossische Zeitung'in, tuon tunnetun englantilais-vastaisen lehden aikaansaamaa mielipahaa, koettaen osoittaa että henkilö joka ennen sotaa on ollut jollain määrätyllä kannalla sodan jälkeen kylläkin voidaan ajatella olevan jollain toisella! Jokin toinen saksalainen lehti taas on kuvaavasti kyllä huomauttanut että on parempi jos Lon-

---

x) Englannin nykyinen ambassadööri Berlinissä Sir Lindsay siirtyy Sir Turrel'in paikalle Foreign Office'iin. Aivan luottamuksellisesti sanon että minun kuten monen muunkin käsitys Berlinissä oli että Sir Lindsay ei kyennyt täyttämään kreivi D'Abernon'in jälkeen vapautunutta paikkaa, mikä tosin ei myöskään ollut helppo tehtävä. Ilmeisesti tämä on huomattu myös Londoossa. Lindsay on minun käsitykseni mukaan paljoa enemmän virastomies kuin käytännöllinen diplomaatti.

too ja Parisi ovat yhteisymmärryksessä sillä jokainen erimielisyys heidän välillään on aina sovitettu Saksan kustannuksella!

Sir Tyrrel ei saavu uudelle paikalleen ennenkuin kesällä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 18.

Pariisi

25/2 1928.

5000—11—27. 3573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa helmikuun 25 p:nä 1928.

N° 345

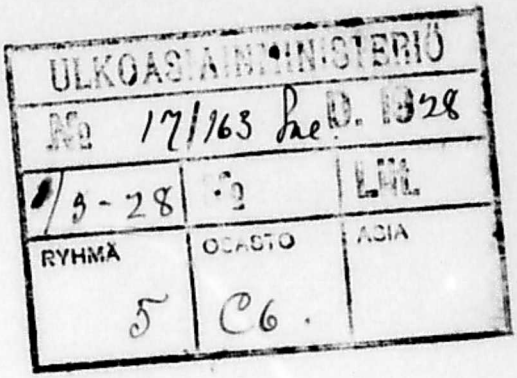

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 18, joka sisältää:

Kansainliiton neuvoskokouksesta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro 171/163 Sec. D. 1928
1/3-28
RYHMÄ 5 C6

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 18.

Parisissa helmikuun 25 p:nä 1928.

Kansainliiton neuvoskokouksesta.

Saatuani Ulkoasiainministeriön salasähkeen N° 40, jossa kysyttiin aikooko Ranska ensi neuvoskokouksessa ottaa käsittelynalaiseksi puolalais-liettualaisen riidan, tapasin kohta senjälkeen ministeri Pustan joka juuri oli menossa ulkoministerin puheille. Sieltä palattuaan soitti hän minulle ilmoittaen asettaneensa saman kysymyksen Briandin vastattavaksi ja oli Briand silloin vastannut tavalla josta mainitsin salasähkeessäni N° 26. Olen senjälkeen myös parlamenttipiireistä kuullut samansuuntaisia arveluja Ranskan aikeista k.o. asiaan nähden ja eilen ministeri Pustan luona, käydessäni häntä onnittelemassa Viron 10-vuotisjuhlan johdosta, tapasin Kiinan lähettilään, ministeri Tcheng Loh'in, joka kuten tunnettua toimii Kansain-

liiton neuvoston puheenjohtajana maaliskuun 5 päivään saakka. Kuten jo tänään salasähkeessäni N° 29 ilmoitin hänkin varmisti minulle aikaisemmin sähköttämäni käsityksen.

Ranskan hallituksen kanta on seuraava. Jos kohta katsotaan että Voldemaras sekä sanoin että teoin on koettanut estää Kansainliiton neuvoston viime joulukuussa tekemän asiaa koskevan päätöksen nopeata realisointia ja jos kohta Briand on erinomaisen pahoillaan tästä, Ranskan hallitus ei kuitenkaan katso olevansa velvollinen asiaan puuttumaan omasta aloitteestaan, koska se katsoo että Kansainliiton yllämainittu päätös, jos kohta sen toteuttamista Liettuan puolelta on vitkasteltu, edelleen on voimassa ja että asianomaisten asiana on siis edelleen koettaa se realisoida. Toinen asia on jos jompikumpi asianomaisista hallituksista haluaa kysymyksen uudelleen esilleottamista tai jos jotakin uutta odottamatonta sattuu joka vaatisi kysymyksen nopeata käsittelyä. Että Quai d'Orsay otaksuu kysymyksen vielä aikaisemmin tai myöhemmin jossain muodossa tulevan esille, sitä eivät kertojani toiselta puolen salailleet.

x x
x

Senjälkeenkuin kirjoitin viimeksi Unkarin kuularuiskukysymyksen tulevasta käsittelystä Kansainliiton neuvostossa sekä Briandin desinteressementista koko tähän kysymykseen nähden, on asia, kuten tunnettua, saanut sikäli uuden käänteen että unkarilaiset ovat ryhtyneet kuularuiskuja hävittämään ja romuina myymään. On merkille pantavaa että se sähkösanoma minkä Kiinan ministeri täältä lähetti Sir Drummond'ille ja jonka tämä lähetti edelleen Unkarin hallitukselle, lähetettiin näin myöhään, tekisi mieli sanoa post festum, ja lisäksi muodossa jota kieltämättä on lupa kutsua lieväksi. Sähkösanoman lähettämisen edellä kävi Tcheng Loh Briandin puheilla, mistä keskustelusta sähkösanoman lähetys oli seurauksena. On näin ollen todettava että Briand siis, kuten aikaisemmin olen maininnut, ei halua kysymystä vaikeuttaa, vaan päinvastoin sitä tasoittaa. Että toiselta puolen Briand kuitenkin /katsoi asiaksi lähettää tällainen sähkösanoma, riippui lähinnä siitä että häntä ilmeisesti varsinkin Pragin puolesta kovasti painostettiin. Viimeisenä yllykkeenä tähän oli kaileti samana aamuna Matin'issa julkaistu, Genèvessä paraillaan olevan Sauerwein'in Politis-haastattelu, jossa Politis hyvin voimakkain sanoin vaati Kansain-

liiton neuvoston puheenjohtajan toimenpidettä. (Sivumennen sanoen käsitteli Politis tässä haastattelussa tukkalaistä kiinalaista virkaveljeään tavalla joka oli omiaan hieman oudostuttamaan.)

On selvää että Briand ei ainoastaan pelkää Italiaa vaan myöskin sitä että perinpohjainen enquête noiden kuularuiskujen alkuperästä voisi viedä kysymyksen aseiden salakuljetuksesta yleiseen tutkimiseen. Tällöin luonnollisesti tulisi koko Saksan salainen aseidenkuljetus myöskin tutkimuksenalaiseksi, mikä luonnollisesti ei voisi olla mieluista Briand'ille jonka ulkopoliittisen ohjelman ensimäisenä kohtana on ranskalais-saksalainen lähentely.

Hauskana sattumana mainitsen että samassa Journal des Débats'n numerossa, missä Kiinan ministerin sähkösanoma oli painettu, oli toisella sivulla laajahko sähkösanoma aseiden salaisesta kuljetuksesta Hampurin kautta - Kiinaan!

x x
x

Kävin muutama päivä sitten Lapradelle'in luona jolloin myöskin tuli puheeksi rumanialais-unkarilainen optanttikysymys. Tunnettuahan on että Lapradelle samoinkuin tukkalaisen Faculté du Droit'n de-

kaani Berthelémy sekä tunnettu Dijon'in professori Scelle (sama jonka nimityksen johdosta sattui niin suuria ylioppilaslevottomuuksia), ovat optanttiriidassa asettuneet jyrkästi unkarilaisten kannalle - Lapradelle'han on osaksi tämän vuoksi eronnut toimestaan Quai d'Orsayn juristisena neuvonantajana. Lapradelle sanoi tässä asiassa olevansa aivan samalla tavalla oikeuden kannalla kuin puolustaessaan Suomen oikeuksia Ahvenanmaahan sekä esitti minulle suurin piirtein ne syyt jotka ovat tämän hänen kantansa määränneet. Koska nämä syyt pääasiallisesti ovat kotona tunnetut, voin ne tässä yhteydessä sivuuttaa. Mainitsen ainoastaan seuraavat argumentit. Kysymystä on Lapradelle'in mukaan käsiteltävä puhtaasti juriidisena antamatta poliittisten näkökohtien vaikuttaa ratkaisuun. Siitä syystä katsoo hän aivan asiaan kuulumattomaksi kysymyksen siitä olisiko Rumania, vaikeiden sisäisten olojensa vuoksi, lainkaan kykenevä suorittamaan sille epäedullisen ratkaisun määräämät ~~xxxxxxxxxxx~~ korvaukset. Toiseksi Lapradelle katsoo että Rumania jo silloin ratkaisi kantansa kun se myönsi Bessarabiassa maataomistaneille ranskalaisille ja englantilaisille täyden korvauksen maareformin sikäläisistä seurauksista (1 milj. puntaa), mikä korvaus tosin tapahtui sillä ehdolla että Ranska ja

Englanti hyväksyisivät tunnetun Bessarabian konvention. Itseasiassa olivat näille ranskalaisille ja englantilaisille maanomistajille maksetut korvaukset n. 40 kertaa suuremmat kuin ne jotka unkarilaiset optantit ovat saaneet. En syvenny tässä kysymykseen Rumanian sisäisestä suvereeniteetista, viittaan vain lopuksi siihen miten Lapradelle katsoi vaaralliseksi rumanialaisten kannan xxxxxx Venäjällä bolshevikisoitujen ulkomaalaisten saatavien vuoksi.

Kiintoisampaa oli se minkä Lapradelle lausui käsityksenään kysymyksen mahdollisesta ratkaisusta. Hän sanoi luottamuksellisesti olevansa sitä mieltä että ainoa tapa olisi saada rumanialaiset suostumaan uudelleen määräämään edustajan Tribunal Arbitral Mixte'iin. Jos näet tämä instanssi jälleen pääsee toimimaan, tulee sen tehtävänä asianmukaisesti olemaan tutkia ja eksaminoida ei ainoastaan kysymystä kokonaisuutena vaan ja ennenkaikkea jokaista erikoista vaatimusta in casu. Lapradelle'in mukaan tämä työ tulisi viemään puoli vuosikymmentä, jona aikana mielet ehtisivät rauhoittua ja maailma ehkä muuttua. Olisi myöskin todennäköistä että tämmöinen tutkimustyö veisi siihen että toiset vaatimukset oikeutettuina hyväksyttäisiin, toiset epäoikeutettuina hylättäisiin. Tällaista ratkaisua piti Lapradelle sekä teo-

reettisesti että käytännöllisesti parhaimpana mahdollisena ratkaisuna. Olen katsonut asiaksi tästä lyhyesti mainita.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 19.

Pariisi

19/3 1928.

5000—11—27. 1573.

AJ

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa maaliskuun 20 p:nä 1928.

N° 598

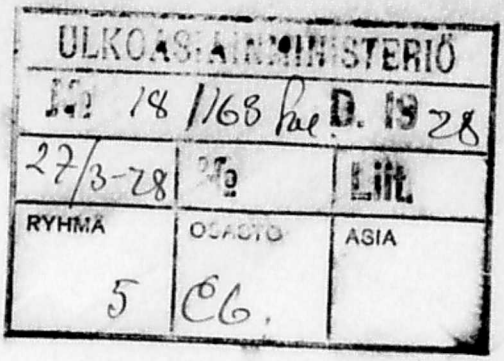

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 19, joka sisältää:

Ranskan ja Sveitsin välinen Savoijia koskeva sovintotuomiosopimus. (Laatinut lähetystönavustaja Hiitonen.)

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
18/163 Sal. D. 1928
27/3-28 No LIV.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 19.

Parisissa maaliskuun 19 p:nä 1928.

Ranskan ja Sveitsin välinen Savoijia koskeva sovintotuomiosopimus.

Maaliskuun 15 päivänä hyväksyi Ranskan Senaatti vihdoinkin sopimusehdotuksen, jonka mukaan Ranskan ja Sveitsin väliset Yläsavoijia ja eräitä muita raja-alueita koskevat erimielisyydet alistettaisiin Haagin tuomioistuimeen välitystuomion saamista varten.

Erimielisyydet pohjautuvat Versaillesin sopimuksen artiklaan 435, joka vuorostaan pyrki muuttamaan Wienin kongressin loppuaktin 92:1 artiklassa sekä Parisin sopimuksen 3:2 artiklassa aikaansaatua järjestelyä, jonka mukaan Yläsavoiji muodostaisi puolueettoman vyöhykkeen sekä Yläsavoiji ja Gex muodostaisivat eräitä molemminpuolisia tullivapauksia nauttivan alueen. Mainitun Versaillesin sopimuksen artiklan mukaan liittoutuneet ilmoittivat pitävänsä mainittuja määrä-

yksiä uusiin oloihin sopimattomina ja hyväksyvänsä Ranskan ja Sveitsin väliset niitä koskevat uudestijärjestelyt. Ottaen huomioon, että Versaillesin rauhansopimus oli Sveitsille res inter alios acta,Ranska jo hyvissä ajoin ennen sopimuksen lopullista allekirjoitusta pyysi Sveitsin suostumusta asialle.Sveitsin hallitus, joka jo aiemmin oli tehnyt Ranskan kanssa väliaikaisen sopimuksen neutraalisesta vyöhykkeestä, ilmoitti hyväksyvänsä sen kohdan, mikäli Sveitsin liittokokous asian ratifioisi. Yläsavoijin ja Gexin vapaavyöhykkeeseen nähden se sensijaan ilmoitti pitävänsä toivottavana molemminpuolisen tullivapauden edelleensäilyttämistä, koska siitä rajaväestölle oli suuria etuja. Tähän Sveitsin ilmoitukseen Ranska vuorostaan vastasi pidättävänsä itselleen täyden oikeuden Savoijissakin asettaa tullirajansa yhtymään poliittiseen rajaansa. Molemmat viimemainitut nootit liitettiin Versaillesin sopimukseen asianomaisen pykälän kohdalle.

Sittemmin asianomaiset maat solmivat edellämainitussa pykälässä tarkoitetun uuden sopimuksen, jonka kuitenkin sveitsiläiset kansanäänestyksessä v. 1923 hylkäsivät. Vastavetona Ranska yksipuolisesti kumosi Savoijin ja Gexin vapaavyöhykeoikeudet. Sveitsin hallitus kuitenkin epäsi Ranskalta juriidisen oikeuden tähän tekoon. Seuraavana vuonna mainittujen maiden hal-

litukset kuitenkin erimielisyyden poistamiseksi päättivät alistaa koko asian Haagiin sovintotuomion saamiseksi. Ranskan edustajakamari hyväksyikin heti tehdyn sopimuksen, mutta Senaatti, johon asia sittemmin joutui, viivytteli vuosia päätöksentekoa. Syynä oli eräiden savoijilaisten senaattorien innokas propaganda. Mainitut senaattorit ehkä lähtivät paikallisista intresseistä, mutta saivat puolelleen Senaatin enemmistön, sillä perusteella, että kyseessä oli Ranskan suvereeniteettioikeudet sen omalla alueella, jotka sovintotuomion tapauksessa joutuisivat riippumaan vieraasta intressistä. Ainoastaan ministeri Briandin tarmokkaat henkilökohtaiset ponnistukset ovat lopulta vieneet siihen, että Senaatti on muuttanut mielensä ja vihdoinkin hyväksynyt tehdyn sopimuksen. Senaatin kannanmuutokseen vaikutti epäilemättä myöskin se, että Ranskan kauppa Sveitsiin on vahvasti vientivoittoinen ja sveitsiläiset päätöksenteon pitkistyessä monta kertaa ovat osoittaneet harmostumisenoireita, joka lopuksi olisi voinut vaikuttaa maiden kauppasuhteisiinkin Ranskalle epäedullisella tavalla.

Tehdyllä sopimuksella on kieltämättä verrattain suuri periaatteellinen merkitys ottaen huomioon sen, että siinä etenkin Ranskan taholla suostutaan jättämään puolueettoman instanssin ratkaistavaksi riita, jo-

ka koskee m.m. Ranskan oikeutta tullirajansa järjestelyyn, mitä tavallisesti on totuttu pitämään yksinomaan valtion sisäisenä kysymyksenä.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 20.

Pariisi

22/3 1928.

5000—11—27. 1573

AJ

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 608

Parisissa maaliskuun 23 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 19 763 Ke. 28
28/3-28
RYHMÄ 5 | OSASTO C 6 | ARKA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 20, joka sisältää:

Jules Cambon, Pietarin vanha byrokratia ja suomalaiset.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
19/163 Sal. D. 13.28
28/3-28
RYHMÄ 5 C6

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 20.

Parisissa maaliskuun 22 p:nä 1928.

Jules Cambon, Pietarin vanha byrokratia ja suomalaiset.

Raportissani N° 12, sivu 19, olen kertonut että eräseen Revue des Deux Mondes'in numeroon vuoden alkupuolelta (15/I) Ranskan ent. ambassadööri Jules Cambon oli kirjoittanut kirjoituksen Sasonoffin kuoleman johdosta, missä kirjoituksessa mainitaan, että puolalaisvastaista propagandaa tsaarivallan aikana ajoi ensi kädessä Pietarin byrokratia, mikä ei muka ollut ihmeellistä, "koska tämän byrokratian ensi kädessä muodostivat suomalaiset, s.o. saksalaiset ainekset" (sic!). Käydessäni äskettäin Quai d'Orsaylla osastomme päällikön, ministeri La Boulayen puheilla, käytin tilaisuutta hänelle huomauttaakseni tästä merkillisestä erehdyksestä, joka

minusta tuntui ikävältä siksi levinneessä aikakauskirjassa kuin on Revue des Deux Mondes. Hän lupasi tilaisuuden sattuessa koettaa ottaa selkoa siitä mitenkä tämä erehdys on syntynyt.

Sain eilen ministeri La Boulayelta tiedon että Jules Cambon itse haluaisi puhutella minua yllämainitun johdosta. Kävinkin tänään hänen luonaan. Ukko - hän on jo hyvän joukon yhdeksättäkymmentä - otti minut erinomaisen ystävällisesti vastaan sanoen saaneensa ulkoministeriöstä kuulla ylläkerrotusta sekä tahtovansa vain mainita että hänen tarkoituksensa ei suinkaan ole ollut millään tavalla meitä loukata vaan että hän on kirjoittanut nuo sanat aivan sellaisina kuin ne hänelle kerran oli lausunut Saksan silloinen ulkoministeri Kiderlen-Wächter. Hän ei ollut sen koommin tullut asiaa tutkineeksi vaan oli tuo kuva jäänyt hänen mieleensä tehkä myös hänen muistiinpanoihinsa?) ja olivat ne nyt juolahtaneet hänen mieleensä kun hän kirjoitti tämän artikkelin. Hän myönsi kernaasti että sana "baltilaiset ainekset" olisi paljoa paremmin vastannut todellisuutta. Sanoin ambassadöörille että tarkoitukseni ei suinkaan ollut häntä vaivata näin persoonallisesti mutta että kuitenkin olen kiitollinen siitä että asia on tullut puheeksi, koskapa huoleti

voi sanoa että Pietarin vanhassa byrokratiassa ei ollut ainoatakaan suomalaista. Ambassadööri pyysi myös minun lausumaan Hallitukselleni sen toivomuksen että se olisi täysin valmutettu hänen hyvästä tahdostaan.

Jos kohta ambassadöörin selitys on ehkä hieman merkillinen ja jos kohta minusta näyttää siltä että hän on toisen miehen niskoille työntänyt edesvastuun huonosta muististaan, on kuitenkin mielihyvällä pantava merkille että korjaus tehtiin tässä muodossa itse Cambonin suun kautta. Mitään dementiaa t.m.s. asianomaiseen aikakauskirjaan luonnollisesti ei käy ajatteleminen.

Mainitsen samalla että äskettäin eräissä iltakutsuissa kahvin äressä kerroin yllämainitusta merkillisestä erehdyksestä Puolan täkäläiselle ambassadöörille, joka tosin ei ollut näitä sanoja huomannut mutta joka ymmärsi kohta asettaa asian oikeaan valoonsa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 21.

Pariisi

29/3 1928

5000—11—27. 3573

AJ

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 664

Parisissa maaliskuun 29 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 21/163 Sal. D. 13 28
3/4-28 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raportti-
ni N° 21, joka sisältää:

Belgian kysymyksiä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vas-
taan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 21/163 Sal D. 1928
8/4-28 LIIT.
RYHMA OSASTO ASIA
5 C6

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 21.

Parisissa maaliskuulla 1928.

Belgian kysymyksiä.

Palattuani Brysselistä en ole tähän asti saanut rauhallista aikaa kootakseni paperille sikäläisiä vaikutelmiani.

Se mikä Belgiassa sekä kaupungissa että maaseudulla erikoisesti pistää muukalaisen silmään, on se ihmeellinen nopeus millä Belgia on saanut häviämään sodan kärsimysten jäljet. Sen, joka ei tietäisi maailmansodan kulkeneen tämän maan ylitse, olisi vaikea luoda itselleen kuva sodan tuottamien aineellisten tappioiden suuruudesta. Ainoastaan eteläosissa, Ranskan rajalla, näkee siellä täällä vielä hävitettyjä rakennuksia ja kyliä.

Antaakseni pienen kuvan siitä, miten tavattoman raskas sodanies oli Belgialle, esitän seu-

raavassa muutamia valaisevia numeroita siitä.

1,300 julkista rakennusta, joista 237 kirkkoa ja 400 koulua, hävitettiin. Samoin n. 100,000 yksityisasumusta. 1,500 km. maantietä joutui käyttämättömään kuntoon, samoin 180 kulkuneuvoille välttämätöntä siltaa (paitsi rautatiesiltoja). Rautateitä hävitettiin 1,100 km. ja 2,600 km. vahingoittui niin että niiden käyttäminen sellaisenaan oli mahdoton. Edelleen hävitettiin 350 rautatiesiltaa ja -tunnelia ja 593 asemaa joutui käyttämättömäksi. Belgian 4,370 veturista jäi jäljelle 1,700, niistäkin suuri osa vaillinaisessa kunnossa. Maan 94,670 tavaravaunusta jäi 33,299, jotka sitäpaitsi melkein kaikki viruivat linjoilla estäen kulkuyhteyttä.8,129 matkustajavaunusta jäi 1,068.

100,000 ha viljelysmaata oli joko veden tai mudan peittämää. N. 900,000 nautaa, eli noin puolet maan karjakannasta, vei vihollinen mukanaan, samoin 150,000 hevosta.

Ylläolevat numerot puhuvat jo omaa julmaa kieltänsä. Lisään vielä seuraavaa:

Maan teollisuus oli ylläsanotunmukaisessa kunnossa. Hiiliteollisuus, joka vähimmin oli kärsinyt, ei tuottanut v. 1918 kuin n. 2/3 ennensotaisesta

tuotannosta ja melkein kaikki koksiuunit olivat sammuneet. Ainoakaan sulattouuni ei ollut käynnissä, kaikki lasiuunit olivat sammuneet. Tekstiiliteollisuudessa ei ainoakaan sukkula juossut. V.1918 nousi pakolliseen työttömyyteen tuomittujen luku yli 1,5 miljoonan.

Miltei kaikki nämä tappiot ovat nyt yhdeksän vuotta sodan jälkeen korjatut, Rakennukset, julkiset ja yksityiset, ovat kaikkialla uudelleen rakennetut, uusia siltoja näkee kaikkialla, maa on uudelleen tehty entisessä laajuudessaan viljelykselle kelpoiseksi, n. 2000 km. rautatietä on rakennettu, n. 1400 rautatiesiltaa, -tunnelia, -asemaa samoin, 1,500 km. maantietä on pantu uudelleen kuntoon j.n.e. Hiilituotanto, joka v. 1913 oli n. 23 milj. tonnia ja joka v. 1918 oli laskenut n. 14 milj. tonniin, on taasen noussut ennalleen. Hiiliteollisuuden työmiesten luku oli v. 1913 145,000 ja v. 1924 170,000. Koksituotanto, joka v. 1913 oli 3,5 milj. tonnia ja joka v. 1918 oli laskenut 0,5 milj. tonniin, oli v. 1924 yli 4 milj. tonnia. Sulattouunien tuotanto, joka v. 1913 oli n. 2,5 milj., lähenteli v. 1924 3 milj. tonnia. Muilla teollisuudenaloilla ovat luvut jokseenkin samanlaiset. Antwerpenin satamassa kävi v. 1913

7100 laivaa, yhteensä yli 14 milj. tonnia; v. 1927 vastaavat luvut olivat 11,418 laivaa ja n. 23,5 milj. tonnia.

Millaisia vaikeuksia sota on tuottanut maan raha-asioille selviää seuraavistakin numeroista. Sotainvaliideille ja -orvoille on tähän mennessä maksettu n. 500 miljoonaa Belgian frangia eläkkeinä, entisille sotilaille miltei 1 miljaardi. Valtion kotimaiset lainat, jotka ennen sotaa olivat vain n. 4,8 miljoonaa frangia, ovat nyt nousseet 28 miljaardiin, ulkomaiset lainat 4 miljaardista 30 miljaardiin! Myöskin raha-asiain alalla on kuten tunnettua Belgian hallitus ryhtynyt päättäviin toimenpiteisiin stabilisoiden frangin uudelle kultatasolle. Mikäli minulle kaikkialla Brysselissä vakuutettiin, on tämä frangin stabilisointi osoittautunut sekä toimeenpanomuotoihinsa että uuteen kultatasoonsa nähden (n. 0,72 entisestä kulta-arvostaan) tarkoitustaan vastaavaksi.

Huolimatta siitä ilahuttavasta uutistyöstä minkä Belgian kansa sodan jälkeen on suorittanut, täytyy kuitenkin ulkomaisen tarkastajan panna merkille eräänlainen mielenmasennus, ehkäpä hermostuneisuuskin tulevaisuuteen nähden. Luulen parhaiten

koskettelevani syitä tähän ilmiöön puhumalla erikseen sen ilmenemismuodoista päivän polttavien kysymysten yhteydessä, jotka jakaisin ehkä parhaiten seuraavasti: 1) sisäpoliittiset kysymykset, myös kielikysymys ja sotilaskysymys, 2) taloudelliset kysymykset sekä 3) ulkopoliittiset kysymykset.

Lienee oikeus väittää että Belgian kielikysymys sodan kautta ja jälkeen on käynyt polttavammaksi kuin mitä se oli sitä ennen. Tähän ilmiöön vaikuttavista seikoista mainitsen ensi kädessä sen että saksalainen valtaus tahallisesti tuki kaikkia antiranskalaisia ja antivalloonisia pyrkimyksiä flaamilaisten keskuudessa. Tunnetuihhan on tässä suhteessa taistelu Gand'in yliopistosta. Se seikka että osa flaamilaisväestöä oli valmis käyttämään saksalaisten tarjoamaa apua taistelussaan ranskalaisuutta vastaan, on luonnollisesti jättänyt sodanjälkeisiin oloihin eräänlaisen katkeruuden jota aikaisemmin ei siinä määrässä ollut havaittavissa. Tulee tosin flaamilaisliikkeessä erottaa kaksi suuntaa; toinen yleisempi joka vaatii lähempää yhteisymmärrystä ja yhteistoimintaa Hollannin kanssa ja joka pyrkii ensi kädessä siihen että Hollannin ja Belgian välinen tärkeä Schelde-sopimus, joka kuten tunnettua ei tullut ratifioiduksi Bel-

giassa ja joka aiheutti Hollannin edellisen hallituksen kaatumisen, lopulta saataisiin katon alle. Toinen pienempi ryhmä ajaa avonaisesti yhteisymmärrystä Saksan kanssa. Tämä jälkimäinen ryhmä kulkee ymmärrettävistä syistä valloonien keskuudessa maankavaltajien nimissä.

Toinen syy katkeruuden lisääntymiseen on siinä että valloonit tuntevat flaamilaisten vaikutuksen yhä kasvavan. On tosin pidettävä mielessä että suurin piirtein katsoen voi sanoa kummankin kielialueen pysyneen ja pysyvän edelleen jokseenkin muuttumattomana. Raja kulkee pitkin n.k. hiilimetsäaluetta jotenkin idästä länteen. Flaamilaisten leviämistä valloonilaiselle kielialueelle poikki tämän ikivanhan rajan ei ole mainittavassa määrässä tapahtunut, mutta flaamilaisten vaikutus on kasvamassa osaksi sikäli että flaamilaisten keskuudessa syntyväisyysprosentti on melkoista suurempi kuin valloonien kesken ja osaksi sikäli että he päivä päivältä yhä enemmän, samassa määrässä kuin heidänkin keskuudessaan korkeampi sivistys leviää, tulevat osallisiksi maan yleisten asioiden hoidosta. Flaamilaisia on nykyään jo runsaasti 60 % maan koko väestöstä ja tämä prosenttiluku kasvaa vuosi vuodelta. Ei ole kummallista että valloneja tämä alakynteen-

joutumisen perspektiivi hermostuttaa ja että he levottomin mielin katsovat tulevaisuutta kohti. Mutatis mutandis on tässä flaamilaisten taistelussa valllooneja vastaan monta vertauskohtaa suomenkielen taistelun kanssa oikeuksistaan Suomessa.

Veisi meidät liian pitkälle tässä yleiskatsauksessa ruveta tekemään yksityiskohdittain selkoa flaamilais-valloonisen kielitaistelun nykyisestä tilanteesta ja kielilainsäädännön viimeisistä etapeista; koetan seuraavilla matkoillani Brysseliin erikoisesti tutustua tähän kysymykseen. Lyhyesti sanoen on tilanne nykyään sellainen että molemmat kielet ovat täysin samanveroiset ja että siis flaamilainen nykyään on oikeutettu vaatimaan kohtelua omalla kielellään. Armeijassa on edelleen komentokielenä yksinomaan ranska, mikä luonnollisesti ei ole tuottamatta haittaa katsoen siihen että ainoastaan 10 % flaamilaisista hallitsee myöskin toisen kansalliskielen. Kysymys onkin senvuoksi viime aikoina noussut armeijan regionaalisesta rekrytoinnista siten että muodostettaisiin erikoisia flaamilais- ja erikoisia valloonilais-joukkoosastoja. Tämä kysymys on parhaillaan käsiteltävänä, sillä on lukuisia vastustajia jotka katsovat tällaisen järjestelyn vievän teknillisiin mahdotto-

muuksiin varsinkin sikäli että kussakin aselajissa syntyisi vaarallinen rinnakkaisuus. On vielä ennenaikuista sanoa mitenkä tämä arka kysymys lopulta tulee ratkeamaan.

Parlamentissa molemmat kielet ovat sallitut. Puheita ei käännetä kummallekaan kielelle. Kaikki viralliset asiakirjat ja julkaisut ovat kaksikielisiä.

Tosin vähemmässä määrässä kuin kielikysymys askartaa yleistä mielipidettä kysymys kommunismivaarasta. Mainitsin jo eräässä raportissani Brysselistä että Belgian pääministeri minulle mainitsi ei katsovansa voivan suositella Moskovan nykyisen hallituksen tunnustamista, koska vaara on olemassa että virallinen Sovjet-lähetystö Brysselissä käyttäisi hyväkseen tilaisuutta kommunistisen propagandan ajamiseksi Belgian teollisuusalueilla, jotka taajan asutuksensa vuoksi luonnollisesti ovat erinomaisen alttiit kommunistiselle hapatukselle. Toiselta puolen kuulin Brysselin ulkoministeriössä mainittavan että kun vuosi sitten Arcos-juttu sattui Lontoossa, juuri harkittiin Brysselissä Moskovan tunnustamista.

Itseasiassa en pitäisi kommunismivaraa Belgi-

assa juuri nyt erikoisen suurena, sillä Belgian kansan kaikki kerrokset ovat niin sodasta kärsineet että eivät halua mitään muuta kuin taloudellisen jälleenrakentamisen rauhallista kehitystä. Parlamentissa ei istu kuin kaksi kommunistia, jotapaitsi puolueessa on julkinen kahtiajako trotskilaisten ja stalinilaisten välillä. Lisäksi on otettava huomioon että Belgiassa tapaa paljoa vähemmän kuin Ranskassa sitä intellektuaalista kerrosta, joka, enemmän tai vähemmän aus Liebe zur Kunst, innostuu kaikesta uudesta ja kaikesta sellaisesta joka hivelee sanoisinko humanité-käsitettä. Toiselta puolen ei tule väheksyä sitä että Belgiassa on olemassa "Cercle des relations belgo-russes"-niminen seura joka m.m. sai aikaan sen että vuoden vaihteessa Brysselissä avattiin sovjettinen taidenäyttely. (Tähän näyttelyyn tosin tunkeutui kuten tunnettua joukko belgialaisia ylioppilaita hävittäen jokseenkin tyystin kaikki näytteilläolleet taulut!) Ja ollessani Brysselissä oli parlamentissa välikysymys ja sen aiheuttama pitkä keskustelu kommunismin vaikutuksesta Belgian kansakouluopettajakuntaan, jonka keskustelun kuluessa kävi ilmi että ainakin 2,500 kansakouluopettajaa Belgiassa lukeutuu kommunistiseen puolueeseen. Tämä keskustelu muu-

ten antoi aiheen siihen että kultusministeri Vauthier oli pakoitettu antamaan virallisen rauhoittavan selityksen yleisölle. Tämä kaikki todistaa että jollei suoranaista vaaranuhkaa olekaan olemassa yhteiskunnan kuitenkin on pakko pysyä lakkaamatta valveilla kommunistien puolelta mahdollisesti tulevien yllätysten varalta.

Polttavimpia kysymyksiä Belgiassa viime vuosina on ollut sotilaskysymys. Valtion finanssien lopullinen tervehtyminen vaatimalla vaatii sotilasrasituksen vähentämistä. Tässä suhteessa ovat kuten tunnettua sosialistit ja porvarilliset puolueet joutuneet ankaraan erimielisyyteen joka erimielisyys aiheutti sen että syksyllä hallituksen sosialistiset jäsenet, niiden joukossa Vandervelde, jättivät hallituksen porvarillisten käsiin (sekä eduskunnassa että senaatissa muodostavat sosialistit n. 2/5). Tämän ymmärtämiseksi on lyhyt esihistoria tarpeellinen.

Että sotilasrasitusta on vähennettävä, ja että se on tapahtuva palvelusajan lyhentämisen tietä, siitä ovat puolueet yksimieliset. Ero on siinä että sosialistit haluavat tämän lyhennyksen tapahtuvaksi kohta, odottamatta täydentäviin sijaistoimen-

piteisiin ryhtymistä. Sosialistit ovat jo kauan vaatineet palvelusajan lyhentämistä kymmenestä kuuteen kuukauteen yhdellä kertaa, kun sensijaan porvarien kanta on se että tämä lyhennys on tapahtuva asteettain ja yksinomaan siinä määrin kuin oman maan turvallisuus sen sallii. Näiden vastakkaisten mielipiteiden vallitessa aikaisempi hallitus kuten tunnettua ehdotti sekakomitean asettamista, jossa olisi sekä parlamentaarikkoja että korkeita sotilaita, saaden tehtäväksi valmistaa kysymyksen ratkaisua. Pääministeri Jaspar pyysi silloin Vandervelde keskeyttämään sosialistipropagandan kuuden kuukauden palvelusajan hyväksi siksi kunnes komitean työt saataisiin päätökseen. Kun Vandervelde ilmoitti ei voivansa suostua ei komitean asettamiseen eikä myöskään propagandan väliaikaiseenkaan keskeyttämiseen, jättivät sosialistiset hallituksen jäsenet hallituksen.

Komitean työt, jotka jatkuvat varsin intensiivisesti, heittävät varjonsa maan koko sisäpoliittiseen elämään. Sillä toiselta puolen rekonstruoitu porvarillinen hallitus johon kuuluvat katoliset, kristillisdemokraatit ja liberaalit, on sidottu toiminnassaan, koskapa sen koko olemassaolo perustuu

mainitun komitean asettamiseen ja sen töihin ja koska ennen näiden töiden valmistumista hallituksella ei ole vapaita käsiä ryhtyä muihin suuriin tärkeisiin poliittisiin kysymyksiin (tällaisia ratkaisuaan odottavia kysymyksiä on myös koulukysymys, johon kuitenkaan /tässä yhteydessä syvenny). Toiselta puolen taas sosialistitkin ovat olleet pakoitetut nolentes volentes keskeyttämään propagandansa, koska tämän propagandan on pakko mukautua komitean töiden mukaan, joiden tuloksia ei vielä tunneta. Mainitsemista ansaitsee että komitean työt ovat monessa suhteessa yleiseltäkin kannalta kiintoisat koskapa komitea on pyytänyt lausuntoa mitä erilaisimmilta henkilöiltä eri yhteiskuntaluokista ja koska tämän kautta on lansoitu joukko puolustus- ja sotilaslaitokselle aivan uusia näkökohtia. (Uudistan tässäkin että mielestäni olisi tärkeätä että Parisin - sotilasasiamiehemme akkreditoitaisiin myöskin Brysseliin.)

Täten sotilaskysymys myöskin on omiaan pitämään yhteiskuntaa eräänlaisessa epävarmuudentilassa. Lisäksi tulee vielä että Reinin-valtauksen sotilaallinen puoli myös piakkoin vaatii ratkaisunsa, jolloin nousee kysymys sekä valtaukseen käytettyjen joukkojen myöhemmästä kohtalosta että siitä miten valtauksen sijasta on raja turvattava.

Sivumennen sanoen tulee Ranskassa-kin viimemainittu kysymys kuten ennenkin olen sanonut piakkoin astumaan poliittisen näyttämön etualalle, varsinkin kun valtauksen takana ei tähän saakka ole paljon minkäännäköisiin sijaisturvallisuustoimenpiteisiin ryhdytty.

Mitä taloudellisiin kysymyksiin tulee olen jo ylempänä viitannut eräisiin näkökohtiin. Mutta kaikki muut taloudelliset kysymykset asettaa varjoon hiilikysymys. Hiilikysymyksen voi lyhyesti määritellä seuraavasti. Belgian hiilialueella ovat hiilikerrokset erikoisen ohkoiset. Toiseksi on hiilikaivoksia niin kauan jo eksploatoitu että hiilen saaminen käy vuosi vuodelta yhä vaikeammaksi. Tämä on tosiseikka jonka edessä talouselämä seisoo mahdittomana.x) Lisäksi sosialiset kysymykset kallistuttavat tuotannon. Mainitsin jo ylempänä että hiilituotannon pysyessä v. 1924 melkein samana kuin v. 1913 kaivoksissa työskentelevien työmiesten luku nousi 145,000:sta 170,000:een. Ja lopuksi Englannin suuren kaivoslakon jälkeen Belgian kaivosteollisuus on joutunut ahdinkotilaan muiden vallatessa belgialaisten entisiä markkinoita. Tilanteen vaikeutta kuvaa se että hallituksen on ollut pakko myöntää

---

x) Hiilikysymyksestä tekee muuten tyhjentävästi selkoa Antwerpenin pääkonsulinviraston vuosikertomus vuodelta 1927.

belgialaiselle hiiliteollisuudelle erinäisiä verohelpotuksia.

Hiiliteollisuuden tuottamien vaikeuksien rinnalla on myös mainittava maatalouden pula sikäli että Hollannin ja Saksan kilpailu päivä päivältä käy yhä ankarammaksi.

Vallan erikoisen luvun ansaitsee /Belgian ja Ranskan välisistä kauppaneuvotteluista kysymys jotka varsinkin niinä viikkoina jolloin oleskelin Brysselissä kehittyivät uhkaavaksi pulaksi. Belgiassa näet pelokkaasti seuraillaan Saksan ja Ranskan lähentymistä taloudellisilla aloilla, koska näiden suurvaltojen taloudellinen yhteenliittyminen luonnollisesti asettaa Belgian kilpailumahdollisuudet yhä enemmän varjoon. Senjälkeenkuin ranskalais-saksalainen kauppasopimus elokuun 17 päivänä 1927 oli allekirjoitettu, ja kun sen johdosta Ranskan oli pakko saman kuun 30 päivänä korottaa joukko tuontitulleja, joutui Belgian vienti Ranskaan erinomaisen epäedulliseen tilanteeseen. On muistettava että vuodesta 1881 ei Ranskan ja Belgian välillä ole ollut olemassa mitään varsinaista taloussopimusta vaan on erikoissopimuksissa ja provisoorioissa järjestetty [illegible] taloussuhteet. Kun v. 1916 de Broqueville silloiselle Ranskan kauppaministeril-

le Clémentel'ille ehdotti Ranskan ja Belgian tulliunioonia ja taloudellista yhtymistä oli kylläkin Ranskan hallitus tähän suostuvainen mutta oli pakoitettu vastaamaan kielteisesti sen painostuksen vuoksi minkä se sai osakseen Pohjois-Ranskan teollisuuden puolelta, missä kuten tunnettua teollisuusolot ovat samanlaiset kuin Belgiassa. Sitäpaitsi belgialaiset itsekin myöhemmin peruuttivat ehdotuksensa peläten sellaisesta yhtymisestä heille itselleen voivan koitua vaikeuksia.x) V. 1924 aikaansaatiin maiden välillä taloudellinen modus vivendi, ja viime kesänä, yllämainitsemistani syistä, alettiin neuvotella lopullisen kauppasopimuksen aikaansaamisesta. Nämä neuvottelut ovat jatkuneet varsin vaivaloisesti, ranskalaiset kun eivät ole tahtoneet myöntää Belgialle samoja etuja kuin mitkä Saksa sai. Tosiasia on että Ranskan ollessa vielä v. 1922 Belgian toinen vientimaa (ensimäinen oli ja on Englanti), se nykyään on ainoastaan viidennellä sijalla.

En voinut olla ihmettelemättä sitä katkeruutta joka Brysselissä ollessani sikäläisissä viralli-

---

x) Yllaolevan kirjoitettuani huomaan että Belgian parlamentissa näinä päivinä on keskusteltu ranskalais-belgialaisen kauppasopimuksen hyväksymisestä ja että tässä yhteydessä on viitattu siihen että todellakin sodanjälkeisinä vuosinakin on käyty epävirallisia neuvotteluja Parisin ja Brysselin välillä mahdollisesta tulliunioonista. Ehdotus olisi tällä kertaa tullut ranskalaiselta taholta. Ulkoministeri Hymansin ja muiden puhujien sanoista käy ilmi että Belgia kieltäytyi antamasta neuvottelujen kehittyä edes viralliselle asteelle.

sissa piireissä tästä syystä vallitsi Ranskaan kohtaan ja minulle sanottiin sikäläisessä ulkoministeriössä peittelemättä että jos neuvotteluja ei pian saada Belgiaa tyydyttävään ratkaisuun, sillä tulee olemaan syvällekäypiä poliittisiakin seurauksia. Kuuli usein Belgiassa ihmeteltävän sitä miten helposti Ranska Saksaan nähden on taipuvainen unohtamaan menneisyyden ja oli helppo huomata miten yksinpä Puolan erinomainen asema Parisin viralisissa piireissä oli omiaan hermostuttamaan belgialaisia. Lopulta kuitenkin huomasivat ranskalaiset tässä mielialassa piilevän vaaran ja antoivat huomattavasti perään josta oli seurauksena että noin kuukausi sitten kauppasopimus saatettiin allekirjoittaa. Tämän kauppasopimuksen on Lähetystö lähettänyt Ulkoasiainministeriölle ja tyydyn tässä mainitsemaan vain sen että Belgian onnistui saada joukko tärkeitä alennuksia varsinkin koneteollisuudelleen ja että belgialaiset taas puolestaan helpottivat ranskalaisten silkkituotteiden ja viinien maahantuontia. Varsinkin jälkimäisestä kysymyksestä oli taistelu kiivas ja katkera. Näiden kysymysten ymmärtämiseksi on myös pidettävä mielessä että Belgia on tyypillinen vientimaa jonka tuotannosta 95 % viedään maasta ja että varsin suuri osa tästä tuotannosta on kokonaan muodostet-

tu ranskalaisten tarpeiden mukaan.

Puhuessamme talouskysymyksistä on myös lyhyesti kosketeltava Belgian siirtomaaprobleemia. Rajoitun mainitsemaan että Belgian ja belgialaisten Kongossa toimivien liikkeiden ja yhtiöiden kokonaispääoma nousee 3 miljaardiin paperifrangiin (nimellisarvo!) ja että nämät viime vuonna jakoivat n. 200 milj. frangia osinkoja. Kun v. 1910 Kongossa toimi ainoastaan 500 kauppahuonetta on näiden luku nyt noussut 4500:aan. V. 1910 oli Kongon kokonaisvienti 66 milj. kultafrangia, v. 1926 140 milj. kultafrangia. Hallitus kiinnittää erikoista huomiota siirtomaasuhteiden kehitykseen ja parantamiseen ja Kongosta on muodostunut kansallinen ylpeys joka on jokaisen yksilön sydäntä lähellä. Tästä on kuvaavimpana esimerkkinä mainittava, että Belgian Kuningas kesäkuussa tekee virallisen matkan Kongoon ollakseen läsnä suuren, 1,300 km. pitkän uuden rautatielinjan virallisissa avajaisissa. Kuningas Albert oli kruununprinssinä v. 1909 Kongossa, siis samana vuonna jolloin Kongo lopullisesti julistettiin Belgian siirtomaaksi, mutta tähän saakka ei koskaan kukaan Belgian Kuningas ole siellä käynyt. Mainitsemista ansaitsee myöskin että Belgia näinä päivinä on Portugalin kanssa sopinut eräistä tärkeistä rajaoikaisuista Kongon ja Angolan välillä.

Lopuksi mainitsen että Antwerpenin satamalaitoksia sodan jälkeen tavattomasti on laajennettu ja että uusia laajennustöitä on käynnissä. On uskomatonta mutta tosiseikka että Antwerpenin satamalaitteet kilometreissä mitattuina ovat suuremmat kuin kaikki Ranskan satamat yhteensä. - Olen eräässä haastattelussa Uudessa Suomessa 26/II viitannut siihen että suomalais-belgialaisen laivaliikkeen yhä kasvaessa olisi meillä ajateltava suuremman tonniston asettamista Antwerpenin linjalle. Siihen mitä mainitussa haastattelussa olen esittänyt lisään vielä että ne ulkomaiset laivayhtiöt jotka ovat alkaneet kilpailla meikäläisten yhtiöiden kanssa ovat saksalaisia. Myöskin matkustajaliikenne Suomesta Ranskaan vilkastuisi huomattavasti tämän mukavan ja suoran linjan saatua isompia laivoja käytettäväkseen, varsinkin kun kuten toivon pian saanen belgialaiset solmimaan Suomen kanssa sopimuksen viisumpakon poistamisesta maittemme välillä, mihin Belgian ulkoministeriö jo periaatteellisesti on suostunut.

Tulemme lopuksi kysymykseen Belgian <u>ulkopolitiikasta</u>. Lyhyesti voinee sanoa että Belgian suuri ulkopoliittinen kysymys sodan päätyttyä oli kysymys

siitä millä tavalla olisi korvattava ne juhlalliset sopimukset jotka v. 1839, astuen Lontoon konferenssin (v. 1830) antaman Belgian itsenäisyystunnustuksen sijalle, sille takasivat sen kansainvälisen oikeusaseman, joka oli voimassa Versailles'in sopimukseen saakka, ja joiden takaajina olivat Itävalta, Ranska, Englanti, Venäjä ja Preussi (sittemmin Saksan valtio) ja jotka uudistettiin v.1870. Versailles'in sopimuksen pykälän 31 kautta lakkaavat mainitut sopimukset olemasta ja suurvaltojen sijalle astuvat takaajina Kansainliiton assemblée ja neuvosto. Tämä Belgian uusi asema on saanut käytännöllisen vahvistuksensa Locarnon tunnetuissa sopimuksissa.

Olen jo edellisessä parikin kertaa viitannut siihen vaikeaan asemaan mikä Belgialla on suurvaltojen varsinkin Ranskan ja Saksan liepeillä. Jos kohta Vandervelde eräässä äskettäisessä kirjoituksessaan vakuuttaa että Belgian suhde Saksaan nyttemmin on samanlainen kuin sen suhteet Parisiin ja Lontooseen, on tämä kieltämättä liioittelua ja korkeintaan kansainvälisesti ajattelevan sosialistin kannaksi katsottava. Sillä ei tarvitse montaa päivää olskella Brysselissä ennenkuin huomaa sen äärettömän katkeruuden joka saksalaisia kohtaan val-

litsee, tarvitsee vain nähdä mitenkä julkisissa paikoissa katsellaan karsaasti saksaapuhuvia ja tarvitsee vain kuulla millä ihmettelyllä ja katkeruudella virallisissa piireissä puhutaan Saksan ja Ranskan lähentelystä. Itse asiassahan tämä ei ole merkillistä. Puuttumatta tässä lainkaan kysymykseen saksalaisten metoodeista Belgiassa sodanaikaisen valtauksen kuluessa, täytyy kuitenkin ihmetellä että Saksa katsoi parhaaksi valita juuri nämät metoodit. Minusta Ruotsin lähettiläs Brysselissä erinomaisen sattuvasti kuvasi näitä metoodeja sanoessaan että saksalaiset psykoloogisesti täysin erehtyivät arvostellessaan belgialaista kansanluonnetta. Belgialaisten vapaushan on lyhytaikainen, hekin ovat olleet useiden kansojen poljettavina, ja tästä on johtunut että belgialaisille vapaudentunne ja eräänlainen, yksinpä hallitustakin vastaan helposti kääntyvä kritiikki ja pääpystyssäkulkeminen ovat erikoisen ominaiset. Saksalaisten luulo voida statuoimalla muutamia julmia esimerkkejä taivuttaa muut osoittautui senvuoksi täysin erehdykselliseksi. Päinvastoin kääntyi siitä belgialaisten yllämainittu vapaudentunne kahta kiivaammin vieraita käskijöitä kohtaan. Ja tämä tunnepohja vain hitaasti häviää. Saksan lähettilään asema Belgiassa on kuvaava niille vaikeuksille jotka saksalaisilla Belgiassa/sodan jälkeen/ on voitettavana

Lähettiläs von Keller, hienosti sivistynyt kulttuuripersoonallisuus, joka muuten nyttemmin on nimitetty ensimäiseksi ambassadööriksi Rio Janeiroon, ei ole voinut päästä paljon minkäännäköisiin suhteisiin varsinaiseen väestöön. Kaikki kolleegani valittivat sitä että häntä on erinomaisen vaikea kutsua mihinkään belgialaiseen seuraan siitä yksinkertaisesta syystä että Belgiassa ei löydy ainoatakaan perhettä joka ei olisi saksalaisten kautta kärsinyt ja joka ei siis katsoisi karsaasti Saksan virallista edustajaa. Lisään kuitenkin että belgialaiset itse ovat olleet sangen tyytyväisiä von Keller'iin joka on ymmärtänyt vaatimattomasti esiintyä ja joka on musikaalisten harrastustensa kautta löytänyt eräänlaisen kansainvälisen musiikkia harrastavan piirin Brysselissä jossa on ymmärretty panna arvoa hänen sangen huomattaville ominaisuuksilleen. (Von Keller'in sijalle tulee Wilhelmstrasselta salaneuvos Horstmann, naimisissa Bleichröder'in tunnetun pankkiliikkeen johtajan von Schwabach'in tyttären kanssa; pelkään hieman Horstmannin onnistumismahdollisuuksia, olen näet kauan tuntenut hänet: Horstmann on juutalainen ja liikkuu määrättömän rikkaana miehenä eleillä jotka tuskin voivat Brysselissä miellyttää.)

Flaamilaisten ja valloonien vastakkaissuhde saa

ulkopolitiikassa ehkä arimman ilmaisumuotonsa. Nekin flaamilaiset, jotka eivät mitenkään hyväksy saksalaisten menettelyä v. 1914 päinvastoin sen jyrkästi tuomitsevat ja jotka sodan aikana ovat olleet yhtä hyviä patriootteja kuin konsa valloonit, niidenkin joukossa on suuret kerrokset jotka pelokkaasti näkevät Brysselin ulkoministeriön kulkemista Ranskan ulkopolitiikan vanavedessä. Eräskin valloonilainen sanomalehtimies, jonka kanssa kauan näistä asioista keskustelin, sanoi minulle suoraan että vasta senjälkeen kun Bryssel tekee selvän eron belgialaisen ja ranskalaisen ulkopolitiikan välillä voi puhua varsinaisesta belgialaisesta ulkopolitiikasta. Flaamilaisten mukaan olisi Belgian ulkopolitiikan suuntauduttava enemmän kysymykseen suhtautumisesta ennenkaikkea Hollantiin mutta myös muihin pieniin neutraalisiin maihin, nimenomaan Skandinaavian- ja balttilaisiin maihin. Vasta tämän kautta, väittävät flaamilaiset, saadaan molempien kieliainesten välillä nyt vallitseva syvä juopa täytetyksi. Nykyisen ulkopolitiikan laskuun, joka flaamilaisten mielestä kulkee liiaksi Parisin talutusnuorassa, on laskettava heidän käsityksensä mukaan se valitettava tosiseikka että Belgia viime syyskuussa ei tullut valituksi Kansainliiton neuvostoon, varsinkin

kun ottaa huomioon assemblessa viime syyskuussa vallinneen "pienten" yhteenkuuluvaisuustunteen.

Koska en lyhyen käyntini aikana voinut tarkemmin perehdyttyäni ja rajoitun edelläolevaan lyhyeen katsaukseen. Luulen kuitenkin tästäkin käyvän ilmi millaisia vaikeita probleemeja on Belgian hallituksen ja Belgian ulkopoliittisenkin johdon edessä. Yhdessä sisäpoliittisten ja taloudellisten vaikeuksien kanssa ne ovat omiaan ylläpitämään kansakunnassa sellaista mielialaa johon jo raporttini alussa viittasin. Ei ole epäilystäkään siitä etteikö Belgian energinen ja vaikeuksiin tottunut kansa ne ratkaisisi, mutta edessä sillä on pitkä kärsivällisyyttä ja määrätietoista katsetta kysyvä taival.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 22.

Pariisi

9/4 1928

5000—11—27. 8573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 724

Parisissa huhtikuun 10 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 23/164 Sue. D. 1928
16/4-28 | | Lit.
RYHMA 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 22, joka sisältää:

Ranskan ja Amerikan väliset neuvottelut sodan laittomaksijulistamisesta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nr 23/164 Sal D. 1928
16/4-28 Nr LIIT
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 22.

Parisissa huhtikuun 9 p:nä 1928.

Ranskan ja Amerikan väliset neuvottelut sodan laittomaksijulistamisesta.

Raportissa N° 15 mainittujen Ranskan ja Amerikan Yhdysvaltojen välisten neuvottelujen jälkeen jätettiin Ranskan taholta maaliskuun 26 päivänä Washingtoniin uusi pitkä nootti, jossa verrattain verhotuin sanamuodoin esitetään Ranskan kanta multilateraaliseen sodantuomitsemissopimukseen nähden. Nootin mukaan Ranskakin on nyttemmin valmis tällaiseen yleisluontoiseen sopimukseen, joka tuomitsisi sodan "kansallisen politiikan välineenä", mikä nootin mukaan merkitsee ainoastaan sitä, et-

tei mikään valtio saa omasta aloitteestaan ja yksin ryhtyä sotaisiin toimenpiteisiin. Lisäksi sisältää nootti neljä varausta Ranskan suostumukselle: 1) sopimuksen pitää olla universaalinen, eikä käsittää ainoastaan määrättyjä suurvaltoja, 2) sopimus menettäisi voimansa niinpiankuin yksikin sopimuspuolista olisi toiminut senvastaisesti, 3) sopimus ei poista oikeutta lailliseen itsepuolustukseen ja 4) sopimus ei millään lailla koske voimassaoleviin kansainvälisiin sitoumuksiin, kuten Kansainliiton Paktiin, Locarnon-sopimukseen y.m.s.

Mitä tulee ensimäiseen varaukseen, niin Ranskan nootin mukaan voitaisiin kyllä erikoisharkinnan perusteella sallia joidenkin valtioiden jäädä sopimuksen ulkopuolelle, mikäli niiden asema olisi sellainen, etteivät ne voisi joutua selkkauksiin minkään sopimukseen yhtyvän valtion kanssa. Näinkin lievennettynä määräys kuitenkin lienee verraten vaativainen, koska käytännöllisesti katsoen useimmat valtiot saattavat joutua ristiriitoihin jonkun toisen kera. Eritoten on huomattava, että sopimukseen tuskin halunnevat yhtyä ne vallat, jotka ovat tyytymättömiä nykyisiin rajoihinsa, sillä asiallisesti tällainen sopimus vallitsevissa oloissa merkitsisi olevien rajojen kristallisoimista. Ei

nimittäin liene luultavaa, että puheenaolevan sopimuksen täydennykseksi saataisiin sellainen sovintotuomio- tai välityssopimus, joka sisältäisi mahdollisuuden ratkaista alueelliset y.m.s. poliittiset riitakysymykset. Yhdysvallat itse siirtolaiskysymyksensä vuoksi vastustanevat jyrkästi viimemainituntapaisiakin suunnitelmia.

Mitä toiseen varaukseen tulee, niin on huomattava, ettei mitenkään määritellä, kuka ratkaisee, onko jollain taholla sopimus rikottu. Näin ollen riippunee jonkun valtion sopimuksesta vapautuminen perinnä sen omasta harkinnasta, mitä tulkintaa juuri Yhdysvaltojen lienee sitäkin vaikeampi kieltää, kun sen oman hallitusmuodon mukaan sen senaatti viime kädessä omaa ratkaisuvallan tämänkaltaisissa asioissa. Sivumennen huomautettakoon, että tämä tulos vastaa sitä Englannin Kansainliiton piirissä aina edustamaa kantaa, ettei hyökkäävää valtiota voida edeltäpäin määrätä, vaan on kannanotto siinä jätettävä kullekin yksityiselle valtiolle.

Kolmanteen varaukseen nähden on huomattava, että koko käsite laillisesta itsepuolustuksesta on varsin venyvä ja epämääräinen. Esim. Saksassa on usein väitetty, että olisi olemassa oikeus preven-

tiiviseenkin itsepuolustukseen.

Mitä viimeiseen varaukseen tulee, niin etenkin Ranskan kannalta se merkitsee, että heti kun se katsoo jonkun edellisistä varaustapauksista olevan kyseessä, niin automaattisesti astuvat voimaan Kansainliiton Paktin, Locarnon-sopimuksen ja Ranskan omien liittosopimusten määräykset yhteisestä menettelystä omien etujensa valvomiseksi.

On ilmeistä, että siinäkin tapauksessa, että päästäisiin ehdotellunlaisen yleissopimuksen tekoon, se varauksineen tulisi olemaan siksi väljä, että muodollista, juriidista velvollisuutta siitä tuskin muodostuisi valtiolle, joka haluaisi sen kiertää. Sensijaan se yleiseen mielipiteeseen vaikuttavana moraalisena tekijänä saattaisi muodostua hyvinkin merkittäväksi, mikä lähinnä lieneekin juuri amerikkalaisten tarkoitus. Eritoten on huomattava, että itse Yhdysvallat, vaikka ne eivät enempää kuin muutkaan vallat sitoutuisi mihinkään määrättyihin toimenpiteisiin ehdotetun sopimuksen mahdollisia rikkojia vastaan, XXXXXXXX tuskin voisivat pysyä aivan passiivisina tällaisen tapauksen sattuessa, joten siis ne tulisivat ottaneeksi ainakin vissin moraalisen velvollisuuden vastata rauhantilan säilymisestä omankin mantereensa ulkopuolella.

Jonkinnäköistä hämmästystä on omiaan aikaansaamaan se tämänpäiväinen tieto, että Ranskan hallitus, jota nämät monivaiheiset neuvottelut Washingtonin kanssa, osaksi niiden neuvottelujen vuoksi joita Ranska par'aikaa käy Italian y.m. kanssa, osaksi par'aikaisen vaalitaistelun vuoksi, eivät erikoisessa määrässä ole ilahuttaneet, on suostunut siihen, että neuvotteluista kerääntyneet asiakirjat kommunikoidaan Englannin, Saksan, Italian ja Japanin hallituksille. Ensimäinen askel multilateraalisuuteen on täten otettu.

Ranskan hallituksen viimeinen nootti Washingtonin hallitukselle on kokonaisuudessaan painettu Le Temps:iin viime kuun 26 päivänä.

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 23.

Pariisi

11/4 1928.

700—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 747

Parisissa huhtikuun 12 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 24/164 Sal. D. 1928
17/4-28 | Pfo | L.K.L.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 23, joka sisältää:

Parker Gilbert, Dawes-suunnitelma ja kansainväliset lainat.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hjl J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 24/164 Sec. D. 1928
17/4-28
RYHMA 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 23.

Parisissa huhtikuun 11 p:nä 1928.

Parker Gilbert, Dawes-suunnitelma
ja kansainväliset lainat.

Eräänlaiseksi hämmästykseksen huomasin Poliittisten ja kaupallisten asiain osaston tiedoituksista N° 48 että Suomen lähettiläs Washingtonissa on "oikaisuna ja valaistuksena" käynyt analysoimaan niitä mietteitä mitkä olin raportissani N° 12 esittänyt otsikossa mainituista kysymyksistä.

Luettuani tämän "oikaisun ja valaistuksen" en hetkeksikään epäillyt asian todellisen laidan olevan niin kuin sen raportissani olin esittänyt. Jos jonkinnäköistä epävarmuutta tästä olisi ollut olemassa haihtui se kohta sen puheen kautta minkä pääministeri Poincaré viime kuun 31 päivänä pi-

ti Carcassonne'issa sekä tätä puhetta seuraavien tapahtumien kautta. Ei ainoastaan tästä syystä, eikä ainoastaan siitäkään että mielestäni tapahtumat osoittivat minun raportissani ehkä mieluummin väheksyneen kuin liioitelleen otsikkokysymysten kehitysnopeutta, vaan myöskin senvuoksi että viimeisten kymmenen päivän tapahtumat tässä suhteessa muutenkin ansaitsevat tulla valaistuiksi, pyydän kunnioittaen esittää seuraavaa.

Mainitun raporttini aineistopohja perustui osaksi kuulemaani osaksi lukemaani, jolloin erikoisesti huomautan että lähteinä eivät suinkaan olleet ainoastaan "ranskalaisissa aivoissa ehkä vieläkin itsepintaisesti kummitteleva ajatus" p.o. kysymyksistä vaan yhtä paljon amerikkalaisten lehtien levittämät tiedot. Pyydän saada ensiksikin lyhyesti valaista tilannetta sellaisena kuin se oli minun kirjoittaessani mainitun raportin.

Viime kesäkuun tavanmukaisessa puolivuosikertomuksessaan oli Dawes-suunnitelman ylikomissaari Parker Gilbert huomauttanut siitä että Saksan hallitus ei tarpeeksi mukauttanut Saksan valtion menoarviota Dawes-suunnitelman Saksalle asettamien taloudellisten rasitusten mukaiseksi, toisin sanoen kautta rantain syyttänyt Saksan hallitusta liial-

lisesta tuhlaavaisuudesta. Kuten muistettaneen herätti tämä Parker Gilbertin arvostelu Saksassa suurta levottomuutta ja johti pitkään polemiikkiin osaksi Parker Gilbertin ja Saksan hallituksen, varsinkin sen finanssiministerin, välillä, osaksi puolueitten kesken. Tämän mielialan vallitessa sattui Parker Gilbertin perheessä se kuolintapaus josta Washingtonin-lähettiläämme niin laajasti kertoo. Minulle tämä kuolemantapaus ja sen yhteydessä olevat seikat eivät olleet vieraat[x]. Kun kohta senjälkeen Parker Gilbert lähti uudelle matkalle Amerikkaan joulun tienoissa, herätti tämä matka, huolimatta siitä että hän tavallisesti siihen aikaan vuodesta on käväissyt kotimaassaan, sangen suurta huomiota katsoen siihen että hän vasta oli Amerikasta palannut. Myöhemmät tapahtumat ovat osoittaneet että Parker Gilbert käytti tätä matkaansa hyväkseen ottaakseen suuremmassa mittakaavassa kuin aikaisemmin puheeksi Washingtonin ja New-Yorkin johtavien piirien kanssa kysymyksen Dawes-suunnitelman

---

x) Kun marraskuussa Yhdysvaltain ambassadööri Berlinissä antoi kunniaksemme erojaislounaan istui pöydässä toisella puolellani Parker Gilbertin rouva joka juuri oli saapunut Amerikasta ja joka minulle kertoi käynnistänsä sukulaisensa kuoleman johdosta. Lisään sivumennen että mainittu rouva Hauge on sukua Tanskan Berlinissä olevan lähettiläämme Zahlen rouvalle joka useasti minulle on selitellyt näitä sukulaisuussuhteita. - Muuten luulisin että Mellonia ja Parker Gilbertiä ei yhdistä ainoastaan läheinen ystävyys vaan sukulaisuuskin (sisarenpoika?).

jatkumisesta ja sen yhteydessä olevista seikoista. Tästä kertoivat myös Amerikan omat lehdet ja erikoisena todistuksena siitä oli edelleen että Parker Gilbert palatessaan tältä jälkimäiseltä matkaltaan oli viikon Parisissa ja viikon Brysselissä joissa kummassakin kaupungissa hänellä oli erittäin laajakantoisia ja tärkeitä keskusteluja otsikkoasioista. Että nämät keskustelut sekä Washingtonissa että Parisissa ja Brysselissä eivät olleet ainoastaan "mielenkiintoista keskustelua hiljaisen miellyttävän Mr. Gilbertin kanssa" ja että niistä ei voi yksinomaan sanoa että osanottajat näistä keskusteluista "nauttivat ja hyötyivät", uskaltaisin edelleenkin olettaa.x)

Lisätodistuksena tälle väitteelle mainittakoon että juuri ennen lähtöänsä Amerikkaan toiselle matkalleen Parker Gilbert julkaisi suurta huomiota herättäneen joulukuun raporttinsa, jonka tärkeys on sitä suurempi koska se on viimeinen raportti ennen Saksan suoritusvelvollisuuksien joutumista lopulliseen Dawes-suunnitelman edellyttämään normaaliseen asteeseensa, s.o. ennenkuin Saksan velvollisuudeksi kävi tämän vuoden alusta suorittaa vuosittain maksimi 2,5 miljaardia kultamarkkaa reparatiokassaan. Kuluneet kolme Dawes-vuotta ovat olleet kokeilua,

---

x) Yllaolevan kirjoitettuani huomasin että Vossische Zeitungin aina hyvin informoitu ulkopoliittinen kirjoittaja t.k. 6 päivänä väittää samaa.

ja tämän kokeilun päätyttyä laati Gilbert mainitsemani raportin johon ylläolevista syistä kiinnitettiin vallan erikoista huomiota. Minulla ei ollut vielä raporttiani kirjoittaessani tätä Gilbert'in kertomusta käsissäni. Olen sen vasta myöhemmin lukemut. Se kohta siitä joka on erikoisesti herättänyt huomiota on ranskalaisen painoksen sivulla 187 ja kuuluu seuraavasti:

"Et à mesure que le temps s'écoule, que l'expérience pratique s'accumule, il devient de plus en plus évident que ni le problème des réparations, ni les autres problèmes qui en dépendent, ne trouveront de solution définitive tant que l'Allemagne n'aura pas reçu une tâche précise à accomplir sous sa propre responsabilité, sans surveillance étrangère et sans protection pour les transferts. C'est là, je crois, la leçon principale à tirer des trois dernières années, leçon qui devrait être constamment présente à l'esprit de tous les intéressés, à mesure que l'exécution du Plan continue de se dérouler."

Näiden sanain merkitys on lyhyesti se että Gilbert katsoo välttämättömäksi ajan pitkään lopullisesti määrätä Saksan korvausvelvollisuuden suuruus ja että tämän korvausvelvollisuuden loppusuorituksen

tulisi tapahtua ilman ulkomaista kontrollia. Ottaen tämän /huomioon ja ottaen lisäksi huomioon sen seikan minkä jo mainitsin että Parker Gilbert palatessaan Amerikasta kävi laajoja neuvotteluja näistä kysymyksistä sekä Ranskan että Belgian johtohenkilöiden kanssa ja että amerikkalaiset lehdet nimenomaan huomauttivat Parker Gilbertin Amerikassa ollessaan tällä kertaa erikoisesti keskustelleen sikäläistenkin johtohenkilöiden kanssa, täytyy minusta voida syyllä väittää että Parker Gilbertin matka Amerikkaan uunna vuonna on ollut yhteydessä p.o. kysymysten kanssa. Tiedän että Parker Gilbert ei ole lakannut Saksan saamamiehille selittämästä että Dawes-suunnitelman jatkuminen tässä muodossa ilman että Saksan lopullinen korvaussumma on määrätty voi viedä siihen että suunnitelman jatkuminen joutuu vaaranalaiseksi. Ei tule unohtaa että siksi suuri asiantuntija alallaan kuin on Saksan valtakunnan ent. rahaministeri Reinhold (mielipiteiltään liberaali eikä mikään kansalliskiihkoilija) äskettäin kutsui kokoon Kaiserhof'iin Berlinissä joukon ystäviään ja asiantuntijoita, joille hän asiallisilla syillä selitti Saksan ei voivan kauemmin jatkaa nykyistä korvausmaksujen järjestelyä. Parker Gilbertille on nykyään sanoisinko sydämenasia saada saamamiehet uskomaan että korvaus-

saatavien varmuus on uhattu jollei Saksan maksuvelvollisuuden suuruutta lopullisesti määrätä.

Painostan erikoisesti että Parker Gilbertin neuvottelujen jälkeen Parisissa tammikuulla Poincaré eräässä puheessaan huomautti siitä että Lontoossa tammikuussa v. 1921 määrätty korvaussumma 132 miljaardia kultamarkkaa edelleen on katsottava olevan voimassa ja että ainoastaan allieeratut hallitukset ovat oikeutetut päättämään tämän summan muuttamisesta, ja että tähän Poincarén väitteeseen Saksan lehdistö ei lainkaan reagoinut, hyvin tietäen että Poincaré tavallaan oli velvollinen näin puhumaan ja hyvin tietäen että kulissien takana asiat jo olivat kehittyneet vallan toiselle, Saksalle paljoa edullisemmalle kannalle sekä että Saksan hallitus ja Saksan finanssijohto ei suinkaan ole ollut tietämätön siitä mitä Parker Gilbert mainitulla matkallaan on tehnyt.

Syynä siihen että näistä kysymyksistä viime aikoina niin vähän on puhuttu on yksinomaan vaalien edelläkäyvä suvanto jonka vallitessa ei mihinkään suurempaan kysymykseen haluta ryhtyä ei täällä eikä Saksassa yhtä vähän kuin Amerikassa. Varsinkin on Dawes-suunnitelman kytkeminen yhteen

interallieerattuihin lainoihin siksi tulenarka seikka ettei mikään vastuunalainen hallitus ole tahtonut, asiain ollessa vielä siksi epäplastillisessa alkuasteessa, heikontaa vaaliasemaansa kiertämällä esille nämät kansainväliset probleemit. Tästä huolimatta on voinut - kuten yllämainitsemani Vossische Zeitungin kirjoittaja tekee - havaita hiljakkaisen kehityksen p.o. kysymysten käsittelyssä joka "piireissä" on valmistanut sitä pohjaa jolta on lähtöisin Poincarén alussamainittu puhe.

x x

x

Olen ylempänä koettanut hahmoitella sitä tilannetta joka otsikkokysymyksiin nähden vallitsi ennen Poincarén suurta puhetta. Kuten tunnettua piti Poincaré ensimäisen suuren vaalipuheensa Bordeaux'ssa viikkoa aikaisemmin eli maaliskuun 24 p:nä. Lienee yleisesti tunnettua että tämä puhe ei erikoisemmassa määrässä miellyttänyt radikaaleja, vasemmistosta puhumatta, eikä liioin saksalaisia poliittisia piirejä. Tässä ensimäisessä puheessaan Poincaré loi katsauksen taaksepäin, tuomatta oikeastaan mitään oleellista uutta esille sen lisäksi

mikä yleisesti on tunnettua hänen finanssipolitiikastaan puolenatoista viimeisenä vuotena, mutta hänen puheestaan pisti siellä täällä esille joitakuita reminiscenceja hänen aikaisemmalta tunnepohjaltaan jotka rajoittivat jossain määrin puheen merkitystä. Eräänlainen pettymys suurimmassa osassa Ranskan lehdistöä olikin havaittavissa puheen jälkeen, ja katseet kääntyivät senvuoksi kahta kiinnostuneemmin hänen toiseeh puheeseensa jonka hän oli luvannut pitää maaliskuun 31 päivänä ikivanhassa Carcassonnen kaupungissa, yhdessä Ranskan radikalismin varmimpia keskuksia. Tässä puheessa hän loikin katseen eteenpäin, antoi ymmärtää sen työn jonka hän on pannut alulle vielä kestävän ainakin yhden nelivuotiskauden - s.o. verotaakkaa ei vielä voida tänä aikana huojentaa - ja hän kehoitti Ranskan kansaa hänen kanssaan kestämään vielä nämät vuodet yhtä lujana kuin tähänkin asti. Sävyltään oli Poincarén toinen puhe paljoa maltillisempi, yhdistävämpi, kehoittavampi. Palaan toisessa yhteydessä tämän puheen merkitykseen sisäpolitiikan ja par'aikaisen vaalitaistelun kannalta, tyydyn tässä mainitsemaan että Poincarén ja hänen hallituksensa sekä hänen edustamansa poliittisen katsomuksen asema tämän puheen jälkeen on

harvinaisen vahva.

Suurinta huomiota herätti tässä puheessa kuitenkin se kohta puheen loppupuolella jossa hän, esitettyään Ranskan rauhanpolitiikan viimeaikaisia saavutuksia, kosketteli kysymystä otsikkoasioista. Lainaan tähän kokonaisuudessaan tämän ylen kiintoisan kohdan hänen puheestaan:

"Il est possible que bientôt, à propos d'une prochaine annuité du plan Dawes, il y ait lieu d'examiner quand seront placées les obligations de chemins de fer et les obligations industrielles prévues par ce plan. Ce problème financier en suscitera probablement d'autres, de même ordre, et il sera désirable, à ce moment, que nous puissions les aborder tous avec l'intention d'en écarter de notre mieux les sujets de dissentiment, avec la force que nous donne désormais notre redressement monétaire et avec le légitime souci de nos intérêts. Il serait prématuré de s'aventurer, sur ce point, à des prévisions que les événements pourraient démentir. Tout ce qu'il convient de dire, c'est que, sous réserve de notre sécurité et de notre droit à réparations, nous accepterions volontiers, l'heure venue, des combinaisons qui, par le placement des obligations, nous permettraient, à nos alliés d'hier,

à l'Allemagne et à nous, de nous acquitter plus rapidement de nos dettes. En tout cas, aucune nation n'a plus que nous le sentiment de la solidarité économique qui unit étroitement tous les peuples du monde. Loin de songer à nous isoler, nous avons donc la ferme résolution de travailler de plus en plus au rapprochement universel des esprits, qui préparera et assurera un jour le rapprochement des coeurs. Je ne sais si ce jour est proche ou lointain, mais, si lointain qu'il soit, nous devons à l'humanité, nous devons à nous-mêmes, en attendant qu'il se lève, de l'appeler de tous nos voeux et de chercher à écarter les nuages qui le pourraient assombrir."

Joka on seurannut Poincarén tapaa käsitellä tällaisia peruskysymyksiä, tietää että hän ei ollut voinut lausua näitä sanoja jollei niiden edellä olisi käynyt konkreettisia ja positiivisia neuvotteluja, jotka oikeuttivat tällaisen kannanilmaisun. Ja aivan oikeinkin seuraavana päivänä ilmestyi New-York Times'issa ja Matin'issa pankkiiripiireistä lähtenyt yksityiskohtainen ohjelma Dawes-suunnitelman muuttamiseksi ja kytkemiseksi interalliee-rattuihin sotavelkoihin. Tämä ohjelma sisältää lyhyesti seuraavaa: Saksan korvausvelvollisuus määrä-

tään kertakaikkiaan 32 miljaardiksi kultamarkaksi, mistä puolet, tarkoitettuna käytettäväksi Ranskan ja Belgian jälleenrakentamiseksi, lankeaisi Saksan valtakunnan menoarvion kannettavaksi Dawes-suunnitelman mukaisesti, ja toinen puoli järjestettäisiin maksettavaksi siten että Dawes-suunnitelman edellyttämät rautatieobligatiot (11 miljaardia) ja teollisuusobligatiot (5 miljaardia), yhteensä siis 16 miljaardia, utilisoitaisiin Saksan valtakunnan liikkeellepäästämien bonds'ien muodossa. Nämät bonds'it kantaisivat 5 % koron, kuoletusprosentin ollessa 1 % jotka Saksan rautatieyhtiö ja Saksan teollisuus suorittaisivat. Täten mobilisoitu toinen puoli, 16 miljaardia, josta yksin Ranskan osalle tulisi 52 %, käytettäisiin allieerattujen sotavelkojen suorittamiseen. Mainittakoon sivumennen että tämä ajatus ei ole uusi. Osaksi palautuu se amerikkalaisen Auld'in tekemään kalkyyliin jonka mukaan Saksan korvausvelvollisuus on n. 8 miljaardia dollaria, s.o. n. 32 miljaardia kultamarkkaa. Ja, mikä on kiintoisampaa, on että Briandin ja Stresemannin välisessä kuuluisassa keskustelussa Thoiry'ssa Saksan puolelta esitettiin samantapaisia ehdotuksia: Saksahan silloin ehdotti 7 miljaardin edestä annettavaksi mainituntapaisia obligatioita Sak-

san rautateiden ja Saksan teollisuuden garanteeraamina, millä summalla silloin ajateltiin että Ranskan frangi voitaisiin stabilisoida. Kuten tunnettua raukesi Thoiry'n ehdotus kahteen seikkaan: ensiksi siihen että sillä hetkellä pelättiin ei voitavan yhdellä kertaa mobilisoida niin suurta summaa, osaksi koska silloin vielä Poincaré ei pitänyt suotavana että Ranskan frangi stabilisoitaisiin saksalaisilla raholla. Saksan puolelta esitettiin Thoiryssa vastavaatimuksena että ainakin osa Reinin-valtausta, ennenkaikkea Saar-alue, vapautettaisiin valtauksesta aikaisemmin kuin Versaillesin sopimuksessa on edellytetty.

Palatakseni vielä yllämainittuun pankkiirien ehdotukseen mainittakoon että Ranska sillä osuudella minkä se saisi täten mobilisoidusta rahasta voisi miltei kokonaan suorittaa sotavelkansa Englannille ja Amerikalle, jotka yhteensä muodostavat n. 11 miljaardia kultamarkkaa. Yhtä edulliseen asemaan eivät joutuisi muut allieeratut: siten esim. Englanti jonka sotavelka Amerikalle on 13,5 kultamiljaardia, saisi mainituista 16 miljaardista ainoastaan 22 %. Saksan lehdet taas omasta puolestaan huomauttavat että mainittu suunnitelma tosin määräisi Saksan maksuvelvollisuuden n. 30 vuodeksi,

mutta että sensijaan Saksa menettäisi ne garantiiat jotka Dawes-suunnitelma tähän asti on antanut transfer- ja muiden klausulien kautta Saksan valuutan ja sen taloudellisen aktiviteetin suojelemiseksi.

On aivan yhdentekevää onko [illegible] tetty finanssiehdotus todella se jonka avulla lopulta aiotaan ratkaista yhä polttavammaksi käyvät kysymykset otsikkoasioista: riittää että toteamme seuraavaa:

1) Poincaré on, luopuen aikaisemmasta negatiivisesta kannastaan, nyttemmin suurin piirtein yhtynyt Briandin revisionistiseen suuntaan;

2) että ainoakaan ranskalainen lehti, eivät edes äärimäisellä oikealla sivustalla olevat, ole protesteeranneet sitä vastaan että Saksan korvausvelvollisuus lopullisesti määrätään ja melkoisesti alennetaan Lontoon diktaatin (v. 1921) sanelemasta;

3) että avoimesti myönnetään kansainvälisten pankkiiripiirien, myös amerikkalaisten, käyvän innokkaita neuvotteluja sentapaisista suunnitelmista korvaus- ja velkakysymysten ratkaisemiseksi joista New-York Times'in julkaisema on katsottava yhdeksi.

Missä määrin Morganin äskettäinen täällä-käynti ja Ranskan valtiopankin herrojen Rist ja

Quesnay (jälkimäinen tohtori H. Ramsayn lanko) useampiviikkoinen käynti Amerikassa ovat kosketelleet näitäkin asioita, ovat seikkoja joista en vielä uskalla lausua mielipidettä.

On erikoisesti painostettava sitä että sellaisetkin lehdet kuin Echo de Paris ja Figaro vasta silloin alkoivat, joskin hapuilevasti, kritikoida Poincarén sanoja, kun vasemmistolehdet, viitaten yllämainitun finanssisuunnitelman sukulaisuuteen Thoiryn neuvottelujen kanssa, yhdistivät Poincarén sanoihin ja siitä aiheutuneeseen vilkkaaseen keskusteluun ajatuksen Reinin mahdollisesta vapauttamisesta valtauksesta ennen Versaillesin määräämää aikarajaa, joka ajatus de facto enemmän tai vähemmän todella sisältyy Poincarén uusiin suunnitelmiin.

Minun on turha ruveta tässä yhteydessä lainaamaan todistuksia yllätekemilleni ponsilauseille niistä sadoista ja taasen sadoista sanomalehtikirjoituksista, jotka Poincarén puhe on aiheuttanut kaikissa lehdissä molemmin puolin Atlantin. Tyydyn ottamaan Lontoon Times'ista seuraavat sanat: "Cityn hyvin informoiduissa piireissä tiedettiin että jo jonkun ajan kuluessa Ranskan pääministerin mielipiteet ovat muuttuneet niiden huomautusten johdosta joita hänelle on esittänyt Parker Gilbert. On epäi-

lemättä paikallaan todeta että pääministerin sanat edustavat huomattavaa edistysaskelta ja tulkita ne ensimäiseksi pohjaksi Ranskan ja Saksan välisen yleisen järjestelyn yritykselle." (Siteerattuna Ranskan lehtien mukaan.) Lainaan New-Yorkin suuresta demokraattilehdestä "World" edelleen seuraavat sanat (niinikään siteerattuna ranskalaisten lehtien mukaan): "Il y aurait certaines raisons de croire que le gouvernement des Etats-Unis se sentirait, à l'occasion, obligé de modifier son actuelle opposition à tout rajustement de ses créances et adopterait une attitude plus en accord avec la réalité présente, ainsi que M. Poincaré l'a fait." Ja aina hyvin informoitu Petit Parisien sanoo syystä seuraavaa: "Dans un pays comme les Etats-Unis, où l'opinion publique finit toujours par prévaloir, une concordance d'avis semblable à celle qui s'observe aujourd'hui dans l'ensemble de la presse constitue un symptôme d'une signification indéniable. Elle indique un progrès lent peut-être, mais continu dans l'évolution des esprits et autorise l'espoir que, sinon demain, du moins dans un avenir relativement rapproché, il sera possible de négocier avec Washington un plan de règlement qui, facilitant à l'Allemagne le paiement de ses réparations, vaudra aux alliés une revision de leurs dettes."

Ehkä kuitenkin kaikkein tärkeintä, Poincarén puhetta arvosteltaessa, on todeta että Parker Gilbert oli ennen Carcassonnen puhetta Parisissa, missä hän neuvotteli näistä asioista Poincarén kanssa. Tämä Parker Gilbertin uusi matka tuskin lienee tavallinen huvimatka. Hän on kaikessa salaisuudessa ja hiljaisuudessa käynyt ensin Lontoossa, sitten täällä ja oleskelee par'aikaa Italiassa valmistamassa maaperää niille mielipiteilleen joista ylempänä olen tehnyt selkoa. On kuvaavaa että ainoakaan ranskalainen lehti ei tästä hänen matkastaan ole maininnut sanaakaan ennenkuin Italian lehdistö ilmoitti Parker Gilbertin olevan tulossa täältä Roomaan.x) Erikoisesti haluan myös al-

---

x) En voi olla tässä yhteydessä kertomatta että Parker Gilbertin täkäläinen edustaja Wigglesworth, vanha tuttavani, jonka kanssa olen paljon seurustellut tänä talvena, oli kutsunut meidät useampipäiväiselle automatkalle Ranskan maaseudulle,mutta että hän äkkiä ilmoitti ei voivansa tälle matkalle tulla koska hänet äkkiä oli kutsuttu Berliniin. Koska hän oli hyvin salaperäinen tämän matkansa suhteen epäilin kyllä sen takana olevan jonkin erikoismission, jota häneltä en kuitenkaan katsonut voivani udella. Nyt käy ilmi W:n olleen koko sen ajan Berlinissä jolloin hänen esimiehensä on ollut mainitsemallani matkalla Lontoossa, Parisissa ja Roomassa. Pienenä huvittavana sivuseikka-

leviivata että Parker Gilbert meni täältä Roomaan. Tämäkin on luonnollinen rengas tapahtumien automaattisessa kulussa: Saksan korvausvelvollisuuden lopullinen määrääminen voi tapahtua näet kuten ylempänäkin jo on huomautettu ainoastaan allieerattujen hallitusten yhteisestä päätöksestä; tähän tarkoitukseen on välttämättä saatava myös Italian hallituksen suostumus. Ei ole siis sattuma että Parker Gilbert viime aikoina on käynyt neuvotteluja, juuri Brysselissä, Lontoossa, Parisissa ja Roomassa, s.o. niiden hallitusten luona joista loppusumman määrääminen lähinnä on riippuvainen![x]) Yhtenä Parker Gilbertin todistuskappaleena

---

na mainitsen että samana päivänä, jolloin Poincaré piti kuuluisan puheensa, sattumalta näin Parker Gilbertin Parisin kadulla hyökäten innokkaasti juuri ilmestyvien ensimäisten iltalehtien kimppuun, joissa jo kerrottiin Carcassonnen puheen pääsisältö. - W. ei ole vielä palannut matkaltaan Berlinistä enkä senvuoksi vielä ole voinut häntä haastatella viime päivien tapahtumista.

x) Parker Gilbertin matka Roomaan ei luonnollisestikaan ole missään yhteydessä niiden monien diplomaattisten vierailujen kanssa joita Europan johtavat valtiomiehet viime aikoina ovat tehneet

näissä hänen keskusteluissaan lienee se että Saksan mahdollisuus kieltäytyä jatkamasta Dawes-suunnitelman määräämiä annuiteettejä pienenee huomattavassa määrin, jos sen maksuvelvollisuus puolelta osaltaan on järjestetty obligatioiden muotoon, joiden suoritusvelvollisuus moraalisesti on vielä sitovampi kuin nykyisen suunnitelman.

Luulisin että yllämainittu tarpeeksi riittää

Mussolinin luona. Näihin merkillisiin käynteihin, joihin liittyy viimeksi Puolan ulkoministerin odottamaton matka, palaan toisessa yhteydessä. Mainitsen tässä vain että Ranskan lehdistö on hyvin huolestunut näistä monista käynneistä, varsinkin kun yleisesti tiedetään että neuvottelut Pariisin ja Rooman välillä eivät viime aikoina ole sanottavasti edistyneet. Hyvin kuvaava on Le Tempsin tämänpäiväinen johtava kirjoitus, joka ei kykene peittämään täällä vallitsevaa mielipahaa sen odottamattoman diplomaattisen aktiviteetin johdosta jonykyään
ka Roomasta käsin /säteilee. Ja kuvaavaa on myös että Paris Midi tänään käsitellessään mainittua aktiviteettia ja Puolan ulkoministerin Rooman-matkaa, varustaa kirjoituksensa seuraavilla merkillisillä sanoilla: "Tu quoque Polonia!" - Täältä käsin on vaikea arvostella missä määrin Saksan valtakunnan finanssiministerin ja Parker Gilbertin tapaaminen

osoittamaan mitä tietä ollaan kulkemassa. Jos tähän väitetään että näistä neuvotteluista Yhdysvallat eivät katso itseään millään tavalla sidotuiksi, niin on siihen huomautettava että Parker Gilbert, joka tosin vain on Dawes-suunnitelman valvoja, on amerikkalainen ja että hänen vaikutuksensa Yhdysvaltain sekä poliittisiin että finanssipiireihin, kuten myös huomauttaa Washingtonin-lähettiläämme, on erinomaisen suuri, edelleen että amerikkalaiset lehdet itse huomauttavat moraalisen painostuksen Yhdysvaltain lakiasäätäviin laitoksiin käyvän tässä suhteessa päivä päivältä yhä suuremmaksi, että Kelloggin laaja rauhanpolitiikka moraalisesti yhä enemmän sitoo hänet ottamaan huomioon myöskin Amerikan ja Europan välisiä talouskysymyksiä - aivan riippumatta siitä onko mitään perää väitteessä että Washingtonin politiikkaan nykyään kuuluisi yhtyä lähemmin Ranskaan ja Saksaan Englannin vastapainoksi. Yhdysvalloissa luonnollisesti-

---

Roomassa myös on rengas jälkimäisen työsuunnitelmassa, koskapa mainituilla herroilla luonnollisesti on tilaisuus tavata toisensa Berlinissäkin. Sensijaan on otaksuttavissa että Saksan rahaministeri Koehler, joka on katolilainen, ja joka katolisena pyrkii ja pääsee Rooman korkeimpienkin piirien puheille, käyttää näet tätä käyhtiä hyväkseen puhuakseen myöskin Saksan korvauskysymyksestä.

kaan ei liioin kysymys voi joutua ratkaisuasteeseen nykyisen vaalikauden kuluessa, joten vasta ensi vuonna uuden presidentin astuttua virkaansa p.o. kysymykset voivat joutua lopullisen harkinnan alaisiksi.

Olen yllaolevalla ainoastaan tahtonut osoittaa: 1) että Parker Gilbert sekä Amerikassa että Europassa on neuvotellut otsikkoasioista tavalla jota ei voida kutsua aamiaiskeskusteluksi lomamatkan yhteydessä, 2) että hänen on onnistunut odottamattomassa määrässä kääntää käsityskantansa puolelle sellaisiakin piirejä Europassa jotka tähän saakka ovat olleet jyrkästi antirevisionistisia, ja 3) että sekä poliittisissa että finanssipiireissä kaikissa maailman pääkaupungeissa nykyään innokkaasti valmistellaan maaperää niille laajakantoisille päätöksille joiden tarkoituksena tulee olemaan sodan viimeistenkin jälkien poistaminen. Tämän tosiasian kantavuutta eivät vähennä ne viralliset, mutta silmiinpistävän heikot ja värittömät dementiat jotka molemmin puolin Atlantin ovat nähneet päivänvalon ja joissa kielletään neuvottelujen otsikkoasioista olleen kabinettien sisäisten ja niiden välisten harkintain alaisina. Virallisten neuvottelujen asteelle näet eivät nämät kysymykset luonnollisesti-

kaan vielä ole kehittyneet, joten yllämainitut dementiiat itseasiassa vain vahvistavat epäviralllisia neuvotteluja käytävän koska niitä eivät kiellä.

Että tämän sanoisinko uuden maailmankatsomuksen takana, sen a:na ja ö:na, häämöittää Ranskan ja Saksan yhä lähemmäksi käyvä yhteisymmärrys, mistä niin monasti olen kirjoittanut, on tosiasia jota minun lienee turha tässä vielä erikoisemmin painostaa.

x x

x

Pyytäisin että tämä raporttini, katsoen alussamainitsemiini seikkoihin, monistettaisiin kolleegoilleni.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 24.

Pariisi.

13/4 1928

3001—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 763

Parisissa huhtikuun 13 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIO
№ 25/164 Sal. D. 13.28
19/4-28 №: LIT.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 24, joka sisältää:

(16 P.) I. Belgian sotilaskysymys,

(32 D.ve.) II. Moskovan kulta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ASIAINMINISTERIÖ
25/164 Sal. D. 1928
19/4-28
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 24.

I.

Parisissa huhtikuun 13 p:nä 1928.

Belgian sotilaskysymys.

Pitkässä raportissani N° 21 "Belgian kysymyksistä" mainitsin Belgiassa viime kuukausina toimineen sotilassekakomissionin työstä. Tämä komissioni, jonka jäseninä on ollut henkilöitä kaikista piireistä ja kaikista puolueista paitsi sosialisteista, on nyttemmin lopettanut työnsä ja saanut mietintönsä valmiiksi. Mietinnön ovat laatineet kenraaliluutnantti Borremans, kreivi Poullet sekä herra Devèze ja hyväksyi sen komissioni yksimielisesti. Mietinnön päätöslauselmat ovat nyttemmin julkaistut ja liitän ne tämän raportin

oheen.

Koska minun on mahdoton täältä seurata kaikkia Belgian lehtien lausuntoja mainituista päätöslauselmista, on minun valitettavasti pakko rajoittua näiden lähettämiseen. Niistä belgialaisista lehdistä jotka tänne olen saanut käy ilmi että riita sotilaskysymyksestä tästä näkyy saavan uutta vauhtia. Olen pyytänyt Brysselin konsulinvirastoa mikäli mahdollista hankkimaan komissionin mietinnöt kokonaisuudessaan.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 24.

II.

Parisissa huhtikuun 13 p:nä 1928.

Moskovan kulta.

Kuten tunnettua teki Ranskan valtiopankki huomautuksia Yhdysvaltain viranomaisille siitä että Moskovan hallituksen Yhdysvalloille lähettämä kultamäärä, 5,2 milj. kultafrangia, oli samaa rahaa minkä Banque de France sodan aikana oli etukäteismaksuna suorittanut silloisille Venäjän viranomaisille, ja vaati nyt tämän rahan palauttamista. Itseasiassa ovatkin Yhdysvaltain viranomaiset palauttaneet tämän kullan bremeniläisessä laivassa nimeltä Dresden, joka huomenna saapuu Cherbourg'in satamaan. Tämän kullan tulevista vaiheista ei ole tietoa - huhu käy että se toistaiseksi talletettaisiin johonkin saksalaiseen pankkiin.

Oli miten oli, viime kuun 23 päivänä on

Moskovan täkäläinen ambassadööri huomauttanut nootissaan Quai d'Orsaylle että Moskova haluaa lähemmin presisoidun ilmoituksen niistä syistä joihin Ranskan valtiopankki on perustanut ylläolevan vaatimuksensa. Kun tähän noottiin Quai d'Orsay ei vastannut osoitti ambassadööri t.k. 7 päivänä toisen samanlaisen nootin Quai d'Orsaylle, ja antoi samalla täkäläisten kommunistilehtien julkaistavaksi tiedon näistä demarcheista.

Tämän johdosta Quai d'Orsay toissailtana julkaisi näin kuuluvan kommunikeen:

"Dans une réponse qu'il a remise le 10 avril à l'ambassade de l'Union des Républiques soviétiques socialistes, comme suite à deux notes de cette ambassade, en date du 23 mars et du 7 avril, le ministère des Affaires Etrangères a présicé l'attitude prise par le Gouvernement français à la demande de la Banque de France, à l'occasion d'un envoi à New-York d'or soviétique sur lequel celle-ci avait des droits à faire valoir.

"Il n'a été question, à aucun moment, dans cet échange de notes, des négociations relatives au règlement des dettes qui, contrairement à cer-

taines informations de presse, se poursuivent entre les chancelleries, ainsi qu'il a été convenu avec l'ambassadeur de l'U.R.S.S. à Paris."

Kuten tämänpäiväiset kommunistilehdetkin huomauttavat on tätä kommunikeeta käsiteltävä melkoisella varovaisuudella, koska siinä mainitut neuvottelut ovat olleet kauan keskeyksissä eivätkä ala uudelleen ennenkuin vaalien jälkeen. Sen ehkä tärkein merkitys on siinä että se toteaa diplomaattisten neuvottelujen Parisin ja Moskovan välillä ei katkenneen.

Täällä pidetään ilmeisenä, että Moskovan ambassadööri on tehnyt yllämainitut demarchit sisäpoliittisista syistä antaakseen kommunisteille par'aikaisessa vaalitaistelussa lisäaltteja käteen.

14/IV. Kuten jo tämänpäiväisessä salasähkösanomassa ilmoitin on ylläkerrottu kulta-piita aiheuttanut sen että Moskova ei lähettänyt edustajaa parhaillaan täällä kokoontuvaan kansainväliseen pankkikonferenssiin.

Holma.

Liite I.

BELGIAN SOTILASKOMMISSIONIN PÄÄTÖSLAUSEIMA.

La commission estime qu'il est impossible dans l'état actuel de la défense nationale de réaliser immédiatement la réduction du temps de service actif.

Elle estime cependant que cette réduction doit s'accomplir dans toute la mesure dans laquelle elle est compatible avec la sécurité nationale.

A l'effet de pouvoir réduire, dans le plus bref délai, à mesure de la réalisation des réformes ci-après indiquées, les prestations personnelles obligatoires il y a lieu : I) d'aviser, dès à présent, aux moyens d'assurer la couverture permanente de la frontière; II) de donner à l'armée un cadre suffisant de gradés, techniciens et employés; III) de la doter d'un armement et d'un outillage parfaitement appropriés aux nécessités de la guerre moderne, IV) d'adopter toutes les mesures de nature à accélérer l'instruction et la formation des troupes.

Il y a lieu par des travaux de fortifications d'assurer à l'armée de campagne des points d'appui qui lui permettent la résistance efficace dans une zone proche de la frontière.

Le régime linguistique de l'armée doit être basé : A) sur l'instruction complète du soldat dans sa langue maternelle; B) sur la nécessité de l'emploi de cette langue dans les rapports de l'officier avec ses subordonnés jusques et y compris la justice militaire; C) sur l'unité du commandement.

Il y a lieu de consacrer par la loi l'application du recrutement régional en vigueur depuis 1923 dans toute la mesure dans laquelle il est compatible avec les nécessités de la bonne organisation de l'armée, réserves faites des divergences d'opinion sur l'accentuation du régionalisme au point de vue linguistique.

La loi déterminera l'époque où, les conditions de cadres, d'armement, d'instruction étant acquises, la nouvelle loi de recrutement entrera en vigueur.

La commission exprime sa confiance dans la vigilance des chefs de l'armée pour continuer à veiller sur la moralité du soldat.

Elle fait appel au pays pour résoudre le problème de la défense nationale dans le haut sentiment des intérêts supérieurs de la patrie.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 25.
Pariisi

20/4 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 796

Parisissa huhtikuun 20 p:nä 1928.

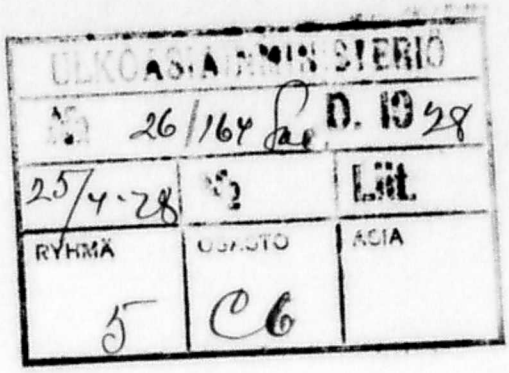

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 25, joka sisältää:

I. Käynti Quai d'Orsaylla,

II. Suomi Ranskassa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIO
26/164 Sal D. 1928
25/4-28 LIIL
RYHMÄ 5 OSASTO C6. ASIA

Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 25.

I.

Parisissa huhtikuun 19 p:nä 1928.

Käynti Quai d'Orsaylla.

Kävin eilen Quai d'Orsaylla poliittisen alitirehtöörin, ministeri La Boulayen puheilla. Minulla ei ollut hänelle varsinaista asiaa, vaan oli käynnilläni kahdenlainen tarkoitus: ensiksikin keskustellakseni hänen kanssaan eräistä päivän polttavista kysymyksistä, ja toiseksi tarjotakseni hänelle tilaisuuden antaa minun tietää onko kreivi Goltzin käynti ja juhlimisensa Helsingissä täällä herättänyt epämieluisia tunteita - katsoin näet että myönteisessä tapauksessa olisi parempi saada asia heti selvitettyä kuin että joitain väärinkäsityksiä täällä pääsi-

si makasinoitumaan, ja olinkin tältä varalta valmistautunut hänelle antamaan tyydyttävän selityksen asian todellisesta laidasta. Sen parempi La Boulaye ei sanallakaan kosketellut yllämainittua kysymystä, ja oli hänen käyttäytymisensä minua kohtaan jos mahdollista entistä ystävällisempi, huolimatta siitä että keskustelumme tuli koskettelemaan erästä toista arkaluontoista kysymystä, josta raporttini loppupuolella lähemmin.

Otin ensiksikin puheeksi Pax-lehden tunnetun artikkelin kuun alkupuolelta, jossa räikein värein maalailtiin Venäjältä muka uhkaavaa sodanvaaraa, sekä eräät tämän johdosta reunavaltioissa päivänvalon nähneet sanomalehtikirjoitukset, huomauttaen myöskin että yksinpä Moskovan diplomaattikunnassa tällaisia huhuja on levitetty ja pohdittu. La Boulaye, jolle kaikki nämät seikat luonnollisesti olivat tutut, muovaili mielipiteensä niistä jokseenkin seuraavaan tapaan: "Me kysymme alituiseen itseltämme täällä mikä aiheuttaa tämän Venäjän suurisuisuuden.x) Me emme voi kä-

---

x) Aivan samoin sanoin aloitti ministeriaalitirehtööri Köpke viime syyskuussa Saksan ulkoministeriössä keskustelumme Venäjän asioista!

sittää, että Venäjä todella haluaisi sotaa Eu-
roppaa vastaan. Moskovan aikaisemmat argumentit
euroopalaisesta yhteisrintamasta Venäjää vastaan
Englannin johdolla eivät enää vetele ja uusia
säveliä on keksittävä. Että Moskovassa todella-
kin paljon puhutaan sodasta, on ilmeistä, ja kun
viime vuonna tähän aikaan olin chargé d'affaires
Moskovassa sain erinomaisen kuvan siitä mitenkä
vaikeata on siellä päästä selville asiain todel-
lisesta laidasta. Mutta meidän tietojemme mukaan
ovat nämät ilmiöt oikeastaan vain Moskovalle ku-
vaavat, maaseudulla Moskovan ympärillä jo on mie-
liala täysin rauhallinen. Ja ketä vastaan lopulta
Venäjän agressiviteetti kohdistuisi? Emme täällä
usko Venäjällä olevan pyrkimyksiä hyökätä Puolan
kimppuun yhtä vähän kuin teidän taikka Bessara-
bian. Ainoaksi mahdollisuudeksi jäisivät silloin
Baltianmaat - ja hän lisäsi: Liettuaa tietysti lu-
kuunottamatta! - , mutta Moskovassa ymmärretään
varsin hyvin että hyökkäys näiden maiden kimp-
puun ei voisi jäädä seurauksitta muihin reuna-
valtioihin nähden. Meidän käsityksemme on senvuok-
si että Moskova koettaa kaikin mokomin aikaansaa-
da lavottomuutta muussa Europassa, että se koet-

taa pelottaa, säikähdyttää (intimider), ja ennenkaikkea että se koettaa saada meidät kaikki uskomaan siihen että sen tarkoitus on vakava. Venäjän armeija ei ole erikoisen vahva (n'est pas très forte), eikä pidä antaa itseään pelottaa siitä että Moskova alleviivatusti vahvistaa eräitä erikoisaselajeja. Suurin erehdys olisi jos me uskoisimme tähän kaikkeen. Mutta toiselta puolen myönnän että meidän täytyy olla äärettömästi varuillamme, jottei mitään yllätyksiä satu - yllätysten maanahan Venäjä edelleen pysyy. Otamme senvuoksi täällä asiat kylmästi ja tarkkaamme niitä, emmekä ole toistaiseksi havainneet syytä olevan luopua tästä käsityksestämme ja toimintamuodostamme." Lisään vielä, että La Boulaye pariinkin kertaan lausui ilonsa siitä että meillä Moskovassa on näin hyvin informoitu lähettiläs (hän tuntee ministeri Artin persoonallisesti Moskovan-ajaltaan), ja että hän pyysi minua, jos vain jotakin kiintoista kuulen Venäjän oloista, tulemaan usein ylös Quai d'Orsaylle niistä juttelemaan.

Olin eilenaamulla kuullut eräästä lähteestä, kun tältä kysyin syytä Ran lehdistön äkkinäiseen vaitioloon Moskovan kullasta ja sen mer-

killisestä häviämisestä Dresden-laivasta, syyn tähän olevan etsittävissä siitä että Quai d'Orsayn ja Dovgalevskin välillä olisi aikaansaatu jonkunlainen arrangement tähän kultaan nähden. Tämän vuoksi kysäisin La Boulayelta myöskin sovjettikullan kohtaloa, ja antoi hän minulle pitkän selityksen Banque de France'in ja Ranskan hallituksen keskinäisestä suhteesta ja kysymyksen juriidis-luontoisista vaikeuksista. Ymmärsin kohta että hän jotakin peitti, enkä voinut sen enempätä udella, mutta ihmettelin kuitenkin, kun hän sanoi ei tietävänsä minne tuo kulta on joutunut. Kun samana iltana tapasin Puaux'n ja asiaa häneltä kyselin, hän empimättä vastasi kullan joutuneen Bremeniin. Koetan ottaa selkoa siitä onko eilisaamuisen lähteeni väitteessä perää, varsinkin kun La Boulayen epämääräinen vastaus antoi aihetta luulla jotain todella tapahtuneen. Sangen varmana pidän, että Parisin lehdistö on saanut tarkkoja toimintaohjeita Quai d'Orsaylta tässä asiassa.x)

Mitä muuten tulee Venäjän-kysymyksiin, uudistan vain sen että kaikki neuvottelut Moskovan ja Parisin välillä ovat edelleen keskeyksissä ja että

---

x) 20.4. Eilen illalla kertoi minulle Banque de Francen tunnettu virkamies Quesnay että Deutsche Bank on kullan ostanut.

laskетaan sellaisten aikaisintain alkavan kesäkuussa. Joitakuita ilmiöitä lukuunottamatta ei edes voine sanoa että Venäjän-kysymys olisi näytellyt minkäännäköistä erikoista osaa parhaillaan käynnissäolevassa vaalitaistelussa.

Puhuin myöskin La Boulayelle optanttiasiasta ja kysyin häneltä merkitsevätkö Figaro-lehden monet viimepäiväiset kirjoitukset, joissa käydään suurella voimalla sekä Kansainliiton että unkarilaisten kimppuun ja puolletaan Rumanian asiaa, jonkinlaista uutta käännettä tämän asian kehityksessä. La Boulaye naurahti hieman ja antoi minun selvästi ymmärtää että ei ole kiinnitettävä erikoista huomiota siihen mitä Figaro näistä asioista kirjoittaa. Pääasiallinen kirjoittaja Ulysse on näet Ranskan entinen lähettiläs Bukarestissa, Saint-Aulaire, jolla on erikoisia sympatioja Rumaniaan. Itseasiassa olin myöskin muualta ottanut selkoa siitä, missä määrin näihin kirjoituksiin on kiinnitettävä erikoista huomiota. Puhumatta siitä että Figaron poliittinen merkitys - liioittelematta voi sen sanoa - päivä päivältä vähenee sen mukaan kuin sen päätoimittajan

Coty'n, tunnetun hajuvesitehtailijan, megalomania kasvaa, [redacted] ei tule unohtaa, että tällä lehdellä pitkät ajat on ollut erinomaisen läheiset suhteet Rumaniaan. Niinpä äskettäin kuolleen, Figaron tunnetun toimittajan, Robert de Flers'in suhteet Rumanian kuningashuoneeseenkin ovat tunnetut ja Rumanian Kuningatar on itse kirjoitellut Figarossa. Kun hän oleskelee Parisissa tapaa hän usein Cotyn ja tämän rouvan. Myöskin Cotyn ja Rumanian täkäläisen lähettilään välit ovat varsin läheiset. Väitetään myös että Cotyn viimeaikainen suuri sotaretki kommunismia vastaan, joka ilmenee sekä joka päivä lehdestä että Cotyn äskettäin julkaisemasta kirjasta kommunismia vastaan, olisi ainakin osaksi peräisin Rumanian lähetystöstä, joka Bessarabian vuoksi tällä tavalla ylläpitää Ranskan oikeistossa tarpeellista animositeettia Moskovaa vastaan.

Mitä tulee optanttikysymykseen, La Boulaye rajoittui sanomaan että hänen käsityksensä mukaan tätä asiaa, joka maaliskuun päätöksen ja sen seurausten kautta vain näkyy komplikoituneen, tuskin voidaan ratkaista muulla tavalla kuin siten että Unkari ja Rumania kahden kesken siitä sopivat.

Hän oli äskettäin laajasti koettanut vakuuttaa Rumanian lähettiläälle tämän näkökannan oikeutusta ja realisoimismahdollisuutta, mutta oli Rumanian lähettiläs kieltänyt tämän ratkaisun mahdollisuuden. Mitään uutta optanttikysymyksestä ei näy viime aikoina ilmenneen ja kysymys siitä miten-kä se edelleen on kehittyvä on peittynyt sangen läpinäkymättömään hämärään.

Saksan vaaleista La Boulaye myöskin lausui pari sanaa, olettaen niiden käyvän vasemmalle. Mutta hän lisäsi kuvaavasti kyllä että ehkä olisi ollut parempi, jos oikeisto olisi saanut vieläkin jonkun aikaa olla karnattamassa Stresemannin politiikkaa! Rekisteröin tämän lausunnon, liittämättä siihen kommentaareja.

x x

x

Palaan sitten siihen seikkaan, mihin jo raporttini alussa lyhyesti viittasin. Eräänlaiseksi hämmästykseksenі La Boulaye minulle äkkiä sanoi Quai d'Orsayn saaneen Saar-hallituksen ranskalaiselta jäseneltä useampiakin raportteja, joissa kerrotaan, että suhde tämän hallituksen uuteen suo-

malaiseen jäseneen, ministeri Ehrnroothiin, on "hyvin tehty" (le contact est bien fait). Mutta hän lisäsi seuraavaa: "Ei voi kuitenkaan olla jossain määrin valittamatta että eräät saksalaiset lehdet ovat tehneet ministeri Ehrnroothin uudesta toimesta kaikennäköisiä johtopäätöksiä, jotka oikeastaan vain saattavat olla epäedulliset kaikille asianomaisille. (Mainitsin tässä lukeneeni useita tällaisia kirjoituksia, jotka minuakaan suinkaan eivät olleet miellyttäneet.) Ministeri Ehrnrooth näkyy myös antaneen Genèvessä ollessaan parille kolmelle lehdelle haastatteluita, jotka ehkä eivät aivan kaikissa kohdissaan ole meitä miellyttäneet. Hän näet eräässä tämmöisessä haastattelussa vertaili Saarin asemaa Suomen asemaan Venäjän alla. Minä en voi olla huomauttamatta, että jos ministeri Ehrnrooth todella on tämän vertailun tehnyt, se aika lailla ontuu, ja lukiessani sen minun täytyi itsekseni sanoa: Mon Dieu!" Kun tähän heti huomautin etten ollut tuota haastattelua nähnyt ja että luonnollisesti saattaa otaksua asianomaisen sanomalehtimiehen selostaneen ministeri Ehrnroothin sanoja ehkä epätarkasti, myönsi hän heti tämän mahdollisuuden olevan

olemassa, jos kohta hän ei ollut nähnyt dementiioja, eikä ollut voinut sen lähemmin konstatoida, mitä ministeri Ehrnrooth todella on sanonut. Ja hälventääkseen tämän pienen huomautuksensa minuun mahdollisesti tekemää, epämiellyttävää vaikutusta hän heti lisäsi, että ne raportit, joista jo mainitsin, kuvaavat suhteen ministeri Ehrnroothiin aivan tyydyttäväksi, jotapaitsi ministeri Ehrnroothin ministeri de Coppet'lle lausumat sanat todistavat hänen tarkoituksenaan olevan joka suhteessa olla täysin objektiivinen: "Nämät hänen sanansa ministeri de Coppet'lle ovat meitä täydellisesti tyydyttäneet, jotapaitsi meilläkin on sekä ministeri Procopén että Teidän omat vakuutuksenne ministeri Ehrnroothin täydellisestä objektiivisuudesta." Käytin luonnollisesti tilaisuutta hyväkseni vielä kerran esittääkseni ministeri Ehrnroothin suuret edut ja lahjat sekä hänen sopivaisuutensa siihen tpimeen, johon hänet on valittu.

Jos kohta La Boulayen huomautus tehtiin mitä varovaisimmassa, arimmassa ja hienotunteisimmassa muodossa, jäi minuun kuitenkin se käsitys, että Quai d'Orsaylla oli nimenomaan päätetty saattaa tämä Suomen täkäläisen edustuksen tietoon.

Holma.

P.S. 20.4. Soitin tänään La Boulayelle kysyäkseni sen sanomalehden nimeä, missä mainittu ministeri Ehrnroothin haastattelu oli ollut. Hän ei voinut varmuudella sanoa lehden nimeä, muisteli sen olleen Saarbrücken'issä ilmestyvä Volkszeitung, mutta lupasi parin päivän perästä antaa minulle tarkemman tiedon. Hän lisäsi myös heti, etten kiinnittäisi liian suurta huomiota siihen, minkä hän toissapäivänä oli asiasta mainninnut, hän ei tahtonut siitä mitenkään tehdä mitään numeroa, vaan oli hänen tarkoituksensa ollut ainoastaan siitä minulle sivumennen huomauttaa.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 25.

II.

Parisissa huhtikuun 19 p:nä 1928.

Suomi Ranskassa.

Sen johdosta että eräässä eilisiltaisessa skandinaavialaisessa orkesterikonsertissa Pleyel'in suuressa salissa, jota johti meilläkin tunnettu tanskalainen orkesterinjohtaja Schnedler-Petersen, ja jossa olivat läsnä kaikki pohjoismaiset lähetystöt, Palmgrenin pianokonsertti "Virta" saavutti erinomaisen menestyksen (osaksi myös kiitos erinomaisen pianoesityksen, jonka suoritti nuori tanskalainen taiteilija Gunnar Johansen), jopa oli illan ohjelman huippusaavutus herättäen suurta kiintoa sangen runsaslukuisessa yleisössä, haluaisin parilla sanalla kiinnittää huomiota sii-

hen ilahuttavaan seikkaan, että Ranskan yleisön kiinto pohjoismaisiin oloihin päivä päivältä näkyy olevan kasvamassa. Tämän huomaan myöskin Lähetystössä, missä Suomea koskevan kaikennäköisen aineiston kysyntä yhä on kasvamassa. Tämä ilahuttava tosiseikka pakoittaa meidät myöskin ajattelemaan sitä, millä tavalla tulevaisuudessa Suomen tunnetuksitekemistä täällä Ranskassa on ajettava.

Minun käsitykseni on näet se, että se muotö, jossa tämä propaganda nykyään tapahtuu, s.o. pienten julkaisujen jakelussa, kuva-aineiston levittämisessä, Finlandia-filmin esittämisessä, y.m. y.m., ajanpitkään osoittautuu rittämättömäksi ja liian pienehköksi. Meillä tulee tosin olemaan tässä kuussa täällä säveltäjä Törnen konsertti, ensi kuussa tulee Parisin radiossa kokonainen ilta omistettavaksi Suomelle, mihin tarkoitukseen Lähetystö on valmistanut ohjelman, syksyllä tulee Aaltonen avaamaan täällä oman näyttelyn j.n.e. Mutta luulisin että meidän tämän lisäksi olisi suunnattava toimintamme kahteen päämaaliin: toinen on saada lähitulevaisuudessa tänne suuri suomalainen taidenäyttely, joka luonnol-

lisesti voisi senjälkeen kiertää muuallakin, sekä saada ensi talveksi tänne järjestetyksi ainakin pari suomalaista konserttia. Mitä jälkimäiseen asiaan tulee, on käsitykseni nyttemmin, keskusteltuani siitä useiden henkilöiden kanssa, se että kokonaisen orkesterin tännetuominen kaikissa tapauksissa on turha vaiva ja turha meno. Olenpa sitäkin mieltä että orkesterinjohtajan taikka säveltäjän tännekulettaminen ei liioin maksa vaivaa, vaan on minusta ainoa meidän varojemme mukainen effektiivinen tulos aikaansaatavissa vain siten, että saadaan jokin suuri täkäläinen tunnettu orkesteri ottamaan ensi talven kuluessa säännöllisesti ohjelmistoonsa joitain suomalaisia sävellyksiä. Tämän lisäksi voisi korkeintaan ajatella, että tarvittaessa näiden sävellysten esittämistä varten kotoa tänne tuotettaisiin joku ensiluokkainen soittotaiteilija (mieluimmin pianisti). Erikoisen konsertin järjestäminen yhtä taiteilijaa varten ei liioin kannata, sen on kokemus näyttänyt. Olen kauan asiaa pohdittuani ajatellut asettua yhteyteen meille tunnetun orkesterinjohtajan René Baton'in kanssa (jolla sitäpaitsi on Suomen Valkoinen Ruusu) kiinnostaakseni häntä täl-

laiseen järjestelyyn. Olenkin kerran aikaisemmin hänelle siitä puhunut ja tuntui hän silloin olevan samalla kannalla, kuin minkä yllä olen esittänyt, sekä myöskin olevan taipuvainen tämäntapaiseen järjestelyyn.

Tulen tämän suunnitelman toteuttamista varten kääntymään Ulkoasiainministeriön asianomaisten osastojen puoleen, mutta olen tällä tavalla yleisen raportin muodossa tahtonut kiinnittää Hallitukseni huomiota asiaan, koska suunnitelman toteuttaminen ei ole mahdollinen ilman rahallista avustusta. Täällä Parisissa vallitsevien nurinkuristen taideolojen tähden on näet jokainen, joka haluaa jotain omasta puolestaan otettavaksi suurten konserttien ohjelmistoon, pakoitettu maksamaan siitä melkoisen summan. Niinpä luulen että kolmiosaisen suuren konsertin yhden osaston omistaminen suomalaiselle musiikille tulee maksamaan ainakin 5000 frangia. Kuitenkin on tämmöinen järjestely kahdesta syystä suositeltava: ensiksikin siitä syystä että se tulee paljoa halvemmaksi kuin kulettaa kotoa taiteilijoita tänne ja toiseksi senvuoksi että näihin konsertteihin tulee salin täyteen yleisöä, ja ennenkaikkea ranskalaista yleisöä, kun sensijaan meiltä tuotettujen taiteilijoiden konser-

teissa katsomo aina huutaa tyhjyyttään. Olen senkinvuoksi tästä asiasta halunnut puhua tässä muodossa, koska minun varma käsitykseni on, että aika alkaa olla kypsä tehdä jotain suurempaa ja pysyväisempää maamme tunnetuksitekemiseksi täällä kuin mitä tähän asti on voitu tehdä.

Koska taidenäyttely vaatii sekä suurempia summia että pitempiaikaista valmistusta, olisi minusta syytä ensiksi koettaa vähempitöistä ja halvempaa propagandamuotoa, jollainen on ehdottamani musiikkisuunnitelma.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 26.

Pariisi

20/4 1928

5000—11—27. 1573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa huhtikuun 21 p:nä 1928.

N° 809

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 27/165 fal. D. 1928
27/4-28 N° LIH.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 26, joka sisältää:

Piirteitä vaalitaistelusta Ranskassa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 27/165 Sap. D. I 28
27/4.-28
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettiläänraportti N° 26.

Parisissa huhtikuun 20 p:nä 1928.

Piirteitä vaalitaistelusta Ranskassa.

Maaliskuun 17 päivänä hajosi Ranskan kolmannen tasavallan kolmastoista edustajakamari. Hajaannus tapahtui ilman suurempia eleitä, ilman liputusta ja ilman rumpujen pärinää. Viimeisessä istunnossa oli läsnä kokonaista viisitoista edusmiestä. Silti ei ole väheksyttävä tämän edustajakamarin viimeisen istuntokauden töitä. Päinvastoin se ehti saattaa loppuun joukon tärkeitä lainsäädännöllisiä tehtäviä, kuten esim. hallituksen lakiehdotuksen armeijan rekrytoinnista sekä muita osia Painlevén suuresta suunnitelmasta sotalaitoksen muuttamiseksi. Samoin sosiaalivakuutus saatettiin viime tingassa myöskin ratkaisuunsa, maini-

takseni vain muutamia suurimmista tuloksista. Kaikkia viimeisen istuntokauden tehtäviä ei kuitenkaan ehditty loppuunsaattaa, ja viimeisinä viikkoina harvenivat kamarin rivit useiden edusmiesten jo lähtiessä maaseudulle valmistamaan uusia vaaleja. Hallitus kyllä lykkäsi eduskunnan hajaantumisen viimeiseen mahdolliseen päivään laskien vaalilain edellyttämät kuusi viikkoa hajaannuksen ja uusien vaalien välillä niin väljästi kuin suinkin eli toisesta vaalipäivästä, huhtikuun 29 päivästä, kuusi viikkoa taaksepäin.

Harvoin on mikään legislatuuri joutunut niin moninaisen arvostelun alaiseksi kuin nyt manallemennyt. Tulee ajatelleeksi erään ranskalaisen poliitikon sanoja, että heterogeenisinkin kamari kokoontuessaan on ehjempi ja aktiivisempi kuin homogeenisinkin kamari hajotessaan. Mitä silloin on sanottava niin heterogeenisesta kamarista kuin oli viimeinen sen elinajan kallistuessa iltaa kohti. Pieni nekrologi olkoon siis paikallaan.

Kun v. 1919 sodan onnellisesti päätyttyä Ranskan kansa ensi kertaa laskettiin uurnille, oli tulos kuten tunnettua se, että tämä ensimäinen rauhaneduskunta oli yhtenäinen ja lujatahtoinen niitten aatteitten ympärillä, joiden yhteistä päämäärää voim-

voimme kutsua voiton saavutusten turvaamiseksi. On sanottu sattuvasti, että silloin valittu kamari oli yhtä "vaikeasti löydettävissä" (introuvable) kuin oli se kamari, joka lokakuussa 1815 myötävaikutti restauration pystyttämiseksi. Tunnussanana oli: vanhat puoluepukarit pois ja sijalle asiantuntijoita ja rintamamiehiä. Toinen asia oli että näiden asiantuntijoiden ja rintamamiesten taakse piilottautui sangen moni vanha puoluepukari!

Muistamme mitenkä tämän Ranskan kahdennentoista edustajakamarin kävi. Se sortui ulkopolitiikkaan, joka oli kenraalien johdolla vienyt Ruhrseikkailuun. Muistakaamme myös millainen yllätys Ranskan silloiselle johdolle oli toukokuun 11 päivä, jolloin nyt hajalle mennyt eduskunta valittiin, ja jossa enemmistö joutui vasemmistopuolueiden käsiin. Poincaré kaatui ja yksin presidentti Millerand oli pakoitettu jättämään paikkansa.

Yksimielisyyttä ei tultane kaiketi koskaan saavuttamaan siitä oliko Ruhr-seikkailu, niin myöhäissyntyneenä, Ranskalle onneksi vai vahingoksi, yhtä vähän kuin koskaan tullee täysin selvitetyksi oliko Cunon hallitus oikeassa, kun se antoi kehityksen kulkea Ruhr-valtaukseen. Tosiasia on että Ruhr-valtaus on melkoisessa määrässä kiirehti-

nyt myöhemmin yhä selvemmäksi käynyttä ranskalais-saksalaista yhteisymmärrystä. - Aivan yhdentekevää sen rinnalla on saavuttiko Ranska edes taloudellisesti sen 1,5 frangimiljaardin hyödyn jonka se virallisesti ilmoitti saaneensa. On kuvaavaa että kun Revue des Deux Mondes'in viimeisessä numerossa nimimerkki XXX (s.o. ent. ambassadööri Saint-Aulaire) väittää Ruhr-valtauksen pakoittaneen Saksan suostumaan Dawes-suunnitelmaan, saman päivän Figaro väittää päinvastoin Dawes-suunnitelman syntyneen Saksassa ja tulleen ranskalaisille pakoitetuksi vasten heidän omaa tahtoaan. Tämä mainittuna pienenä esimerkkinä mielipiteiden eriäväisyydestä. Tuskin erehtynee jos sanoo, että Ruhr-valtaus kaikkine siitä johtuvine myrkytyksineen Euroopan politiikassa sekä se seikka, että Stresemann elokuussa 1923 uskalsi likvidoida passiivisen vastarinnan ja antautua Ranskan armoille, suuresti valmistivat maaperää toukokuun vaaleille 1924 sekä sille vasemmistoenemmistölle, joka oli seurauksena näistä vaaleista.

Vuoden 1924 kamari syntyi vasemmistomerkeissä. Sosialistinen puolue (104 ääntä) ja radikaalinen puolue (140 ääntä) sekä niihin liittyvät pienemmät vasemmistopuolueet, kuten sosialisti-tasa-

valtalaiset (Briandin ja Painlevén puolue) ja radikaalinen vasemmisto (Loucheurin puolue) y.m. muodostivat n.k. kuuluisan kartellin, joka legislatuurin kahtena ensimäisenä vuotena hallitsi tilannetta. Ulkopoliittisesti tehtiin jyrkkä suunnanmuutos ja lähentely entisiin vihollisiin alkoi.

Kuten muistettaneen päättyi tämä kartellin valtakausi kesällä 1926 suureen franginlaskuun ja kaaokseen, joka uhkasi Ranskan talouselämää mitä pelottavimmalla tavalla. Jääkön asiantuntijoiden ratkaistavaksi, missä lopullisesti syy oli tähän frangin laskusuuntaan, onko se etsittävissä luottamuksenpuutteesta kartellin yleiseen politiikkaan sekä Ranskassa että ulkomailla, vai onko se etsittävissä siitä, että kartellin tullessa voimaan valtion raha-asiat jo olivat siinä määrässä miinoitetut, ettei edes Caillaux'n tapainen taitava finanssimies kyennyt niitä pelastamaan. On sanomatta selvää, että par'aikaisen vaalitaistelun aikana molemmin puolin syytetään toisiaan silloisen uhkaavan pulan herättämisestä.

Poincarén tulo hallituksen johtoon elokuussa 1926 ja siitä lähtien todettavissa ollut frangin stabilisoiminen ja maan talous- ja rahaolojen va-

kiinnuttaminen on ilmiö, joka ainiaaksi jää alkuunpanijansa ehkä suurimmaksi kunniaksi. Mitä Poincaré näinä kahtenakymmenenä kuukautena on tehnyt Ranskan kansalle, sitä on mahdoton yhdellä sanalla kuvata, ja merkillisintä tässä uutistyössä on se, että Poincaré itseasiassa sen kaiken on saavuttanut pelkällä luottamuksen herättämisellä ja parhaasta päästä psykoloogisilla väkikappaleilla. Hänen suuri ja voimakas persoonallisuutensa on - sen voinee liioittelematta sanoa - maan pelastanut taloudellisesta kuilusta. Merkillisintä tässä kehityskulussa on kuitenkin se ihmeellinen tosiseikka, että sama parlamentti, joka 1924 Poincarén karkoitti, ja joka valittiin lopettamaan Poincarén politiikka, kaksi vuotta myöhemmin asettuu, sivustoja lukuunottamatta, vapaaehtoisesti kannattamaan juuri samaa miestä.

Pohjimmalta täytyy myöntää, että Poincaré nykyään on tämän maan diktaattori, ei diktaattori siinä mielessä mitä tarkoitamme puhuessamme muista Europan nykyisistä diktaattoreista Kremlistä Lissaboniin, vaan diktaattori siinä mielessä, että hän ilman ulkonaisia voimakeinoja, ilman ulkonaista valtaa, syspandeeraamatta perusla in säädöksiä, ymmär-

täen mikä diktatuurin muoto tälle herkälle kansalle parhaiten sopii ja vetäen siitä johtopäätöksensä, de facto yksin määrää tämän maan poliittisen kehityksen. Mikä sisäisen ja ulkonaisen vallan todistus onkaan siinä, että Poincaré tänä aikana 33 kertaa asettamalla luottamuskysymyksen kamarille on pakoittanut tämän suostumaan kaikkiin suunnitelmiinsa. Ja kuvaavinta ehkä on, että hän tässä suurtyössään itse on, huolimatta korkeasta iästään, kehittynyt, maltillistunut, modifioitunut. Hänhän on ulkopoliittisesti yhä enemmän lähestynyt Briandin revisionistista kantaa, yhä enemmän ymmärtänyt aikaisemman non possumus-politiikkansa Saksaa kohtaan ei vievän tuloksiin ja pelkäämättä mukauttanut toimintansa näiden uusien periaatteittensa mukaan. Siinä on ehkä Poincarén kaikkein merkillisin suuruus.

Par'aikaa käynnissäoleva vaalitaistelu antaa ehkä parhaimman todistuksen sille, mitä yllä olemme sanoneet Poincarén diktatoorisesta merkityksestä koko poliittiseen ajatteluun ja toimintaan Ranskassa tällä hetkellä. Kaikkien suureksi ihmeeksi on vaalitaistelu sekä Parisissa että maaseudulla paljoa rauhallisempi kuin aikaisemmin. Mistä syystä? Siitä syystä että suuri yleisö itsessään tuntee

ja tietää ja myöntää, että sen on turha hakea itselleen määrätty positio maan tämänhaavaisiin elinkysymyksiin, koska se täysin luottaa siihen, että Poincaré, jos hän saa jäädä valtaan vielä seuraavaksi valtakaudeksi, tulee lupauksensa mukaan tänä aikana saattamaan Ranskan raha-asiat ja taloudelliset olot normaaliseen kuntoon. Siinä on jotain samaa, jota Bismarckin aikana huomattiin Saksassa, nim. että muut eivät huolineet järkeänsä vaivata turhalla mietiskelyllä, koskapa "Bismarck macht's jedoch"! Lisäksi on Poincaré taitavasti kyllä jättänyt suuren ohjelmansa valitsijoille ilmoittamatta. Hän on siitä ainoastaan antanut pieniä viittauksia, jotka hyvin suurin piirtein viittoovat sen tien, jota hän aikoo kulkea, juuri niin paljon, että hän sillä on herättänyt tarpeeksi luottamusta. Sitäpaitsihan jo se työ, jonka hän on suorittanut, se tosiasia, että Ranskaan uudelleen virtaa kultaa, että Ranska viimeisen kahdeksantoista kuukauden kuluessa on omilla frangeillaan ostanut 1,5 miljaardia dollaria, koska se on ollut pakoitettu jonnekin plaseeraamaan franginsa, ynnä monet muut seikat ovat omiaan herättämään Ranskan kansassa, joka kuitenkin ensi kädessä ajatte-

lee taloudellisesti, luottamusta tähän merkilliseen mieheen. Taistelu ohjelmasta, jota vaalitaistelun pitäisi olla, on näissä olosuhteissa enemmän taikka vähemmän riitaa paavin parrasta.

Poincaré on myös osannut asettaa vaaliparolit niin että todellisuudessa taistelu käy hänestä tai ei-hänestä. On ensinnäkin merkillepantavaa, miten vähässä määrin Poincaré suurissa vaalipuheissaan on alleviivannut ulkopoliittista momenttia. Sen kautta hän on tahtonut välttää, että hänen persoonansa, joka ulkopoliittisesti aina on merkinnyt taistelua, ei joutuisi ulkopoliittiseksi vaalikyltiksi. Ulkopuolisen täytyy myöntää, että harvoin vaalitaistelua on käyty niin vapaana ulkopoliittisista vaikutteista kuin nämät vaalit Ranskassa. Sensijaan kaikki kiertyy taloudellisten kysymysten ympärille ja juuri tällä alalla, joka on lykätty kaikkien muiden kysymysten eteen, on vain yksi probleemin asetus mahdollinen, se näet minkä jo sanoimme: Poincaré tai ei-Poincaré. Suurimmalle osalle Ranskan kansaa merkitsee nimi Poincaré olojen vakiintumista, rahan stabilisointia, säästämismahdollisuuksien kasvamista, Ranskan uutta asemaa kansainvälisillä rahamarkkinoilla, rauhallisia työmahdollisuuksia, teollisuuden nousua, y.m. Ja minne Poinca-

cé lähtee pitämään vaalipuheensa? Bordeaux'hon ja Carcassonneen, näihin radikalismin pesiin, alleviivatakseen vanhaa pohjimmaista radikaalisuuttaan, tasavaltalaisuuttaan ja "laicismiaan" (jälkimäinen käsite edelleen radikaalien lempikäsitteitä). Tällä menettelyllä oli luonnollisesti syvempikin syy. Kuten muistettanee meni suuri radikaalinen puolue viime syksynä kahtia. Vasen siipi, kyllästyneenä Poincarén johtoon, pyrki irti tästä ja haki lähentelyä sosialisteihin. Suuressa puoluekokouksessa tämä suunta pääsi voitolle ja radikaalisen puolueen virallinen johto on tähän ryhmään kuuluvien henkilöiden, ennenkaikkea Daladier'n käsissä. Oikea siipi taas, Franklin-Bouillon'in johdolla, sanoutui irti toisesta ryhmästä ja käy innokasta vaalipropagandaa Poincarén hyväksi. Daladier'n ryhmä laski sosialistien apuun tarpeen tullen, mutta sosialistien puoluekokouksen päätökset viime vuoden lopulla osoittivat, että mainitun radikaaliryhmän ojentamaan käteen ei tahdottu tarttua. Seuraus tästä on, että näiden sangen lähellä toisiaan olevien puolueiden, s.o. sosialistien ja radikaalien vasemman siiven välillä par'aikaa käydään kiivasta sotaa, seikka joka luonnollisesti on ainoastaan omi-

aan parantamaan Poincarén asemaa. Radikaalisten ryhmien välillä on pieni keskusta, sanoisinko no man's land, jonka äänistä luonnollisesti taistellaan. Poincarén puheet, varsinkin jälkimäinen Carcassonnessa, ovat kuulemma tehneet syvän vaikutuksen juuri näihin epävarmoihin. Ei kä tule myöskään unohtaa, että kaikki ne alkuaan sangen heterogeeniset ainekset, jotka ovat istuneet nämät kaksi vuotta Poincarén hallituksessa, nyt propagoivat nykyisen hallituksen koalition säilymistä. Onhan itsessään ihmeellistä, että Painlevé, Briand, Herriot y.m. kulkevat ympäri maata ajamassa sellaisen koalition asiaa, jonka sieluna on Poincaré.

Kun tämä raportti saapuu perille, on jo ensimäinen vaalipäivä ohi. Pidätyn tahallisesti ennustelemasta vaalien tuloksia. Rajoitun sanomaan, että yleisenä käsityksenä on se, että nykyinen koalitio jää voimaan ja että Poincaré saavuttaa huomattavan voiton, joskin keskustan vasen siipi ehkä jossain määrin voittaa. On monesta muustakin syystä vaikea arvailla mitenkä nämät vaalit tulevat päättymään. Ensinnäkin siitä syystä että uusi vaalitapa, joka nyt ensi kertaa on käytännössä, luonnollisesti vaikeuttaa laskelmia. (Tästä uudesta vaa-

lijärjestelmästä tekee selkoa Lähetystön kirjelmä helmikuun 18 päivältä 1927, N° 366.) Senhän tärkeimpänä ja oleellisimpana merkityksenä on, että vaali, siirryttäessä listavaaleista henkilökohtaisiin enemmistövaaleihin, saa paljoa persoonallisemman, henkilönkohdistuvamman luonteen kuin tähän asti on ollut asianlaita. Ehdokkaiden henkilökohtaiset edut, heidän luottamuksensa, heidän antamansa lupaukset näyttelevät senvuoksi paljoa suurempaa osaa kuin ennen. Tässä suhteessa - sivumennen sanoen - tapaa täällä ilmiöitä, jotka esim. meillä olisivat mahdottomat. Siten on äskettäin eräs henkisiä intressejä edustavien piirien ehdokas luvannut antaa puolet edustajapalkkiostaan eräälle henkiseen erikoistarkoitukseen, jos hän tulee valituksi. Tuntuu siltä että tämä systeemi vielä enemmän kuin ennen tulee viemään siihen pohjoismaille vieraaseen tilanteeseen, että ehdokas paljon lupaamalla toivoo pääsevänsä edusmieheksi, mikä - sitä ei voine kieltää - täällä suuremmassa määrin kuin meikäläisissä maissa merkitsee vaikutusvaltaa muillakin aloilla, samoinkuin että toiselta puolen valitsijat valitsevat sen, joka heille kykenee hankkimaan suurimmat paikalliset edut. On myös kuvaavaa, että kun v. 1924 ehdokkaiden luku

oli vain n. 2,700, se tänä vuonna on noussut ennenkuulumattomaan määrään, n. 3,700:een. Tästä kaikesta johtuu myöskin, että itse vaalitaistelu käydään henkilöiden kesken, jopa saman puolueenkin ehdokkaiden kesken. Ainoana poikkeuksena alussamainitsemastani vaalitaistelun rauhallisuudesta voineekin pitää niitä pieniä ruumiillisiin keinoihinkin turvautuneita tapauksia, joita sieltä täältä maaseudulta on kerrottu!

Osaksi tästä syystä, osaksi myös muista, on odotettavissa, että lähes puolet uuden kamarin jäsenistä, joita kaikkiaan tulee olemaan 612, tulee olemaan uutta väkeä. On sanomattakin selvää, että tällainen uusi kaarti voi yksinpä Poincarénkin laskelmissa merkitä odottamatonta momenttia, varsinkin ottamalla huomioon jokaisen uuden kamarin aktiviteetin alkuasteella. (Tämä koskee myöskin huomattavassa määrässä uuden kamarin ulkopolitiikkaa.)

Tässä yhteydessä tulee myös muistaa, että Ranskan puolueolot niin monessa suhteessa poikkeavat Saksassa ja pohjoismaissa vallallaolevista, varsinkin siinä suhteessa, että virallinen puoluemuodostus maassa ei suinkaan aina vastaa parlamenttiryhmiä, jotapaitsi senaatissa ja kamarissa puolue-

ryhmitykset, jopa -nimitykset, melkoisesti eroavat. Sitenhän on Ranskan parlamentissa ryhmiä, joilla ei ole minkäännäköistä puolueselkärankaa maassa, ja päinvastoin eräät pikkupuolueet eivät ole parlamentissa edustettuina. Parlamentin puolueryhmitys on paljoa yksilöllisempää, individualisempaa, siirrot toisesta puolueesta toiseen paljoa taajemmat kuin muualla. Tästähän kerrotaan seuraava erinomaisen valaiseva esimerkki. Kun kerran Briand, joka lukeutuu itseään "Parti républicain socialiste et socialiste français"ksi kutsuvaan parlamenttiryhmään, oli tehnyt itsensä syypääksi johonkin tekoon, jota puolue ei hyväksynyt, päätti tämä pyyhkiä hänen nimensä puolueen listoista. Silloin kävi kaikkien hämmästykseksi ilmi, että Briand ei lainkaan kuulunut siihen puolueeseen, vaikka hän lukeutui puolueen parlamenttiryhmään! Tämä individualistinen näkökohta tekee aina vaikeaksi etukäteen arvailla uuden parlamentin kokoonpanoa ja sen tulevaa suuntaa.

Lopuksi haluan vielä lyhyesti lausua omana käsityksenäni, että ylläoleva eräänlainen désintéressement suuressa yleisössä politiikkaan nähden - itsessään sangen luonnollinen reaktio viimeisten vuosien poliittisten levottomuuksien jälkeen - käy ilmi siitäkin, että vaalijulistuksista, kaikkialla ka-

duilla nähtävistä poliittisista plakaateista, y.m. huokuu eräänlainen pintapuolisuus, tyhjyys, usein mauttomuuskin, joiden takaa turhaan hakee suurempaa, nostavampaa aatetta. Lehtien fraseologiset märehdykset ovat mahdollisimman kaavamaiset ja tulee ihmetelleeksi poliittisen fantasian puutetta. Jokainen puolue koettaa vain sanoisinko kvantitatiivisesti olla toistaan komparatiivisempi, käyttääkseni Waldek-Rousseau'n erästä sanontatapaa radikaalisesta puolueesta. Tähän vaikeasti määriteltävissä olevaan, vanhoihin kaavoihin palautuvaan, sisäiseen vaalityhjyyteen hukkuvat ne yritykset, joita kuitenkin tapaa siellä täällä poliittisen elämän henkiseksi elähdyttämiseksi (esim. Champetier de Ribes'in ryhmä).

Ihmetellä täytyy myös jossain määrin sitä tosiseikkaa, että vaalitaistelussa agraarikysymykset näyttelevät siksi pientä osaa. Viittaan siinä suhteessa erääseen hyvin valaisevaan kirjoitukseen Revue des Deux Mondes'issa (sivut 681 seurr.), jossa Ranskan maanviljelyksen jälkeenjääneisyyttä ja maataviljelevän luokan yhteenliittymisen puutetta kiintoisasti esitetään. Samoin täytyy ihmetellä sitä, että tässä vaalitaistelussa vielä jäävät syrjään kysymykset Ranskan sosiaalisten huutavien epä-

kohtien korjaamisesta, edelleen teknillisen takapajuisuuden vastustamisesta, mainitakseni vain pari suurinta kysymystä. Tästä huolimatta haluan erikoisesti painostaa, että täällä nykyään päivä päivältä yhä selvemmin huomaa, miten Ranskan kansa on heräämässä siitä omakeskeisyydestä ja kiinalaismuurisuudesta, jotka sen ovat viimeisten vuosien kuluessa erottaneet muusta maailmasta ja estäneet sitä näkemästä, mitä toisella puolella tuon muurin tapahtuu. Sota ja ehkä vielä enemmän sen taloudelliset seuraukset ovat tässä tehneet terveellistä työtä. Ja kaikille niille joita äsken koskettelemani takaperoisuus monessa jokapäiväisenkin elämän ilmiössä täällä hämmästyttää, on sanottava, että Ranskan sitkeä kansa kerran herättyään huomaamaan, missä syyt piilevät, ei ole kieltäytyvä mistään uhrauksista aineellisen uudistustyön läpiajamiseksi. Jos on oikeus jotakin ennustaa, olisi se siinä että seuraavat vaalit ilmeisesti tulevat koskemaan näitä kysymyksiä, jos kohta ei tule unohtaa, että Ranskan kansan suuri enemmistö on ahdasnäköistä pikkuporvaristoa, joiden silmien avaamiseksi tarvitaan pitkää, määrätietoista työtä.

Lopuksi pari sanaa katolisen kirkon suhtau-

tumisesta vaaleihin. Varsin suurta huomiota on herättänyt se seikka, että juuri ennen vaalitaistelua Parisin arkkipiispa, kardinaali Dubois, julkaisi paimenkirjeen, jossa hän, painostaen Vatikaanin kielteistä suhtautumista Action Française'iin ja kiristäen tämän ryhmän pannaanjulistusta, kehoitti kaikkia katolisia piirejä yhteistyöhön maassa kulloinkin vallitsevan maallisen hallituksen kanssa ja antamaan tälle tukeaan. Sivumennen sanoen on kuvaavaa Vatikaanin politiikalle, että se joka maassa ajaa sitä politiikkaa, joka sille siinä maassa on tarkoituksenmukaisin; samoihin aikoihin näet kun tämä paimenkirje julkaistiin, Vatikaani ryhtyi vallan toisenlaisiin toimenpiteisiin Roomassa sikäläisen maallisen hallituksen ja kirkon suhteiden selventämiseksi.x) Mainitun paimenkirjeen tarkoitushan on päivän selvä. Leo XIII:n ajoilta asti on Vatikaanin politiikka Ranskassa kulkenut siihen suuntaan, että katoliset muodostaisivat Ranskassakin poliittisen puolueen, jonka vaikutus-

---

x) Puuttumatta mitenkään tähän kiintoisaan kysymykseen mainitsen vain täkäläisten lehtien kertoneen Vatikaanin antimussolinismin menneen niin pitkälle, että paavin kardinaalisihteeri Gasparri olisi kehoittanut Seipeliä siihen julkiseen lausuntoon Tyrolin asiassa, minkä hän Wienin parlamentissa teki.

valta kulloinkin voimassaolevaan hallitukseen olisi yhtä suuri kuin on katolisen Centrum-puolueen vaikutus valtakunnan hallitukseen Berlinissä. Vatikaanillehan ei voi olla ajan pitkään edullista, että Ranskassa katolisuus ja rojalismi ovat adekvaatteja käsitteitä - suurin piirtein katsottuna - , varsinkin kun rojalismilla ei ole minkäännäköistä vaikutusvaltaa poliittisen elämän kulkuun. Tätä taustaa vastaan saa selvityksensä se ankara politiikka, jota Vatikaani käy Action Française'in ryhmää vastaan: pyrkien vähentämään sen merkitystä katolisten silmissä ja vetääkseen siis katoliset pois äärimmästä oikeistosta ja rojalismista ja lähentääkseen sitä niihin kansaryhmiin, joiden keskuudesta poliittinen vaikutus- ja määräämisvalta tässä maassa lähtee. Itseasiassa käykin se pieni katolinen puolue "Démocrates populaires", jolla jo viime parlamentissa oli 14 ääntä, tällä kertaa uurnille ohjelmin, jotka vastaavat Vatikaanin toivomuksia. Kun /kuitenkaan tällä ryhmällä ei ole ainakaan toistaiseksi suurempaa poliittista merkitystä yhtä vähän kuin toisella katolisella ryhmällä "La jeune république" (johtaja Marc Sangnier), joka viime kamarissa ei ollut edustettuna ja jonka oh-

jelmaa voisi kutsua kristillis-sosiaaliseksi, täytynee todeta, että Vatikaanin yllämainittu politiikka toistaiseksi ei ole kantanut suurempia hedelmiä. Tässä yhteydessä ansaitsee tulla mainituksi, että sosiaaliradikaalien puolueohjelma tällä kertaa on alleviivatusti antiklerikaalinen.

Puolueiden ohjelmasta, eräistä uusista puoluemuodostuksista, y.m. teen selkoa lähemmin vaalien jälkeen, kun vaalien tulokset ovat tunnetut.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Wahlroos raportti no 27

Pariisi

21/4 1928

5000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa huhtikuun 21 p:nä 1928.

N° 870

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 28/165 Sal. D. 10 28
27/4-28
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 27, joka sisältää:

Vieläkin Dawes-suunnitelmasta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 28/165 Sal. D. 10 28
27/4-28
5 C6.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 27.

Parisissa huhtikuun 21 p:nä 1928.

Vieläkin Dawes-suunnitelmasta.

Toissailtana oli Banque de Francen virkamies Quesnay, pankin nykyisiä luottamusmiehiä ja ilmeisesti tulevaisuudenmiehiä, kutsunut minut luokseen päivällisille. Kuten tunnettua, on Quesnay osaksi Ranskan valtiopankin johtajan Moreau'n, osaksi sen varajohtajan Rist'in kanssa viime aikoina tehnyt huomiotaherättäneitä matkoja sekä Englantiin että viimeksi Yhdysvaltoihin, viipyen jälkimäisessä useampia viikkoja ja joutuen siellä tekemisiin kaikkien huomattavimpien rahamiesten kanssa. Aterian jälkeen Quesnay minulle puolentoista tunnin kuluessa kertoi vaikutelmistaan tältä matkalta. Mikäli keskustelumme liikkui Amerikan talousoloissa,

joista Quesnaylla oli paljon harvinaisen kiintoista ja uutta kerrottavaa, en halua tehdä siitä selkoa, koska näiden asioiden selostaminen ei kuulu tehtäviini. Mutta Quesnay kertoi minulle myöskin laajasti, mitä hän matkallaan oli kokenut niistä kysymyksistä, joita otsikkosanamme yhteisnimityksenä kuvaa. Huomautan ensiksi, että hänen puheestaan kävi selvästi ilmi, että hänen ja Rist'in matkan yhtenä tarkoituksena oli ollut juuri keskustella amerikkalaisten rahamiesten kanssa näistä ensiluokan kysymyksistä.

Quesnayn käsityksen mukaan ei ole toiveita siitä, että Amerikan kongressi lähiaikoina muuttaisi kantaansa interallieerattujen velkojen takaisinmaksuun nähden. Asiain näin ollen, ja koska rahapiireissä ymmärretään, että nopeat toimenpiteet ovat tarpeelliset yleismaailmallisten rahakysymysten järjestämiseksi, on syntynyt ajatus yhdistää molemmat kysymykset Saksan korvausmaksuista ja interallieeratuista veloista sentapaisella järjestelyllä, josta tein selkoa raportissani N° 23. Toisin sanoen, koska Yhdysvaltain kongressi ei ole halukas toistaiseksi tekemään muutoksia aikaisempiin päätöksiinsä, on keksittävä keinoja, jotka välttävät tästä aiheutuvia yleismaailmallisia vaikeuksia. Ai-

van riippumatta kongressin periaatteellisesta kannasta on näet Amerikan hallitus luonnollisesti sekä oikeutettu että velvollinen ottamaan vastaan myöskin suurempia summia yhdellä kertaa kuin minkä kussakin erikoissopimuksessa säädetyt annuiteetit muodostavat. Tämä on lähtöpohja, jolle on rakennettu useampia ehdotuksia ja suunnitelmia. Näistä on suurinta kannatusta saavuttanut se, josta, kuten sanottu, tein selkoa raportissa N° 23, ja jonka New-York Times ja Matin julkaisivat päivänä Poincarén suuren puheen jälkeen Carcassonnessa, ja jonka tarkoituksena on ylläsanotun mukaisesti yhdellä kertaa mobilisoida niin suuri rahasumma, että sillä voidaan korvata suurin osa interalliceerattuja velkoja Amerikalle. Quesnay alleviivasi nimenomaan, että juuri Amerikan rahapiirit ovat näistä suunnitelmista erikoisen kiinnostetut ja että työtä tehdään innokkaasti pohjan löytämiseksi, jolle kysymys voitaisiin asettaa niinpiankuin vaalit eri maissa ovat ohi.

Haluan erikoisesti alleviivata, että Quesnay sanoi uskovansa, että tätä tietä päästään positiivisiin tuloksiin. Hän vältti luonnollisesti ranskalaisena puhua Saksan korvaussumman lopullisesta määräämisestä, mutta sanojensa välistä huomasi

selvästi hänen pitävän luonnollisena, että tällainen toimenpide vain on ajankysymys.

Sensijaan vahvisti Quesnay sen tämän maan lehdistäkin näkyneen käsityksen, että Englannissa ei olla erikoisen innostuneita tämäntapaisesta ratkaisusta; syystä tähän pidättyväisyyteen tein mainitussa raportissani jo selkoa.

Erikoisesti ansaitsee vielä mainitsemista seuraava Quesnayn lausunto. Viitaten siihen, että Amerikassa, kuten monessa Europankin maassa, rahan runsaus käy yhä suuremmaksi, ja katsoen edelleen siihen, että rahan plaseeraukseen tarvittavia objekteja ei löydy vastaavassa määrässä - tästähän ilmiöstä saa selityksensä se seikka, että Ranskan valtiopankki jatkuvasti ostaa ulkomaisia valuuttoja, että amerikkalainen raha hakeutuu europpalaisiin pörsseihin, y.m. - , piti Quesnay mahdollisena, että New-York Times'in julkaiseman suunnitelman edellyttämät obligatiot ehkä helpommin kuin tähän asti nyttemmin löytäisivät ostajia sekä amerikkalaisilla että europpalaisilla markkinoilla, olkoon, että tästä huolimatta täytyy edellyttää näin suuren operation kestävän pitemmän aikaa, ja että se on jaettava useammallekin vuodelle.

x x

x

Erään ministeri Saastamoisen tiedoituksen johdosta haluan mainita, että myöskin olen kuullut huhun Parker Gilbertin aikeesta jättää nykyinen toimensa ja liittyä Morgan-liikkeen palvelukseen. Tämä huhu oli viime talvena Berlinissä varsin itsepintainen.

Raporttini N° 23 sivulla 3 olen nootissa puhunut Mellonin ja Parker Gilbertin mahdollisesta sukulaisuussuhteesta. Olen nyttemmin kuitenkin saanut varmasta lähteestä tietää, että mainittujen henkilöiden välillä ei vallitse sukulaisuussuhdetta.

Holma.

P.S. Unohdin mainita sen tärkeän seikan, että Quesnay nimenomaan kertoi Parker Gilbertin keskustelleen Poincarén kanssa laajasti ylläolevista asioista ennen jälkimäisen puhetta Carcassonnessa, ja että se kohta tästä puheesta, joka hiin suurta huomiota on herättänyt, oli nimenomainen seuraus tästä keskustelusta. Ja Quesnay lisäsi: "Poincaré, joka ennen näissä asioissa oli niin jyrkästi kielteinen, kehittyy nykyään kehittymistään."

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 28.

Pariisi

26/4 1928

5000—11—27. 1573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa huhtikuun 27 p:nä 1928.

N° 839

ULKOASIAINMINISTERIO
N° 29/165 Sal. D. 1928
3/5 '28 | N° | LIT.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 28, joka sisältää:

Ranskan ehdotus sodan laittomaksijulistamisesta. (Laatinut attasea Hiitonen.)

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 29/165 Sae D. 1928
8/5-28 № LIL
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 28.

Parisissa huhtikuun 26 p:nä 1928.

Ranskan ehdotus sodan laittomaksijulistamisesta.

Raportissa N° 22 olleiden selontekojen jälkeen on Ranskan hallitus nyttemmin lähettänyt suurvalloille viimeistellyn ehdotuksensa omaa kantaansa vastaavasta sodan laittomaksijulistamissopimuksesta. Ei liene ainoastaan vaalitouhujen seurausta, että Ranskan yleensä hyvin "kasvatetun" lehdistön mielipiteet ovat jääneet verrattain hapuileviksi ja hajanaisiksi tähän Ranskan ehdotukseen nähden. Pääasiallisesti puoluerajoista riippumatta eräät lehdet näkevät siinä ainoastaan amerikkalaisen ehdotuksen täydennetyn ja täsmällistetyn muodon, kun taas toiset avoimesti selit-

tivät sen olevan aivan vastakkaisen amerikkalaisten suunnitelmalle. Tämä hajaannus arvosteluissa riippunee siitä, että on varsin vaikeata laskea kaikkien ranskalaisten esittämien varausten kantoisuutta.

Kuten jo yllämainitussa aikaisemmassa raportissa huomautettiin, on Ranska valmis luopumaan sodasta ainoastaan sikäli kuin se on kansallisen, s.o. yksilöllisen, oma-aloitteisen ja riippumattoman politiikan väline, mutta ei sensijaan sikäli kuin se tavalla tai toisella johtuu aikaisemmista sopimuksista tai oikeusteoista.

Mitä taasen aikaisempiin sopimuksiin tulee, niin Ranska ehdotuksessaan nimenomaan selittää uuden sopimuksen sovellutuskelpoiseksi ainoastaan sikäli kuin se ei vaikuta muutosta vallitsevaan sopimusperäiseen oikeustilaan. Tällöin on erittäin otettava huomioon kaksi sopimusryhmää, nim. toisaalta suuret rauhansopimukset, toisaalta Ranskan myöhemmin solmimat erilaiset puclustus- ja takuuliitot. Mitä tulee ensinmainittuihin, niin on huomattava, että Ranska nimenomaan on pidättänyt itselleen oikeuden lailliseen itsepuolustukseen, selittäen sellaiseksi m.m. kaikki toimenpiteet, joiden tarkoituksena on estää eräät teot, jotka rauhansopimuksissa rinnastetaan vi-

hollisluontoiseen tekoon. Tämänmukaisesti Ranska esim. olisi jo oikeutettu laillisen itsepuolustuksen nimessä käymään Saksan kimppuun, jos se vastoin Versaillesin sopimuksen määräyksiä ryhtyisi ~~itse~~ eri/näisiin joukkojen siirtoihin tai linnoittamistoimenpiteisiin Reinin vasemmalla rannalla. Täten siis Ranskan ehdotelman pohjalla voitaisiin katsoa hyväksyttäväksi ja tuettavaksikin sodaksi sellainen, joka ei suinkaan rajoitu ainoastaan omien rajojen suoranaiseen puolustamiseen, vaan joka aiheutuisi pelkkien intressien turvaamisesta. Tämä tulisi epäilemättä käytännössä merkitsemään m.m. sitä, että saataisiin kaikkien suunniteltuun sopimukseen osallistuvien valtojen pyhitys olevien rauhansopimusten luoman tilan jatkumiselle monissa sellaisissakin yksityiskohdissa, jotka eivät tarkoita suoranaisia rajamuutoksia, eivät ainakaan väkivaltaisesti. Mikäli täältä käsin voidaan seurata, näyttääkin ainakin Saksa käsittävän tämän johdosta ranskalaisen ehdotuksen ensi kädessä sitä vastaan tähdätyksi toimenpiteeksi.

Tämä rauhansopimusten luoman tilan turvaaminen ranskalaisen suunnitelman puitteissa tulee vieläkin ilmeisemmäksi, jos otetaan huomioon, että senmukaisesti kaikki sopimukseen osallistuvat vallat nimenomaan

tunnustaisivat hyväksyttäviksi ja takuunarvoisiksi ne erilaiset enemmän tai vähemmän sotilaallisluontoiset sopimukset, joita Ranskalla on eräiden sen intressipiiriin kuuluvien europpalaisten valtojen kanssa. Tämä merkitsisi nim. sitä, että jonkun näistä Ranskan liittolaisvalloista joutuessa sotatilaan tai vaikkapa pelkästään vihollisluontoiseen tekoon rinnastettavan toimenpiteen alaiseksi, Ranska, ryhtyessään sen avustamiseksi jopa hyökkäykseen, olisi koko maailman edessä etukäteen julistettu täysin oikeudenmukaisesti toimivaksi.

Näissä olosuhteissa saattaisi ranskalaisten suunnitteleman sopimuksen tuloksena olla pikemminkin eräiden sotien laillliseksi julistaminen kuin ~~yleisen~~ sodan yleinen laittomaksi julistaminen, mistä eräät amerikkalaiset piirit jo näkyvätkin huomauttaneen. Tällaisena ranskalainen ehdotus tuntuu olevan melko vastakkainen anglo-amerikkalaiselle käsitykselle, jonka pääpyrintönä päinvastoin näyttää olevan luoda kaikin keinoin ilmapiiri, jossa kunkin maan yleinen mielipide suhtautuisi tuomiten kaikkiin sotiin. Lisäksi ranskalainen suunnitelma tavallaan tähtää ainakin jokaisen sitä tai sen liittolaisia vastaan aletun sodan yleistyttämiseen koko maailman rankaisutoimenpiteeksi sen

ensimäisenä aiheena ollutta valtaa vastaan. Tämä kuitenkin tuntuu olevan vastakkaista Englannin tähänastiselle politiikalle, joka on halunnut pidättää itselleen oikeuden, mikäli mahdollista, paikallistuttaa sodat, jotka eivät kohdistu sen intressejä vastaan. Vielä vähemmin tuntuu Yhdysvalloilla sen koko tähänastisen politiikan perusteella olevan aihetta tällä lailla ainakin epäsuorasti tukea eräiden sotatoimenpiteiden automaattista yleistyttämistä.

Lisäksi on ranskalaisessa sopimuksessa se ainakin muille valloille haitallinen puoli, että sen monien varausten takia on vaikeata etukäteen laskea kaikkia sen seurauksia. Kun nim. otetaan huomioon kaikki eri rauhansopimukset sekä niiden monet pykälät, joissa puhutaan vihollisluontoisista teoista, sekä edelleen Ranskan monet liittosopimukset useastikin tarkoituksellisesti verhottuine määräyksineen, niin todellakin ranskalainen ehdotus tekee verrattain vaikeaksi kaikki tarkat ennakkolaskelmat, kun sensijaan muodollisesti paljon ylimalkaisempi yhdysvaltalainen ehdotus sallii muodostaa paljon täsmällisemmän kuvan sotiin suhtautumisesta vastaisuudessa.

On tosin myönnettävä, että yhdysvaltalaistenkin ehdotuksessa on eräitä suorastaan asiallisiakin epäselvyyksiä. Niinpä siinä poikkeuksetta julistetaan

kaikki sodat laittomiksi, mikä luonnollisesti edellyttäisi vastaavia rauhanomaisia ratkaisukeinoja kaikkia mahdollisia valtojen välisiä ristiriitaisuuksia varten. Nyt kuitenkin Ranskan kaikki tähänastiset sovinto-oikeus- ja välitysmenettelysopimukset eri valtojen kanssa (vrt. m.m. raportti N° 22) nimenomaan jättävät eräitä tärkeitä kysymyksiä sovinnollisten riidanratkaisukeinojen ulkopuolelle. Tosin lienee katsottava, että yleisesti vallitsevan doktriinin mukaan myöhempi sopimus eo ipso rikkoo siihen soveltumattomat aikaisemmat samojen valtojen väliset sopimusmääräykset, mutta olisi hieman outoa, jos näin tärkeä kohta jäisi tulkintaerimielisyyksille mahdollisesti aihetta antavan tieteisopin varaan ilman asianomaisten valtojen muodollista kannanilmaisua. Lisäksi on huomattava se Amerikan Yhdysvaltojen erikoisasemasta johtuva tilanne, että se ilman sotaakin on usein toimeenpannut ja voinee vastakin toimeenpanna asioita, jotka Europassa kävisivät laatuun vain suoranaisen sodan muodossa. Yhdysvallat eivät nim. koskaan ole katsoneet sodiksi niitä erilaatuisia aseellisia interventioita, joihin ne ovat ryhtyneet heikkoihin keski-amerikkalaisiin valtoihin nähden, jotka nekään puolestaan eivät ole katsoneet itselleen edulliseksi suhtautua kuin sotatoimiin sellaisiin tekoihin,

jotka Europassa epäilemättä olisi arvostettu suoranaiseksi sodan alkamiseksi.

Mitä tulee mahdollisuuksiin päästä konkreettisiin tuloksiin kyseessäolevassa sodan laittomaksijulistamisasiassa ja mitä mahdollisuuksia ranskalaisilla on tällöin saada omat näkökohtansa läpiajetuiksi, on luonnollisesti vielä asian tässä vaiheessa vaikea arvostella. Huomattava on joka tapauksessa, että ranskalaiset eri tahoilla julkaistujen lausumien perusteella tuntuvat olevan valmiit pitämään omaa ehdotustaan pelkkänä neuvottelujen alkukohtana, jota tarvittaessa voidaan huomattavastikin muovailla. Ranska onkin sikäli heikossa asemassa, että sen asian ensimäisenä vireillepanijana on vaikea myöhemmin ryhtyä näyttelemään päävastaväittäjän osaa. Toisaalta näyttää siltä kuin ainakin Yhdysvaltain, Saksan, jopa Englanninkin mielipiteet olisivat verrattain vieroksuvalla kannalla ranskalaiseen suunnitelmaan nähden, ainakin sen nykyisessä muodossa. Täältä käsin on luonnollisesti kuitenkin mahdoton esittää tarkempia arveluja viimemainittujen maiden suhtautumisesta sopimusehdotukseen. Samoin on täältä käsin vaikea päätellä, missä määrin Yhdysvaltain senaatti, josta viime kädessä Yhdysvaltain osallistuminen riippuu, ylipäänsäkään olisi valmis antamaan pyhityksensä

jotka Europassa epäilemättä olisi arvostettu suoranaiseksi sodan alkamiseksi.

Mitä tulee mahdollisuuksiin päästä konkreettisiin tuloksiin kyseessäolevassa sodan laittomaksijulistamisasiassa ja mitä mahdollisuuksia ranskalaisilla on tällöin saada omat näkökohtansa läpiajetuiksi, on luonnollisesti vielä asian tässä vaiheessa vaikea arvostella. Huomattava on joka tapauksessa, että ranskalaiset eri tahoilla julkaistujen lausumien perusteella tuntuvat olevan valmiit pitämään omaa ehdotustaan pelkkänä neuvottelujen alkukohtana, jota tarvittaessa voidaan huomattavastikin muovailla. Ranska onkin sikäli heikossa asemassa, että sen asian ensimäisenä vireillepanijana on vaikea myöhemmin ryhtyä näyttelemään päävastaväittäjän osaa. Toisaalta näyttää siltä kuin ainakin Yhdysvaltain, Saksan, jopa Englanninkin mielipiteet olisivat verrattain vieroksuvalla kannalla ranskalaiseen suunnitelmaan nähden, ainakin sen nykyisessä muodossa. Täältä käsin on luonnollisesti kuitenkin mahdoton esittää tarkempia arveluja viimemainittujen maiden suhtautumisesta sopimusehdotukseen. Samoin on täältä käsin vaikea päätellä, missä määrin Yhdysvaltain senaatti, josta viime kädessä Yhdysvaltain osallistuminen riippuu, ylipäänsäkään olisi valmis antamaan pyhityksensä

tekeilläolevan tapaisille sopimuksille, ottaen huomioon, että ne tavallaan riistävät senaatilta oikeuden päättää sodasta ja rauhasta, minkä prerogatiivin/ säilyttämisestä/ se tähän asti on tunnetusti ollut erikoisen arka. Samoin on vaikea lausua, miten mainittu senaatti tulee suhtautumaan siihen, että suunniteltu sopimus ainakin verrattain yleisen europpalaisen käsityksen mukaan tietäisi vissiä Amerikan solidarisoitumista Europan kanssa kaikissa rauhantilan säilyttämistä koskevissa kysymyksissä, mitä ainakin tähän asti enemmistö Yhdysvalloissa on koettanut visusti varoa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 29.

Pariisi

30/4 1928

3000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa huhtikuun 30 p:nä 1928.

N° 843

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 30/165 Sal. D. 1928
7/5 28 N° Liit.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 29, joka sisältää:

Pari ulkopoliittista piirrettä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
A. 80/1165 Sae, D. 19 28
7/5 28 | M2 | LÄL
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 29.

Parisissa huhtikuun 30 p:nä 1928.

Pari ulkopoliittista piirrettä.

Kun äskettäin kävin Luxemburgissa[x]), oli siellä sattumalta myös Puolan lähettiläs Brysselissä ja Luxemburgissa Filippovitch, Puolan ent. Helsingin-lähettiläs, joka samana päivänä jätti Suurherttuattarelle valtakirjansa. Tapasimme luonnollisesti useam-

---

x) En katso uskaltavani niiden parin päivän kokemusten perustuksella, jotka vietin Luxemburgissa, antaa mitään yleiskuvaa sikäläisistä oloista. Se minkä sain todettua on, että Luxemburgin hallituksen ja Belgian lähettilään välit, jotka vielä pari vuotta sitten aikaisemman pääministerin aikana eivät olleet aivan ensiluokkaiset, nyttemmin ovat mitä sydämellisimmät. Sen sain Belgian lähettiläältä itseltään/kuulla - hän on vanhoja tuttaviani Berlinin ajoilta. Myös saatoin todeta sen, että Luxemburgin nykyisen pääministerin sympatiat eivät kulkeudu itään vaan lähteen.

paan kertaan ja ehdimme keskustella monista asioista. Erikoista huomiota ansainnee se selitys, minkä Filippovitch antoi kysymykseeni, mitä tarkoitti Englannin ulkoministerin ja Sir Drummondin äskettäinen oleskelu Brysselissä. Oli näet sangen selvää, että Chamberlain, joka tähän saakka vain kaksi kertaa on käynyt Belgiassa, nim. vuosina 1898 ja 1913, ei ollut tullut Belgiaan yksinomaan ihailemaan Gand'in kuuluisaa kukkanäyttelyä, mikä virallisesti ilmoitetaan matkansa syyksi. Filippovitch oli sitä mieltä, että tämän matkan tarkoituksena oli kontaktin lujentaminen Lontoon ja Brysselin välillä ja että tällainen ulkonainen manifestatio katsottiin tarpeelliseksi jonkinnäköiseksi vastakohdaksi sille yhä lämpimämmäksi käyvälle lähentelylle, joka vallitsee Parisin ja Berlinin välillä. Olenhan aikaisemmassa pitkässä raportissani Belgiasta kertonut, miten Brysselissä tämä ranskalais-saksalainen lähentely hermostuttaa ja miten siellä varsin levottomin mielin tältä kannalta katsoen suhtaudutaan poliittiseen tulevaisuuteen. Filippovitch sanoi myös, että tätä taustaa vastaan on katsottava Belgian kuningasparin äskettäistä käyntiä Kööpenhaminassa. S.o. belgialaiset levottomina mahdollisesta isoloitumisestaan hakevat kontaktia muu-

alta kaikkien yllätysten varalta.

Tavallaan voi tätä taustaa vastaan myöskin katsoa niitä artikkeleita, jotka Seydoux viime aikoina erinäisissä lehdissä on julkaissut. On pidettävä mielessä, että Seydoux itse on ollut niitä harvoja ranskalaisia, jotka jo seitsemän kahdeksan vuotta sitten uskalsivat tehdä työtä ranskalais-saksalaisen taloudellisen yhteisymmärryksen puolesta. Olihan Seydoux juuri se henkilö, joka ensimäisenä virallisena ranskalaisena suoraan neuvotteli Saksan ulkoministerin kanssa (Rathenaun kanssa Wiesbadenissa) ja joka kaukonäköisemmin kuin useimmat hänen maamiehensä näki, että Saksan ja Ranskan talouselämät ovat toisiinsa siinä määrin kytketyt, että ilman yhteisymmärrystä molemmat kituvat. Tahtomatta mitenkään väittää, että käsitykseni on oikea, en kuitenkaan voi olla mainitsematta, että minusta persoonallisesti tuntuu siltä kuin Seydoux viimeaikaisilla kirjoituksillaan olisi tahtonut ikäänkuin englantilaisille vielä osoittaa mahdollisuuden yhteistoimintaan toisiansa lähentyvien kontinenttivaltioiden kanssa olevan olemassa. Mahdollista on myös, että Seydoux, huomatessaan Kansainliiton viimeaikaiset vastoinkäymiset, joista hän on avoimesti kirjoitellut useampia artikkeleita Petit Parisien'iin, on valmis

jossain määrin tarkistamaan tähänastista ohjelmaansa linjalla Paris-Genève-Berlin, haluten saada keskimäisen sijalle Lontoon. Mutta suoraan sanoen en olisi taipuvainen lukemaan ulos Seydoux'n kirjoituksista enemmän kuin mitä niissä todella on. Onhan ilmeistä, että Ranskan ja Saksan lähentelemisen kautta, Italian viimeaikaisen esiintymisen kautta, Venäjän isoloitumisen kautta y.m. koko Europassa tapahtuu hiljattainen uusorientatio tai sanokaamme mieluummin kaikkien arvojen uusarviointi, joka mahdollisesti aikoinaan voi johtaa uusiin konstellatioihin. Tähänhän viittaavat myöskin erinäiset Saksan lehdistössä ilmenneet artikkelit (Rechberg, Kühlmann), ilman että minusta on syytä kiinnittää näihinkään liian suurta huomiota.

Mielestäni paljon tärkeämpää on todeta, että Europan rauhan säilymisen a ja o, s.o. Englannin ja Ranskan yhteisymmärrys, viime aikoina on tehnyt kieltämättömiä edistysaskeleita - erinäisistä vastoinkäymisistä luonnollisesti huolimatta - ja että Ranskan-Englannin ystävyys seisoo ehkä lujemmalla pohjalla kuin pitkiin aikoihin. Tämä ilmenee mielestäni kahdessa seikassa erikoisesti, ensiksikin siinä että Englannin ja Ranskan Venäjän-politiikka yhä enemmän parallellisoituu. Tyrrellin nimittäminen ambassadöriksi

Parisiin on rengas tässä ketjussa, Ranskan lehdistön koko suhtautuminen Venäjän-kysymykseen, tämän kysymyksen odotettua vähäisempi rooli nyt päättyneen vaalitaistelun aikana, venäläis-ranskalaisten neuvottelujen lykkäytyminen ad kalendas graecas, täkäläisten kommunistien suuri tappio vaaleissa (15 paikkaa entisten 27 sijasta), kaikki nämätkin seikat ovat omiaan todistamaan Ranskan Venäjän-politiikan olevan yhä enemmän mukautumassa Lontoon mukaan, seikka, joka, kuten myöskin ministeri Artti oikein huomauttaa, silminnähtävästi hermostuttaa Kremlin mahtavia. Toiseksi Englanti - jääkön sanomatta tapahtuuko se edelläsanotun kompensatioksi - on taasen suhteessaan Italiaan huomattavassa määrin laimentanut ystävyyttään ja tässäkin suhteessa enemmän lähennellyt Ranskaa. Ei ole ainakaan olemassa mitään syytä uskoa, että Englanti par'aikaisissa Tanger-neuvotteluissa olisi erikoisemmassa määrin kannattanut Italian varsin pitkälle meneviä vaatimuksia. On myös syytä otaksua, että Ranskan eilen päättyneet vaalit, jotka antoivat Poincaréille huomattavan voiton, tulevat olemaan omiaan vahvistamaan juuri yhteistyötä Parisin hallituksen ja Lontoon konservatiivisen hallituksen kesken. Tuleeko vaalien tulos vaikuttamaan jollain tavalla Ranskan suhtautumiseen Saksaan on sensijaan liian aikaista vielä sanoa.

Holma.

UM

Ryhmä: 5

Osasto: C 6

Asia: Ministeri Holman leinje.
29.5.1928

Pariisi

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 1006

Parisissa toukokuun 29 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Ad 35/166 hec D. 1928
4/6-28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Ulkoasiainministeriö,

H e l s i n k i.

Koskeva Ministeri Holman raporttia. N° 30.

Viitaten Ulkoasiainministeriön kirjelmään N° 5963, päivätty tämän toukokuun 24 päivälle, täten ilmoitan, että raporttieni numeroinnissa todella on tapahtunut valitettava erehdys ja että raporttia N° 30 näin ollen ei ole olemassa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 31.

Pariisi

11/5 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 908

Parisissa toukokuun 11 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 32/165 Pal. 28
18/5-28
RYHMA 5 OSASTO C6. ASIA

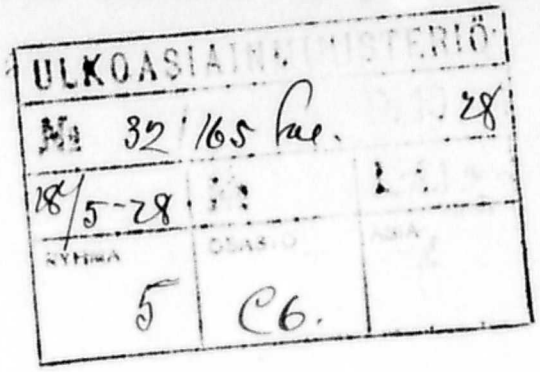

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 31, joka sisältää:

Adatcin kanta ulkomaalaisten oikeudesta vahingonkorvaukseen.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

Salatähkeen johdosta

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 32/165 Pal D. 1928
28/5 28 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 31.

Parisissa toukokuun 11 p:nä 1928.

Adatcin kanta ulkomaalaisten oikeudesta vahingonkorvaukseen.

Sain t.k. 1 päivänä Ulkoasiainministeriön salasähkeen N° R-79, jossa minua pyydettiin "sopivalla tavalla ottamaan selville Adatcin kannan ulkomaalaisten oikeuteen saada korvausta yli omien kansalaisten heille valtiovallan taholta aiheutetuista menoista" ja jossa minulle annettiin neuvo mahdollisesti johtaa keskustelu Unkarin optanttiasiaan ja sitä tietä päästä selville A:n periaatteellisesta kannasta p.o. kysymykseen nähden.

Tämän varsin arkaluontoisen kysymyksen johdosta pyydän kunnioittaen saada esittää seuraavaa. Kun

maaliskuun viimeisenä päivänä kävin ensi käynnillä Japanin ambassadöörin Adatcin luona (olin tosin tavannut hänet aikaisemmin Brysselissä, mutta tein täällä uuden virallisen käynnin hänen tänne siirryttyään), koetin monella eri tavalla saada Adatcia lausumaan jotakin positiivista siitä, miten hän puolestaan arveli optanttiasian edelleen kehittyvän - rumanialaisten kieltäytyminen hyväksymästä Kansainliiton viimeisen neuvoskokouksen omaksumaa kantaa oli juuri silloin tullut tunnetuksi. Minun oli kaikista ponnistuksistani huolimatta mahdoton saada A:ta lausumaan mitään sellaista, joka olisi paljastanut hänen henkilökohtaisen kantansa kysymyksen tulevaan kehitykseen nähden. Katsoen tähän keskusteluun on minun aivan mahdoton mennä uudelleen A:n luo puhumaan samasta asiasta. Päätin senvuoksi koettaa päästä asian perille jotain muuta tietä ja laitoin niin, että eilen tapasin de Lapradelle'in. Keskustelin hänen kanssaan päivän polttavista kysymyksistä ja siirsin keskustelun vähän ajan perästä optanttiasiaan. Jonkun aikaa siitä keskusteltuamme otin puheeksi Adatcin kannan optanttiasiassa, luonnollisesti sanomatta Lapradelle'ille syytä tähän uteluuni. Tällöin Lapradelle viittasi siihen, että Adatci oli läsnä Institut de Droit International'in kokouksessa Lausannessa viime elokuussa, jolloin, kuten tunnettua, juuri kysymys

vahingonkorvauksesta oli keskustelun alaisena. Tämän konferenssin pöytäkirjat ovat painetut Lapradellen julkaiseman aikakauskirjan Revue de Droit International kolmanteen vihkoon (I,3), sivuille 844 seurr. Näistä pöytäkirjoista käy ilmi, että A. oli läsnä ainakin konferenssin alussa, jotavastoin samoin käy ilmi, että hän ei ottanut osaa ainakaan äänestyksiin loppupuolella konferenssia, kun tekstiehdotuksen oleellisimmat ja arimmat kohdat olivat äänestyksen alaisina. En tiedä, onko tämä poissapysyminen ollut A:n puolelta tahallista. Luulisin muuten, että Ministeri Erich, joka nykyään tietääkseni oleskelee Suomessa ja joka oli läsnä tuossa elokuun kokouksessa Lausannessa, varmaankin voi antaa tästä tarkempia tietoja, kuten myös otaksuisin hänen, jos kenenkään, olevan selvillä Adatcin periaatteellisesta kannasta näissä kysymyksissä.

Mitä itseeni tulee, pidän erinomaisen riskeerattuna kääntyä varta vasten muiden henkilöiden puoleen, koska sellainen periaatteellinen utelu joko voi, jos se tulee tunnetuksi, vahingoittaa asemaamme Kansainliiton Neuvostossa ja turmella hyvää suhdettamme A:han taikka myöskin herättää asiantuntijoissa epäilyksiä siitä, että haluamme tietää Adatcin kannan senvuoksi, että hän on suomalais-virolaisen

sovintolautakunnan puheenjohtaja. Tulen kuitenkin varsinkin ensi viikolla tapaamaan paljon huomattavia henkilöitä ja koetan silloin, jos tilaisuus ilmenee, jatkaa utelujani tarvitsematta tehdä erikoiskäyntejä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 32.

Pariisi

18/5 1928.

5000—11—27. 3573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 945

Parisissa toukokuun 19 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERI
34/166 Sal. D. 28
24/5.28 | № | L.
FORMA 5 | OSASTO C 6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 32, joka sisältää:

Ranskan vaalien tulos.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 34/166 Sue. D 1928
24/5-28 N° LIH.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 32.

Parisissa toukokuun 18 p:nä 1928.

Ranskan vaalien tulos.

Uskalsin raportissani N° 26 lausua arveluna, että Ranskan vaalit tulevat viemään poincaréismin huomattavaan voittoon.

Tätä otaksumaa perustelin laajasti samaisessa raportissa. Huolimatta vaalitaistelun kiivaudesta ja sen vallitessa irtipäässeistä intohimoista, jotka monelta sokaisivat suuret linjat, ja huolimatta siitä että uusi vaalijärjestelmä oli omiaan nostattamaan pinnalle henkilökohtaiset pyyteet ja paikalliset erikoisintressit, säilyi kuitenkin suurimmalle osalle valitsijakuntaa selvänä kysymyksenä tuo yksi: Poincarén inauguroima olojen vakiinnuttaminen ja sen jatkaminen.

Tämä on sitä enemmän merkille pantavaa, koskapa vaalipäivien välillä oppositiopuolueet, kommunisteja lukuunottamatta, monella eri tavalla toisiaan taktillisesti kannattivat, josta tosin olikin seurauksena, että Poincarén kannatus lopullisissa vaaleissa ehkä kuitenkin tuli jonkun verran pienemmäksi kuin mitä oli lupa odottaa ensi vaalipäivän tulosten perustuksella.

Jos alamme vasemmalta, niin on herättänyt suurta huomiota se seikka, että kommunistit, jotka ensimäisenä vaalipäivänä eivät saaneet ainoatakaan miestä ehdottomasti valituksi, eivät edes toisessakaan äänestyksessä saaneet Kamariin useampia kuin 14 edustajaa, tämän luvun ollessa edellisessä eduskunnassa 27. Mielestäni on tätä suurta tappiota yleisesti maailman lehdistössä jossain määrin liioiteltu. Jos kohta on totta, että 14 edustajaa 612:sta on hupeneva määrä, ja että tämä joukkue uudessa eduskunnassa ei voi näytellä suurtakaan osaa, ei saa unohtaa, että tämä tappio suurimmaksi osaksi riippuu nykyisestä vaalijärjestelmästä. Itseasiassa kasvoi kommunistien äänimäärä n. 150,000:lla, koko äänimäärän ollessa 1,033,000, s.o. n. 14 % kaikista äänestäjistä. Tämä epäsuhde äänimäärän ja edustajamäärän välillä

riippuu uudesta vaalijärjestelmästä, saaden selityksensä siitä, että kommunistit vaalipäivien välisenä viikkona eivät yhtyneet kehenkään muuhun ryhmään, vaan äänestivät toisessakin vaaliotteessa, seuraten Moskovan nimenomaista käskyä, puhtailla listoilla. Tämähän seikka oleellisesti vaikutti siihen, että sosialistit toisessa äänestyksessä eivät saavuttaneet suurempaa äänimäärää, sillä he olivat viimeiseen saakka luottaneet siihen, että kommunisteilta saisivat lisää ääniä viime tingassa. Sanottakoon jo tässä, että tästä ilmiöstä varsin huomattavalta osalta riippuu, että hallituspuolueet siinä määrin voittivat, äärimmäisten/
sillä /oppositiopuolueiden hajaannus luonnollisesti heidän asemaansa helpotti. Ei tule liioin unohtaa, että kommunistien vaalitaistelua heikensi se seikka, että useat heidän johtajistaan, kuten valtiopäivämiehet Cachin y.m., parhaillaan istuvat vankilassa. Painostan kuitenkin erikoisesti ylläsanomaani, että kommunistien edusmiesluvun vähentymistä ei pidä liiaksi vähäksyä.

Mitä sitten tulee sosialisteihin, on myönnettävä, että heidän tappionsa on suhteellisesti suuri. Edellisessä eduskunnassa oli heidän lukunsa 104. Katsoen siihen että eduskunnan jäsenluku on kasvanut 5 %:lla, olisi siis sosialistien pitänyt saavuttaa, pysyäksensä entisellään, 109 paikkaa. Kuitenkin he saavuttivat ainoastaan 101 (kaikkiaan ääniä saivat he 1,160,000). Vähennys siis de facto 7 %. Suurta huomio-

ota on herättänyt se seikka, että sosialistien viimeaikainen johtaja Léon Blum ei tullut valituksi, vaan hävisi eräässä Parisin arrondissementissa kommunistiselle kilpailijalleen.

Mennessämme sosialisteista oikeammalle tapaamme ensimäisenä sen puolueen, joka kutsuu itseään Républicains socialistes, puolueen, jonka johdossa ovat Briand ja Painlevé. Jo tässä puolueessa, samoinkuin useissa muissa Poincarén ja sosialistien välillä olevissa puolueissa, on havaittavissa kahtiajako. Hallitusta kannattavat ehdottomasti ainoastaan Briand, Painlevé ja heidän kanssaan n. 20 jäsentä, jotavastoin muut 25 on katsottava jääviksi enemmän taikka vähemmän oppositioon. Palaamme vielä alempana tämän merkillisen ilmiön aiheuttamiin vaikeuksiin uuden Kamarin toiminnassa.

Seuraa sitten radikaalisosialistien (radicaux socialistes) suuri puolue, Herriot'n, Daladier'n, Franklin-Bouillon'in y.m. puolue, joka viime eduskunnassa oli Kamarin suurin (140), ja joka viime legislatuurin ensimäisenä kahtena vuotena muodosti tunnetun cartellin suurimman puolueen. Kuten tunnettua, sosialistit (104), tasavaltalaissosialistit (Républicains socialistes, 43) ja radikaalisosialistit (140) sekä pieni puolue Gauche radicale (41), jon-

ka johdossa olivat henkilöt sellaiset kuin Loucheur, Raoul Péret, Daniélou y.m., muodostivat varsinaisen cartellin, omaten edellisen Kamarin 589 paikasta 328. Kuten jo aikaisemmassa raportissani huomautin, meni viime lokakuussa radikaalisosialistinen puolue kahtia, suuremman osan pysyessä Daladier'n johdolla Poincarén hallituskokoomuksen ulkopuolella, pienemmän osan taasen Franklin-Bouillonin johdolla liittyessä Poincaréhen. Tämä kahtiajako vaikutti nyt toimitetuissa vaaleissa huomattavan vähennyksen varsinaisten radikaalisosialistien paikkamäärässä. 140:n sijasta saivat he tällä kertaa ainoastaan 111. Franklin-Bouillon ystävineen taasen saavuttivat 55 sijaa. Saanemme selvemmän kuvan tilanteesta, jos ryhmitämme Franklin-Bouillonin kannattajat sekä siitä oikeammalla olevat muut keskustaryhmät (kuten Gauche indépendante[1], Gauche républicaine démocratique[2], Républicains de gauche[3] y.m.) yhdeksi kokonaisuudeksi, jota, joskaan se ei ole yhtenäinen, voimme kutsua yhteisellä nimellä Républicains radicaux et Républicains de gauche. Tämä yhteinen ryhmä, jolla edellisessä Kamarissa oli 131 paikkaa, saavutti

---

1) Johtajina esim. Le Trocquer ja Landry.

2) Johtajina m.m. Bokanovsky, Flandin, Maginot y.m.

3) Johtajina m.m. Leygues, Dariac y.m.

uusissa vaaleissa kokonaista 161, joka, kuten jo aikaisemmassa raportissani arvelin käyvän, on omiaan antamaan keskustalle ja sen vasemmalle siivelle lisätukea. Voi liioittelematta sanoa, että tästä ryhmästä ainoastaan korkeintaan kymmenkunta ei lukeudu varsinaisesti Poincarén kannattajiin.

Kun menemme tästä ryhmästä edelleen oikealle, tapaamme suurena voimakkaana ryhmänä ne tasavaltalaiset, jotka kutsuvat itseään Union républicaine démocratique (lyhennettynä usein U.R.D., eli lyhyesti Union). Tätä suurta puoluetta, jonka johdossa ovat henkilöt sellaiset kuin ministeri Louis Marin, Taittinger, Ferry y.m., voimme kutsua parhaiten maltilliseksi oikeistoksi, joka luonnollisesti on poincaréismin varmin kannatus. Että tämäkin puolue sai siksi suuren voiton vaaleissa, on niinikään näiden vaalien karakteristisimpia tunnusmerkkejä.

Unionista vielä oikeammalla tapaamme edelleen pari pientä puoluetta, joiden merkitystä ei ole liioiteltava. Niistä mainittakoon ensinnäkin varsinaiset Konservatiivit (18, viime vaaleissa 16) ja demokraatit (Démocrates), joiden paikkamäärä nousi 14:sta 17:ään. Viimemainitun puolueen katolisesta merkityksestä puhuimme jo edellisessä raportissa.

Selvyyden vuoksi yhdistän vielä seuraavaan yleiskatsaukseen suurimmat puolueet ja niiden paikkamäärät:

uusissa vaaleissa kokonaista 161, joka, kuten jo aikaisemmassa raportissani arvelin käyvän, on omiaan antamaan keskustalle ja sen vasemmalle siivelle lisätukea. Voi liioittelematta sanoa, että tästä ryhmästä ainoastaan korkeintaan kymmenkunta ei lukeudu varsinaisesti Poincarén kannattajiin.

Kun menemme tästä ryhmästä edelleen oikealle, tapaamme suurena voimakkaana ryhmänä ne tasavaltalaiset, jotka kutsuvat itseään Union républicaine démocratique (lyhennettynä usein U.R.D., eli lyhyesti Union). Tätä suurta puoluetta, jonka johdossa ovat henkilöt sellaiset kuin ministeri Louis Marin, Taittinger, Ferry y.m., voimme kutsua parhaiten maltilliseksi oikeistoksi, joka luonnollisesti on poincaréismin varmin kannatus. Että tämäkin puolue sai siksi suuren voiton vaaleissa, on niinikään näiden vaalien karakteristisimpia tunnusmerkkejä.

Unionista vielä oikeammalla tapaamme edelleen pari pientä puoluetta, joiden merkitystä ei ole liioiteltava. Niistä mainittakoon ensinnäkin varsinaiset Konservatiivit (18, viime vaaleissa 16) ja demokraatit (Démocrates), joiden paikkamäärä nousi 14:sta 17:ään. Viimemainitun puolueen katolisesta merkityksestä puhuimme jo edellisessä raportissa.

Selvyyden vuoksi yhdistän vielä seuraavaan yleiskatsaukseen suurimmat puolueet ja niiden paikkamäärät:

Nimi.	1924	1928
Kommunistit	27	14
Sosialistit	104	101
Rép. soc.	43	47
Radicaux soc.	140	111
Rép. radicaux et rép. de gauche	131	161
Républ. U.R.D. (Union)	122	153
Konservatiivit	16	18
Demokraatit	14	17

Huomautan kuitenkin, että eräät näistä numeroista voivat jonkun verran vielä muuttua.

Jos sitten kysymme, kuinka suuri on uudessa eduskunnassa **Poincaréta** kaikissa tapauksissa kannattava osa, niin voimme empimättä sanoa, että yllä-olevassa yleiskatsauksessa neljä viimeistä ryhmää varmasti seisoo hänen takanaan, yhteensä n. 350 612:sta. Tämän lisäksi on otettava huomioon, että tehtyjen laskelmien mukaan Poincarén puolesta todennäköisesti tulevat äänestämään näiden lisäksi joukko radikaali-sosialisteja ja joukko tasavaltalaissosialisteja, jo-ten, huolimatta siitä että taasen ehkä kymmenkunta ryhmästä **Rép. radicaux et rép. de gauche** äänestäisi-kin häntä vastaan, noin 390 à 400 voidaan katsoa nykyisen kokoomuksen kannattajiksi.

Tästä huolimatta ei kuitenkaan kuva ole aivan

niin selvä kuin yllaolevista numeroista voisi päättää. Puhumatta siitä että uskonnollis-kirkollisissa kysymyksissä yllämainitut puoluerajat varmaan suuresti tulisivat muuttumaan vasemmiston eduksi[1], on otettava huomioon se, mihin jo aikaisemmassa raportissani viittasin, että näet uudessa eduskunnassa tulee olemaan tavallista enemmän uusia nimiä. Onkin viime vaaleille ja niiden tuloksille erinomaisen kuvaavaa, että 307, s.o. tasan puolet valituista, ovat Palais Bourbon'issa uusia tulokkaita. Eikä tässä kyllin. Voi huoleti sanoa, että n. 150:edustajasta ei vielä tällä hetkellä voida varmuudella sanoa, mihin ryhmään he lopullisesti tulevat kuulumaan! Tämä meidän olosuhteissamme tuntematon ilmiö, s.o. että vaalien jälkeen aletaan keskustella siitä, mihin puolueeseen kukin valittu kuuluu, riippuu lähinnä kahdesta seikasta. Ensinnäkin uudesta vaalitavasta, joka paljoa enemmän kuin aikaisempi asettaa ehdokkaan henkilökohtaiset ominaisuudet etualalle, ja toiseksi se seikka, että puoluemuodostus Ranskassa on paljoa häälyvämpi, paljoa individuaalisempi kuin meikäläisissä maissa. Meidän oloistamme lähteneelle on senvuoksi ollut merkillinen näytelmä se, mikä on näytelty vaalin jäl-

---

[1] Ansaitsee tässä mainitsemista, että Action Française'in katolinen ryhmä ei lainkaan ottanut osaa vaaleihin.

keisinä viikkoina, ja joka on kulkenut uusien ryhmitysten merkeissä. Tämä ryhmitysilmiö, jota Manchester Gardian sattuvasti kutsuu poincaréismin ja sen saavuttaman voiton sisällön määrittelemisprosessiksi, ei vielä ole päättynyt, eikä siitä voi lausua mitään lopullista mielipidettä ennenkuin uuden eduskunnan ensimäisissä äänestyksissä, jolloin kaiketi uudet ryhmitykset lopullisesti alkavat hahmoittua. Varsinkin on suuria voimia liikkeellä, joiden tarkoituksena on saada suuri radikaalinen keskustapuolue vedetyksi enemmän vasemmalle, lähinnä Loucheur'in johdolla, mutta tämäkin kehitys on vasta alkuasteessaan, joten on paras toistaiseksi olla siitä ennustelematta. Missään tapauksessa ei ole kuitenkaan ylläsanottua käsiteltävä niin, että Poincarén saavuttama loistava enemmistö olisi jollain tavalla vaaran alainen. Kysymys on paljoa suuremmassa määrässä eri vivahdusten intresseistä ja ennenkaikkea johtajien henkilökohtaisista pyyteistä. Tätä taustaa vastaan katsottuna oli Poincarén puolelta erinomaisen harkittua, että hän kohta ilmoitti ei aikovansa toimeenpanna muutoksia nykyisessä hallituksessaan, vaan astua uuden Kamarin eteen tähänastisen hallituksen kanssa. Tämä shakkiveto lopetti kohta Ranskan ulkopuolellakin jo liikkeelläolleet huhut uudesta vahvasta käänteestä oi-

kealle sekä sisä- että ulkopoliittisine seurauksineen ja samalla se esti porvarillisen vasemmiston liiallista yhteenliittymistä muka konservatiivista Poincaréta vastaan.

Tässä yhteydessä mainittakoon, että täällä jo sangen yleisesti puhuttiin siitä mahdollisuudesta, että Poincaré ottaisi myös Quai d'Orsayn haltuunsa, käyttäen hyväkseen osaksi Briandin sairautta, joka on ollut ankarampaa laatua kuin virallisesti on tahdottu ilmaista, osaksi niitä ulkopoliittisia vastoinkäymisiä, joita Briandilla viime aikoina on ollut. Jälkimäisistä mainittakoon vain Italian onnistuneet diplomaattiset operatiot, jotka operatiot luonnollisesti vahvistavat Italian asemaa neuvotteluissa Ranskan kanssa, Balkanilla ja Välimeren itäosissa, Kellogg-neuvottelujen kääntyminen Ranskalle vähemmän edulliseen suuntaan (Chamberlainin Parlamentissa jo hahmoittelema Englannin kanta on Parisissa jossain määrin hermostuttanut), Puolan ulkoministerin käynti Roomassa, eräät vastoinkäymiset Kansainliitossa, ynnä monet muut seikat, jotka ovat omiaan antamaan ilmaa siipien alle Briandin monille vastustajille. Tiedän kuitenkin varmoista lähteistä, että ei ole hetkeäkään vakavasti ollut puhetta siitä, että Briand jättäisi Quai d'Orsayn.

Voimme liioittelematta sanoa, että uudet vaalit, somme toute, merkitsevät Ranskan sisäisten olojen vakiinnuttamisen selvää jatkoa. Olen niin monen ranskalaisen kuullut helpoituksesta huoahtaen sanovan, että nyt voi taasen ainakin neljäksi vuodeksi eteenpäin tehdä työtä pitemmälläkin sihdillä. Varsinkin talouspiireissä tulee tämä optimismi näkyviin, ja ehkä selvimpänä todistuksena tästä mielialasta on mainittava se tavaton noususuunta, joka Parisin pörssissä viimeisenä kuukautena on ollut vallalla, ja joka on vienyt varsinkin pankkiosakkeet korkeuksiin, joista vielä puoli vuotta sitten kukaan tuskin olisi uskaltanut uneksia. Onhan ranskalaisille oloille ennenkuulumatonta, että esim. Banque de France'in osakkeet, jotka vuoden alussa olivat 15,000:ssa, nyt ovat 25,000:ssa, eikä ole todennäköistä, että, jollei odottamattomia satu, tämä noususuunta vielä lakkaisi.

Olen jo aikaisemmin toisessa yhteydessä sanonut, etten uskoisi uusien vaalien vaikuttavan muuttavasti Briandin tähän asti käymään ulkopolitiikkaan, varsinkaan ei, mikäli se koskee yhteisymmärrystä suuren itäisen naapurin kanssa. Päinvastoin ollaan täällä yleisesti sitä mieltä, että Poincaré on omaksunut Briandin katsantokannan ja että Euroopan suurten yhteisymmärrys jatkuu samaan suuntaan kuin viime aikoina, sen parempi, on ollut asianlaita. Palaan näi-

hin kysymyksiin vielä toisessa yhteydessä, uudistan vain aikaisemmin sanomani, että on odotettavissa, että Parisin ja Lontoon hyvät välit näistä vaaleista ovat saaneet lisävahvistusta.

Erikoisesti ovat vaalien tulokset vaikuttaneet edullisesti Ranskan suuren stabilisatiolainan onnistumiseen. Tämän lainan saavuttama suuri menestys on siitä todistuksena. Yhä yleisemmin arvellaan, että Poincaré nyt todella ryhtyy tositoimiin frangin lailliseksi vakiinnuttamiseksi, ja puhutaan niinikään yleisesti siitä, että hän valitsisi heinäkuun ensi päivät tämän vakiinnuttamisen ajankohdaksi. Ranskan pankin herrojen monet matkat Lontooseen, New-Yorkiin ja nyt viimeksi Berliniin sekä ensi viikolla Roomaan [1] ovat tarkoittaneet ja tarkoittavat nekin tämän stabilisation valmistelua.

Katkerana pisarana tähän pikariin sekoittuu kuitenkin vaalien tulos Elsassissa. Sikäläisten autonomistien, Heimatbündler'ien ja kommunistien yhtei-

---

1) Ranskan finanssiaseman vahvuutta todistaa osaltaan myös se seikka, että kaikista tähänastisista vastuksista huolimatta Rumania kuitenkin uudelleen käy Ranskan hallituksen kanssa neuvotteluja suuresta Lein- vakiinnuttamislainasta. Aikaisemmat neuvottelut täällä ja Lontoossa epäonnistuivat, mutta yhtä huono oli tulos myöskin Saksassa. Neuvottelut on nyttemmin ottanut ajaakseen Banque de France, ja satun

set ponnistukset aikaansaivat, kuten lehdistäkin on näkynyt, katkeran tappion Ranskan politiikan keskusjohdolle. Johtuvat mieleeni sanat, jotka Luxemburgissa käydessäni sen pääministeri Bech, itse vahva ranskalais-ystävä, minulle tämän johdosta sanoi, kun ensi vaalipäivän tulos siellä tuli tunnetuksi. Hän näet sanoi ihmetelleensä sitä, että juuri ennen vaaleja Ranskan keskushallitus ryhtyi niin voimakkaisiin toimenpiteisiin Elsassin autonomisteja vastaan, ja että näiden johtajien vangitseminen juuri ennen vaaleja ainoastaan loi marttyyreja ja aikaansai mielialan, jonka seuraukset olivat odotettavissa. Täytynee sanoa, että Elsassin-kysymyksessä Ranskan hallituksella ja itse Poincarélla ei ole ollut "onnellista kättä", ja että monet kokeilut ja monet harkitsemattomat toimenpiteet, sekä ehkä myöskin sikäläisten olojen ja mielialojen tuntemattomuus ovat vieneet Ranskan hallituksen Elsassiin nähden asemaan, josta sen tulee olemaan melko vaikea päästä väljemmille vesille. En usko myöskään, että pelastus on etsittävissä siitä, mitä sikäläiset liberaalit ja täkäläiset sosialistit ja radikaalit vaativat, että nim. Elsassin uskonnollinen

---

tietämään, että tämän pankin korkeat herrat Roomasta menevät Bukarestiin paikan päällä jatkaakseen neuvotteluja.

erikoisasema lakkautettaisiin. Voi olla myöskin eri mieltä siitä, onko par'aikaisesta prosessista Colmar'issa sentralisatioajatukselle koituva sitä todellista hyötyä, jota ilmeisesti on odotettu. Saanen tilaisuuden palata vielä erikseen näihin arkoihin kysymyksiin, viittaan tässä siihen valaisevaan kirjoitukseen, joka äskettäin oli Historiallisessa Aikakauskirjassa niistä (Tuunanen, Elsass-Lothringenin itsehallintokysymys, Hist. Aik. 1927, N° 3).

19/5. Kamarin sisäisistä monenmoisista neuvotteluista uusryhmityksiksi antoi eilispäivä kuvan, joka jossain määrin selventää tilannetta. Maginot ja hänen ystävänsä olivat kutsuneet koolle viitisenkymmentä edustajaa neuvottelemaan suuresta tasavaltalaisten s.o. keskustaryhmien yhteenliittymisestä Unionin pohjalla. Voinee nyttemmin pitää varmana, että maaperä tällaiselle suurelle ryhmitykselle, joka olisi käsittänyt yllämainitsemani monet pienemmät tasavaltalaiset puoluevivahdukset, ei ole vielä olemassa, jos kohta on ilmeistä, että näiden ryhmien välillä tulee vallitsemaan yhtämittainen kontakti. - Sensijaan muodosti Franklin-Bouillon eilen uuden ryhmän, joka kutsuu itseään unionistiseksi vasemmistoryhmäksi (Groupe de gauche unioniste). Perustavaan kokoukseen otti osaa kolmisenkymmentä edustajaa, edustaen kaikkia tasavaltai-

sia 1. keskustapuolueita. Tähän uuteen keskustan vasemmistoryhmään liittyvät m.m. seuraavat edustajat: Falcoz, Maurice Petsche, Perreau-Pradier, Etienne Fougère, Jacques Stern, Riché, Pic, Fernand Brun. On lupa epäillä, onko tämän uuden ryhmän synty omiaan lisäämään Unionin sisäistä voimaa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 33.

Pariisi

30/5 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 1013

Parisissa toukokuun 30 p:nä 1928.

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 33, joka sisältää:

Vieläkin Ranskan vaaleista.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
36/166 Sal. D 1928
4/6-28
RYHMÄ S
OSASTO C6
ALIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 33.

Parisissa toukokuun 28 p:nä 1928.

Vieläkin Ranskan vaaleista.

Pyydän saada vieläkin eräillä yksityisseikoilla valaista Ranskan viimeisiä eduskuntavaaleja, joista tein laajemmin selkoa edellisessä raportissani. Minusta ansaitsee vieläkin erikoista huomiota se seikka, että, kuten allaolevista numeroistakin näkyy, uusi henkilökohtainen piirivaalijärjestelmä paljoa vähemmässä määrin kuin aikaisempi antaa oikean kuvan maassa todella vallitsevista poliittisista voimasuhteista. Osoittaakseni, mitä ylläsanotulla tarkoitan, seuraavassa taulukossa panen rinnan eri puolueiden vaaleissa saamat äänimäärät ja niiden paikkamäärät uudessa eduskunnassa, jolloin säilytän samat puoluenimitykset ja ryhmitykset kuin aikaisemmassa raportissani:

ULKOASIAINMINISTERIÖ
36/166 Sal. D 1928
4/6-28
RYHMÄ S
OSASTO C6
ALIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 33.

Parisissa toukokuun 28 p:nä 1928.

Vieläkin Ranskan vaaleista.

Pyydän saada vieläkin eräillä yksityisseikoilla valaista Ranskan viimeisiä eduskuntavaaleja, joista tein laajemmin selkoa edellisessä raportissani. Minusta ansaitsee vieläkin erikoista huomiota se seikka, että, kuten allaolevista numeroistakin näkyy, uusi henkilökohtainen piirivaalijärjestelmä paljoa vähemmässä määrin kuin aikaisempi antaa oikean kuvan maassa todella vallitsevista poliittisista voimasuhteista. Osoittaakseni, mitä ylläsanotulla tarkoitan, seuraavassa taulukossa panen rinnan eri puolueiden vaaleissa saamat äänimäärät ja niiden paikkamäärät uudessa eduskunnassa, jolloin säilytän samat puoluenimitykset ja ryhmitykset kuin aikaisemmassa raportissani:

Puolue	Äänimäärä.	Paikkamäärä.
Kommunistit	1.060.334	14
Sosialistit	1.717.212	101
Républ. soc.	323.832	47
Radicaux soc.	1.617.472	111
Rép. radicaux et rép. de gauche	1.777.551	161
Union + demokr.[x]	1.008.244	153
Konservatiivit	328.135	18

Lyhytkin katsaus tähän taulukkoon osoittaa selvästi, mitenkä toisenlaisiksi lopulliset voimasuhteet uudessa eduskunnassa olisivat muodostuneet suhteellisissa vaaleissa. Eniten pistää silmään se seikka, että vaikka kommunistit ovat saavuttaneet n. 50,000 ääntä enemmän kuin Union (demokraatit siihen laskettuina), ovat he kuitenkin saavuttaneet ainoastaan 14 paikkaa toisten saavuttaessa kokonaista 153! Samoin pistää silmään, että konservatiivit, joiden äänimäärä oli yhtä suuri

---

x) Viime raportissa on sattunut se erehdys, että demokraateille on laskettu 17 paikkaa erikseen. Ne olivat kuitenkin itse asiassa lasketut Unionin paikkamäärään. - Muuten on edelleen aivan mahdotonta antaa täysin täsmällisiä numeroita vaalien tuloksista, riippuen tämä siitä, että niin monet valitut, kuten jo aikaisemmin olen huomauttanut, vaikeasti ovat sovitettavissa puolueisiin. Yllälolevat numerot kuitenkin suurin piirtein vastaavat todellista tulosta.

kuin Républicains socialistes'ien, saavuttivat vain 18 paikkaa, jälkimäisten saadessa 47. Suhteellisissa vaaleissa olisivat sosialistit samoin saaneet hyvän joukon enemmän kuin minkä nyt saavuttivat. Viimemainittu seikka tulee sitä merkillisemmäksi kun ottaa huomioon, että sosialistit v. 1924 saavuttivat 1,408,114 ääntä, s.o. yli 300000 ääntä vähemmän kuin tänä vuonna, mutta siitä huolimatta silloin saavuttivat 8 paikkaa enemmän kuin tänä vuonna. Suhteellisissa vaaleissa olisivat kommunistit saaneet n. 77 paikkaa, sensijaan että nyt saivat vain 14. Kommunistien saavuttama äänimäärä on kokonaista 180,000 suurempi kuin viime vaaleissa (siis vielä suurempi kuin minkä viime raportissani sanoin), jolloin tosin on otettava huomioon se, että kommunistit vuoden 1924 vaaleissa eivät ottaneet kaikissa arrondissementeissa osaa vaaleihin omilla listoilla.

Minusta on ollut syytä painostaa tätä näkökohtaa vielä kerran, jotta ei syntyisi väärä käsitys todellisista voimasuhteista maassa. Yli sadassa vaaliarrondissementissa on hallituskoalition ehdokas ainoastaan muutamalla äänellä voittanut oppositiokilpailijansa, seikka, joka sekin selittää vaalien lopullisen tuloksen. Ei tule liioin unohtaa, että ehdotus uudeksi vaalijärjestelmäksi ei lähtenyt oikealta, vaan vasemmalta. Mutta on kieltämätöntä, että hallituspuolueet, ilmeisesti suuremmalla organisatiokyvyllä, ovat käyttäneet hyväkseen uutta

vaalitapaa sen omia alkuunpanijoita vastaan. Itse asiassa oli vaaliorganisatio hallituspuolueiden keskuudessa järjestetty mitä loistavimmalla tavalla, seikka, josta äskeinen huomautukseni vaalienemmistöjen pienuudesta on parhaimpana todistuksena. Toiselta puolen olisivat kommunistit, jos toisena vaalipäivänä olisivat yhtyneet sosialisteihin, voineet, kuten edellisessä raportissani huomautin, aikaansaada varsin toisennäköisen eduskunnan kuin mikä nyt tuli tulokseksi.

Osanotto vaaleihin oli melko runsas, n. 83 %, eli sama määrä kuin vuoden 1924 vaaleissa.

Jos vielä tarkastelemme yllälolevia numeroita, huomaamme, että oppositioon kuuluvat ryhmät, nim. kommunistit, sosialistit ja Radicaux socialistes yhteensä saivat 4,335,000 ääntä eli siis melkoista enemmän kuin puolet äänestäjistä, joiden luku oli 8,056,112. Tämä tärkeä seikka on mielestäni pidettävä mielessä, kun lähdemme seuraamaan tulevan eduskunnan töitä. Kuulee nyt jo laajasti puhuttavan siitä, että keskustan kehitys tulee vähitellen suuntautumaan enemmän vasemmalle, jota ilmiötä voi olla omiaan lisäämään Saksan vaalien vahva vasemmistotulos. Tahtomatta syventyä tällaisiin spekulatioihin, haluaisin kuitenkin sanoa, että todella tarvitaan Poincarén tapainen kyky estämään tällainen kehitys, joka sellaisissa parlamentaarisissa oloissa kuin ovat Ranskan ei ole mikään mahdottomuus - ajatel-

takoon vain sitä merkillistä kehitystä, mikä oli kuvaava juuri viimeiselle eduskunnalle. Jos tarkastamme ainoastaan maassa annettuja ääniä, ei itse asiassa oppositioniin lukeutuvien puolueiden äänimäärä ole vähentynyt, jos kohta hallituspuolueiden sisäinen vahvuus ja hallituskokoomuksen aikaansaama kahtiajako kahdessa vasemmistopuolueessa sekä parempi organisatio keskustalla ja oikealla aikaansaivat sen tuloksen, jonka jo tunnemme ja josta oli seurauksena, että sosialistien ja kommunistien todellinen kasvu, jota ei tule unohtaa, ei tullut uuden eduskunnan puoluesuhteissa tarpeeksi näkyviin.

Yhtenä seurauksena vaaleista tulee olemaan, että taistelu valiokuntien puheenjohtajapaikoista tulee olemaan ankara. Tähän taisteluun valmistautuvat kaikki puolueet, ja luullaan, että kesäistuntokausi pääasiallisesti tulee kulumaan näihin teknillisiin valmistuksiin.

Yleisempää huomiota herättänee seuraava seikka. Kuten muistettaneen, valittiin Paul Boncour ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi senjälkeenkuin Franklin-Bouillon tästä paikasta oli luopunut erottuaan radikaalisosialistisesta puolueesta. Nyt on noussut kysymys hallituskoalitioon kuuluvan Franklin-Bouillonin uudesta valitsemisesta tähän tärkeään toimeen. Kuten jotensakin varmasta lähteestä tiedän, on kuitenkin Boncour antanut tie-

tää, että jos hänet tältä paikalta syrjäytetään, hän ei enää ole halukas olemaan Ranskan edustajana Kansainliitossa. Olenpa kuullut sitäkin väitettävän, että Boncour täten haluaisi, hyvin tietäen, että hän ei tule uudelleen valituksi, saada kauniin retraite'in Kansainliitosta, joka, kuten olen monasti huomauttanut, tällä haavaa ei ole Ranskassa niin populääri kuin ennen. Jälkimäistä tietoa en kuitenkaan takaa varmaksi.

Edellisessä raportissani jo viittailin siihen, miten uusryhmitysprosessi Parlamentin käytävissä oli käynnissä. Tämän prosessin voinee nyttemmin katsoa päättyneeksi, ja päättyneeksi ilman sanottavia tuloksia. Sekä "nuorten", s.o. uusien edustajien, keskuudessa vallinneet yritykset muodostaa "uusista" erikoinen puolue että myöskin yritys saada kaikki keskustapuolueet yhden suuren katon alle ovat molemmat menneet myttyyn. "Nuoret" ovat liittyneet mikä mihinkin ryhmään ja keskustapuolueiden kesken on sovittu entistä läheisemmästä mielipiteiden vaihdosta ja kontaktista - niinkauankuin sitä sitten riittää. Ainoa uutuus on näin ollen Franklin-Bouillonin uusi puolue, joka lukee piiriinsä hieman neljättäkymmenettä edustajaa ja joka itseään kutsuu Gauche unioniste, lukeutuen siis keskustan vasemmistoon. Sen sijalta häviää Gauche indépendante, jota tähän asti ovat johtaneet Le Trocquer

ja Colrat. Toinen uudistus on se, että tähän asti itseään Gauche républicaine démocratique kutsunut puolue (Maginot'n, Reynaud'n, François-Poncet'n y.m. puolue) tästä lähtien kutsuu itseään Groupe d'action démocratique et sociale, tällä alleviivaten pyrkimystään sosiaalisten ja muiden käytännöllisten kysymysten ratkaisemiseksi.

Luettelen selvyyden vuoksi vielä kaikki uudessa kamarissa sen lähtiessä uudelle taipaleelle olevat puolueet ja puolueryhmitykset (lukien vasemmalta oikealle):

Kommunistit

Sosialistit

Républicains socialistes (johtajina Briand, Painlevé y.m.)

Radicaux socialistes (Daladier'n puolue)

Gauche radicale (johtajina Loucheur, Daniélou, Raoul Péret y.m.)

Gauche unioniste (Franklin-Bouillon)

Action démocratique et sociale (Maginot y.m.)

Républicains de gauche (Leygues, Dariac y.m.)

Demokraatit (Paul Simon, Trémintin y.m.)

Union républicaine démocratique, eli lyhyesti Union (johtajina Marin y.m.)

Konservatiivit

Näistä neljä ensimäistä lukeutuu vasemmistoon, ja lukuunottamatta n. 25 Républicains socialistes (Briand, Painlevé) ja tusinan verran Radicaux socialistes, myös Poin-

carén kokoomuksen oppositioon. Seuraavat neljä muodostaa keskustan ja kolme viimeistä oikeiston.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 34.

Pariisi

13/6 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 1102

Parisissa kesäkuun 13 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 37 1166 Sal. D. 1928
15/6-28 | | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 34, joka sisältää:

I. Vieläkin Ranskan uudesta parlamentista,

II. Vaalit Luxemburgin eduskuntaan,

III. De Monzie'n matka Suomeen sekä

IV. Parker Gilbert ja Saksan maksuvelvollisuus.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 34.

Parisissa kesäkuun 11 p:nä 1928.

I.

Vieläkin Ranskan uudesta parlamentista.

Edellisessä raportissani koetin tehdä selväksi, miten monessa suhteessa näennäinen uuden Kamarin n.k. oikeistosuunta todellisuudessa on. Siinä kosketellut näkökohdat saivat odottamatta lisätukea kohta senjälkeen suoritetuista Kamarin presidentin vaaleista. Kuten jo mainitsin, heräsi oikeistopuolueissa ja eräissä keskustapiireissä ajatus valita presidentiksi ei-sosialistinen henkilö tähänastisen sosialistisen Bouisson'in sijalle. Jälkimäisen vastaehdokkaaksi asetettiin Franklin-Bouillon. Äänestyksessä t.k. 15 päivänä ei kuitenkaan Franklin-Bouillonin onnistunut saada kuin 242 ääntä, entisen Kamarin

presidentin saadessa jo ensimäisessä vaalissa 327 ääntä, s.o. ehdottoman enemmistön. Kaikista tämän tapahtuman kaunisteluista huolimatta - on totta m.m. että Franklin-Bouillonia monissa piireissä pidetään poliittisena tuuliviirinä - on kuitenkin suuri osa oikeistolehdistöä peittelemättä lausunut mielipahansa ja ihmetyksensä julki vaalin tuloksen johdosta. Itseasiassa tämä tulos tulee vielä merkillisemmäksi sen kautta, että varapuhemiehiksikään ei valittu ainoatakaan oikeistolaista ja että koko puhemiesneuvosto on keskustan ja vasemmiston käsissä. Oikeistopuolueiden katkeruutta ei vähennä se, että keskustan vasemmalta oli tehty oikeistolaisille tarjous jakaa paikat tasan ehdolla, että Bouisson valittaisiin presidentiksi, minkä ehdotuksen oikeistolaiset olivat hylänneet. Samalla kuin on todettava siis, että varsin huomattava osa keskustaa, niiden joukossa lähemmä parisensataa Poincarén koalitioon lukeutuvaa, äänestä sosialistia, on niinikään kiinnitettävä huomiota siihen, että Poincaré nyttemmin lopullisesti on eronneen työministerin Fallières'in sijalle nimityttänyt Loucheur'in, joka hänkin lukeutuu keskustan vasemmistoon, lähemmin ryhmään Gauche radicale.

Ei voi olla kieltämättä, että molemmat yllämainitut tapahtumat ovat aikaansaaneet melkoista her-

mostuneisuutta parlamentaarisessa maailmassa.

Poincarén Kamarissa 7/6 lukema hallituksen deklaratio, jonka samaan aikaan Senaatissa luki ministeri Sarraut,, ei ole sekään tyydyttänyt parlamenttipiirejä. Itseasiassa tämä selitys sisälsi sangen vähän sellaista, mitä Poincaré ei aikaisemmin ennen vaaleja pitämissään puheissa olisi sanonut. Mitään suurempia linjoja, mitään vaalien tulokseen perustuvaa uutta ohjelmaa se ei sisältänyt. Dawes-suunnitelmasta, kansainvälisistä lainoista, suhteesta Venäjään, suhteesta Saksaan y.m. hakee turhaan presisoitua lausuntoa. Deklaration loppu, jossa Poincaré tunnustautuu rauhan ja kansainvälisen yhteistunteen kannattajaksi, oli sekin sangen yleisiin muotoihin puettu, jos kohta se Poincarén suussa oli varsin merkillepantava.. Voinee liioittelematta sanoa, että tässä puheessa oikeastaan vain kaksi seikkaa on omiaan herättämään suurempaa huomiota. Toinen on se puheenkohta, jossa Poincaré käsittelee Elsassin-kysymystä. Pääministeri näet siinä sanoi elsassilaisten saavan pitää oman koulu- ja uskontolainsäädäntönsä, <u>joka sillä aina on ollut</u>, muuttumattomana edelleenkin. Näissä sanoissa piilee kieltämättä eräänlainen peräytymi-

nen aikaisemmista positioineista, jonka luonnollisesti vaalien hallitukselle epäedullinen tulos Elsassissa on aikaansaanut. Samanlaista myöntymistä elsassilaisten erikoisvaatimuksille todistaa myös se, että samalla kertaa kuin Loucheur nimitettiin ministeriksi, sisäministeriön alivaltiosihteeriksi nimitettiin elsassilainen mies nimeltä Oberkirch. Ei ole vailla mielenkiintoa todeta edelleen, että tämän deklaration takana on hallitus, jonka jäseninä istuu siksi alleviivattuja Elsassin erikoisaseman vastustajia kuin ovat vasemmistolaiset Briand varsinkin/ ja/ Herriot. Hallituksen deklaration jälkeen sattui elsassilaisten edustajien vankilassa istuvien tovereittensa vapauttamista koskevien välikysymysten johdosta ankaranlaisia välikohtauksia. Estääkseen niiden kehittymistä täydelliseksi mellakaksi puhemies keskeytti istunnon, mutta on tämäkin tapahtuma samoinkuin äskeisen suuren prosessin jättämä eräänlaisen epämiellyttävyyden tunne lisänneet Elsassin aran kysymyksen aiheuttamaa huolestuneisuutta "piireissä", huolimatta siitä että mainittujen välikysymysten käsittely päätettiin 427 äänellä 169 vastaan lykätä viikon eteenpäin, mikä ääntensuhde siis Poincarélle antoi huomattavan suuren luottamusenemmistön.

Puhuessaan maan finansseista ja taloudesta Poincaré kautta rantain mainitsi Ranskan hallituksen tarkoituksena olevan piakkoin antaa maan rahalle horjumaton ja virallinen stabiliteetti sekä lakkauttaa nykyinen pakkokurssi, mutta lisäsi samalla tällaisen toimenpiteen involvoivan joukon muita, joiden realisointi tulee tuottamaan maalle ja hallitukselle vielä monta vaikeutta.

Mitä tähän kysymykseen muuten tulee, on sekin viime päivinä aikaansaanut melkoista levottomuutta taloudellisissa, poliittisissa ja parlamentaarisissa piireissä, ollen kieltämättä nykyhetken kysymyksistä täällä ensimäinen. Lienee lupa väittää, että Poincarén ja Banque de Francen johdon välillä oli ilmaantunut erimielisyyksiä sikäli, että jälkimäinen jo pitemmän ajan on vaatinut pikaista luopumista nykyisestä epävarmuudesta ja mahdollisimman nopeata stabilisointia, kun sitävastoin Poincaré poliittisista syistä vielä on tahtonut valmistaa maaperää. Tilanne oli käydä kriitilliseksi, kun pari viikkoa sitten uudelleen revalorisatiomiesten taholta pantiin käyntiin voimakas kamppailu vähittäisen ja asteettaisen revalorisation puolesta. Sekä finanssi- että talouspiireissä, missä jo on valmistauduttu stabilisatioon nykyisellä tasol-

la, herätti tämä hyökkäys suurta levottomuutta, joka johti siihen, että Banque de France sangen odottamatta korotti punnan kurssin 18 centimellä, siten estääkseen mahdollisen frangispekulation, minkä pelättiin olevan yllämainituista huhuista seurauksena. Jääkön sikseen, kuinka paljon perää on niissä huhuissa, jotka ovat kertoneet Banque de Francen johtajan Moreau'n jo uhanneen erota - huhu on tosin jyrkästi dementoitu - , mutta varmana pitäisin, että rahaministeriön ja Ranskan pankin välillä on ollut melkoisia hankauksia. Sitä todisti myöskin [redacted] keskustelu, mikä minulla eilen oli erään Banque de Francen huomattavan virkamiehen kanssa, joka peittelemättä myönsi nykytilanteen käyneen mahdottomaksi, jollei stabilisatioon heti ryhdytä. Hän lisäsi myöskin hallituksensisäisten vaikeuksien nyttemmin rauennenn. Vaikeuksia on ollut sekä oikealla että vasemmalla, hallituksen vasemmistolaisten ollessa enemmän taikka vähemmän puolueittensa edustamalla valorisatiokannalla, sen oikeistolaisten taasen, ja varsinkin Marin'in, edustaessa rentier-kantaa, mikä sekin luonnollisesti mieluummin näkisi frangin valorisation. [redacted] Poincarén viivyttely ja epävar-

muus tässä kysymyksessä on ehkä jossakin määrin heikentänyt hänen mainettaan finanssimiehenä. Tätä on käyttänyt hyväkseen hallituksen toinen vahva mies Tardieu, joka on tehnyt voimakasta propagandaa pikaisen stabilisation puolesta. Onpa ajoittain puhuttu siitäkin, että Poincarén vitkastelu johtaisi hänen kaatumiseensa Tardieun hyväksi, ja varmaa on, että Poincaré viime viikon lopulla todella uhkasi erota, jollei kabinetti yksimielisesti kannattaisi hänen stabilisatiosuunnitelmaansa. Tämän uhkauksen johdosta luopui Marin toissapäivänä vastustuksestaan. Moreaun kanta on myöskin ymmärrettävissä. Samassa määrin kuin Banque de France on ollut pakoitettu käyttämään sen holveihin kokoontuneet frangimäärät ulkomaalaisten deviisien ostamiseen, ja siten vaara kasvanut, että ulkomaat alkaisivat spekuloida maasta ulosmenneillä frangeilla ja frangin pakkokurssin ylläpitäminen vaikeutuisi, on Banque de France ollut pakoitettu painattamaan uusia seteleitä - jotain 7 miljaardia muutamassa kuukaudessa. Hallituksen vastustajat rakastavatkin senvuoksi puhua uudesta inflatiovaarasta. Tämän tilanteen lopettamiseksi Moreau on asettunut tunnetulle jyrkälle kannalleen, johonka hän nyttemmin myös on saanut Poincarén taipumaan. Kuten tänään lyhyesti salasähkötin, on sekä yllä-

mainitun lähteeni että myöskin muitten tietojen perustuksella pidettävä nyttemmin varmana, että frangin stabilisatio tapahtuu lähimmässä tulevaisuudessa ja nykyiselle tasolle. Stabilisation kautta pääsee Ranska suuresta painajaisesta, joka vapauttaa paljon eläviä voimia aktiivisempaan työhön. Otaksutaan, että heti kun uuden Kamarin raha-asiainvaliokunta on konstituoitunut, mikä tapahtuu t.k. 20 päivänä, Poincaré tulee lakiasäätäville laitoksille esittämään stabilisatio-ohjelmansa. [13/6. Eilen onkin hallitus lopullisesti yksimielisesti päättänyt ryhtyä frangin stabilisatioon vielä ennen kesää sekä nykyiselle tasolle, mahdollisesti hieman pyöristettynä.]

x x

x

Journal Officiel julkaisee eilen uuden Kamarin virallisen puolueryhmityksen. Se eroaa aikaisemmin ilmoittamastani ainoastaan sikäli, että Républicains socialistes ovat hajaantuneet kahtia, joista vasen siipi kutsuu itseään Républicains socialistes et socialistes français, oikean siiven (Briand, Painlevé) kutsuessa itseään Républicains socialistes. Myös on mainittava, että Franklin-Bouillonin ei kuitenkaan ole lopullisesti onnistunut koota ympärilleen enemmän

kuin 17 edusmiestä. Allaoleva taulukko tekee yhteensä 555 edustajaa. Sen lisäksi tulee 36 puolueetonta ja 14 kommunistia, jotka jälkimäiset eivät ole virallisesti ryhmänä ilmoittautuneet. 7 ylijäävää (612:sta) ei ole vielä lopullisesti ilmoittanut kantaansa. Pysyttäen viime raportissa käyttämäni puoluejaon lukeutuu siis lopullisesti eri eduskuntaryhmiin seuraava määrä edustajia:

Socialistes	100
Républicains socialistes et socialistes français	13
Républicains socialistes	18
Indépendants de gauche	15
Républicains radicaux et radicaux socialistes	125
Gauche radicale	53
Gauche unioniste et sociale	18
Républicains de gauche	63
Action démocratique et sociale	28
Démocrates populaires de l'Union républicaine	19
Démocrates	103

Uudesta parlamentista puhuttaessa lisään vielä, minkä vasta myöhemmin sain kuulla, että tunnettu sak-

salainen johtaja Breitscheid äskettäin on käynyt täällä neuvottelemassa sekä Poincarén, Briandin että muiden politikkojen sekä luonnollisesti puoluetoveriensa kanssa, heille selittääkseen sisäistä tilannetta Saksassa vaalien jälkeen ja ennenkaikkea tulevan hallituksen suhtautumista ranskalais-saksalaiseen kysymykseen. Tässä yhteydessä mainittakoon myöskin, että Ranskan sosiaalidemokratian suuri puoluekokous helluntaina Toulouse'issa suurella vasemmistoenemmistöllä päätti uudessa Kamarissa asettua jyrkkään oppositioon kommunistien kanssa nykyistä hallitusta vastaan, päätös, joka katsoen vaalien tulokseen itseasiassa oli täysin odotettavissa ja jota vastaan puolueen oikea siipi turhaan koetti taistella.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 34.

II.

Parisissa kesäkuun 11 p:nä 1928.

Vaalit Luxemburgin eduskuntaan.

Senjälkeenkuin pari vuotta sitten Prüm'in hallitus Luxemburgissa kaatui - se oli kokoonpantu sosialisteista ja radikaaleista - , on Luxemburgin hallitus ollut kokoonpantu radikaaleista ja katolisista, s.o. porvarillisista aineksista. Tähänastisessa eduskunnassa oli kabinetin käytettävissä 31 ääntä 16 sosialistia vastaan. Huolimatta siitä että sosialistien taholta on käyty varsin kiivasta propagandaa nykyistä koalitiota vastaan sekä siitä että radikaalisen puolueen keskuudessa osa vasenta siipeä vaalitaistelussa asettui samaa koalitiota vastaan, saavutti hallitus kuitenkin t.k. 3 päivänä tapahtuneissa vaaleis-

sa huomattavan enemmistön, jos kohta sosialistien onnistui lisätä äänimääränsä sikäli, että he uudessa eduskunnassa todennäköisesti tulevat saamaan joitakuita paikkoja ehemmän kuin tähän asti.

Erikoisesti ansaitsee mainitsemista, että hallituksen nykyinen pääministeri Beck, jonka käsissä suurin osa hallitusedesvastuuta lepää, saavutti loistavan enemmistön. Ansaitsee mainitsemista, että nykyinen kabinetti on suorittanut edullisia neuvotteluja Belgian kanssa eräiden taloudellisen sopimuksen artiklain selventämiseksi - kuten yleensäkin Beckin ja hänen hallituksensa suhde Belgian viranomaisiin on parempi kuin mitä se oli Prümin aikoina - , että se on solminut arbitrage-sopimuksen sekä Saksan että Ranskan kanssa sekä että sen on onnistunut saada Saksalta ensimäinen 20-miljoonainen suoritus sotavahinkojen korvaustilille.

Vaalien tulokset takaavat nykyisen suunnan jatkuvaisuuden.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

Raportti N° 34.

III.

Parisissa kesäkuun 11 p:nä 1928.

De Monzie'n matka Suomeen.

Tunnetun politikon de Monzien sihteeri kävi tänään Lähetystössä pyytämässä kaikennäköistä painettua aineistoa Suomesta. Hän kertoi näet, de Monzien aikovan mahdollisesti tehdä pitemmän matkan kaikkiin Venäjän läntisiin naapurimaihin Suomesta Mustallemerelle saakka, lähinnä tutkiakseen, onko ja minkälaisia mahdollisuuksia olemassa sodan syttymiseksi Venäjän ja sen läntisten naapurien välillä. Sihteeri kertoi edelleen, että de Monzie ei vielä ole lopullisesti päättänyt matkaansa, ja pyysi, että hänen matkasuunnitelmansa pidettäisiin, mikäli mahdollista, salassa. Koetan luonnollisesti pitää asiaa edelleen silmällä.

Holma.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 34.

IV.

Parisissa kesäkuun 11 p:nä 1928.

Parker Gilbert ja Saksan maksuvelvollisuus.

Parker Gilbert on julkaissut tapansa mukaan uuden puolivuotiskertomuksen Dawes-järjestelyn toiminnasta joulukuusta 1927 kesäkuuhun 1928. Todettuaan, että Dawes-järjestely on edelleen toiminut moitteettomasti, sanoo hän sanallisesti seuraavaa, mikä puolestaan uudelleen todistaa hänen pyrkimyksiään Saksan maksuvelvollisuuden suuruuden lopulliseksi määräämiseksi:

"Mais le succès du plan ne doit pas obscurcir sa nature véritable. Les experts eux-mêmes n'ont pas préconisé le plan comme une fin en soi, mais plutôt comme le moyen de résoudre un problème urgent et d'obtenir des résultats pratiques. Ils se

sont tout d'abord proposé de préparer le recouvrement par les alliés de la dette de réparations de l'Allemagne et, d'un point de vue plus large, de pourvoir à la reconstruction de l'Allemagne, non seulement comme moyen de garantir le payement des réparations, mais aussi comme "une partie du problème plus vaste de la reconstruction de l'Europe". J'estime, ainsi que je l'ai indiqué dans les conclusions de mon dernier rapport, que, de ces deux points de vue, le problème fondamental qui reste à résoudre est la détermination définitive des obligations de réparations de l'Allemagne et qu'il est dans le meilleur intérêt des puissances créancières de même que de l'Allemagne, d'arriver d'un commun accord à un règlement définitif "dès que", pour employer les derniers termes des experts, "les circonstances rendront cet accord possible"."

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 35.

Paris.

19/6 -1928.

5000—11—27. 3573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 1130

Parisissa kesäkuun 19 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIO
№ 38 /166 Sal. D. 19 28
25/6-28 | № | Lit.
RYHMÄ 5 | OSASTO Cc | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 35, joka sisältää:

16 K Venäjän-kysymys.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 38 166 Sal. D. 1928
25/6-28
Liit.
RYHMÄ 5
OSASTO 66.
ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 35.

Parisissa kesäkuun 16 p:nä 1928.

Venäjän-kysymys.

Saatuani viime viikolla Herra Ulkoasiainministerin kirjelmän N° 6227 ja sitä seuranneet kaksi liitettä, koskien Venäjän lisääntyvää sotavalmeutta ja sotilaallisen toiminnan kasvamista Suomen rajalla, tapasin, kuten jo lyhyesti Herra Ulkoasiainministerille olen yksityiskirjeessä ilmoittanut, pari päivää senjälkeen eräissä kutsuissa Ranskan ulkoasiainministeriön poliittisen alipäällikön, ministeri La Boulayen. Jouduimme keskusteluun erinäisistä kysymyksistä, jolloin myös koskettelin mitä varovaisimmassa muodossa Venäjän lisääntyvää sotavalmeutta. Tällöin La Boulaye kertoi ministeri de Coppet'n Quai d'Orsaylle ilmoittaneen saaneensa Helsingistä saman-

tapaisia tietoja sekä Quai d'Orsayn tämän johdosta sähköttäneen Ranskan ambassadöörille Moskovaan pyytäen häneltä lausuntoa ministeri de Coppet'n ilmoitusten johdosta. Koska olin utelias tietämään, mitä ambassadööri tulisi vastaamaan, sovin La Boulayen kanssa, että kävisin lähipäivinä häntä tapaamassa Ministeriössä. Sen teinkin eilen. Ministeri La Boulaye kertoi tällöin de Coppet'n saaneen ylläkoskettelemat tietonsa Suomen Yleisesikunnalta toukokuun lopulla. La Boulaye minulle luki palasen ministeri de Coppet'n raportista, josta kävi ilmi, että Yleisesikunta oli hänelle (tai hänen lähetystölleen) tehnyt ilmoituksia sekä Venäjän lisääntyvästä sotavalmeudesta että myöskin Karjalan kannasta uhkaavista sotilaallisista toimenpiteistä. Myös kertoi La Boulaye Helsingin Ulkoasiainministeriön tämän johdosta tehneen kyselyjä Moskovan edustajalta Helsingissä (jälkimäinen seikka oli minulle outo; peittääkseni tietämättömyyteni en voinut lähemmin udella, missä määrin ja millä tavalla de Coppet oli tästä asian puolesta raporteerannut).

La Boulaye uudisti, minkä aikaisemmin olin sanonut, että näet Quai d'Orsay oli de Coppet'n antamien tietojen johdosta pyytänyt Moskovan ambassadööriltä lausuntoa. Tämä lausunto olikin saapunut. La

Boulaye luki siitä kohdan, jossa Herbette sanoo "yleisen mielipiteen" Moskovassa olevan sitä mieltä, että de Coppet'n kertomat seikat Venäjän sotavalmeudesta eivät ole katsottavat merkiksi mistään offensiiviaikeista Moskovan puolelta, vaan katsottavat aiheutuneiksi Moskovan defensiivipyrkimyksistä - jos kohta on aina mahdollista, että sellaiset defensiivitoimenpiteet epäsuorasti aiheuttavat offensiivitoimenpiteitä.

Tähän La Boulaye lisäsi sen, minkä hän useampaan kertaan minulle on sanonut, että näet Quai d'Orsay ei erikoisella levottomuudella katso Venäjän sotilaallisia hankkeita. (Että Quai d'Orsaylla on yhtä yksityiskohtaiset tiedot Venäjän sotilaallisesta valmeudesta kuin meilläkin, pidän selvänä; kun minulle annetusta materiaalista annoin muutamia numerotietoja La Boulayelle koetteeksi, huomasin, että hän niistä ei ollut erikoisen innostunut, josta niinikään päätän, että Quai d'Orsaylla on tarpeeksi tämäntapaisia informatioita.) La Boulaye sanoi myös Puolan nykyään suurella rauhalla suhtautuvan tietoihin Venäjän valmeutumisesta sen rajalla. Hän oli äskettäin tavannut Puolan sotilasattasean Moskovassa, tämän täällä käydessä, ja oli tämäkin rauhallisesti suhtautunut huhuihin. Mainittu sotilasattasea oli erikoisesti painostanut välttämättömyyttä tehdä ero Venäjän sotilaal-

lisen aseman luonnollisen kehittämisen ja nousun toiselta puolen ja toiselta puolen sen mahdollisten sotaisten aikeitten välillä.

En tiedä, missä määrin Herbetten lausunto muissa kohdissaan mahdollisesti on sisältänyt muuta ja vähemmän rauhoittavaa, sillä ylläkerrotun lisäksi ei La Boulaye minulle Herbetten vastauksesta tehnyt selkoa. Tahdon kuitenkin tämän sekä minulle tänään saapuneen ministeri Wuorimaan raportin jäljennöksen johdosta (Ulkoasiainministeriön kirjelmä N° 6736) uudelleen kiinnittää huomiota siihen näennäiseen vastakohtaan, mikä ylläkerrotun ja ambassadööri Herbetten raporttien pessimismistä vallallaolevien huhujen välillä vallitsee, ja palautan mieleen, mitenkä parisen kuukautta sitten, huhujen taasen ollessa liikkeellä Venäjän puolelta odotettavasta sodanuhasta, Herbette Quai d'Orsaylle sähkötti huolestuneita sähkösanomia. Silloin mainitsin, että Quai d'Orsay ilmeisesti ei halua uskoa kaikkeen siihen, mitä ambassadööri Herbette sähköttää, joten nytkään La Boulayen rauhallisuuden ei tarvitse olla millään tavalla ilmaisu Herbetten kannasta. Toiselta puolen ei mikään viittaa siihen, että ylläoleva La Boulayen lausunto, joka on täysin yhdenmukainen hänen monien muitten samantapaisten lau-

suntojensa kanssa minulle pitkin talvea, ei vastaisi Quai d'Orsayssa nykyään vallitsevaa.

Olen kylläkin kuullut muutenkin puhuttavan Herbetten hermostuneista sähkösanomista, ja tälle seikalle kuvaavaa on myös, minkä seuraavassa kerron.

Olen koettanut viime päivinä ottaa selkoa siitä, onko tähänastinen hiljaisuus parlamentissa Venäjän-kysymykseen nähden jatkuva, vai olisiko mahdollisesti odotettavissa uuden Kamarin nyt kokoonnuttua toimenpiteitä venäläis-ranskalaisten neuvottelujen ~~[illegible]~~ uudelleen henkiin herättämiseksi. Tällöin on minulle kerrottu seuraavaa. Muutamia päiviä sitten olivat eräät Kamarin Venäjä-spesialistit, kuten Baron, Philippoteaux y.m., kääntyneet Poincarén puoleen saadakseen häneltä tietää, onko hallituksen puolelta Venäjän-kysymyksessä, ja varsinkin mitä tulee Venäjän velkakysymykseen, odotettavissa joitain toimenpiteitä. Poincaré oli tällöin vastannut hallituksen ei aikovan ryhtyä minkäännäköisiin toimenpiteisiin tässä asiassa ainakaan ennen Kamarin kesälomaa, siis ennen heinäkuun puoliväliä, sekä jättävänsä aivan avoimeksi mahdolliset toimenpiteet Kamarin kokoonnuttua syksyllä. Erikoisena syynä tähän hallituksen pidättyväisyyteen mainitsi kertojani Poincarén esittäneen sen, että Herbetten raportit Moskovasta ovat hyvin omituiset ja pessimistiset (contradictoires, bizarres et pessimistes). Näin ollen ei ole odotettavissa, että

tähänastinen odotteleva kanta Ranskan hallituksen puolelta lähitulevaisuudessa muuttuisi. Kun eilen kävin La Boulayen luona, pyysin häneltä vahvistusta tälle yllämainitsemalleni hallituspiirien kannalle, ja myönsi silloin La Boulaye asian näin olevan. Mikään muukaan seikka ei ole mielestäni omiaan puhumaan tätä käsityskantaa vastaan, päinvastoin luulisin monien muidenkin syiden, kuten Ranskan frangin stabilisation ja sen seurausten, suhteiden Lontooseen (Tyrrell!) y.m. pakottavankin Ranskan edelleen odottamaan. Sekin seikka, että huhuja on liikkunut Moskovan täkäläisen ambassadöörin Dovgalevskin poiskutsumisesta muka liian passiivisena, todistaa, että Moskovassa ei olla tyytyväisiä ranskalais-venäläisten suhteiden nykyiseen tilaan. Myös on otettava huomioon, että Saksan viimeaikaiset kokemukset Venäjällä sekä niistä aiheutunut välien kylmeneminen Moskovan ja Berlinin välillä eivät ole omiaan lisäämään täkäläistä halua lähennellä Moskovaa - onneksihan olemme päässeet sen ajan yli, jolloin Europan suurvallat Moskovaan nähden rakastivat leikkiä "vuoroin minä, vuoroin sinä".

x x

x

Jouduimme myös puhumaan La Boulayen kanssa puo-

lalais-liettualaisesta kysymyksestä, jota, kuten tunnettua, Quai d'Orsay katsoo varsin pessimistisin silmin löytämättä ratkaisua Voldemaraksen pysyessä nykyisellä jyrkällä kannallaan. La Boulaye kertoi Liettuan täkäläisen lähettilään eräänä päivänä tulleen hänen luokseen valittamaan täällä kaikissa piireissä vallitsevaa malveillance Liettuaa kohtaan. Tähän oli La Boulaye suoraan lähettiläälle sanonut sellaisten alleviivauksen toimenpiteiden kuin Vilnan pääkaupunkina pysyttämisen / Liettuan uudessa peruslaissa luonnollisesti ei voivan täällä herättää muuta kuin outoja tunteita. Lähettiläs oli silloin väheksyen asian merkitystä sanonut sekä Liettuassa että myös Puolassa kyllä ymmärrettävän tämän toimenpiteen merkitys(!), mihin La Boulaye luonnollisesti oli vastannut kysymyksen ei olevan siitä, mitä Liettuassa ja ehkäpä Puolassa asiasta ajatellaan, vaan siitä, mitä muualla maailmassa ja muitten maitten poliittisissa piireissä siitä ajatellaan. Kerron ylläolevan siitä syystä, että minusta sekin elävästi kuvaa sitä ahdaspiirisyyttä ja poliittisen näkemyksen ja ajattelun kehittymättömyyttä, millä Liettuan johto suhtautuu suurimpiinkin kysymyksiin.

Liettuasta puhuttaessa La Boulaye lisäsi jotain, joka minusta ansaitsee täyden huomion. Hän näet eräänlaiseksi ihmeekseni äkkiä sanoi nyttemmin uskovansa,

että Voldemarasta ja Liettuan hallitusta eivät kannusta tällaisiin tekoihin Moskova ja Berlin, vaan että Voldemaraksen poliittinen maailmankatsomus vallan hyvin on selitettävissä hänen omasta tavastaan suhtautua poliittisiin kysymyksiin. Minusta nämät sanat ovat varsin tärkeät, varsinkin kun ottaa huomioon, että La Boulaye itse myöskin myönsi, että Parisissa aikaisemmin on asiaa katsottu toisin. Olen omasta puolestani Berlinistä lukemattomia kertoja väittänyt samaa Saksaan nähden.—Toiselta puolen ansainnee myöskin mainitsemista, että Liettuan täkäläinen lähettiläs ja hänen rouvansa ovat "hyvin nähdyt" Venäjän ambassaadissa ja että kuulin heidän keskustelevan ambassadörin ja hänen rouvansa kanssa venäjäksi.

Holma.

19/6. Minulla oli tänään pitkä keskustelu Rumanian lähettilään kanssa nykypoliittisista kysymyksistä. Palaan siihen vielä toisessa yhteydessä. Mainitsen tässä vain, että Venäjän-kysymykseen nähden Diamandy oli varsin rauhallinen ja kertoi saaneensa Quai d'Orsayssa saman käsityksen kuin minäkin, että näet siellä ei vallitse huolestumista Venäjän mahdollisiin sotaisiin aikeisiin nähden.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 66.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 36

Pariisi

22/6-1928.

5000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 1185

Parisissa kesäkuun 23 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
39 167 Sal. D. 1928
30/6-28 Lit.
OSASTO ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 36, joka sisältää:

Levottomuutta Ranskan edustajakamarissa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

H. Holma.

ktta: H Hanström

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ASIA
39 167 Sal. E8
30/6-28

Suomen Parisissa ja Belgiassa olevan Lähettilään

raportti N° 36.

Parisissa kesäkuun 22 p:nä 1928.

Levottomuutta Ranskan edustajakamarissa.

Kuten tämänpäiväisestä salasähkösanomastani N° 127 käy ilmi, on parlamenttipiireissä eräänlainen levottomuus ollut havaittavissa viime päivinä. Tämän ovat aikaansaaneet osaksi ne stabilisation yhteydessä olevat seikat, joista raportissani N° 34 lähemmin puhuin, osaksi alempana kosketeltu Elsassin-kysymyksen herättämä poliittinen malaise sekä näitä hyväkseenkäyttävä Tardieu, joka itselleen valmistelee platformua Poincarén kaatumisen varalta. Ehkä kuitenkin vielä suuremmassa määrin kuin yllämainitsemani seikat herätti levottomuutta parlamentin uudessa enemmistössä niiden vasemmistoilmiöiden

lisääntyminen, joista aikaisemminkin olen maininnut ja jotka saivat silmiinpistävän ilmaisumuodon siinä, että miltei kaikkien n.k. suurten valiokuntien puheenjohtajiksi valittiin joko keskustamiehiä, radikaaleja tai sosialisteja, Unionin miesten jäädessä saaliinjaosta täysin osattomiksi. Ennenkaikkea on tällöin mainittava, että sosialisti Paul Boncour kaikesta huolimatta uudelleen valittiin ulkoasiainvaliokunnan presidentiksi sekä Malvy rahavaliokunnan presidentiksi.

Nämät ilmiöt näet alkoivat sikälikin huolestuttaa, että ruvettiin pelkäämään Poincarén mahdollisesti ei saavan tarpeellista äänitenenemmistöä alistaessaan edustajakamarille stabilisatiosuunnitelmansa edellyttämät lakiehdotukset. Rupeamatta tässä lähemmin koskettelemaan uudelleen syytä tämäntapaisten vasemmistoilmiöiden lisääntymiseen - suurimpana syynä pitäisin, että oikeisto alussa liiaksi riemuitsi[x] näennäisestä voitostaan, siten herättäen henkiin jotain vanhasta kartellista, sekä sitä, että Ranskassa kansanedustaja paljoa suuremmassa määrin kuin muualla on riippuvainen valitsijoistaan - totean vain, että huhut

---

[x] Kuvaavaa on, että Union, joka vaalien tuloksen ensi huumauksessa ilmoitti omaavansa n. 150 varmaa kannattajaa uudessa Kamarissa, nyttemmin on virallisesti Kamarin byroolle ilmoittanut ryhmänsä jäsenluvuksi ainoastaan 102!

hallituksen aikeista luopua vallastaan, jos se vähimmässäkin määrin epäilisi saavansa tarpeellisen enemmistön stabilisatiolakien hyväksi, toissapäivänä ja eilen saivat aikamoisen vauhdin. Asiaatuntevissa piireissä kuitenkaan ei kiinnitetty liiaksi näihin huhuihin huomiota, ja mielestäni voikin sanoa, että Poincarén eilinen nelituntinen, loistava puhe stabilisation puolesta ainakin toistaiseksi uudelleen varmensi hänen jossain määrin ehkä heikentyneen asemansa. Mutta kieltää ei voi, että löytyy niitä, jotka mielihyvällä käyttävät hyväkseen jokaista heikkoudenhetkeä Poincarén toiminnassa, tämän miehen, jota kaikki pelkäävät, mutta jota kukaan ei rakasta. Ja tulee kieltämättä myöskin olemaan niitä, jotka katsovat, että stabilisation tapahduttua Poincaré on tehnyt nyt mauri-tehtävänsä ja saa /väistyä syrjään. Kaiken tämän takana piilee luonnollisesti ranskalainen riippumattomuudenrakkaus ja pelko jokaista miestä kohtaan, joka, kuten Poincaré on tehnyt, nousee liian korkealle ja de facto hallitsee maata. Tätä taustaa vastaan katsottuna en pidä lainkaan mahdottomana, että lähiaikoina tulemme elämään useampiakin tämäntapaisia pieniä pulia, semminkin kun stabilisation läpivieminen vielä tulee vaatimaan monta kansalle ja yleis-

selle opinionille epämiellyttävää operatiota. Mainitsen osoittaakseni, mitä viimeksisanotulla tarkoitan, esimerkkinä sen, että kun keskitasoinen, poliittisesti epäitsenäisesti ajatteleva palkankantaja havaitsee stabilisation ei voivan viedä siihen, minkä hän katsoo stabilisation merkitsevän, nim. että hän senjälkeen saa aikaisemman palkkansa viidenkertaisena, kun, sanoin, hän huomaa tässä pettyneensä, on pelättävissä, että maassa syntyy eräänlainen tyytymättömyys, joka voi mukanansa tuoda poliittisiakin seurauksia. Näin esim. ajattelee tunnettu Journal des Débats'n johtaja Gauvain, joka, niinkuin niin moni muu, on ollut stabilisatiota vastaan.

Huolimatta kesälomasta, näin ollen ei liene lupa katsella Ranskan sisäpoliittista tilannetta liian optimistisin silmin, ja olisin miltei taipuvainen uskomaan niihin, jotka laskevat Poincarén olevan pakoitetun syksyllä rekonstruoimaan vapaaehtoisesti jossain määrin hallitustaan - esim. luopumalla Marin'ista - siten saattaakseen hallituksensa enemmän eduskunnan todellisen mielialan mukaiseksi. Minulle sanoi tänään hyvin sattuvasti muudan parlamentaarikko, että uusi Kamari ei ole sosialistinen, mutta sosiaalinen, ja tulee ajamaan sosiaalisten kysymysten nopeata ratkaisua paljoa nopeammassa tempossa kuin mikä Unionille on mieleen.

x x

x

Levottomuutta parlamentissa on, kuten aikaisemmin olen maininnut, myös aikaansaanut Elsassin onneton kysymys. Jos kohta jossain määrin seuraavassa uudistan tästä asiasta jo aikaisemmissa raporteissa sanomani, koetan lyhyesti antaa yleiskuvan Elsassinkysymyksen tämänhetkisestä tilasta.

Kuten tunnettua, kävivät vaalit Elsass-Lothringenissa autonomistien merkeissä siinä, että he saivat huomattavasti enemmän edustajia valituiksi kuin edellisissä edustajakamarin vaaleissa. Tämä tapahtui siitä huolimatta, että Ranskan hallitus vaalien edellä oli vihdoinkin selvästi osoittanut jyrkästi vastustavansa kaikenlaista separatismia asettamalla syytteeseen monet autonomistien huomattavimmista johtohenkilöistä. Todellisuudessa tämä tulos lienee autonomisteille edullisempi kuin mitä voimasuhteet Elsassissa vastaisivat. Nykyinen vaalijärjestelmähän suosii nim. liittoutumisia, ja Elsassissa antoivat ylipäänsä katolisille autonomisteille tukensa kommunistit, jotka kaikkialla muualla Ranskassa saamiensa ohjeiden mukaan pidättäytyivät kaikista liittoutumisista. Selvästi ranskalaismieliset ryhmät sensijaan olivat hajallaan, koska konservatiivien tietenkin oli vaikea nähdä kosmopoliitteina pitämissään sosialisteissa Ranskan yhteyden parhaat puolustajat ja koska viimemainitut taas

luonnollisesti pitivät taloudellisia näkökohtia tärkeämpinä kuin autonomiaan liittyviä probleemeja. Itse vaalitilastoista mainittakoon, että Elsassissa kaikkiaan annetusta 274,467 äänestä varsinaiset autonomistit saivat 33,268 ääntä sekä heidän liittolaisensa kommunistit 46,813 ääntä, kun sensijaan selvästi ranskalaismieliset oikeisto-, sosialisti- tai muut ryhmät saivat yhteensä 93,885 ääntä. Lisäksi sai Elsassin suurin puolue, paikallinen katolinen yhtymä (U.P.R.) 100,501 ääntä. Viimemainittu ei ilmaissut suoranaisesti kantaansa autonomismiin nähden, asettaen listoilleen molempien suuntien kandidaatteja, mutta ranskalaiset laskevat, että autonomismiin kallistuvia oli tässä joukossa vain vähemmistö, s.o. 42,953.

Tästä huolimatta hallitus selvästikin hieman säikähti vaalien sille epäedullista tulosta yrittäen vaihteeksi ryhtyä sovinnon avulla lepyttelemään elsassilaisten mieliä. Tästä osoituksena lienee epäilemättä pidettävä sitä, että perustettiin aivan uusi virka, alivaltiosihteerin toimi, johon kutsuttiin elsassilainen edustaja Oberkirch, joten siis sikäläinen asujamisto on tavallaan edustettuna nykyisessä kabinetissa. Edelleen on merkittävä, että vastakohtana Ranskan hallituksen jäsenten suista viime vuosina kuulluille julistuksille Poincaré Kamarin avajaisissa en-

si kerran selvästi ilmoitti, että kirkollinen uskonnonopetus kouluissa tulee jatkuvasti toisin kuin muussa Ranskassa jäämään Elsassissa voimaan.

Myöskin eräiden Elsassissa valittujen, mutta sitä ennen äskeisessä Kolmarin oikeusjutussa tuomituksitulleiden edustajien, Ricklin'in ja Rossé'n, asiassa on osoitettu myöntyväisyyttä. Hallitus nim. ei halunnut asettua millään lailla vastustavalle kannalle, mikäli he itse pyysivät väliaikaista vapautusta jutun lopulliseen ratkaisuun asti ja mikäli asianomaiset syyttäjäviranomaiset puolestaan tähän suostuisivat. Samalla hallitus antoi ymmärtää, että se heti lopullisen päätöksen tultua annetuksi jutussa oli valmis armahtamaan kyseessäolevat edustajat, mikä oli sitäkin huomattavampaa, kun hallitus asettui täydellä tarmolla vastustamaan samanaikaisesti viritettyä kysymystä kommunistiedustajien vapauttamisesta. Tosin on huomattava, että asianomaiset itse sovinnon tiellä astuivat pitkän taipaleen hallitusta vastaan. Tuomittujen kolmarilaisten vapautusta koskevan välikysymyksen esittäjä, edustaja Walter, nim. suostui toistaiseksi peruuttamaan kysymyksensä ja siten siirtämään tulevaisuuteen kaiken Elsassia koskevan yleispoliittisen keskustelun. Erittäin huomattava on tällöin, että mainittu Walter perääntyi alkuperäisestä kannas-

taan itse autonomistien johtajan, Abbé Haegy'n painostuksesta. Haegy oli tätä varten ensi kertaa sodan jälkeen saapunut Parisiin neuvotellen eri edustajapiirien, jopa hallituksen päänkin kanssa ja lupautuen omasta puolestaan myötävaikuttamaan mielialan tasoittamiseksi Elsassissa. On edelleen huomattava, että tämä Haegyn vierailu tapahtui Paavin täkäläisen Nuntiuksen nimenomaisesta kehoituksesta, joten katolinen kirkko sellaisenaan näkyy haluavan sovinnontekoa autonomistien ja muun Ranskan välillä. On luonnollisesti vaikeata tarkasti määritellä katolisen kirkon motiiveja tässä asiankäänteessä, mutta voinee tämänkin toimenpiteen selittää aikaisemmin kuvaamaani taustaa vastaan, että näet Vatikaani pyrkii aikaansaamaan Ranskassakin katolilaisten piirien suurempaa osanottoa valtiolliseen elämään Saksan Zentrum-puolueen tavoin. Sitäpaitsihan on luonnollista, että Vatikaani ei voi jättää Elsassin katolisia autonomisteja pulaan ja että se luonnollisesti koettaa vetää niin paljon kastanjoja kuin mahdollista ulos siitä tulesta, minkä molemminpuolinen ymmärtämättömyys valitettavasti on sytyttänyt.

Ranskan hallituksen nykyistä lepytyspolitiikkaa voinee puolestaan osaltaan selittää se, että syksymmällä tapahtuvat Elsassissa yleiset kunnallisvaalit, joita ennen olisi varomatonta edelleen ärsyttää sikäläistä asujamistoa.

H. Holma.

ktta H. Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

V.a. Asiainhoitaja Hellström rap. no 1.

Pariisi

30/6 1928.

5000-11-27. 1573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa kesäkuun 30 p:nä 1928.

N° 1216.

ULKOASIAINMINISTERIO
№ 40/167 Sal. D. 19 28
9/7-28 | № | Litt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 1, joka sisältää:

(32. D. Ranska) Ranskan frangin stabilisointi.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

[signature]
Asiainhoitaja o.i.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Asiainhoitajan raportti N:o 1.

Parisissa kesäkuun 30 p:nä 1928.

№ 40/167 Ke. 28
9/7-28
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Ranskan frangin stabilisointi.

Heinäkuussa 1926, kun luottamus Ranskan finanssilaitokseen taajojen hallitusten vaihtojen ja puolueitten eripuraisuuden takia oli heikentynyt siinä määrin, että frangin arvo ulkomaan pörsseissä uhkasi lähentyä nollaa, saatiin vihdoin viimeisessä silmänräpäyksessä kokoon Poincaré'n kokoomushallitus, jossa kaikki puolueet paitsi sosialistit ja kommunistit olivat edustettuina. Tuosta ajanmäärästä lähtien ovat hallitus ja parlamentti yhdessä määrätietoisesti ja sovinnossa työskennelleet kadotetun luottamuksen palauttamiseksi ja rahalaitoksen vakaannuttamiseksi. Tärkeimpiin kuluneiden kahden vuoden aikana toimeenpannuista toimenpiteistä tässä tarkoituksessa ovat luettavat autonomisen velkain kuoletuskassan perustaminen ja talousarvion saattaminen tasapainoon.

Jo jonkun aikaa on odotettu stabilisoinnin toimeenpanoa. Kun Poincaré kuluvan kesäkuun 21 p:nä piti suuren puheensa edustajakamarissa, jossa hän yksinomaan kosketteli taloudellisia kysymyksiä, oli selvillä että stabilisointi oli lähipäivinä asetettava päiväjärjestykselle.

Lauantaina kesäkuun 23 p:nä i. p. tiedoitti Poincaré kabinetilleen uuden rahalain lopullisen sanamuodon, kuitenkaan ilmoittamatta sitä arvoa kullassa, joka oli ehdotettu uudelle frangille. Myöhemmin iltapäivällä jätti Poincaré hallituksen esityksen edustajakamarille, nytkään vielä ilmoittamatta mainittua arvoa. Kello 9 illalla kokoontui edustajakamarin raha-asiain valiokunta, jolle Poincaré vihdoin tiedoitti, että hallitus ehdotti uuden frangin arvoksi 65,5 milligrammaa rahakultaa, sisältävä 900/1000 paino-osaa puhdasta kultaa. Tämä kulta-arvo vastaa frangin kurssia viimekuluneiden 18 kuukauden aikana (1 punta = 124 frangia 21 centimiä; 1 dollari = 25 frangia 50 centimiä). Raha-asiain valiokunta hyväksyi melkein yksimielisesti muutamilla pienillä muutoksilla lakiehdotuksen liitteineen ja sunnuntaita vastaisena yönä hyväksyivät edustajakamari ja senaatti sen. Sittenkuin presidentti oli allekirjoittanut lain, julkaistiin se maanantaina kesäkuun 25 p:nä.

Ranskan uuden rahalain suhteen on mielenkiintoista todeta, että Ranskan rahayksikön arvo nyt ensi kerran välittömästi määritellään kullassa. 17 päivänä Germinal vuonna XI frangin arvo oli määrätty hopeassa. Yhdeksännentoista vuosisadan kuluessa oli välillisesti siirrytty kultakantaan siten että oli määritelty hopeaa vastaava määrä kultaa ja poistettu velvollisuus vastaanottaa suuremman määrän hopearahaa.

Rahalain I artikla poistaa sodan aikana säädetyn pakkokurssin. Toisen artiklan I kappaleessa määritellään

frangin yllämesitetty arvo kullassa. 2 kappaleessa on säädös, jolla on melkoinen periaatteellinen merkitys kaikkiin ennen lain promulgoimista tehtyihin sitoumuksiin nähden, jotka sisältävät velvollisuuden suorittaa velan kultafrangeissa. Tällaisten sitoumusten suhteen määrätään yleisten periaatteiden mukaisesti nimenomaan, että lain määräykset eivät koske sellaisten obligatioiden sisältöä.

Kolmas artikla säätää, että Ranskan Pankin tulee vaihtaa setelinsä kultaan. Tämän velvollisuuden voi se täyttää vaihtamalla setelinsä kultarahaan tai kultaan. Minimimäärän kultaa, jota voi vaatia pankilta, vahvistavat raha-asiainministeriö ja Ranskan Pankki yhteisesti. Saman artiklan viimeisessä kappaleessa määrätään, että Ranskan Pankin tulee ostaa kultaa hinnasta, joka vastaa 2 artiklassa määrättyä arvoa, siitä kuitenkin vähentämällä kustannukset rahaksi lyömisestä Parisin rahapajan tariffien mukaisesti.

Neljäs artikla määrää, että Ranskan Pankin tulee kattaa 35 % seteleinsä ja muiden a-vista-sitoumustensa määrästä kullalla. Ranskan Pankin nykyinen kultakassa vastaa yli 40 % sen a-vista-sitoumuksista.

Tämän järjestelmän kautta ottaa Ranska käytäntöön saman suhdeluvun kultakassansa ja a-vista-sitoumustensa välillä kuin Amerikan Yhdysvaltain Federal Reserv Banks ja useat muut suuret pankit, lukuunottamatta Englannin valtiopankkia.

Vuodesta 1870 voimassa olleen järjestelmän mukaan oli suurin setelienanto-oikeus määrätty lailla. Tästä seu-

rasi erinomainen rahalaitoksen jäykkyys, josta oli suurta haittaa aikoina, jolloin lisääntynyt taloudellinen toiminta vaati setelimäärän huomattavasti lisäämistä.

Ranskan uusi rahalaki järjestää siis kultakannan, poistaa pakkokurssin ja tekee mahdolliseksi vaihtaa setelit kultaan.

Tämän erittäin laajakantoisen reformin hyväksyi parlamentti melkein yksimielisesti, edustajakamari 448 äänellä 18 vastaan ja senaatti 256 äänellä 3 vastaan.

Hellström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

V.a. Asiainhoitaja Hellströmin rap. no 2.

Pariisi

4/7 1928.

3000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 1227.

Parisissa heinäkuun 4 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIO
Nro 41/167 Sec. 1928
9/7-28 | Nro | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO Cb | AGIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 2, joka sisältää:

(100. Ranska) Hallituksen asema ja "le problème radical".

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

[signature]

Asiainhoitaja a. i.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Asiainhoitajan raportti N° 2.

Parisissa heinäkuun 4 p:nä 1928.

41 167 Sec. 28
9/7·28
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Hallituksen asema ja "le problème radical".

Uuden edustajakamarin kokoonnuttua halusivat useat edustajat tehdä välikysymyksen hallituksen yleisestä politiikasta. Tämä keskustelu siirrettiin, jotta stabiliscointi voitaisiin sitä ennen saattaa loppuun, perjantaihin kesäkuun 29 päivään. Sanottuna päivänä käsiteltiin mainitut, yhteensä 7 välikysymystä, ja tuloksena oli, että Poincaré'n hallitus sai luottamuslauseen huomattavalla äänten enemmistöllä, 451 äänellä 120 vastaan. Hallitus on viimekuluneiden kahden vuoden aikana lukemattomat kerrat saanut luottamuslauseen edustajakamarilta ja sen stabilisointiehdotus hyväksyttiin huomattavalla äänten enemmistöllä. Ei nytkään ollut olemassa epäilystä siitä, ettei enemmistö ollut hallitusta kannattamassa. Hallituksen asema näytti siis ulkonaisesti heikentymättömältä. Mutta kuitenkin oli hallituksen asema tällä kertaa epävarma. Tämä johtui ensi kädessä radikaali-sosialistisen ryhmän suhteesta hallitukseen.

Edustajakamarin radikaali-sosialistinen ryhmä, joka

on lähinnä sosialisteja ja johon kuuluu 125 edustajaa, on, vaikkakin siinä on olemassa huomattavaa eripuraisuutta, yksi edustajakamarin merkityksellisimpiä ryhmiä. Siihen kuuluu suuri määrä entisiä ministereitä ja muita huomattavia henkilöitä ja se näyttelee edustajakamarissa suurempaa osaa kuin mihin sen jäsenmäärä oikeastaan antaisi aihetta. Se sai nykyistä hallitusta muodostettaessa haltuunsa opetus-, maatalous-, sisäasiain- ja siirtomaaministeriöt (Herriot, Queille, Sarrault ja A. Perrier) oikeiston saadessa ainoastaan eläkeministeriön (Marin). Nykyisen edustajakamarin kokoontuessa valloitti se presidentinpaikan ja 4 varapresidentinpaikkaa, jonka ohessa sen keskuudesta valittiin 8 secrétaires-députés ja 3 questeur'iä.

Radikaali-sosialistinen ryhmä on ainoastaan vastahakoisesti ollut kannattamassa hallitusta, ja sille on ollut erittäin vastenmielistä, että oikeistollakin on ollut siinä edustaja. Ennen stabilisoinnin toimeenpanemista ei kuitenkaan ollut mahdollista yrittää eroon "Union nationale"-muodostelmasta. Mutta heti stabilisoinnin toimeenpantua osoitti huomattava osa puoluetta halua vaatia itselleen täyden toimintavapauden hallitukseen nähden. Ja jo ennen stabilisointiakin oli ryhmän enemmistö kerran, kun käsiteltiin kommunistisia edustajia koskeva kysymys, äänestänyt hallitusta vastaan.

Hallitus oli nyt sitä mieltä, että radikaali-

sosialistisen ryhmän velvollisuus oli äänestää hallituksen puolesta, sillä muussa tapauksessa olivat sanottuun ryhmään kuuluvat hallituksen jäsenet pakoitetut eroamaan, josta seuraisi hallituspula.

Poincaré oli sentähden tiedoittanut mainitulle ryhmälle, että hän, siihen nähden että sillä oli edustajia hallituksessa, vaati että sen enemmistö kannattaa hallitusta. Jos ei niin tapahtunut, aikoi hän, vaikkakin edustajakamari antaisi hallitukselle luottamuslauseen, jättää sen eronpyynnön presidentille.

Hallitus asetti vaatimuksellaan radikaali-sosialistisen ryhmän vaikeaan välikäteen. Jos ei sen enemmistö kannattanut hallitusta, jonka deklarationia se ei hyväksynyt, oli seuraus hallituksen kaatuminen neljä päivää stabilisoinnin toimeenpanemisen jälkeen. Jos hallituspulalla tulisi olemaan epäedulliset seuraukset stabilisoinnin onnistumiselle, oli tämä onnettomuus luettava radikaali-sosialistisen puolueen syyksi. Kun puolue ei uskaltanut asettautua tällaisen vaaran alaiseksi ja kun sen jäsenet eivät nyt, kesäloman piakkoin alkaessa, tahtoneet aikaansaada hallituspulaa, joka olisi aiheuttanut istuntokauden pidennystä ainakin kahdella viikolla, suostui ryhmä vihdoin äänestämään hallituksen puolesta ja hyväksyi puolestaan seuraavan hallituksen aikaisemmin hyväksymän luottamuslauseen, jonka vasemmisto-radikaalien ryhmä oli ehdottanut:

"La Chambre, approuvant les déclarations du Gouvernement, confiante en lui pour réaliser son programme dans la concorde républicaine et repoussant toute addition, passe à l'ordre du jour."

Radikaali-sosialistinen ryhmä oli kuitenkin pakoittanut hallitusta tyytymään sanoihin "dans la concorde républicaine", vaikka se aikaisemmin oli vaatinut sanontatapaa "dans la concorde d'union nationale". Tällä muutoksella tahtoi radikaali-sosialistinen ryhmä korostaa että se puolestaan katsoi tähän asti ylläpidetyn kokoomuksen päättyneen. Sen ohessa täytyi hallituksen hyväksyä että sanat "approuvant les déclarations du Gouvernement" poistettiin luottamuslauseesta.

Äänestyksessä kannatti 107 radikaali-sosialistia hallitusta, 7 äänesti sitä vastaan, 6 pidättäytyi äänestämästä ja 5 oli lomalla. Vaara oli siis tällä kertaa loistavasti torjuttu.

Mutta tämän luottamusäänestyksen yhteydessä olleet seikat osoittavat kuitenkin, että nykyisen hallituksen olemassaolo parlamentin kokoonnuttua tulee olemaan hyvin vaaranalainen, ellei se esim. sosialisia uudistuksia koskevilla ehdotuksilla voi tyydyttää radikaali-sosialisteja. Mutta joka tapauksessa tulevat myöskin Elsass'in kysymys ja virkamieskysymys haittaamaan hallituksen ja radikaali-sosialistien välejä.

Hellström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

V. a. Asiainhoitaja Helleströmin rap. no 3.

Parisi

12/7 1929.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

N° 1266

Parisissa heinäkuun 12 p:nä 1928.

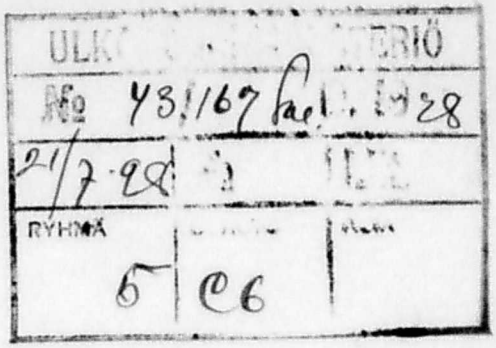

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille:

1) raporttini N° 3, joka sisältää:
(/60.R.) Katsaus uuden edustajakamarin toimintaan;

2) Journal Officiel'in 10/7 1928 osan, joka sisältää raportissani N° 3 mainitun, edustajakamarissa 9/7 1928 tapahtuneen keskustelun Bergery'n välikysymyksestä (2 kpl.).

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Asiainhoitaja a. i.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,
H e l s i n k i .

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Asiainhoitajan raportti NO 3.

Parisissa heinäkuun 12 p:nä 1928.

...USTERIÖ
43 / 162 Sal. 1928
21/7.28
RYH... 5 C6 ASIA

Katsaus uuden edustajakamarin toimintaan.

Maanantaina kuluvan kuun 9 päivänä esiteltiin edustajakamarissa hallituksen päätös työkauden keskeyttämisestä kesäloman ajaksi, joka tavanmukaisesti tulee kestämään lokakuun loppuun tai marraskuun alkupäiviin.

Tärkein uuden edustajakamarin ratkaisemista kysymyksistä on uuden rahalain aikaansaaminen. Rahalain pääkohtia olen selostanut raportissani N° 1. Tärkeä tapahtuma oli niinikään perjantaina v. k. kesäkuun 29 päivänä tapahtunut keskustelu hallituksen yleisestä politiikasta, jota olen selostanut raportissani N° 2.

Rahalain tultua hyväksytyksi jätti hallitus, joka jo aikaisemmin oli ohjelmassaan alleviivannut, että se myöskin aikoi kiinnittää vakavaa huomiota tarpeellisiin yhteiskunnallisiin uudistuksiin, edustajakamarille Loucheur'in suurisuuntaisen ehdotuksen asuntopulan lieventämiseksi. On tarkoitus avustaa 200.000 halpahintaisen asunnon ja 60.000 huoneuston keskinkertaisella vuokralla aikaansaamista. Tästä johtuvat menot on laskettu nousevan 10 miljardiin 200 mil-

joonaan.

Ranskassa on jo liiaksi kauan viivytetty asuntopulan lieventämistä. Erittäin suurten kaupunkien esikaupungeissa on kunnollisten asuntojen puute suuri. Tämä valitettava ilmiö on m. m. ollut omiansa valmistamaan maaperää kommunismin leviämiselle Ranskassa. Tähän asti on ensi kädessä koetettu taistella kommunismia vastaan propagandalla, mutta tulokset eivät ole olleet huomattavia, kun ei sen ohessa ole yritetty poistaa tai lieventää ainakin räikeimpiä yhteiskunnallisia epäkohtia, joista asuntopula on tärkeimpiä.

Hallitus, joka nyt tahtoi kiireellisesti ryhtyä korjaamaan aikaisemmin asuntopulaan nähden tapahtuneet laiminlyönnit, vaati ehdotuksensa loppuunkäsittelemistä ennen kesäloman alkamista ja muutaman päivän kuluessa olikin parlamentti hyväksynyt tämän suurisuuntaisen ehdotuksen, joka monessa suhteessa jättää hallitukselle erittäin laveat valtuudet sen sovelluttamiseen ja täytäntöönpanoon nähden. Toivotaan että voidaan ryhtyä ehdotusta toteuttamaan ensi vuoden alusta alkaen. Tämän lainsäädäntötoimenpiteen yksityiskohtainen selostus täytyy jäädä siksi kunnes uuden lain lopullinen sananmuoto on tullut tunnetuksi.

Huomattava osa uuden edustajakamarin ajasta on kulunut valituksenalaisten vaalien tarkastamiseen. Tästä aiheutuneet keskustelut, joiden ~~ratkaisemisesta~~ lopputulok-

sesta on riippunut toiseen tai toiseen puolueeseen kuuluvan edustajan laskeminen edustajakamariin, ovat aiheuttaneet paljon ajanhukkaa ja eripuraisuutta.

Maanantaina heinäkuun 9 p:nä vähää ennenkuin dekreetti istuntojen keskeyttämisestä esiteltiin edustajakamarissa, käsiteltiin siellä edustaja Bergery'n välikysymys, joka aiheutti välikohtauksen, jolla tosin ei ollut mitään välittömiä seurauksia, mutta silti on merkillepantava.

Edustaja Bergery on aikaisemmin pyytänyt saada esittää hallitukselle välikysymyksen siitä millä ehdoilla hallitus mahdollisesti aikoi hyväksyä tai suosia rumanialaisen lainan sijoittamista Ranskaan siitä huolimatta, että Rumanian oppositio on ilmoittanut että se, päästyään valtaan, ei aio tunnustaa Rumanian nykyisen hallituksen ottamia lainoja.

Herra Bergery on radikaali-sosialisti, joka aikoinaan Herriot'n ollessa ulkoasiainministerinä, oli hänen kansliapäällikkönään ja siinä ominaisuudessaan oli hoitamassa niitä neuvotteluja, jotka aikoinaan johtivat Ranskan ja Venäjän välillä tapahtuneeseen lähentelyyn. Hän on toisessa avioliitossaan naimisissa entisen Venäjän lähettilään Krassin'in tyttären kanssa.

Sanottuna päivänä pidetyssä istunnossa pyysi Bergery, jota tässä asiassa epäillään toimivan Rumanian opposition ja ehkäpä Venäjänkin intressien mukaisesti, että

edustajakamari määräisi päivän, jolloin hän saisi esittää sanotun välikysymyksen. Hän teki sen ohessa hyökkäyksiä Rumanian nykyistä hallitusta vastaan ja ilmoitti suostuvansa siihen että välikysymys käsitellään vasta syksyllä, jos hallitus antaa takeita siitä että Ranskan etuja lainaa myönnettäessä otetaan huomioon. Muussa tapauksessa hän aikoi vaatia pikaista käsittelyä.

Poincaré selitti ettei Ranska yksinään ottaisi osaa Rumanian stabilisatiolainan sijoittamiseen ja että ranskalaiset intressit huolellisesti otettaisiin huomioon, sekä pyysi että Bergery'n välikysymyksen käsittely siirrettäisiin myöhempään aikamäärään.

Poincaré oli keskustelun aikana sanonut että hän tuntee syyn minkä vuoksi Bergery on esittänyt välikysymyksensä. Bergery pyysi että Poincaré selittäisi mitä hän tarkoitti tällä väitteellään. Poincaré vastasi että Bergery itse oli ilmoittanut hänelle, että se oli rumanialaiseen talonpoikaispuolueeseen kuuluvia henkilöitä, jotka olivat pyytäneet häntä toimimaan näin. Bergery väitti että Poincaré oli tulkinnut hänen sanansa väärin. Poincaré vastasi että Bergery on ollut hänen avustajanaan ja että hän kyllä tuntee Bergery'n. Jatkuneen väittelyn kuluessa lisäsi Poincaré: ~~että~~ "minä huomaan että herra Bergery on samanlainen kuin hän oli silloin kun minä tutustuin häneen hänen ollessaan avustajanani minun ollessani vahingonkorvaus-

kommissionin presidenttinä. Silloin hän aina väärensi totuutta (toujours défigurant la vérité)".

Bergery vaati että Poincaré peruuttaisi viimeisen väitteensä ja / sanoi jäävänsä odottamaan vastausta.

Poincaré vastasi odottavansa Bergery'n todistajia ja tahtovansa muistuttaa Bergery'tä siitä että hän mennessään ensimäisen kerran naimisiin oli kutsunut Poincarén todistajaksi.

Sittenkun edustajakamarin presidentti oli kehoittanut asianomaisia rauhoittumaan, ilmoitti Bergery pitävänsä Poincaré'n esiintymisen sopimattomana ja olevansa varma siitä, että edustajakamari oli samaa mieltä kuin hän. Tämän jälkeen mainitaan pöytäkirjassa: "Applaudissements à l'extrême gauche et à gauche. - Interruptions à droite. - Mouvements divers."

Bergery'n luovuttua ehdotuksestaan päättyi asia tähän, mutta Poincaré'n maltiton ja hermostunut esiintyminen oli omiansa huomattavassa määrässä vähentämään hänen osakseen edustajakamarissa tullutta arvonantoa ja kunnioitusta. Vasemmistopiirien tulisimmat jäsenet ryhtyivät jo kannunvalantaan Briand'in tai Tardieu'n tulevasta hallituksesta, mutta maltillisemmat arvelevat, ettei mitään muutosta voi tapahtua ainakaan ennenkuin ensi vuoden talousarvio on hyväksytty, se kun on mitä läheisimmässä yhteydessä stabilisoinnin kanssa.

Pyydän tämän yhteydessä saada korjata raportissa N° 2 olleen puutteellisuuden. Sen toisen sivun ensimäisessä kappaleessa on lause, joka alkaa sanoilla: "Nykyisen edustajakamarin kokoontuessa valloitti se" j. n. e. Sanan "se" jälkeen olisi lisättävä sanat: ja muut kartelliin kuuluneet ryhmät.

Helsingissä

Journal Officiel pour 10/7 1928

Avant de mettre aux voix l'article unique, je dois faire connaître à la Chambre que la commission des finances propose de rédiger comme suit le titre du projet de loi:

« Projet de loi tendant à ouvrir au ministre du travail, de l'hygiène, de l'assistance et de la prévoyance sociales, sur l'exercice 1928, un crédit additionnel de 827.000 fr. en vue de préparer la mise en application du programme de constructions d'habitations à bon marché et de logements à l'effet de remédier à la crise de l'habitation ».

Il n'y a pas d'opposition ?...

Le titre demeure ainsi rédigé.

Je mets aux voix l'article unique du projet de loi.

(L'article unique du projet de loi, mis aux voix, est adopté.)

M. le président. Le Sénat se réunit à dix-huit heures et demie. La Chambre voudra sans doute suspendre sa séance jusqu'à dix-neuf heures un quart. (*Assentiment.*)

La séance est suspendue.

(La séance, suspendue à dix-huit heures trente minutes, est reprise à vingt heures cinq minutes.)

M. le président. La séance est reprise.

11. — RAPPEL D'UNE DEMANDE D'INTERPELLATION

M. le président. Dans sa 1re séance du 6 juillet 1928, la Chambre a décidé qu'elle fixerait ultérieurement la date de la discussion de l'interpellation de M. Bergery, sur les conditions dans lesquelles le Gouvernement peut être amené à autoriser ou à favoriser l'émission d'un emprunt roumain en France, malgré les avertissements de l'opposition roumaine, qui a fait connaître, dans son congrès d'Alba-Julia, que, si elle parvient au pouvoir, elle refusera de reconnaître les dettes extérieures contractées par le gouvernement actuel.

L'honorable membre demande à la Chambre de fixer maintenant la date de la discussion de son interpellation.

Quel jour le Gouvernement propose-t-il ?...

M. Raymond Poincaré, *président du conseil, ministre des finances.* Cette interpellation s'adresse au moins autant à M. le ministre des affaires étrangères qu'au ministre des finances.

Je demande à la Chambre de renvoyer cette interpellation à la suite.

M. le président. La parole est à M. Bergery, sur la date.

Je rappelle que, sur la date, le temps de parole est fixé par le règlement à cinq minutes.

M. Gaston Bergery. N'ayant que cinq minutes pour parler sur la date, je vais tâcher de rompre avec une tradition respectable et de ne parler que sur cette date.

Je tâcherai également de gêner le moins possible le Gouvernement. C'est une intention « exceptionnelle et transitoire », mais sincère.

Voici les faits:

Depuis plus de six mois, la Roumanie essaye de contracter un emprunt sur l'ensemble des places européennes et même en Amérique. Malgré une propagande intense, réalisée avec des moyens dont je serais bien le dernier à sous-estimer l'efficacité, les gouvernements étrangers et les banques étrangères ont vu cette opération d'un assez mauvais œil et sont peu disposés à autoriser cet emprunt sans de solides garanties quant à son utilisation et à son remboursement.

Or, je vois dans la presse roumaine d'opposition et même dans la presse française, depuis deux ou trois jours, des entrefilets qui donnent à penser que la France seule ferait les frais de cette opération.

Cela est de nature à nous donner certaines inquiétudes, pareilles à celles des gouvernements étrangers, inquiétudes quant à l'utilisation de cet emprunt, inquiétudes quant à son remboursement.

Pour le remboursement, une déclaration a été faite par le parti national paysan, parti extrêmement puissant qui, deux fois, a été au pouvoir depuis la guerre et qui peut y être de nouveau demain, déclaration aux termes de laquelle il ne reconnaîtrait pas les emprunts extérieurs contractés par le Gouvernement actuel, qu'à tort ou à raison il considère comme inconstitutionnel.

A droite. C'est tout à fait comme en Russie.

M. Gaston Bergery. Cela doit vous rappeler quelque chose! Souvenez-vous des 8 milliards...

M. Louis Marsais. En or.

M. Gaston Bergery. ...or perdus — provisoirement, je l'espère — par l'épargne française, malgré les avertissements solennels du parti socialiste russe et malgré les avertissements solennels de Jaurès à cette tribune même. (*Applaudissements à l'extrême gauche.*)

Inquiétudes quant à l'utilisation. Je ne voudrais rien dire de désagréable contre un gouvernement étranger, mais étant donné les pratiques financières actuelles de la Roumanie, les 4.500 millions de déficit de l'année dernière, les 3 milliards de déficit du premier semestre de 1928, il est à craindre que le produit de cet emprunt ne soit employé, non à assurer la reconstitution économique et financière d'un peuple ami — à ce sujet, nous serions d'accord — mais à perpétuer, à prolonger tout simplement l'existence d'un gouvernement qui n'a de libéral que le nom, si j'en juge par le splendide repeuplement des prisons d'Etat de la Roumanie à l'heure actuelle.

M. le président du conseil. C'est un réquisitoire contre le gouvernement roumain!

M. Gaston Bergery. Nullement!

M. le président du conseil. Si! Et j'en connais les raisons.

M. Gaston Bergery. Je demanderai à M. le président du conseil de nous faire connaître ces raisons, lorsque j'aurai terminé.

M. le président. Je dois vous rappeler que vous n'avez la parole que pendant cinq minutes.

M. Gaston Bergery. Je vais terminer. Je voudrais simplement, puisque je n'ai la parole que pendant cinq minutes, ne pas être interrompu.

A ce double égard, voici le dernier document qu'on vient de me communiquer. C'est le manifeste d'hier du parti national paysan, qui s'exprime ainsi:

« Cet emprunt est contracté seulement pour sauver la situation du parti libéral à l'intérieur quand il s'est converti... »

M. le président du conseil. N'interpellons pas ici le gouvernement roumain.

M. Gaston Bergery. ...à l'idée de la stabilisation monétaire, préconisée par le parti national paysan. »

On pourrait croire qu'il s'agit du Gouvernement français et non du gouvernement roumain!

Dans ces conditions, monsieur le président du conseil, je ne crois pas que l'épargne française soit proprement destinée, soit à accomplir ces desseins politiques, soit à s'investir de nouveau dans des dettes internationales dont le désaveu est par avance annoncé.

Quels que puissent être les avantages d'une telle opération, et je les connais bien: reconnaissance des dettes de guerre et des dettes d'avant guerre...

M. le président du conseil. Ce que vous dites est enfantin, puisque l'accord est déjà fait au sujet des dettes, vous le savez très bien.

M. Gaston Bergery. Je ne sais pas quelle est la liaison entre cet accord...

M. le président du conseil. Il n'y en a aucune.

M. Gaston Bergery. Quels que puissent être les avantages d'une telle opération — elle en a peut-être d'autres — je ne crois pas qu'elle puisse être encouragée par le Gouvernement sans de solides garanties quant à l'utilisation et au remboursement.

Je conclus sur la date. J'accepterais volontiers le renvoi au lendemain des vacances si je n'avais peur que nous ne nous trouvions, à cet époque, devant un fait accompli.

Nous pourrions dire alors au Gouvernement que nous avions prévu les difficultés, mais en attendant l'épargne française aurait envoyé son argent là-bas et cet argent pourrait se trouver dans une situation inquiétante.

Ces craintes, le Gouvernement peut les dissiper.

Je demande au Gouvernement un minimum d'assurances pour la durée des vacances, d'une part en ce qui concerne le remboursement, d'autre part en ce qui concerne l'utilisation.

Quelles peuvent être ces assurances ?

Il ne m'appartient pas de les indiquer. Vous comprenez bien qu'elles sont de deux ordres: internationales et nationales.

Par exemple, quant à l'utilisation, il est certain que, si l'emprunt était contracté sur plusieurs places, il pourrait y avoir un contrôle international de son utilisation.

Dans l'ordre national, on peut, au lieu de prêter de l'argent, ouvrir des crédits industriels, à condition qu'ils ne soient pas destinés à favoriser tel ou tel industriel. (*Interruptions.*)

M le président. Je prie notre collègue de conclure.

M. Gaston Bergery. Je crois que la question vaut la peine qu'on s'y arrête un instant.

En ce qui concerne le remboursement, on peut aussi concevoir des garanties internationales et des garanties nationales.

Puisque je suis rappelé à la brièveté par M. le président...

M. le président. C'est le règlement qui m'y oblige.

M. Gaston Bergery. ...je termine par ces quelques mots:

Si le Gouvernement nous donne ces garanties et ces apaisements, je suis prêt à accepter le renvoi après les vacances; sinon, je demanderai la discussion immédiate. (*Très bien! très bien! sur divers bancs à gauche.*)

M. le président. La parole est à M. Uhry.

M. Jules Uhry. Je cède volontiers mon tour de parole à M. le président du conseil.

M. le président du conseil. Monsieur le président, M. Uhry peut parler avant moi, parce que je pense que ce qu'il va dire me servira, attendu que je crois être d'accord avec lui, ce qui ne signifie pas que je sois d'accord avec M. Bergery.

M. le président. La parole est à M. Jules Uhry.

M. Jules Uhry. Messieurs, mon ami M. Bergery vient de signaler les conditions dans lesquelles un emprunt roumain est sur le point d'être émis en France.

Je dois dire à la Chambre qu'au début cet emprunt devait être émis pour permettre à la Roumanie de reconstituer ses chemins de fer. Depuis, les banques semblent vouloir le faire, comme l'a dit M. Bergery, en vue d'une stabilisation.

Je supplie M. le président du conseil de nous rassurer sur cette opération, dans laquelle peut être engagée l'épargne française.

On parle d'un emprunt de 300 millions. S'il s'agit de la réfection du matériel des chemins de fer roumains, cette somme est insuffisante.

S'il s'agit, comme on l'a dit, de donner 300 millions au gouvernement roumain pour qu'il s'en serve dans sa lutte politique contre l'opposition, je déclare que la Chambre ne peut autoriser cet emprunt.

Si ces fonds sont bien destinés à la réfection du matériel roulant en Roumanie, je crois que M. le président du conseil a trop le souci de l'intérêt des travailleurs français et de l'industrie nationale pour ne pas nous donner aujourd'hui la garantie que l'émission ne pourra avoir lieu qu'à la condition que les commandes de matériel soient passées en France, et non pas au bénéfice d'une maison en particulier.

M. le président du conseil sait bien que je ne suis pas ici le porte-parole de M. de Wendel, ni du comité des forges. Je m'intéresse surtout aux travailleurs de France et à l'industrie française.

Nous voulons avoir l'assurance que cette opération permettra d'assurer du travail aux ouvriers français et que l'on n'ira pas donner les commandes à l'industrie étrangère, notamment à l'industrie allemande, car au début c'était l'Allemagne qui devait faire ce prêt au gouvernement roumain.

M. le président du conseil. Ce n'est pas exact.

M. Jules Uhry. Si, comme le suggérait M. Bergery, vous nous donnez cette assurance, monsieur le président du conseil, si vous déclarez que vous ne donnerez pas d'argent à la Roumanie, mais que vous lui ouvrirez en France un crédit qui pourra se traduire par des commandes industrielles, nous accepterons le renvoi. Sinon, nous serons obligés de demander la discussion immédiate.

Il suffit, je le répète, que vous nous garantissiez que vous ne permettrez pas au gouvernement roumain de venir prendre l'épargne française pour soutenir sa politique, que vous nous promettiez qu'il ne s'agira que d'une ouverture de crédits industriels et que l'argent donné par l'épargne française ne servira qu'au travail français. (*Applaudissements à l'extrême gauche et sur divers bancs à gauche.*)

M. le président. La parole est à M. le président du conseil.

M. le président du conseil. Je me demande si je suis M. Bratiano et si j'ai à répondre à une interpellation de l'opposition paysanne. (*Sourires.*)

Ce n'est pas mon rôle. Je n'ai en aucune façon à prendre parti dans les questions de politique intérieure de la Roumanie. Je ne connais, quant à moi, qu'un seul représentant de la Roumanie, c'est le gouvernement roumain et je n'ai pas à faire de vœu pour une opposition, quand il y a un gouvernement en face de moi. (*Très bien! très bien!*)

Sur le fond des choses, je crois que l'on confond deux questions tout à fait différentes.

Il est, en effet, question, depuis plusieurs mois, d'un emprunt roumain, qui a d'abord été envisagé comme devant relever de la Société des nations, qui a été ensuite négocié avec l'appui des puissances européennes et américaines, et sur lequel rien n'est encore décidé.

Il va sans dire que si cet emprunt, pour une part quelconque, est émis sur le marché français, le Gouvernement français, comme il le fait toujours, demandera des garanties et des contre-parties.

Mais il ne s'agit pas seulement de cet emprunt. Il s'agit, comme M. Uhry l'a indiqué, d'une opération de stabilisation du leu.

La Roumanie a l'intention de stabiliser sa monnaie le plus tôt possible. Elle n'a pas la bonne fortune de la France, elle ne peut pas faire cette opération sans crédits extérieurs et sans l'appui des instituts d'émission.

Tous les instituts d'émission, je peux dire ceux du monde entier, sont entrés en rapports à ce sujet. Je crois qu'il est de l'intérêt français de ne pas rester en dehors d'une opération de cette sorte. (*Très bien! très bien!*)

Je pense qu'il n'est pas de l'intérêt français de laisser aux instituts d'émission des autres pays européens et américains le soin et la liberté de procéder seuls à cette opération d'assainissement monétaire d'un pays ami. (*Très bien! très bien!*)

Mais il va sans dire que c'est une opération que, d'autre part et à l'inverse, nous n'avons jamais eu la pensée de faire seuls. Nous ne la ferons qu'en participation avec les instituts d'émission des autres pays. (*Très bien! très bien!*)

On a parlé de l'Amérique. Nous n'avons aucune intention, bien entendu, d'éliminer l'Amérique. C'est elle, en effet, qui a pris, la première — et non pas l'Allemagne, comme vous le croyez — l'initiative de cette opération.

On nous en a parlé. Nous n'avons pas écarté et nous n'écarterons pas la proposition. Mais nous prendrons toutes les garanties nécessaires pour que l'Amérique ne soit pas seule avec la France dans une opération de cette sorte.

Nous avons toutes raisons de penser que nous serons d'accord avec l'Angleterre. Notre désir est d'être d'accord avec l'Allemagne. Si l'accord n'est pas établi avec les autres instituts d'émission, notamment du côté allemand, ce n'est en aucune manière la faute de la France, cela tient à des difficultés financières particulières qui subsistent entre la Roumanie et l'Allemagne et que nous essayons, dans la mesure où nous le pouvons, d'aplanir.

En d'autres termes, rien n'est fait, aucun engagement définitif n'est pris. Rien ne sera fait que d'accord avec le plus grand nombre possible de pays et d'instituts d'émission. (*Très bien! très bien!*)

Quant à répondre sur le fond des choses et à indiquer avec précision comment des négociations en cours aboutiront, quels en seront les résultats définitifs, je commettrais une souveraine inconvenance vis-à-vis des pays avec lesquels nous sommes en conversation en entrant aujourd'hui dans ces détails.

C'est la première fois que, dans une Chambre française, en l'absence du ministre des affaires étrangères, on interroge un Gouvernement sur des négociations en cours.

Je demande instamment à la Chambre d'ajourner l'interpellation. (*Vifs applaudissements au centre, à droite et sur divers bancs à gauche.*)

M. le président. La parole est à M. Uhry.

M. Jules Uhry. Monsieur le président du conseil, ni M. Bergery ni moi n'avons l'intention de vous demander des détails sur des négociations en cours. Nous ne vous demandons qu'un seul mot, au point de vue industriel...

M. le président du conseil. Ce n'est pas du tout ce que m'a demandé M. Bergery. C'est tout autre chose.

M. Jules Uhry. Voici ce que, moi, je vous demande. Si l'opération d'emprunt, faite avec des instituts d'émission, réussit, l'épargne française en donnera sa part. Pouvez-nous donner la garantie que l'industrie et les travailleurs français bénéficieront d'un travail correspondant à l'importance des crédits que vous allez ouvrir ?

M. le président du conseil. J'ai montré moi-même à M. Uhry, au cours de la séance, la correspondance que j'ai échangée à cet égard avec M. le ministre des affaires étrangères, je n'ai pas l'intention de la porter à la tribune. (*Applaudissements.*)

M. Gaston Bergery. Je demande la parole pour un fait personnel.

M. le président. La parole est à M. Bergery.

M. Gaston Bergery. Je désire savoir ce que M. le président du conseil a voulu insinuer quand il a dit qu'il connaissait les raisons de mon intervention.

M. le président du conseil. J'ai connu ces raisons lorsque vous m'avez dit à moi-même que c'étaient des membres du parti paysan roumain qui vous avaient demandé d'intervenir. (*Exclamations sur divers bancs. — Mouvements divers.*)

Vous me l'avez dit à moi-même.

M. Gaston Bergery. Je proteste contre la déformation que M. le président du conseil apporte à mes paroles.

M. le président du conseil. Eh bien! Je vous montrerai vos déformations, je vous ai eu comme collaborateur et je vous connais.

M. Gaston Bergery. Qu'est-ce que cela veut dire, monsieur le président du conseil ? Je désire savoir ce que signifient ces mots: « Je vous connais. »

M. le président du conseil. Je répète que je vous connais.

M. Alexandre Piquemal. M. le président du conseil a une façon un peu cavalière de traiter tout le monde.

M. le président. Monsieur Piquemal, on ne s'adresse pas à vous.

M. Alexandre Piquemal. Ce n'est pas la première fois que M. le président du conseil s'exprime ainsi et je suis très content qu'il le fasse aujourd'hui en s'adressant à un autre que moi.

M. le président. Si vous êtes content, ne vous mettez pas en colère! (*On rit.*)

M. Gaston Bergery. J'ai dit à M. le président du conseil que j'avais, en effet, rencontré des chefs du parti national paysan,...

M. le président du conseil. Eh bien! alors ?

M. Gaston Bergery. Attendez!

...qu'ils m'avaient renseigné sur l'état d'esprit de ce parti et que, par conséquent, mes nouvelles étaient de fraîche date. A aucun moment, personne ne m'a demandé d'intervenir.

J'ajoute que M. le président du conseil m'a répondu: « Je les ai vus aussi et ils m'ont dit tout le contraire. » (*Mouvements divers.*)

M. le président. La parole est à M. le président du conseil.

M. le président du conseil. Je n'ai pas vu les mêmes que vous, bien entendu.

Je ne peux pas laisser dire que j'aie reçu moi, chef du Gouvernement français, en dehors du ministre des affaires étrangères, des représentants du parti paysan d'opposition.

J'ai dit à M. Bergery que j'avais reçu des représentants du parti paysan roumain, non pas de ceux qui font de l'opposition au Gouvernement, mais de ceux qui, au contraire, le soutiennent et je les ai reçus à la demande même de M. le ministre des affaires étrangères, ce qui est tout autre chose.

Mais vous, vous m'avez dit que vous aviez reçu des membres de l'opposition roumaine et que c'était après cette démarche que vous montiez à la tribune.

M. le président. La parole est à M. Bergery.

M. Gaston Bergery. Il y a une différence, monsieur le président du conseil... (*Interruptions au centre et à droite. — Réclamations sur divers bancs à l'extrême gauche.*)

M. le président. Veuillez faire silence, messieurs. Il importe de mettre fin à cet incident. (*Très bien! très bien!*)

M. Gaston Bergery. Je n'ai pas l'habitude de faire état publiquement de conversations particulières. Je n'ai cité les paroles de M. le président du conseil que parce que lui-même tout le premier y avait fait allusion.

Quant à l'absence de M. le ministre des affaires étrangères, il est curieux qu'on m'en fasse grief, à moi, qui, depuis cinq jours, ai prévenu le Gouvernement de mon intention de porter la question à la tribune de la Chambre avant que celle-ci ne se sépare.

Il a fallu, pour que la question vienne ce soir, que M. le président, faisant usage du règlement, dise que je parlerais ce soir de toute façon. Sans cela, ma demande d'interpellation n'aurait pas été rappelée ce soir. (*Mouvements divers.*)

M. le président. Monsieur Bergery, je n'ai eu aucune peine à appliquer le règlement, il a joué normalement.

M. le président du conseil. Je reconnais M. Bergery tel que je l'ai connu lorsqu'il était mon collaborateur et que je présidais la commission des réparations — il était secrétaire de la délégation française — c'est-à-dire toujours défigurant la réalité, il faut bien que je le dise. (*Vives exclamations sur divers bancs à gauche. — Mouvements divers.*)

Monsieur le président, je ne peux pas laisser dire que c'est parce que vous êtes intervenu que M. Bergery peut parler,...

M. le président. Ce n'est pas exact, en effet, et je l'ai déjà dit.

M. le président du conseil. ...car si je n'avais pas voulu qu'il parlât, je n'avais qu'à monter à la tribune et lire le décret de clôture.

Par conséquent, c'est avec mon assentiment et par ma volonté que M. Bergery a pu parler. Seulement, je n'avais pas prévu qu'il parlerait avec, laissez-moi le dire, cette légèreté sur une question de politique extérieure, en l'absence de M. le ministre des affaires étrangères... (*Interruptions à l'extrême gauche et sur divers bancs à gauche.*)

M. Pierre Renaudel. Nous ne pouvons laisser passer... (*Exclamations et bruit au centre et à droite.*)

M. le président du conseil. C'est, je le répète, la première fois que l'on adresse à un autre ministre qu'au ministre des affaires étrangères une interpellation qui touche la politique extérieure.

M. Paul Ramadier. Vous avez dit qu'elle s'adressait à vous aussi bien qu'au ministre des affaires étrangères.

M. le président du conseil. Elle s'adresse aux deux ministres. Mais, tout de même, il y a, en cette affaire, une question qui domine tout, c'est celle des relations avec une puissance amie. (*Très bien! très bien!*)

M. Jean Laville. Ce qui domine tout, c'est la volonté de M. Poincaré. (*Exclamations.*)

M. le président du conseil. Si j'ai consenti à répondre sur cette question, c'est parce que je sais que je n'exprime pas seulement ma pensée, que j'exprime également la pensée profonde de M. le ministre des affaires étrangères, avec lequel, dans cette affaire, et M. Uhry en a eu la preuve tout à l'heure,...

M. Jules Uhry C'est exact.

M. le président du conseil. ...j'ai été entièrement d'accord depuis le premier jour jusqu'au dernier.

Toutes les négociations ont été menées non pas par moi, qui n'ai pas le droit de les mener, mais par lui, et par lui seul, mais avec mon assentiment sur tous les points.

Je répète qu'il ne s'agit pas seulement d'une question financière, qu'il s'agit d'une question diplomatique. Si le mot de « légèreté » blesse M. Bergery, je le regrette, mais...

M. Pierre Renaudel. C'est une insinuation.

M. le président du conseil. Comment, une insinuation ?

M. Jean Payra. C'est une méthode qui finira mal.

M. le président. Ne prolongez pas cet incident. (*Très bien! très bien!*) J'invite tous mes collègues au calme.

M. Jean Payra. Tout de même, on étouffe tous les débats! (*Vives exclamations.*)

M. le président. Je pense que vous ne vous adressez pas à moi, monsieur Payra ? On n'étouffe aucun débat. M. Bergery lui-même a rendu ce témoignage que le règlement avait été respecté. (*Applaudissements.*)

M. Alexandre Piquemal. Ce n'est pas une raison pour injurier M. Bergery. (*Interruptions.*)

M. le président du conseil n'a pas d'autre méthode. Cela lui arrive continuellement. (*Exclamations.*)

M. le président du conseil. Je ne vous ai jamais fait aucun reproche de ce genre, monsieur Piquemal.

M. Emile Morinaud. Vous n'avez pas honte de parler en ces termes à M. Poincaré ? (*Très bien! très bien! — Interruptions à l'extrême gauche communiste.*)

M. le président du conseil. Je conclus. Le Gouvernement ne peut ajouter un mot à ce que j'ai dit. Il ne peut pas prendre d'engagement dans les termes que demande M. Bergery.

Tout au plus peut-il répéter ce qu'il a dit à M. Uhry, qu'il veillerait dans toute la mesure du possible à ce que les intérêts de notre industrie soient sauvegardés. Il ne peut pas aller plus loin.

Le reste fait l'objet de négociations entre tous les pays civilisés.

Nous cherchons à nous mettre d'accord avec toutes les puissances aussi bien ex-alliées qu'ex-ennemies et nous tâchons de porter secours à la Roumanie en vue de sa [illegible]lisation, dans l'esprit le plus international et le plus pacifiste. Je ne peux en dire davantage. (*Applaudissements au centre, à droite et sur divers bancs à gauche.*)

M. Gaston Bergery. Je demande la parole. (*Exclamations à droite.*)

M. le président. Vous savez qu'on a toujours le droit de répondre à un ministre.

La parole est à M. Bergery.

M. Gaston Bergery. Je demande à M. le président du conseil (*Interruptions au centre et à droite*) de retirer la phrase qu'il a prononcée lorsqu'il a déclaré que j'agissais comme je l'avais fait à la commission des réparations — où j'étais d'ailleurs, non pas secrétaire général français, comme il l'a dit, mais le secrétaire général adjoint interallié — et où je défigurais la vérité.

Je lui demande de retirer cette phrase et j'attends sa réponse. (*Mouvements divers.*)

M. le président du conseil. Et moi, j'attends vos témoins. Et je rappellerai que vous m'avez demandé d'être votre témoin à votre premier mariage. (*Exclamations à l'extrême gauche. — Bruit.*)

M. le président. La discussion gagnerait à revenir au calme. (*Très bien! très bien!*)

M. Gaston Bergery. Je crois que c'est la première fois, dans une Chambre française, pour reprendre les termes de M. le président du conseil, que celui-ci se permet de rappeler un événement qui n'a rien à voir ici...

M. le président du conseil. On en a parlé dans une lettre publique.

M. Gaston Bergery. ...qui s'est passé avant que j'aie jamais fait de politique et alors que j'étais le secrétaire général d'une commission dont il était le président.

Je trouve que ce procédé est inadmissible et je suis sûr que la Chambre le jugera comme moi. (*Applaudissements à l'extrême gauche et à gauche. — Interruptions à droite. — Mouvements divers.*)

M. le président. Vous n'insistez pas sur la question du renvoi à la suite ?

M. Gaston Bergery. Non, monsieur le président.

M. le président. L'interpellation est renvoyée à la suite.

12. — DEMANDES D'INTERPELLATION

M. le président. J'ai reçu de MM. Bedouce, Vincent Auriol, Ernest Lafont, Renaudel, Antonelli, Locquin, Spinasse, une demande d'interpellation sur la suite donnée à la résolution votée par la Chambre, le 24 juin 1926, visant l'augmentation de 2 milliards de francs des avances permanentes et gratuites de la Banque de France à l'Etat.

La date du débat sera fixée ultérieurement.

J'ai reçu de M. Piquemal une demande d'interpellation sur la date à laquelle le Gouvernement compte prendre des dispositions pour faire bénéficier de l'amnistie tous les travailleurs, soldats et marins, condamnés politiques actuellement détenus dans les prisons de la République.

La date du débat sera fixée ultérieurement.

J'ai reçu de M. Louis Dumat une demande d'interpellation sur la situation qui est faite à une société d'électrification des campagnes procurant aux usagers du courant à des prix très inférieurs à ceux établis par les cahiers des charges en vigueur.

La date du débat sera fixée ultérieurement.

13. — TRANSMISSION D'UNE PROPOSITION DE LOI

M. le président. J'ai reçu de M. le président du Sénat la communication suivante:

« Paris, le 9 juillet 1928.

« Monsieur le président,

« Dans sa séance du 9 juillet 1928, le Sénat a adopté, avec modifications, une proposition de loi, adoptée par la Chambre des députés, ayant pour objet de modifier la législation relative aux pensions des ouvriers et ouvrières de la marine comptant des services en régie directe.

« Conformément aux dispositions de l'article 126 du règlement du Sénat, j'ai l'honneur de vous adresser une expédition authentique de cette proposition, dont je vous prie de vouloir bien saisir la Chambre des députés.

« Je vous serai obligé de m'accuser réception de cet envoi.

« Agréez, monsieur le président, l'assurance de ma haute considération.

« *Le président du Sénat,*
« PAUL DOUMER. »

La proposition de loi sera imprimée sous le n° 568 distribuée et, s'il n'y a pas d'opposition, renvoyée à la commission des pensions civiles et militaires. (*Assentiment.*)

14. — RENVOI A DES COMMISSIONS POUR AVIS

M. le président. La commission des douanes et des conventions commerciales, d'accord avec la commission de la marine marchande, demande à être appelée à donner son avis sur la proposition de loi de M. Candace tendant à la création de zones franches maritimes et fluviales (n° 209).

Conformément à l'article 31 du règlement, le renvoi est prononcé pour avis.

La commission du commerce et de l'industrie, d'accord avec la commission de la marine marchande, demande à être appelée à donner son avis sur la proposition de loi de M. Candace tendant à la création de zones franches maritimes et fluviales (n° 209).

Conformément à l'article 31 du règlement, le renvoi est prononcé pour avis.

15. — REPRISE DE DÉPÔTS DE LA PRÉCÉDENTE LÉGISLATURE

M. le président. Conformément à l'article 36 du règlement, MM. Ernest Lafont, Albertin, Andraud, Antonelli, Vincent Auriol, Charles Baron, Edouard Barthe, Bedouce, Besnard-Ferron, Blancho, Boudet, Boutet, Bracke, René Brunet, Buisset, Burtin, Cadenat, Cadot, Calvet, Camboulives, Capgras, Carmagnolle, Castanet, Chastanet, Chommeton, Chouffet, Compère-Morel, Paul Constans, Cotin, Deguise, Delcourt, Evrard, Paul Faure, Février, Fiancette, Fié, Frossard, Frot, Gamard, Gardiol, Richard Georges, Goniaux, Goude, Félix Gouin, Goujon, Gounin, Arsène Gros, Louis Gros, Grumbach, Guillon, Hymans, Lafaye, Laroche, Laville, Lebret, François Lefebvre, Locquin, Louart, Luquet, Maës, Marquet, Marsais, Masson, Mistral, Jules Moch, Monnet, Ferdinand Morin, Jules Nadi, Paul Nicollet, Nouelle, Parsy, Paul-Boncour, Albert Paulin, Payra, Peirotes, Pélissier, Ramadier, Rauzy, Ravanat, Renaudel, Auguste Reynaud, Richerand, Rivière, Etienne Rognon, Hubert Rouger, Rémy Roux, René Rucklin, Salengro, Albert Sérol, Sixte-Quenin, Sizaire, Spinasse, Henri Tasso, Tellier, Thivrier, Thomas, Tricoteaux, Jules Uhry, Vassal déclarent reprendre le rapport déposé au nom de la commission de la législation civile et criminelle par M. Félix Gouin, dans la précédente législature, le 12 janvier 1928, sur: 1° la proposition de loi de M. Albert Fournier et plusieurs de ses collègues, tendant à supprimer la contrainte par corps pour délit ou crime politique; 2° la proposition de loi de M. René Richard, tendant à modifier la loi du 22 juillet 1867, les articles 80, 157, 171, 189, 304, 355, paragraphes 2 et 3, 452, 454, 456 et 522 du code d'instruction criminelle, les titres XIII du code forestier et VII de la loi sur la pêche fluviale, et à supprimer la contrainte par corps en matière criminelle, correctionnelle, de simple police, forestière et de pêche fluviale; 3° la proposition de loi de MM. Ernest Lafont, Ferdinand Faure et Jouhannet, tendant à la suppression de la contrainte par corps.

La demande déposée entre les mains du président porte les vingt signatures prescrites par le règlement qui décide que la Chambre statue par assis et levé sans débat.

Je consulte la Chambre.

(La Chambre, consultée, décide la reprise du rapport.)

M. le président. En conséquence, le rapport est repris; il sera imprimé sous le n° 570, distribué et renvoyé à la commission de la législation civile et criminelle.

Conformément à l'article 36 du règlement, MM. Ernest Lafont, Albertin, Andraud, Antonelli, Vincent Auriol, Charles Baron, Edouard Barthe, Bedouce, Besnard-Ferron, Blancho, Boudet, Boutet, Bracke, René Brunet, Buisset, Burtin, Cadenat, Cadot, Calvet, Camboulives, Capgras, Carmagnolle, Castanet, Chastanet, Chommeton, Chouffet, Compère-Morel, Paul Constans, Cotin, Deguise, Delcourt, Evrard, Paul Faure, Février, Fiancette, Fié, Frossard, Frot, Gamard, Gardiol, Richard Georges, Goniaux, Goude, Félix Gouin, Goujon, Gounin, Arsène Gros, Louis Gros, Grumbach, Guillon, Hymans, Lafaye, Laroche, Laville, Lebret, François Lefebvre, Locquin, Louart, Luquet, Maës, Marquet, Marsais, Masson, Mistral, Jules Moch, Monnet, Ferdinand Morin, Jules Nadi, Paul Nicollet, Nouelle, Parsy, Paul-Boncour, Albert Paulin, Payra, Peirotes, Pélissier, Ramadier, Rauzy, Ravanat, Renaudel, Auguste Reynaud, Richerand, Rivière, Etienne Rognon, Hubert Rouger, Rémy Roux, René Rucklin, Salengro, Albert Sérol, Sixte-Quenin, Sizaire, Spinasse, Henri Tasso, Tellier, Thivrier, Thomas, Tricoteaux, Jules Uhry, Vassal déclarent reprendre le rapport déposé au nom de la commission de la législation civile et criminelle par M. Ernest Lafont, dans la précédente législature, le 17 février 1928, sur la proposition de loi de M. Armand Le Douarec et plusieurs de ses collègues, tendant à compléter l'article 1780 du code civil et à garantir les représentants et placiers contre la rupture injustifiée de leur contrat de travail.

La demande déposée entre les mains du président porte les vingt signatures prescrites par le règlement qui décide que la Chambre statue par assis et levé sans débat.

Je consulte la Chambre.

(La Chambre, consultée, décide la reprise du rapport.)

M. le président. En conséquence, le rapport est repris; il sera imprimé sous le n° 571, distribué et renvoyé à la commission de la législation civile et criminelle.

Conformément à l'article 36 du règlement, MM. Ernest Lafont et les membres du groupe du parti socialiste déclarent reprendre le rapport déposé au nom de la commission des marchés et des spéculations par M. Jouffrault dans la précédente législature, le 27 janvier 1925 (affaires des exhumations des corps de militaires morts pendant la guerre).

La demande déposée entre les mains du président porte les vingt signatures prescrites par le règlement qui décide que la Chambre statue par assis et levé sans débat.

Je consulte la Chambre.

(La Chambre, consultée, décide la reprise du rapport).

M. le président. En conséquence, le rapport est repris; il sera imprimé sous le n° 573, distribué et renvoyé à la commission des pensions civiles et militaires.

Conformément à l'article 36 du règlement, M. Ernest Lafont et ses collègues du groupe du parti socialiste déclarent reprendre le rapport déposé au nom de la commission des marchés et des spéculations par M. Couceureux dans la précédente législature, le 2 juillet 1925, concernant le marché de blé passé en Cilicie en avril 1920.

La demande déposée entre les mains du président porte les vingt signatures prescrites par le règlement qui décide que la Chambre statue pas assis et levé sans débat.

Je consulte la Chambre.

(La Chambre, consultée, décide la reprise du rapport).

M. le président. En conséquence, le rapport est repris; il sera imprimé sous le n° 574, distribué et renvoyé à la commission de l'armée.

Conformément à l'article 36 du règlement, M. Ernest Lafont et ses collègues du groupe socialiste déclarent reprendre le rapport déposé au nom de la commission des marchés et des spéculations par M. Jean Molinié dans la précédente législature, le 18 décembre 1925, sur la suppression du travail des condamnés militaires sur les chantiers extérieurs, en particulier au Maroc.

La demande déposée entre les mains du président porte les vingt signatures prescrites par le règlement qui décide que la Chambre statue par assis et levé sans débat.

Je consulte la Chambre.

(La Chambre, consultée, décide la reprise du rapport).

M. le président. En conséquence, le rapport est repris; il sera imprimé sous le n° 575, distribué et renvoyé à la commission de l'armée.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 37.

Pariisi

8/8 1928.

5000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Pariisissa elokuun 8 p:nä 1928.

N° 1378.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 45/168 Luok. D. 1928
14/8-28 | N:o | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 87, joka sisältää:

Quai d'Orsayn suhde Venäjän-kysymykseen.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 45/168 Sao. D. 1928
14/8-28 | No | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 37.

Parisissa elokuun 7 p:nä 1928.

Quai d'Orsayn suhde Venäjän-kysymykseen.

Käydessäni tänään lomalta palattuani ulkoministeriössä ministeri La Boulayen puheilla - mikäli keskustelumme koski Liettuan ja Puolan välistä ristiriitaa, sähkötin siitä jo tänään salasähkeen - siirtyi keskustelumme itsestään Venäjän-kysymykseen. Saatoin todeta keskustelumme kuluessa, että sama levollinen mieliala Venäjän paljonpuhuttuihin sotilaallisiin varusteluihin nähden kuin ennen lomaani edelleen vallitsee Quai d'Orsaylla, Huomasin nyt, kuten kesäkuussa, että La Boulaye oli erinomaisen hyvin perillä kaikista niistä seikoista, jotka alkukesästä aikaansaivat niin paljon

melua. Etupäässä katsoi hän kuitenkin näiden varustelujen kohdistuneen Viroon, jos kohta meihinkin. Ja hän lisäsi seuraavat tärkeälaistä mielialaa kuvaavat sanat: "Olen ennenkin sanonut, että Venäjän sotilaalliset varustelut ovat katsottavat defensiivisiksi. Ja itseasiassahan on vallan luonnollista että, jos kerran Moskova kotona ja ulkona toitottaa sitä ulkovaltojen puolelta uhkaavaa sotilaallista vaaraa, sen täytyy loogillisesti myös ryhtyä vastaaviin puolustustoimenpiteisiin osoittaakseen, että sen huuto uhkaavasta vaarasta ei ole vain suurpieksemistä." Tämähän todistaa samanlaista käsityskantaa kuin mikä, mikäli tiedän, meillä Suomessakin vallitsee. Munten La Boulaye katsoi Venäjän sisäisen tilanteen yhä kulkevan pulan merkeissä ja katsoi Stalinin aseman melkoisesti heikentyneen. Hän lopetti keskustelun tästä seuraavin sanoin: "Kuten ennenkin, en katso olevan aihetta pelkoon, että Venäjä todella suunnittelee agressiviteettia ulospäin. Venäjän politiikan /on nyt tarkoituksena/, kuten ennen, tuottaa muille niin paljon ikävyyksiä (embarras) kuin suinkin, mutta välttää selkkauksia (conflits). Siksi viisaita ovat kyllä herrat Kremlissä."

Tshitsherinin äskettäisestä deklaratiosta Kelloggin paktista ja Venäjän suhtautumisesta siihen

La Boulaye ilmeisesti ei halunnut vielä lausua Quai d'Orsayn lopullista kantaa, koska kabinettien välillä vielä neuvotellaan kannanotosta siihen. Mutta hän viittasi kuitenkin siihen, että Tshitsherinin asema käy hänelle itselleen varsin noloksi, kun allekirjoituspöytäkirja julkaistaan ja kommunikoidaan kaikille, ja kun siihen mennessä kaikesta päättäen Washington on pakoitettu negligoimaan Tshitsherinin deklaration.. Omasta puolestani haluan tämänkin Tshitsherinin toimenpiteen johdosta viitata siihen, mihin aikaisemmin Tshitsherin' in muiden samanlaisten toimenpiteiden ja hänen Euroopan-matkojensa yhteydessä olen viitannut, nim. että mikään ei ole enemmän omiaan osoittamaan Venäjän ulkojohdon alennustilaa kuin se seikka, että tämän jättiläisvallan ulkoministeri parin raketin tuottaman hetkellisen ilon vuoksi riskeeraa joutua tällaiseen naurettavaan asemaan.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 38.

Pariisi

9/8 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa elokuun 10 p:nä 1928.

N° 1388.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 46/1688 D. 1928
15/8-28 № Liit.
RYHMÄ 5 OSASTO C6. ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 38, joka sisältää:

Keskustelu Saksan ambassadöörin kanssa Liettuan-kysymyksestä y.m.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 46/168 Sal. D. 1928
15/8-28 | № | Liit.
ETHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C6.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 38.

Parisissa elokuun 9 p:nä 1928.

Keskustelu Saksan ambassadöörin

kanssa Liettuan-kysymyksestä y.m.

Minulla oli tänään pitkä kahdenkeskinen keskustelu Saksan täkäläisen ambassadöörin kanssa useista päivän polttavista kysymyksistä, mistä seuraavassa teen selkoa.

Ensi kädessä koski keskustelumme Liettuan-kysymystä, josta ambassadööri myönsi hallituksensa olevan perin huolestuneen. Hän antoi Liettuan-kysymyksen viimeaikaisista vaiheista seuraavan exposé'n, jonka tässä kokonaisuudessaan esitän, vaikkapa se joissakin kohdin vain toistaa jo tunnettuja tosiasioita. Tämä exposé on näet kiintoisa Saksan kannan tuntemiseksi.

Kun tilanne Liettuan ja Puolan välillä yhä kärjistyy ja kun Liettuan paktiehdotuksesta luonnollisesti ei voinut tulla mitään positiivista tulosta - ambassadööri käytti tästä ehdotuksesta sanaa "täysin mahdoton" - , niin pyysivät Ranskan ja Englannin hallitukset Wilhelmstrassea yhtymään kollektiiviseen démarcheen Kovnossa. Koska Saksan hallitus tahtoi tässä kysymyksessä säilyttää toimintavapautensa, ei se tällaiseen kollektiiviseen toimenpiteeseen suostunut. Sensijaan Saksan hallitus antoi Kovnossa olevan Saksan lähettilään tehtäväksi koettaa vaikuttaa Voldemaras'iin rauhoittavasti. Ambassadöörin sanojen mukaan mainittu lähettiläs todella sai Voldemarasin puolelta eräitä positiivisia, joskaan ei varsin suuria myönnytyksiä lähiaikaiseen suhtautumiseen nähden Varsovaan. Näiden myönnytyksien sisältöä ei kuitenkaan ambassadööri minulle selostanut. Tämän Saksan lähettilään saavutuksen ilmoitti ambassadööri sekä Berthelot'lle että myöhemmin Briandille, pyytäen heitä samalla puolestaan vaikuttamaan Varsovassa siihen suuntaan, että puolalaiseltakaan taholta ei lisättäisi jännitystä. Ambassadööri luuli tietävänsä, että Quai d'Orsay todella Varsovassa oli vaikuttanut tähän suuntaan. Koska Saksan hallitus omaa vissin epäi-

lyksen Pilsudskin x) laskemattomuuteen, oli samanaikaisesti Wilhelmstrasse, kuten tunnettua, tehnyt samanlaisen esityksen Puolan Berlinissä olevalle lähettiläälle.

Näistä toimenpiteistä oli seurauksena Kovnon ehdotus neuvottelujen alkamiseksi Königsbergissä tämän kuun puolivälissä. Ambassadöörille oli myöskin luonnollisesti tunnettua, että Zaleski puolestaan, joka parhaillaan on Ranskassa kylpylässä, on ehdottanut näiden neuvottelujen käymistä vasta Genèvessä juuri ennen Kansainliiton kokousta ja mahdollisesti myöskin sen kuluessa, josta salasähkeessäni N° 152 tein selkoa. Ambassadööri puolestaan piti mahdollisena, että Kovno vastaisi myöntävästi, jos kohta hänellä ei vielä siitä ollut lopullista tietoa. Sain sen käsityksen, että ambassadööri ei ollut täysin tyytyväinen tähän ratkaisuun, mikä on luonnollista, katsoen

---

x) On kuvaavaa, että Ranskan lehdistö on kokonaan vaiennut Pilsudskin tunnetusta bombastisesta puheesta, jossa hän kritikoi demokratiaa ja parlamentarismia, koska tämä puhe luonnollisesti parlamentaarisen idean läpitunkemassa Ranskassa olisi herättänyt puolalais-ranskalaisille suhteille epäedullista huomiota. Ainoastaan Action Française on luonnollisesti riemumielin julkaissut siitä sopivia palasia.

siihen että Berlinin on helpompi Königsbergissä kuin Genèvessä vaikuttaa neuvottelujen kulkuun. Ja hän lisäsi: "En vielä tiedä, miten hallitukseni suhtautuu tähän Puolan ehdotukseen, mutta omasta puolestani haluaisin kuitenkin sanoa, että jos neuvotteluihin Genèvessä päästään, so ist es nicht schlecht."

Ambassadööri painosti, miten Berlini levottomasti seuraa Liettuan ja Puolan ristiriidan kehitystä, eikä salannut huolestumistaan. Kuitenkin hän katsoi, että hänen käsityksensä mukaan Moskovan tarkoitus ei ole suurentaa kysymyksen aiheuttamaa vaaraa yleis-Europan politiikalle, ja sanoi saaneensa Moskovan lehdistöstä saman käsityksen, mikä muuten vastaa myöskin Quai d'Orsayssa vallitsevaa mielipidettä. Onhan luonnollista, että kun muut suurvallat ovat ryhtyneet toimenpiteisiin vaaran välttämiseksi, Moskova ei uskaltaisi ottaa päällensä vastuunalaisuutta sen lisäämisestä.

Puhuttuamme välillä muista asioista palasi ambassadööri vielä kerran Liettuan-kysymykseen, sanoen seuraavaa: "Olen erinäisistä lähteistä/kuullut/ - mistä tämä huhu viime kädessä on peräisin, sitä ei ole tiedossani - , että Puolan hallitus mahdollisesti aikoisi Genèvessä, käyttäen hyväkseen Kansainliiton Paktin 15. artiklan 7. kohtaa, selittää, että jos "Neuvoston

ei onnistu saada esitykselleen jäsenten yksimielistä hyväksymistä", Puola on oikeutettu itselleen pidättämään "oikeuden menetellä niinkuin se katsoo välttämättömäksi oikeuden ja oikeudenmukaisuuden puoltamiseksi". Toisin sanoen olisi mainitun huhun mukaan Puola aikeissa ryhtyä välttämättömiksi katsomiinsa toimenpiteisiin riippumatta Neuvoston mielipiteestä. Lisään kohta - ambassadööri huomautti - että tämä on pelkkää huhua, jonka alkuperää, kuten jo sanoin, en tunne, jotapaitsi mielestäni Kelloggin pakti on omiaan vähentämään tämän artiklakohdan merkitystä mielivaltaisten toimenpiteiden oikeuttajana."

Sain sen aivan selvän käsityksen, että ambassadööri keskustelun kuluessa päätti tahallisesti minulle tästä "huhusta", joka kaikesta päättäen ilmaisee Wilhelmstrassella vallitsevaa pelkoa Puolan mahdollisiin toimenpiteisiin nähden, huomauttaa, jotta minä sen saattaisin perille Herra Ulkoasiainministerille tulevan Neuvoskokouksen puheenjohtajana.

Tässä yhteydessä mainitsen, että Latvian täkäläinen Chargé d'Affaires eilen lähetystöneuvos Numelinille mainitsi pitävänsä Quai d'Orsaylla Liettuan-kysymykseen nähden vallitsevaa eräänlaista optimismia, joka La Boulayen sanoista minulle toissapäivänä niinikään kävi ilmi, epäoikeutettuna ja selitti hän sen

riippuvan siitä, että Quai d'Orsay on liian kaukana asianomaisista seuduista voidakseen täysin arvioida kysymyksen kantavuutta.

Muista päivän polttavista kysymyksistä puhuimme enemmän sivumennen. Venäjän mahdollisista hyökkäysaikeista vahvisti ambassadööri sen tunnetun tosiasian, että Ranskan ambassadööri ja Puolan sotilasasiamies Moskovassa kevättalvesta olivat hermostuneet ja ilmoittaneet vaaran olevan ovella. Tällöin oli Briand pyytänyt ambassadöörin puheilleen ja häneltä tarkkaan tiedustellut Wilhelmstrassen käsitystä asiasta. Ambassadööri oli silloin, saatuaan nimenomaisia ohjeita hallitukseltaan, rauhoittanut Briandia, jonka jälkeen Quai d'Orsay on omaksunut paljoa rauhallisemman kannan, josta useasti ennenkin olen omanakin käsityksenäni tiedoittanut. Ja ambassadööri lisäsi: "Tiedän, että Herbette nyttemmin tiedoittaa rauhallisemmin."

Stresemannin mahdollisesta tulosta Pariisiin ei ambassadöörillä vielä ollut lopullista tietoa, mutta vakuutti hän, että sondeerauksissa ja neuvotteluissa hänen ja Quai d'Orsayn välillä ei ole kertaakaan ollut puhetta lehtien levittämästä tiedosta, että

Stresemannin matka tänne olisi riippuvainen siitä, onko Saksan ulkoministerillä täällä mahdollisuuksia päästä valtauksen evakuointiin nähden positiivisiin tuloksiin. Vaikeudet ovat olleet siinä, että Stresemann on tshekkoslovakilaisella alueella ja että senvuoksi yhteys hänen ja Berlinin välillä käy hitaasti, jotapaitsi Stresemannin luonnollisesti on pakko ennen vastaustaan tarkkaan sondeerata mielialoja omassa maassaan. Näitä mielialoja on, kuten tunnettu, pahasti häirinnyt äskettäinsattunut Landaun tapaus valtausalueella. Tästä erittäin vaikealuontoisesta asiasta ovat Berthelot ja ambassadööri käyneet neuvotteluja ja käyvät yhä; vasta kun virallinen communiqué molemmin puolin oli annettu lehdille ja lehdet saatu siten täysin vaikenemaan asiasta, nämät neuvottelut käyvät suotuisammin ja johtanevat molempia puolia tyydyttävään ratkaisuun, mutta huomautti ambassadööri niiden olevan erinomaisen vaikeat.

Aseistariisumiskysymykseen nähden ambassadööri katsoi sen muodostuvan päivä päivältä yleismaailmallisen politiikan tärkeimmäksi kohdaksi, senkinvuoksi että Saksa ei mitenkään ajan pitkään voi myöntyä

nykytilanteen jatkumiseen. Saksan täytyy pyrkiä yleisen rauhan säilymisen ja oman prestigensä vuoksi pariteettiasemaan, ja tulee se ajamaan kaikin voimin tätä politiikkaansa. Ranskan ja Englannin äskettäistä periaatteellista sopimusta laivastokysymyksessä - josta myöhemmin teen lähemmin selkoa - ambassadööri sanoi ei vielä syvemmin tuntevansa. Mutta oli hänelle Massigly, joka Berthelot'n kanssa lähinnä on neuvotteluja Lontoon kanssa hoitanut, sanonut toivovansa, että mainittu periaatteellinen sopimus tulee mahdollistuttamaan karille -ajautuneita/ neuvotteluja désarmementista siinä määrin, että niitä ehkä voidaan jatkaa tulevana talvena. Massigly oli sanonut ambassadöörille: Je crois que nous pourrons continuer les négociations cet hiver.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 39.

Pariisi

15/8 1928.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa elokuun 20 p:nä 1928.

N° 1429.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 49/168 fac. D. 29
25/8-28 | | LIE
ETENÄ | OSASTO | ASIA
5 | C6

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 39, joka sisältää:

Katsaus Europan tämänhetkiseen ulkopolitiikkaan.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

49/168 Sal. 28
25/8-28
5 C6.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 39.

Parisissa elokuun 15 p:nä 1928.

Katsaus Europan tämänhetkiseen ulkopolitiikkaan.

Vielä pari kuukautta sitten olisin ollut valmis sanomaan, että Ranskan ja Saksan välisten suhteiden kehittyminen parempaa kohti lähiaikoina tulee edelleen jatkumaan normaalisesti, suuremmitta pulakausitta. Ranskan ulkopolitiikka sinänsä antoi näet aihetta olettaa, että Saksan-kysymys oli pantu hyllylle ja että oltiin kulkemassa ripein askelin kohti sitä poliittis-taloudellista lähentelyä, joka, sen parempi, on ollut kuvaava mainituille suhteille sanokaamme kahtena kolmena

viime vuonna, ja josta useassa raportissa olen antanut lukuisia esimerkkejä.[x] Kun tämän lisäksi tulee, että suhde Englantiin oli kaikin puolin lujittunut, niin oli odotettavissa, että Ranska saisi kaikessa rauhassa omistautua niiden kysymysten ratkaisemiselle, jotka vuosien kuluessa ovat kasaantuneet Välimeren rannoille, kiitos fascistisen Italian usein niin laskemattomien poliittisten eleiden. Kieltämättä myös vaalien painajainen sordinoi Ranskan ja Saksan suhteiden julkista käsittelyä, antaen niille ehkä rauhallisemman ulkonaisen sävyn kuin mikä oli oikeutettua ja todellisuutta vastaavaa.

Aivan näin yksinkertaisesti asiat eivät olekaan kehittyneet. Kellogg-pakti ja sen yhteydessä olevat kysymykset, s.o. aseistariisumiskysymys ja ehkäpä ennen kaikkea Saksan yhä uusiutuva vaatimus Rein-valtauksen poistamisesta, ovat päinvastoin antaneet viime kuukausien suurpolitiikalle paljoa

---

x) Vasta äskettäin sain kuulla, että ent. kansleri Wirthin täällä käynti viime talvena tapahtui Vatikaanin myötävaikutuksella, ja että sen tarkoitus ei siis ollut ainoastaan poliittinen lähentely, vaan samalla yritys välittää Vatikaanin ja katoolisten jyrkän siiven (Castelnau) välillä, Vati-

yleisemmän leiman kuin miltä keväämpänä näytti. Vastakohtaisuussuhde Italiaan osoittautui myöskin sitkeämmäksi kuin minkä Ranskan lehdistö itse vuoden vaihteessa näytti edellyttävän niissä artikkeleissa, joilla se akkompanjoi Ranskan uuden ambassadöörin lähtöä Roomaan. Tämän lisäksi ei saa unohtaa, että Briandin ulkopolitiikka - kuten myös Stresemannin - kevättalvesta oli useissa suhteissa ajautunut eränlaiseen, Europan rauhoituspolitiikan kehityksessä vähän väliä luonnollisesti syntyvään umpikujaan, että Briandin oli pakko rekisteröidä toinen vastoinkäyminen toisensa jälkeen, lähinnä Italian kustannuksella, ja että tyytymättömyys Ranskan toimintaan Kansainliitossa, etenkin sen itä-europpalaisten ystävien kesken mutta muuallakin, silminnähtävästi oli kasvamassa. Briandin yksipuolista saksalaispolitiikkaa alettiin jo - Ranskan kannalta katsoen ilmeisesti syystä - sangen yleisesti kritikoida.

---

kaanin aikaisemmin selvittelemäni politiikan mukaisesti. Tässä suhteessa Wirthin matka kuitenkaan ei onnistunut; Castelnau ei edes ottanut Wirthiä vastaan.

Tahtomatta esittää mitään varmaa väitettä, haluaisin kuitenkin vaikutelmanani lausua, että Briandin toiminta viime talven kuluessa osoitti eräitä väsähtäneisyydenmerkkejä, jotka selittävät yllämainitun ja jotka vaatimalla vaativat nopeita toimenpiteitä pulan kasvamisen estämiseksi, sekä että Briandin sairauden ja sitä seuranneen toipumisen aikana toiset miehet Quai d'Orsaylla, lähinnä Berthelot ja hänen uudet nuoret avustajansa, ovat tehneet innokasta, määrätietoista työtä, jonka hedelmät nyt hiljakselleen alkavat kypsyä. Lähemmin selittääkseni, mitä näillä sanoilla tarkoitan, koetan seuraavassa kosketella Ranskan ulkopolitiikan aktuaalisia kysymyksiä kohta kohdalta, niiden lukuisten muistiinpanojen perustuksella, joita viime kuukausien kuluessa olen tehnyt.

Ranskan suhteessa Italiaan on erotettavissa useampia hankauspintoja. Suurin niistä, jossa kitka niin sanoakseni tuntuu omassa ihossa, on kaikitenkin kysymys Ranskan kaakkoisimman kolkan italialaistumisesta. Tämän riidanaiheen syitä ja vaiheita on Lähetystö edeltäjäni aikana useasti esittänyt, joten rajoitun muutamiin huomautuksiin. Sa-

voie'ssa ja Alpes Maritimes'issa asuu nykyään ainakin miljoona italialaista. Oleskellessani tänä kesänä loma-aikanani tässä seudussa oli minulla runsaasti tilaisuutta havaita, miten suuria edistysaskeleita italialainen kolonisatio tällläpäin on tehnyt ja yhä edelleen tekee. Sangen laiha lohdutus on Ranskalle siitä, että syntyneisyystilasto Italiassa viimeisten kuukausien aikana on alkanut osoittaa vähäistä pienemistä, olkoonpa, että tämä itsessään tärkeä seikka aikaa myöden voi Mussolinin ulkopolitiikalta viedä parhaimman, sanoisinko moraalisimman valtin.

Tässä yhteydessä on muuten kiintoisaa todeta, että Ranska nykyään on niitä harvoja Europan maita, joissa syntyväisyysprosentti on kasvamassa! Hallitusten monet toimenpiteet tämän prosentin korottamiseksi ovat siis kantamassa hedelmiä, mikä on sitä tärkeämpää sodan jättämien suurten aukkojen täyttämisen kannalta. Niinpä on viime vuosina syntyväisyysylijäämä Ranskassa ollut pyörein luvuin n. 100,000 vuotta kohti. (Vertauksen vuoksi mainittakoon, että esim. Ruotsissa v. 1927 syntyväisyysylijäämä oli vain 13,500, joka suhteellisesti on pienempi kuin vastaava luku Ranskassa.) Tämän ilahduttavan tuloksen tekee kuitenkin, sen pahempi, mil-

tei olemattomaksi se valitettava seikka, että Ranskassa kuolevaisuusprosenttia lasten keskuudessa ainoastaan mitättömän vähän on saatu laskemaan. Kun esim. Saksassa ja Englannissa vv. 1913-26 kuolevaisuus kaksi vuotta nuoremmissa lapsissa on saatu alenemaan 20-25 %:lla, on Ranskassa vastaava luku ainoastaan 1 1/2 %. Tämä, hygienian puutteeseen perustuva valitettava tosiseikka paralysoi, kuten jo sanoin, nousemassaolevan syntyväisyysylijäämän.

Lienee muuten vähemmän tunnettua, että italialainen siirtolaisuus Ranskaan on kohdistunut myöskin muualle, etupäässä Lounais-Ranskaan. Kuten tunnettua, olivat sodan kautta eräät departementit Garonnen tienoilla joutuneet melkein asumattomiksi, maatilat olivat asujamia vailla, pellot viljelemättä, viini hoitamatta. Niinpä departementissa Lot-et-Garonne on 7 % väestöstä nykyään italialaista. Maa on uudelleen viljeltyä ja työvoima halvempaa. Kiintoista on kuitenkin, että Italian virallinen politiikka kaikin voimin koettaa estää tämän italialaisen väestön ranskalaistumista. Heillä on omat lehtensä, omat pankkinsa, omat kirkkonsa sekä muita omia laitoksia, jotka estävät heitä unohtamasta al-

kuperänsä. Tämä fascistinen politiikka luonnollisesti hermostuttaa huomattavassa määrin Ranskan johtavia piirejä, jos kohta yleinen mielipide, traditionaalisessa itsevarmuudessaan luottaen Ranskan kansan ja maan tunnetusti suureen amalgoimisvoimaan, kiinnittää sangen vähän huomiota näihin ilmiöihin. Tavallista aktuaalisemmiksi ei voinekaan tällä haavaa niitä katsoa.

Mainittakoon vielä kuvaavana tosiasiana, että yllämainitut seikat - mihin luonnollisesti vielä tulee puolalainen, venäläinen y.m. immigratio - ovat tekemässä Ranskasta yhden maailman suurimpia kolonisatiomaita. Ranskaan viimeisen viiden vuoden kuluessa asettuneiden emigranttien luku lasketaan n. 600,000:ksi, toisin sanoen Yhdysvaltain jälkeen Ranska on maailman toiseksi suurin siirtolaismaa, sivuuttaen yksinpä Kanadan.[x]

Ranskan ja Italian vastakohdat Pohjois-Afrikassa ja Välimeren länsiosissa taasen ovat viime

---

x) Näitä seikkoja käsittelevät Marcel Paon kirjassaan "Immigration en France" (Paris 1926) sekä André Hauriou julkaisussaan "Immigration italienne dans le Sud-Ouest" (aikakauskirjassa "Année politique française et étrangère", 1928, huhtikuun numero).

aikoina pääasiassa keskittyneet tunnettuihin neuvotteluihin Tanger-kysymyksestä. Mielestäni on ehdottomasti todettava, että tässä monivaiheisessa ja sitkeässä kysymyksessä Ranska on saavuttanut huomattavan diplomaattisen voiton. Ei tule unohtaa, että vielä kaksi vuotta sitten Espanja ja Italia kulkivat yhteisrintamassa Ranskaa vastaan Tanger-asiassa, että Rooman ja Madridin välillä solmittiin ystävyyssopimus ja että pian senjälkeen Espanja jätti Kansainliiton.

Tämän yhteisrintaman on Ranskan diplomatian nyt onnistunut rikkoa. Suhteet Espanjaan saatiin hiljakselleen paranemaan, mistä seurauksena oli Parisin ja Madridin yhteisymmärrys Tanger-kysymyksessä. Viime aikoina olemme nähneet muitakin ilmaisuja tästä lähentelystä, ja Espanjan uudelleenliittyminen Kansainliittoon on siitä elävänä todistuksena. Ei tule liioin unohtaa niitä harvinaisen sydämellisiä puheita, jotka Espanjan kuningas ja Ranskan presidentti toisilleen pitivät, kun heinäkuun 17 päivänä t.v. uusi rautatielinja Pyreneitten halki juhlallisesti vihittiin. Edelleen on todettava, että Italian kaikki yritykset saada Tanger-neuvotteluissa muutkin ranskalais-italialaiset riitakysymykset koko laajuudessaan keskustelunalai-

siksi täydellisesti epäonnistuivat. Tosin sovittiin uudesta ranskalais-italialaisesta konferenssista, mutta sen kokoonkutsumisesta ei ainakaan vielä ole kuulunut mitään. Ei liioin ole julkisuudessa enää näkynyt jälkiä siitä minimiohjelmasta, minkä fascistinen lehdistö tammikuussa esitti ranskalais-italialaisen yhteisymmärryksen ehtona. Englanti taasen, jonka italialais-ystävyys viime kuukausina yhä on vähentynyt - mistä alempana lähemmin - , ei liioin tehnyt vaikeuksia, ja siten aikaansaatiin heinäkuussa uusi nelivaltasopimus entisen (1923) kolmivaltasopimuksen sijalle, jossa tosin uudelle tulokkaalle Italialle on tehty muutamia vähäisiä myönnytyksiä, mutta joka kieltämättä on Ranskan toivomuksia tyydyttävänä uusi voitto sen diplomatialle.

On ollut mielenkiintoista huomata, miten Ranska näihin tuloksiin on päässyt noudattamalla sitkeätä, mutta hiljaista menetelmää, joka niin täydellisesti poikkeaa fascistisen ulkopolitiikan hermostuneista äkkikäänteistä ja suurisuisesta toitotuksesta. Samaten on Ranskan lehdistö, luonnollisesti saamiensa ohjeiden mukaisesti, koko tämän talven kuluessa noudattanut Italiaan nähden mitä suurinta pidättyväisyyttä. On miltei uskomatonta,

miten Ranskan lehdet ovat sävyisästi pistäneet taskuunsa kaikki ne sisukkaat purkaukset, jotka Italian lehdistö Ranskan osalle on serveerannut. x)

Tässä yhteydessä tulkoon kuitenkin mainituksi, että eräät nationalistilehdet Figaron johdolla joka tilaisuudessa saarnailevat ranskalais-italialaisen ja yleisen latinalaisen liiton suotavuutta, jopa välttämättömyyttä, vastakohtana saksalais-

---

x) Poikkeuksen tästä hillitystä äänensävystä teki oikeastaan vain Le Matin puhuessaan Nobilen surkeankuuluisasta napalennosta. Muut lehdet kirjoittivat tästäkin, huolimatta italialaisten lehtien maltittomuuksista ja huolimatta siitä että Amundsenin kanssa kolme ranskalaistakin sai surmansa, ihmeellisen hillitysti. Italialaiselle journalismille on kuvaavaa, että kun Le Matin eräänä päivänä, ennen "Krassinin" avuksituloa, oli ensimäisen sivun ensimäisellä palstalla julkaissut kuuluisaksitulleen, kylmiin tosiasioihin perustuvan murhaavan luettelon Nobilen miesten kohtalosta, joka loppui tunnettuihin sanoihin: "Ainoa tähän saakka pelastunut on kenraali Nobile", eräs tunnettu italialainen sanomalehtimies kirjoitti Matinin päätoimittajalle taisteluhaasteen, joka alhaisuudessa ja likaisuudessa hakee vertojaan.

ranskalaiselle lähentelylle, minkä pääasialliset kannattajat taasen luonnollisesti ovat haettavissa enemmän vasemmalta. Katsoen siihen että Figaron ja sentapaisten lehtien vaikutus viralliseen ulkopolitiikkaan ei ole suuri, ei ole syytä kiinnittää toistaiseksi liian suurta huomiota tämäntapaisiin kirjoituksiin. Tie latinalaisliittoon on vielä pitkä!

Ranskan lehdistön hillittyä sävyä ei kuitenkaan pidä katsoa todistukseksi siitä, ettei yleinen mielipide täällä reagoisi. Lehdistö onkin toisia teitä koettanut saada julkisuuteen suuren yleisön todelliset mielipiteet. Siten esim. saattaa huomata, mitenkä Ranskan lehdistö järjestelmällisesti käsittelee Jugoslavian kysymystä tavalla, joka ei voi olla Roomalle mieleen. Kuuluisa Sauerwein teki siten keväällä pitkän informatiomatkan Jugoslaviassa viipyen siellä joitakin viikkoja. Hänen Matinille lähettämänsä kirjoitukset paremmin kuin mikään muu todistavat niitä sympatioja, jotka Ranskassa vallitsevat tätä maata kohtaan. On myös kiintoisaa todeta, että kesäkuun murhaparlamenttia täällä hyvin hellävaroin käsiteltiin, että Stepan Raditsh'in kuolema pari päivää sitten on kuitattu lehdissä muutamalla rivillä ja että Agram'in rinnakkaisparlamentin kokoontumisesta lehdistö ko-

konaan on vaiennut.

Joudummekin täten ranskalais-italialaisen ristiriidan nykyhetkellä kait polttavimpaan kysymykseen, nim. taisteluun vallasta ja vaikutuksesta Balkaninmaissa.

Ranskan ulkopoliittinen johto on tälläkin voinut rekisteröidä eräitä huomattavia saavutuksia. Ensinnäkään ei voine kieltää, että pieni entente, jonka elinvoipaisuus pari vuotta sitten oli laskenut lähelle nollaa, uudelleen on varttumassa ja vahvistumassa. Jo sen kokous Joachimstahlissa kesäkuussa 1927 oli askel eteenpäin, kiitos Beneshin taitavuuden ja Rumaniassa sillä välin tapahtuneen régimenmuutoksen, joka kaasi Mussolinin ystävän Averescon. Jos kohtakin Beneshin Ranskan tahdosta tekemät ehdotukset taloudelliseksi Tonava-liitoksi - jotka itseasiassa olivat ilmeisessä ristiriidassa Beneshin siihenastisen ohjelman kanssa - eivät näy kantaneen hedelmiä, varsinkin Itävallan vastustuksen vuoksi,[x] ja vaikka äskettäiset Schubert-juhlat Wienis-

---

[x] Kts. esim. "Europäische Gespräche", heinäkuun vihko 1928, johon on painettu Seipel'in tunnettu puhe Itävallan parlamentissa viime kesäkuun 27 p:nä. Tässä puheessa Seipel toteaa, että Benesh' in ehdotukset implicite myöntävät Itävallan taloudel-

sä antoivat ymmärtää, että Anschluss-ajatus on tehnyt uusia huomattavia, Ranskassa suurta levottomuutta herättäneitä edistysaskeleita sekä Itävallassa että Saksassa, ja jos kohta edelleen Italian rohkaisupolitiikka Budapestissa on Ranskalle ja pienelle ententelle uusi epämiellyttävä ele Mussolinin puolelta - jos kohta se toiselta puolen liitti pienen entenen vallat uudelleen lujemmin toisiinsa - , niin täytyy kuitenkin myöntää, että pienen entenen viimeaikaisen aktiivisemmän toiminnan, kuten myöskin kesäkuun kokous Bukarestissa osoitti, on katsottava vahvistaneen Ranskan asemaa Europan kaakkoisosissa. Tämä väite käy vielä selvemmäksi, kun muistelemme sitä tavatonta ulkopoliittista aktiviteettia, jota huhtikuun tienoilla tänä vuonna Mussolini osoitti ja jonka ilmaisuna olivat lukuisat korkeat vierasköynnit hänen luonaan hänen oleskellessaan huhtikuussa Milanossa. Italian silloin niin valoisal-

---

lisen aseman kestämättömyyden, ja huomauttaa, että Marinković haastattelussaan 23/6 t.v. Bukarestissa julkisesti myönsikin Itävallan naapurivaltain suojelustullipolitiikan saattaneen Itävallan talouselämän tukalaan asemaan.

ta näyttävään toimintaan Balkanilla, joka hyötyy Balkanin maiden entisten kurissapitäjien, Itävalta-Unkarin, Venäjän ja Turkin, sortumisesta ja joka koettaa ottaa haltuunsa näiden perinnön, x) on senjälkeen tullut joukko sille odottamattomia kiiloja. Tällaisia mainittakoon seuraavat.

Käyttäen hyväkseen Ranskan Turkissa olevan ambassadööri Daeschner'in ihmeteltävän suurta toimettomuutta ja välinpitämättömyyttä, näytti jo siltä kuin Mussolinin onnistuisi aikaansaada Balkanilla suuri, Ranskaa ja Jugoslaviaa vastaan tähdätty liittoverkko, johon kuuluisivat ainakin Turkki, Kreikka ja Bulgaria, jotapaitsi Unkari luonnollisesti aina olisi valmis noudattamaan sympaattista neutraliteettia. Tässä suhteessa on tehnyt fascismille suuria palveluksia Italian lähettiläs Konstantinopolissa ja Angorassa Orsini Baroni, joka on Europan kaakkoispolitiikan parhaimpia tuntijoita. Aivan lähellä realisointia olikin jo Turkin ja

---

x) Muistammehan miten slavofoobi Sonnino rauhankongressissa kaikin mokomin koetti estää Itävalta-Unkarin täydellistä hajoitusta peläten sen antavan vapaat kädet Italian slaavilaisille kilpailijoille Adrian ympärillä.

Kreikan välinen sopimus, jonka ajatuksen takana luonnollisesti oli Italia, ja joka turkkilais-italialaisen ystävyyssopimuksen rinnalla olisi Roomalle taannut varman selkänojan Välimeren itäosissa ja sille antanut erinomaisen valtin sen neuvotteluissa Ranskan kanssa. Olisin taipuvainen uskomaan, että Ranskan ulkopoliittisella johdolla oli sormensa mukana siinä, että Venizelos äkkiä astui uudelleen näyttämölle, mihin ainakin toistaiseksi Ateenan neuvottelut Angoran kanssa katkesivat. On tosin erinomaisen vaikea täällä muodostaa itselleen mielipidettä siitä, mikä lopulta aiheutti Venizeloksen uuden esiintymisen,[x] mutta voinee liioittelematta sanoa, että Venizeloksen kaappaus ainakin toistaiseksi on tullut Mussolinin suunnitelmien tielle.

---

x) On myös sanottu, että hän oli tyytymätön Kreikan ja Parisin välisiin finanssineuvotteluihin ja että hänen tarkoituksensa olisi koettaa siirtää nämät Lontooseen. Tosiasia on, että sekä Ranskan että Englannin sanomalehdistöt mitä suurimmalla varovaisuudella toistaiseksi suhtautuvat uuteen käänteeseen Kreikassa.

Toinen tärkeä seikka on, että Ranska on kutsunut pois Angorasta yllämainitun ambassadöörinsä ja lähettänyt sinne uuden, energiastaan ja tähänastisista onnistumisistaan tunnetun miehen, kreivi Chambrun'in, joka entisenä Ateenan ja Wienin lähettiläänä tuntee erinomaisen hyvin Balkanin olot. Chambrunin toiminnasta odotetaan Parisissa varsin suuria tuloksia. Tahtomatta ennustaa tämän Ranskan ja Italian välisen kilpajuoksun lopullista tulosta x), voi minusta kuitenkin todeta, että Italian vapaat kädet Balkanilla nyttemmin ovat entistä sidotummat, kiitos Ranskan ulkoministeriön viimeaikaisen innokkaamman toiminnan. Sitäpaitsi Unkarin-kysymys, joka Lord Rothermeren tunnetun aktionin vuoksi viime talvena täällä herätti paljon hermostumista, on katsottava pannuksi toistaiseksi hyllylle, varsinkin senjälkeen kun Englannin vastuunalaiset ulkopolitikot ovat selittäneet Lord Rothermeren toiminnan olevan vailla Englannin hal-

---

x) Ei tule unohtaa, että Italian kauppatase <u>kaikkien</u> Balkanvaltioiden kanssa nykyään on passiivinen, mikä seikka antaa erikoisen värityksen sen Balkan-politiikalle.

lituksen sympatioja.[x]

Ranskan aktiviteettia Balkanilla kuvaa myöskin kenraali Le Rond'in äskettäinen matka Tshekkoslovakiaan ja Rumaniaan, jonka matkan tarkoitus luonnollisesti on ollut niiden siteiden lujittamista, jotka sitovat mainittujen maiden ja Ranskan sotilasviranomaiset toisiinsa.

Tässä yhteydessä lienee myöskin paikallaan

---

x) Seuraava seikka ansaitsee tässä yhteydessä mainitsemista. Kun Schubert-juhlien jälkeen Löbe matkusti Burgenlandiin ja sielläkin puhui tulevasta Suur-Saksasta, johon Burgenlandkin tulisi kuulumaan, herätti tämä Unkarissa melkoista paheksumista: huomautettiin tämän alueen unkarilaisuudesta ja lausuttiin julki, miten vähän Unkarissa sen germanisoitumista toivotaan. Tämä Unkarin lehdistön kannanotto lankesi Parisissa otolliseen maaperään, ja olen senjälkeen voinut huomata eräissä lehtikirjoituksissa myötämielisemmän suhtautumisen Unkariin (viimeksi tänään siksi nationalistisessa lehdessä kuin on Journal des Débats). Jääkön ennusteleminen, onko tämä ilmiö osoittautuva pysyväksi.

alleviivata, että Beneshin kesäkuussa tapahtunutta kontaktia Saksan johtavien piirien kanssa ei tule käsittää muka jonkinnäköiseksi luopumiseksi Pragin tähänastisesta politiikasta suhtautumisessaan länsivaltoihin nähden. Aivan toista on, että Benesh, katsoen Pragin arkaluontoiseen asemaan ja Tshekkoslovakian suureen saksalaisväestöön sekä siihen keski-europpalaiseen yhteistyöhön, jota hän itse tunnetussa puheessaan parlamentin ulkovaliokunnassa kesäkuun 6 päivänä hahmoitteli ja johon Benesh lukee läheisen yhteistyön Pragin ja Berlinin välillä, on pakoitettu, ottamalla huomioon nämät näkökohdat, sen mukaisesti värittämään suhtautumistaan Berliniin, jolloin emme liioin saa unohtaa, että jo vuodesta 1920 Pragin kaikki lähettiläät Berlinissä ovat tehneet määräperäistä työtä Saksan ja Tshekkian suhteitten parantamiseksi. Mutta keväisellä matkallaan Lontooseen ja Brysseliin Benesh on - se minulle vakuutettiin Brysselin ulkoministeriössä - nimenomaan painostanut, että mitään muutosta hänen suhtautumisessaan länsivaltoihin ei ole odotettavissa, eikä voine liioin sanoa, että Parisin lehdistö, tuo paras poliittinen ilmapuntari, Beneshin viimeaikaisesta toiminnasta olisi huolestunut. Päinvastoin nauttii Prag täällä

entistä suurta myötätuntoa..

Sensijaan ei voi kieltää, että Puolan ulkoministerin matka Milanoon huhtikuussa täällä herätti suurta oudoksuntaa. Kuten kerran jo olen huomauttanut, katsoisin, että Zaleskin käynti Parisissa kesäkuun neuvoskokouksen jälkeen suoranaisesti aiheutui tästä mielialasta. Ranskan lehdistö[x] miltei ignoroikin alussa hänen tännetulonsa ja alkoi vasta sitten osoittaa Puolan ulkoministerille traditionaalista ystävyyttä ja sympatiaa, kun tämä hänelle järjestetyn suuren banketin[xx] jälkeen an-

---

x) Sittemmin ovat ranskal. aikakauskirjain poliittiset kronikoitsijat koettaneet selittää parhaimpaan päin Zaleskin Milano-matkaa. Siten esim. Pinon Revüe des deux Mondes'issa yrittää todistaa, että Zaleski ja Mussolini ensi sijassa olisivat keskustelleet - Turkista, jonka ikivanhat ystävyyssuhteet Puolaan ovat tunnetut (Puolan jaon jälkeenhän sulttaani joka vastaanotossa, suurvaltain edustajien harmiksi, ostentatiivisesti kysyi, missä Puolan lähettiläs oli!) ja että Zaleski olisi tarjonnut bona officiansa välittääkseen Turkin tuloa Kansainliittoon.

xx) Tuossa mainitsemassani banketissakaan mieliala ei ollut erikoisen lämmin, ja muistan eläväs-

toi tunnetun deklarationsa lehdistölle, jossa hän ranskalaisen mielipiteen mieliksi kytki yhteen Reinvaltauksen evakuoinnin ja Puolan länsirajan turvallisuuskysymyksen, näkökohta, joka poliittisten lehtien senjälkeisissä kirjoituksissa on muuttunut aksioomiksi.

Tämä viekin meidät etsimättä toiseen ajatusyhteyteen.

Samaten kuin Ranskan viimeaikainen elastinen ulkopoliittinen johto on kyennyt - toistaakseni lyhyesti yllläsanotun - parantamaan suhteet Espanjaan ja ainakin jossain määrin hillitsemään Italian kontrekarreerauksia Välimerellä ja Balkanilla, on se samanaikuisesti tehnyt työtä muillakin linjoilla. Sanoin alussa, että Saksan ja Ranskan lähentelyssä on tapahtunut eräänlainen seisahdus. Ja riippumatta monenmoisista vieraskäynneistä molemmin puolin - joista kait on huomattavin Herriot'n äskeinen matka Kölniin ja Reininmaihin - tarkka katselija ei voi olla huomaamatta, että eräänlainen epäilys molemmin puolin Reinin jälleen

---

ti, mitenkä vieressäni istuva ranskatar, erään täkäläisen politikon rouva, minulle kuiskasi, kun hänelle huomautin, miten vähän ulkomaalaisia oli läsnä: "Ainakaan täällä ei ole italialaisia, joita Zaleski voisi suudella suulle."

on saanut uutta vauhtia samassa määrin kuin Rein' in evakuointikysymys on joutunut etualalle. Tuskin erehdyn, kun väitän, että Ranskan ulkojohdon puolelta tahallisesti on sordinoitu lähentelyn vauhtia, mikä ei suinkaan merkitse sitä, että lähentelyä ei silti rinnan ajettaisi. Pitkässä raportissani Belgiasta maaliskuussa kerroin sikäläisistä havainnoistani, miküli ne koskivat saksalais-ranskalaisen lähentelyn kylmentävää vaikutusta Brysseliin. Kun kesäkuun alussa uudelleen oleskelin, tosin vain parisen päivää, Brysselissä, sain kuitenkin keskusteluistani sikäläisessä ulkoministeriössä uudelleen saman käsityksen, että näet lähentely Saksan ja Ranskan välillä edelleen vahvasti hermostutti Brysselin johtavia piirejä, semminkin kun Belgian nykyään suurimmat poliittiset kysymykset, sotilaskysymys ja palvelusajan lyhentäminen, oleellisesti ovat siihen kytketyt. Tosin olivat suhteet Parisin ja Brysselin välillä sikäli parantuneet, että talvella Brysseliä kovasti hermostuttanut kysymys kauppasopimuksesta oli saatu järjestetyksi ja poistetuksi myrkyttämästä molempien maiden välistä traditionaalista veljesrakkautta. Sensijaan hermostutti niinä päivinä Brysselin ulkoministeriötä kysymys Kellogg-paktin lopullisesta sisällöstä ja en-

nen kaikkea sen suhtautumisesta Kansainliiton pak-
tiin ja Locarno-sopimukseen, mikä on sitä luonnol-
lisempaa, kun, kuten tunnettua, maailmansodan jäl-
keen nämät muodostavat Belgian kansainvälisen oike-
usaseman pohjan, vuoden 1839 sopimusten lakattua
olemasta voimassa. Minun ei ole onnistunut päästä
selville siitä, missä määrin tuo ranskalais-saksa-
laisen lähentelyn pelko, joka Brysselissä sai var-
sin peittelemättömiäkin muotoja[x], myös Puolassa he-
rätti tyytymättömyyttä Ranskan diplomatiaan ja mis-
sä määrin Zaleskin matka Mussolinin luo on kat-
sottava sellaista taustaa vastaan. Tiedän kuiten-
kin varmasti, että Puolan lähettiläs Brysselissä
Philippović on hallitukselleen tiedoittanut tähän
suuntaan ja että häntä nuot ilmiöt hermostutti-
vat. Oli miten oli, pitäisin todennäköisenä, että
Quai d'Orsay heräsi huomaamaan lähentelyn vaihdin
Ranskan ystävissä herättämän levottomuuden ja et-
tä se senkin mukaisesti viime kuukausina on muo-
vaillut ulkopoliittisen toimintansa.

Eikä siinä kyllin. Minulle vakuutettiin ke-

---

x) Eräät kirjoitukset esim. "Nation Belge"ssä puhuivat suoraan Parisin herkkäuskoisuudesta ja sen lyhytmuistisuudesta ent. vihollisiin ja ystäviin nähden.

säkuussa kahteen kertaan Brysselin ulkoministeriössä, että Lontoossa suurella levottomuudella seurataan saksalais-ranskalaista lähentelyä, ja kuvaavaa on, että esim. l'Ere Nouvelle pari päivää sitten peittelemättömin sanoin huomautti, että Foreign Office haluaa Rein-valtauksen jatkumista juuri saksalais-ranskalaisen (lisään: ei vähimmin taloudellisen) lähentelyn hidastuttamiseksi.

Tästä saanee myöskin selvityksensä eräs toinen tärkeä ilmiö Europan viimeaikaisessa politiikassa, se näet, että Englanti päivä päivältä on alkanut vetää kätensä pois Roomasta. Tässä näemme uuden positiivisen tuloksen Quai d'Orsayn sitkeästä työstä. Englanti tarvitsi aikoinaan Mussolinin ystävyyttä, osaksi tasapainon ylläpitämiseksi, osaksi Turkkia vastaan, osaksi Venäjää vastaan ja herra ties mistä syystä, ja olikin valmis tästä ystävyydestä maksamaan erinäisiä etuja Roomalle Albaniassa (Tirana-sopimuksen hyväksyminen), Arabiassa (Jemen!), Abessiniassa y.m. Senjälkeen kun suhde Turkkiin on järjestynyt ja kun Englannin aikaisempi pelko Venäjän suhteen on Venäjän oman sisäisen heikkouden vuoksi vähentynyt, ei Rooman ystävyys enää Englannille merkitse samaa kuin ennen. Mahdollista on myöskin, että Jugoslavian

Englannista pyytämä 50 miljoonan punnan laina on omiaan värittämään Englannin poliittista suhtautumista Adrianmeren rivaaleihin. Voinee muuten liioittelematta sanoa, että kun myöskin Stresemann periaatteellisesti, joskin ehkä vastoin sydämensä ääntä, välttää jokaista liiallista ystävyydenosoitusta Roomaan nähden, pysyen tässä suhteessa mahdollisimman korrektina jottei hän siten häiritsisi Ranskan ja Saksan lähentelyä ja jottei hän liioin loukkaisi Belgradia, joka pienen ententen maista on vähiten germanofoobi, ja kun Mussolini myöskin politiikassaan Vatikaanin suhteen on kärsinyt kieltämättömän haaksirikon, fascistinen ulkopolitiikka juuri nyt on isoloidumpi kuin pitkiin aikoihin.

Katsoen yllöolevaan on itsestään luonnollista, että Parisi tekee kaikkensa vahvistaakseen ja parantaakseen suhteitaan Lontooseen, mikä jo kauan on näkynyt m.m. siitä, että Ranska ei Rakovskyn poiskutsumisen jälkeen ole pannut tikkua ristiin sen ja Moskovan välisten kiristyneiden suhteiden parantamiseksi, vaan johdonmukaisesti vaieten, melkeinpä epäintressoidusti, antanut Venäjän-kysymyksen "maata" ja siten enemmän taikka vähemmän parallellisoimut toimintansa tässä suhteessa Lontoon poli-

tiikan kanssa.

Ranskan ulkopolitiikan koko toiminta keskittyy nyt yhteen suureen kysymykseen, joka päivä päivältä automaattisesti lähenee: kysymykseen Reinin evakuoinnista. Tämän - kuten minulle eilenkin täkäläisessä ulkoministeriössä vakuutettiin - Ranskalle suurimman poliittisen kysymyksen lähetessä se tarvitsee kaikki ystävänsä - niiden pitämistä lämpiminä olen koettanut ylempänä hahmotella. Sellainen ystävä on sille kuitenkin kaikitenkin ensi kädessä Englanti ja sen vahvasti ranskalaismielinen ulkoministeri, kun sitävastoin se mahdollinen hyöty, joka Ranskalla voisi olla suhteiden solmiamisesta nyt juuri Venäjään, tähän suureen kysymysmerkkiin, on edellisen rinnalla hupenevan pieni. Toisarvoista on tämän rinnalla, että Englannissa löytynee piirejä, jotka pitävät Chamberlainia liian vähän englantilaisena ja liiaksi ranskalaisena. Häntä on käytettävä niinkauan kuin hän vallassa on.

En rupea tässä yhteydessä enää erittelemään evakuoinnin merkitystä Ranskalle. Rajoitun vain pariin huomautukseen. Rein-valtauksen tarkoitushan oli suoda Ranskalle tilaisuus sen takana rakentaa sellainen strateeginen linja, joka kaikiksi ajoiksi estäisi Saksan mahdolliset hyökkäykset. Sodanjälkei-

set tapahtumat, kuten franginlasku, rahanpuute, kurja budgetti, loppumattomat riidat parlamentissa, hallitustenvaihdokset y.m. ovat kuitenkin estäneet täydellä tarmolla ryhtymästä tähän suureen työhön. Ja kun nyt evakuointikysymys armottomasti lähestyy, nousee Ranskalle peloittavana eteen totuus kaikessa alastomuudessaan: evakuoinnin jälkeen Ranskan raja idässä on suurin piirtein katsottuna avoin portti. Siitähän koko Ranskan turvallisuuspolitiikka saa selityksensä. Koska toiselta puolen Ranska varsin hyvin ymmärtää sen, että valtausajan lähetessä loppuaan valtauksen arvo kompensatioesineenä päivä päivältä, tunti tunnilta vähenee, on luonnollisesti Ranskan intressin mukaista saada siihen kytketyksi muita kysymyksiä, joita se taitavasti käyttäen voi pelata ulos kompensatiovaatimustensa tueksi. Tällaisia ovat turvallisuuskysymys, kysymys Saksan itärajasta ja kysymys sotaveloista.

Mitä tulee evakuointiin, vaikeuttaa Ranskan hallituksen kantaa se periaatteellinen päätös, mihin päättyi Ranskan sosialistien äskettäinen puoluekokous ja joka uusittiin Brysselin pari päivää sitten päättyneessä kansainvälisessä sosialistikongressissa. Ranskan sosialistien kesken on to-

sin tässä suhteessa olemassa erimielisyys. Ei tule näet unohtaa, että Ranskan sosialisteissa vallitsee eräänlainen kahtiajako etelä-ranskalaisten ja pohjois-ranskalaisten sosialistien välillä. Etelä-ranskalaiset (joihin voimme lukea Paul Boncour'in, kamaripresidentin Bouissonin y.m.) lähentelevät monessa suhteessa porvarillisten radikaalien vasenta siipeä, kun sitävastoin pohjois-ranskalaiset sosialistit seisovat paljoa teoreettisemmalla, marxilaisemmalla pohjalla. Pohjois-Ranskan sosialistien ja saksalaisten sosialistien välillä vallitseekin paljoa suurempi hengenheimolaisuus kuin jälkimäisten ja etelä-ranskalaisten sosialistien välillä. Niinpä näimme äskettäin sen merkillisen ristiriidan, että sama puoluekokous huomattavalla äänenenemmistöllä päätti hyväksyä Paul Boncourin edelleen Ranskan valtuuskunnan jäseneksi Kansainliitossa ja asettua Reinin valtauskysymyksessä periaatteellisesti pikaisen ja kompensatiottoman evakuoinnin kannalle, jota jälkimäistä kantaa Paul Boncour suinkaan ei edusta.

Sosialistikongressien päätöksistä ja molempien maiden sosialistien enemmistön yhteisymmärryksestä huolimatta on kuitenkin heidänkin välil-

lään olemassa myös suuria vastakohtia, mikä ehkä parhaiten näkyi silloin, kun Saksan uusi hallitus perustettiin. Ranskan vasemmistotaholla suurella riemulla otettiin vastaan Saksan vaalien meneminen vasemmalle ja otaksuttiin tuhatvuotisen valtakunnan olevan ovella. Ranskan maltillisetkin keskusta- ja oikeistolehdet taas mielestäni täydellä syyllä painostivat, että minkäännäköistä oikeutusta ei ole olemassa toivoa kansleri Müllerin voivan ajaa muuta, vielä myöntyvämpää ulkopolitiikkaa Ranskaan nähden kuin mitä Stresemann ajaa, varsinkin kun Stresemann itse istuu uudenkin hallituksen ulkoministerinä. Sitäpaitsi täydellä syyllä huomautettiin, että Saksassa toistaiseksi vielä vasemmisto ei kykene vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, joka, päinvastoin kuin asianlaita on Ranskassa, edelleen suurimmaksi osaksi on sangen pitkällä oikealla olevan porvariston käsissä. Ero Ranskan ja Saksan sisäpoliittisissa oloissa on ehkä ensi kädessä juuri siinä, että Ranskassa yleisen opinionin nyt jo määrää suuri tasavaltainen, osaksi sosialistinen, osaksi porvarillinen, vasemmisto, kun sitävastoin Saksassa, huolimatta siitä oliko hallitus millainen tahansa, opinionin määräjänä ei ole vasemmisto, vaan keskusta ja maltillinen oikeisto.

Saksassa ei ole vielä (juutalaislehtiensä vuoksi vihatun) vasemmiston ja suuren, yleensä oikealla olevan porvariston välillä paljo minkäänlaisia ylimenopuolueita, kun sitävastoin juuri nämät ylimenopuolueet Ranskassa nyttemmin ratkaisevasti vaikuttavat asioiden kulkuun. Kehitys tähän tilanteeseen on Ranskassakin ollut hidas, jota ei vertaillessa ole lupa unohtaa!

Mitä erikoisesti tulee nykyiseen Saksan hallitukseen, huomautti sen muodostuessa suurin osa lehdistöä täällä täydellä oikeutuksella, että vasemmistohallitus Saksassa, kykenemättä, yleisen opinionin selkänojan puutteessa, viedä juuri nyt vaikeutuvia ulkopoliittisia probleemeja onnelliseen ratkaisuun, vain tulee antamaan uutta ilmaa kiitolliseen oppositioasemaan jälleen päässeen natfonalismin siipien alle ja siten ajan pitkään vaikuttamaan haitallisesti Ranskan ja Saksan välisiin luottamuksellisiin suhteisiin. Jo ennen Saksan viime vaaleja täällä Parisissa sattumalta läpimatkalla oleva Preussin sisäministeriön tunnettu valtiosihteeri Weismann minulle huolestuneena ennustelikin tällaista kehitystä, mistä silloin yksityisesti kirjoitin Herra Ulkoasiainministerille.

Ei voi kieltää, että nämät synkät ennus-

tukset jo nyt ovat osaksi osuneet oikeaan. Saksan uuden kanslerin ulkopoliittiset deklaratiot ovat olleet Ranskan sosialisteille, ihmeellistä kyllä, suuri yllätys, mikä vain todistaa, miten vähän täällä itseasiassa tunnetaan Saksan oloja. Kansleri Müllerin sähkösanoma Itävallan kanslerille ja Müllerin hengenheimolaisen Löben aktiivinen osanotto Anschluss-demonstratioihin Wienissä ja Grazissa ovat täällä saaneet monet uskovaiset epäilemään, kykeneekö vasemmistohallitus Saksassa poistamaan Ranskassa Saksan hyvään tahtoon nähden vallitsevia epäilyksiä. Omasta puolestani kuulun niihin, jotka uskovat, että lopullista yhteisymmärrystä ei, katsoen Saksassa vallitseviin yllä-selostettuihin oloihin, aikaansaada Saksan sosialistien kanssa, vaan että ainoa todellinen tae on se, jonka Saksan porvarillisetkin puolueet hyväksyvät. Lisäksi luulen, että Müller toisluokkaisena kykynä ei ole pystyvä näitä suuria probleemeja ratkaisemaan, kaikkein vähimmin nykyisellä väliaikaisluontoisella hallituksellaan.

Lyhyesti sanoen luulen voitavan liioittelematta väittää, että saksalais-ranskalaiset suhteet kulkevat pulakautta kohti, josta pääsy tulee olemaan peräti vaikea. Tämä ei merkitse suinkaan si-

tä, etteikö "lähentely" tekisi hiljakselleen edistysaskeleita, eikä ainoastaan sivistyksellisellä alalla. (Voineepa sanoa, että keväällä suurta huomiota herättäneet Seydoux'n, Rechbergin ja Kühlmannin kirjoitukset taloudellis-poliittisesta kolmiliitosta Englanti-Ranska-Saksa tavallaan sikäli ovat toteutumassa, että Genèvessä nykyään kolmivaljakko Chamberlain-Briand-Stresemann suurin piirtein ratkaisevat viime kädessä suuret, todelliset probleemit, jos kohta luonnollisesti nuot kirjoitukset tarkoittivat paljoa pitemmälle ulettuvaa yhteistyötä!) Vaan se merkitsee sitä, että käsissä olevat viimeiset etapit ymmärtämyksen tiellä - tämä ymmärtämyskin käsitettynä cum grano salis - ent. päävihollisten välillä tulevat olemaan vaikeata alppikiipeilyä.

Tätäkin taustaa vastaan käsitämme paremmin sen, minkä olen sanonut Ranskan ulkopoliittisen johdon viimeaikaisesta määrätietoisesta toiminnasta. Se käyttää hyväkseen Müllerin hallinnon heikkoutta valmistuessaan suureen taisteluun viimeisistä takeista, joista se toivoo pelastavansa mahdollisimman suuren saaliin. Tosin en luule, että Ranskan hallituksella vielä on selvä yksityiskohtainen

ohjelma valmiina tämän taistelun käymiseksi; sen huomaa lehtien epävarmuudesta ja niiden moitteesta, että hallitus ei tarpeeksi niitä informoi. Mutta alkaa hahmottua sen tendenssi: välttää automaattisesti tulevan evakuoinnin erillistä käsittelyä ja kytkeä kaikki suuret kysymykset yhteen karsinaan, mistä Ranska vain voi Saksaan nähden hyötyä ja mikä vaatii Yhdysvaltain presidentinvaalin odottamista ja siten myöntää aikaa ja mahdollisuutta vähitellen presisoida ohjelma. Ranskan etuotetta /lisää se, että Saksan sosialistinen hallitus luonnollisesti ei nauti samaa luottamusta eikä samaa taloudellista luottoa Amerikassa kuin porvarillinen ja että loppuselvittelyssä tarvittava Amerikan luotto - esim. Saksan rautatie- ja teollisuusobligatioiden kaupustelemistyössä - varmaankin maksaa enemmän Saksan sosialisteille kuin sen porvareille. (Onhan esim. "Affärsvärlden" julkisesti jo viitannut siihen, että Amerikan lyhytaikaisten lainojen viimeaikaiseen irtisanomiseen Saksassa myös ovat vaikuttaneet poliittiset syyt.)

Puhuessamme Ranskan diplomatian saavutuksista on vielä mainittava se taitava tapa, jolla Quai d'Orsay on hoitanut sille alkuaan sangen epämieluisan Kellogg-paktin muovailua ja pelasta-

nut sen siitä ilkeästä tilanteesta, johon se vuoden alkukuukausina oli joutumaisillaan ja osaksi jo joutunut. Kansainliiton merkityksen korostaminen Ranskan puolelta Kellogg-paktin yhteydessä käydyissä neuvotteluissa oli myös omiaan kohottamaan Ranskan jossain määrin alentunutta prestigeä Kansainliiton monien ystävien silmissä. Niinpä on Ranskan onnistunut Kellogg-paktista, jonka merkitys kuitenkin on enemmän moraalinen kuin reaalinen,[x] pelastaa itselleen täysi toimintavapaus niihin ystäviinsä nähden, joihin sen sitovat läheiset liittosuhteet. Ja Ranska on taitavasti kääntänyt sen moraalisen initiatiivin itseensä: puhutaan nyttemmin Briandin alotteesta, vaikka Briandin alote tarkoitti vallan muuta; Ranskan ja Yhdysvaltain allekirjoitus tapahtui Ranskan kansallispäivänä ja lopullinen allekirjoitus tulee tapahtumaan juhlallisin muodoin Parisissa. Vaikka Berlinin juristikokouksessa heinäkuun alussa Fromageot ja Hurst eivät saaneet Gausia taipumaan yhtei-

---

x) Brysselin ulkoministeriön directeur politique tosin kyynillisesti arveli Kelloggin koko ehdotuksen lähteneen amerikkalaisten pelosta Euroopaan sijoitettujen rahojen suhteen(!), eikä katsonut paktin milläänn tavalla höllentävän aitoamerikkalaisuuden (lue: Monroeppin) kielteistä kantaa Europpaan nähden.

seen reservatioon, on kuitenkin katsottava, että Ranska ja Englanti loistavasti ovat puikkelehtineet kaikista paktin alkuperäisistä silmukoista. Jos kohta Ranskassakin löytyy niitä, jotka yhä kasvavassa määrässä ovat alkaneet epäillä varsinkin Jugoslavian ja Rumanian merkitystä liittolaisina - senvuoksi näiden maiden sisäisistä vaikeuksista näkeekin hyvin vähän kirjoitetun Ranskan lehdistössä - , on kuitenkin Ranskan mahdoton ruveta tätä verkkoa höllentämään. Päinvastoin näyttää siltä, että se on viimeaikaisista kokemuksista vetänyt ainoan käytännöllisen johtopäätöksen: kehittää nämät suhteet vielä läheisemmiksi.

Yllähahmoiteltuun toimintaverkkoon liittyy nyt uusi silmukka: Parisin ja Lontoon välillä aikaansaatu periaatteellinen sopimus merivoimien rajoittamiseen nähden. Puhumatta siitä mitä tämä sopimus Genèven viimevuotisten aseistariisumisneuvottelujen karilleajautumisen jälkeen merkitsee Ranskan prestigelle Kansainliiton johtavana jäsenenä, todistaa sekin Ranskan ja Englannin välisten suhteiden uutta vahvistumista. Tämän sopimuksen luomaa taustaa vastaan saa erikoisen värityksen kuukausi sitten tapahtunut Ranskan presidentin virallinen käynti Le Hâvressa laivaston uusia saa-

vutuksia tarkastamassa. Tälle revylle on annettu Ranskassa ja sen lehdistössä tavattoman suuri loiste, jonka taktillinen merkitys vasta nyt laivastosopimuksen tultua tunnetuksi astuu täyteen valoonsa. Ranskan hallituksen taholta on näet siten koetettu leveällä siveltimellä alleviivata Ranskan sodan aikana ja senjälkeen heikentyneen laivaston uutta kasvavaa merkitystä ja Ranskan oikeutta neuvotteluissa kansainvälisistä laivastokysymyksistä taasen vaatia itselleen melkoista huomattavampi sija kuin esim. Washingtonin kokouksessa, missä Ranska sai tyytyä hävettävän pieneen indeksiin. Lehdistöä seuratessa näinä päivinä täytyy myöntää, että koko tätä asiaa on hoidettu propagandallisesti ja taktillisesti loistavalla tavalla.

On vielä ennenaikaista sanoa, mitä kaikkea Ranskan ja Englannin välinen uusi laivastosopimus sisältää; siitä on tähän asti taitavasti vaiettu. Eräät kolleegani ovat koettaneet Quai d'Orsaylla tehdä uteluja tässä suhteessa, saamatta kuitenkaan tyydyttävää vastausta. Varmaa lienee, että Ranska on luopunut aikaisemmasta kannastaan, jonka mukaan laivastorajoituksen tulisi kohdistua globaalisesti kaikkien laivastoluokkien yhteissummaan, ja omaksunut Englannin kannan, jonka mukaan rajoituksen tu-

lisi tapahtua kategorioittain. Sensijaan Ranska on saavuttanut sen tärkeän myönnytyksen, että pienet risteilijät ja 600 tonnia pienemmät vedenalaiset jäävät rajoitusmääräysten ulkopuolelle.[x] Varmaa tietoa ei ole vielä siitä, onko Ranska samalla saanut Englannilta suostumuksen siihen, että maa-armeijojen rajoittamiskysymyksessä reservit, Boncourin mukaisesti, jätetään ulkopuolelle rajoitusmääräysten, mikä luonnollisesti Ranskalle merkitsisi sotapotentiaaliaatteen suurta voittoa. On luultavaa, että sopimuksen sanamuoto on tunnettu, kun tämä raportti saapuu perille, joten en tässä halua eksyä arveluihin. Omasta puolestani olisin taipuvainen luulemaan, että jos kohta saavutetussa periaatteellista laatua olevassa sopimuksessa, joka kuulemma on aivan lyhyt, ei ole suoranaisesti ollut puhetta maasotavoimien rajoituksesta - sehän tulee asetettavaksi uusien yleisten neuvottelujen pohjaksi - , Englanti kuitenkin on Ranskalle tehnyt lupauksia, jotka ovat omiaan vahvistamaan sen turvallisuutta ja sille antavat uusia aseita odotettavissaolevan

---

x) Olen Herra Ulkoasiainministerille lähettänyt tätä koskevan Le Matinin julkaisun (11/8), jota ei ole dementoitu ja jota yleensä pidetään totuutta sangen lähelle tulevana.

suuren selvittelyn varalta, mistä aikaisemmin jo oli puhe. Jos näin on asianlaita, voi Ranskan ulkopoliittinen johto liittää uuden laakerin aikaisempiin saavutuksiinsa. Mainittakoon lopuksi, että yleisenä käsityksenä täällä on englantilais-ranskalaisen laivastosopimuksen helpottavan vaikeutuneita yleisneuvotteluja Genèvessä aseistariisumiskysymyksestä (vrt. edell. rap. minkä tästä Saksan ambassadööri sanoi).

Tulee pakosta kysyneeksi, eikö Saksa tämän Ranskan lisääntyneen aktiviteetin ja näiden Saksan saavuttamien etujen vaikutuksen johdosta pyri omasta puolestaan vahvistamaan suhteitaan harvoihin liittolaisiinsa. Täältä päin katsottuna tuntuu siltä, että Schahty-prosessin poistuttua päiväjärjestyksestä todella on havaittavissa uusi aktivoituminen saksalais-venäläisissä suhteissa. Päättelen näin monesta seikasta, m.m. siitä, että Stresemannia lähelläoleva Kölnische Zeitung, joka mainitun prosessin aikana käytti Venäjää vastaan kieltä, jota Saksassa ei moneen vuoteen ole käytetty, äkkiä on alkanut vaatia saksalais-venäläisten suhteiden uutta revisiota, päättelen tätä edelleen Brockdorff-Rantzaun matkasta Berliniin y.m.

sentapaisista seikoista. Kun maalta palattuani olin ensi kertaa täkäläisessä ulkoministeriössä, otin asian puheeksi ministeri La Boulayen kanssa, joka kuitenkin eräänlaiseksi ihmetykseksenі ei näkynyt sitä uskovan. Korkeintaan piti hän mahdollisena, että Berlinin ja Moskovan suhteiden uuslähentelyn edellytyksiä Berlinissä uudelleen tarkkaan tutkitaan. Tästä La Boulayen optimismista huolimatta en pääse vaikutelmasta, että Saksan tulee pakko hakea itselleen uutta selkänojaa sitä voimakasta rintamaa vastaan, jonka evakuointi- ja sen yhteydessä olevissa kysymyksissä tulevat sitä vastaan asettamaan Ranska ja Englanti. Tämä olisi ainakin loogillista, jos kohta toiselta puolen on myönnettävä, että on vaikeata näiden vuosien jälkeen kuvitella Moskovan johtajien ja Saksan sosialistien yhteistyötä! Korvissani kaikuvat vielä Breitscheidin sanat pari vuotta sitten minulle: "Venäjä on viimeinen maa, joka viseeraisi minun passini." Tässäkin suhteessa siis sosialistisen hallituksen olemassaolo Saksassa saattaa koitua Ranskalle ulkopoliittiseksi plusiksi.

x x

x

18/8. Senjälkeen kun ylläoleva oli kirjoitettu, on sattunut eräitä seikkoja, jotka mielestäni ovat omiaan vahvistamaan yllähahmoittelemaani kuvaa Ranskan ja Englannin yhteistyöstä, jolle sivumennen sanoen Berthelot'n äskettäinen matka Lontooseen ja Tyrrellin nimitys ambassadööriksi tänne antavat erikoisen taustan.

On nyttemmin käynyt ilmi - vaikka siitä kabinetit useiden täkäläisten lehtien suureksi harmiksi ovat visusti vaienneet -, että Saksan hallitus elokuun alkupuolella Parisissa, Lontoossa ja Brysselissä on tehnyt sondeerauksia siitä, miten Saksan puolelta mahdollisesti tapahtuvaa evakuointikysymyksen virallista esilleottoa näiden maiden kabineteissa arvosteltaisiin. Mikäli tiedän, ei Ranska vielä ole näihin sondeerauksiin antanut lopullista vastausta, mutta sen etukäteisvastaus lienee ollut omiaan tuottamaan Saksalle pettymyksen. Sen vastaus lienee sisältänyt ensiksi sen, että joka tapauksessa effektiivinen ja pysyvä kansainvälinen kontrolli demilitarisoidussa Reinin vyöhykkeessä tulisi valtauksen sijalle. On näet todettava, että koko Ranskan yleinen mielipide, sosialisteja lukuunottamatta, on sillä kannalla, et-

tä tämä kontrollivaatimus on asetettava minimikompensatioksi evakuoinnin varalta. Toiselta puolen voinee pitää varmana, että Saksa tällaiseen vaatimukseen ei tule suostumaan. Toiseksi sisältänee Ranskan vastaus sen, että evakuointikysymys on ratkaistava yhdessä muiden kysymysten kanssa, joihin kuuluu Saksan reparatiomaksujen lopullinen selvittely. Koska jälkimäinen ehto sisältää Dawes-järjestelmän muutoksen ja velkasuhteiden selvittelyn Amerikan kanssa, on Ranska toisin sanoen tahtonut tällä huomauttaa, että ennen Yhdysvaltain presidentin vaalia näistä kysymyksistä ei voida puhua.

Lopullista vastausta ei kuitenkaan Ranska vielä ole antanut, vaan on pidättänyt itselleen oikeuden ensiksi saada neuvotella ent. liittolaistensa, s.o. ennen kaikkea Englannin kanssa. Englannin ulkoministerin monet äskettäiset lausunnot viittaavat siihen, että Englannin vastaus ei tule olemaan Ranskan vastauksesta ainakaan periaatteellisesti poikkeava.

Ylläkerrotunmukaista on, mikä minulle toissapäivänä sanottiin Quai d'Orsayn Kansainliitto-osastolla, ja josta jo salasähkötin, nim. että täällä ei luulla Stresemannin Genèvessä ottavan esil-

le evakuointikysymystä julkisesti, vaan ainoastaan yksityisneuvotteluissa. Sensijaan ei täällä luulla, että Stresemann käyttäisi hyväkseen Parisissa oloaan Kellogg-paktin allekirjoittamisen yhteydessä vierittääkseen auki evakuointikysymyksen, koska hän hyvin tietää, että tämä kysymys, katsoen siihen läheiseen yhteyteen, missä se on Yhdysvaltoja vitaalisesti koskeviin kysymyksiin sotalainoista, olisi omiaan hämmentämään Saksan ja Yhdysvaltain suhteita ja asettamaan Kelloggin täälläollessaan varsin epämiellyttävään välikäteen. Tässä suhteessa luulen Saksan ambassadöörin minulle puhuneen totuuden mukaisesti, kun hän sanoi neuvotteluissa Stresemannin tulosta Parisiin sanan "evakuointi" ei lainkaan olleen esillä, eikä täkäläinen lehdistökään viime päivinä ole antanut tilaa tällaiselle olettamukselle, vaan ovat päinvastoin niiden ilmeisesti Quai d'Orsaylta saamat tiedot näistä kysymyksistä yleensä (esim. aina hyvin informoitu Petit Parisien tänään) täysin yhtäpitävät ylläesittämäni kanssa, mikä perustuu keskusteluihin sekä Quai d'Orsaylla että sen ulkopuolella olevien henkilöiden kanssa.

Mainitsin ylempänä, etten luule Ranskan hal-

lituksen vielä lopullisesti presisoineen kantaansa koko tähän kysymyssikermään yleensä, mistä on parhaimpana todistuksena eräänlainen epävarmuus lehdistössä. Että asia näin on, päättelisin siitäkin, että hallitus on odottamatta kutsuttu koolle t.k. 23 p:ksi, joka kokous ilmeisesti on näyttäytynyt välttämättömäksi juuri mainitsemani ohjelmapuutteen vuoksi.

Ranskalais-englantilaista yhteisymmärrystä yllämainituissa kysymyksissä kuvaa myöskin se seikka, että Ranskan sotilasmanöövereihin Reinin-alueella lähitulevaisuudessa tulee ottamaan osaa englantilainen sotilasosasto, seikka, joka Saksassa näkyy herättäneen pahaa verta.

Katsoisin myöskin, että se seikka, että Foreign Office on tehnyt ilmoituksen Kansainliiton sihteeristölle Kellogg-paktin valmistelun yhteydessä tapahtuneesta kirjeenvaihdosta, on katsottava sikäli Ranskan diplomatian voitoksi, että Englanti täten on tahtonut alleviivata Ranskan kantaa Kellogg-paktin suhtautumisesta Kansainliiton peruskirjaan, sillä tätenhän Kellogg-pakti automaattisesti joutuu Genèvessä yleisen mielipiteenvaihdon alaiseksi.

Lopuksi viittaan siihen, että Ranska ja Englanti yhdessä ovat tehneet démarchen Sofiassa makedonialais-kysymyksen johdosta. Koska on ilmeistä, että tämä démarche on tapahtunut Jugoslavian mieliksi ja sen hyväksi, on siis todettava, että Englanti on antanut kannatuksensa Ranskan erikoisliittolaiselle, mitä se vuosi sitten Italian ystävyyden vuoksi tuskin olisi tehnyt. Tämä toimenpide Englannin puolelta on sitä ostentatiivisempi, kun Italian ulkoministeriö kieltäytyi yhtymästä yhteiseen démarcheen. Ranskan ja Italian kannan välillä Englanti siis valitsi edellisen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 40.

Pariisi

25/8 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII!)

Parisissa elokuun 25 p:nä 1928.

N° 1474.

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 40, joka sisältää:

Puolan ambassadööri Liettuan-kysymyksestä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 50/169 Sue. D. 1928
30/8-28 | № | Litt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 40.

Parisissa elokuun 25 p:nä 1928.

Puolan ambassadööri

Liettuan-kysymyksestä.

Koska kuulin Puolan täkäläisen ambassadöörin palanneen kaupunkiin, kävin eilen hänen puheillaan lähinnä haastatellakseni häntä Liettuan-kysymyksen viimehetkisestä vaiheesta. Ambassadööri sanoi, ettei hänkään puolestaan tällä hetkellä voi sanoa muuta kuin minkä lehdet ovat lausuneet, koskapa, senjälkeenkuin Voldemaras kielteisesti on vastannut Zaleskin viimeisiin ehdotuksiin päivämäärästä, ei asiassa ole tapahtunut mitään uutta käännettä. Ambassadööri sanoi huomanneensa keskusteluista Briandin ja Berthelot'n kans-

sa, että Quai d'Orsaylla vallitsee samanlainen epätietoisuus Liettuan-kysymyksen lähimpään kehitykseen nähden.

Asian tulevasta käsittelystä Kansainliitossa ambassadööri lausui tähän tapaan:

"Kukaan ei voine väittää, etteikö Puola olisi osoittanut hyvää tahtoa ja etteikö se olisi koettanut kaikin tavoin noudattaa Kansainliiton tässä suhteessa lausumia toivomuksia. Milteipä ihmettelen, että hallitukseni on onnistunut siinä määrin kuin on ollut asianlaita pitämään yleistä mielipidettä Puolassa rauhallisena ja hillittynä. Tämä hallitukseni kiitettävä toiminta on kysynyt paljon vaikeuksia, ottaen huomioon sen neulanpistopolitiikan, jota Voldemaras itsepäisesti jatkaa. Meillähän xxxxx ei ole minkäännäköistä syytä hankkia itsellemme uutta kansallista vähemmistöä monien aikaisempien lisäksi; mutta tällaisen politiikan jatkumista emme myöskään ajan pitkään voi sallia. En ymmärrä, kuinka Voldemaras ottaa sen riskin päälleen, jota hänen koko maalleen merkitsee tällainen, vastaan koko Euroopan yleistä mielipidettä tähdätty politiikka. Eikö hän näe, että hänen oman maansa tulevaisuus tällä tavalla joutuu vaaran alaiseksi? Kuten jo

sanoin, me olemme tehneet kaiken voitavamme, ja minun persoonallinen käsitykseni on se, että nyt on Kansainliiton asia, eikä meidän asiamme, selvittää kysymys. Me olemme toimineet, emme ainoastaan puolalaisina, vaan samalla Kansainliiton tahdon täyttäjinä, ja kun kaikki yrityksemme ovat osoittautuneet turhiksi, on luonnollisesti Kansainliiton asia johtaa kehitys paremmalle tolalle. En ole vielä saanut ohjeita hallitukseltani, odotan juuri tänne ulkoministeriäni ja tulen hänen kanssaan luonnollisesti keskustelemaan kysymyksen viimeisimmästä käänteestä, mutta pitäisin varsin mahdollisena, että ulkoministerini ja hallituksenikin asettuvat tälle kannalle, s.o. jättävät asian täydellisesti Kansainliiton hoidettavaksi. Meillähän kyllä on aikaa odottaa."

Katson asiakseni tästä ilmoittaa, koska se oleellisesti koskee Kansainliiton Neuvoston tulevan kokouksen toimintaa. Lisään, että keskustelumme jälkeen huomasin erään saksalaisen lehden julkaisseen jotenkin samantapaisia ajatuksia Puolan suhtautumisesta tähän kysymykseen Kansainliitossa.

Muuten ambassadööri oli persoonallisesti

erinomaisen katkera liettualaisille ja sanoi täysin oikeutetusti, että nykytilanteen jatkuminen kompromettoi kaikkien Baltian ympärillä olevien maiden mainetta. "Meitähän aletaan pian Europassa pitää jonkinlaisina villikansoina (pays sauvages), ja sellainen käsitys ei suinkaan voi olla ajan pitkään meille, yhtä vähän kuin teillekään, onneksi."

Keskustelimme myöskin ambassadöörin kanssa Stresemannin mahdollisista aikeista täällä evakuointikysymykseen nähden, mutta jätän tämän osan keskusteluamme selostamatta, koska tämän saapuessa perille jo on tunnettua, miten Stresemann täällä on menetellyt. Huomautan ainoastaan, että se seikka, että lääkärit ovat kieltäneet häntä lähtemästä Genèveen, lisää melkoisessa määrässä Parisinneuvottelujen merkitystä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 41.

Pariisi.

31/8 1928.

5000—11—27. 1573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa elokuun 31 p:nä 1928.

N° 1496.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 51/169 ml. D. 1928
6/9-28 | N:o | Litt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6. | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 41, joka sisältää:

Kellogg-paktin jälkikaikuja.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 51/169 Sal. D. 19 28
6/9-28 | Ja | LIH.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 41.

Parisissa elokuun 31 p:nä 1928.

Kellogg-paktin jälkikaikuja.

Kellogg-paktin allekirjoitusjuhlien mainingit ovat laskeneet ja arkielämä jälleen alkanut. Kellogg, le voyageur solitaire, kuten häntä Journal de Genève kutsuu, on paluumatkalla Amerikkaan varmaankin tyytyväisenä teoreettiseen saavutukseensa, kun sitävastoin melkein kaikki muut osanottajat jo ovat Genèvessä tai matkalla sinne jatkamaan käytännöllisten probleemien ratkaisemista.

Huolimatta kaikista kritiikeistä ja skeptillisistä lausunnoista lehdissä ja muualla, täytyy kuitenkin suurin piirtein myöntää, että viime maa-

nantai oli suuri päivä, merkitsi huomattavaa edistysaskelta rauhan tiellä. Ranskan sanomalehdistö on eräitä äärimäisillä siivillä olevia lehtiä lukuunottamatta (Figaro, Echo de Paris, Humanité) vastaanottanut rauhanpaktin tavalla, jota ei voi kutsua muuksi kuin suppeaksi. Aivan riippumatta siitä, mikä reaalinen arvo annetaan Kelloggin paktille, moraalisesti sen merkitystä ei ole aliarvioitava. Niillekin, jotka väittävät, että Kellogg-pakti ei millään tavalla ole vähentänyt Amerikan riippuvaisuutta Monroe-opeista, on huomautettava, että on mahdoton kuvitellakaan Amerikan pysyvän tästä lähtien, paktin mahdollisen rikkomisen tapahtuessa Europassa, edes sympaattisen neutralikannalla
teetin [redacted]/ asianomaiseen rikkojaan. Jo tämä näkökohta yksinään riittää todistamaan uuden paktin suurta merkitystä.

Toiseksi allekirjoitusta ympäröinyt milieu oli jotain tähän saakka tuntematonta kansainvälisen lähentelemisen historiassa. Puhumatta siitä, että juhlat olivat kaikin puolin arvokkaat, olivat viranomaiset myöskin tehneet kaikkensa, jotta Ranskan pääkaupunki arvokkaalla tavalla ottaisi vastaan vieraansa ja ulkonaisestikin vastaisi päivän

merkitystä. Itsessään on jo tavatonta, että Saksan valtakunnan ulkoministeri nyt ensi kerran tuli vieraskäynnille Pariisiin. Bismarck oli, kuten tunnettua, aikoinaan Preussin pääministerinä täällä, mutta tultuaan valtakunnan kansleriksi hän ei kertaakaan täällä käynyt. On sanottu sattuvasti, että /Bismarck ei tullut Pariisiin Strassburgin kautta, tuli sinne sensijaan Stresemann Genèven kautta.

Olisi väärin sanoa, että Parisissa olisi vallinnut mikään suuri kansallinen innostus. Siksi dogmaattisia, siksi vähän populäärisiä ovat kuitenkin loppujen lopuksi Genèvessä y.m. käydyt neuvottelut näistä suurista kysymyksistä, joiden seuraaminen jo vaatii erikoistutustumista niihin. Mutta ei voi liioin sanoa, että Parisin väestö olisi pysynyt tapahtumalle kylmänä. Liputus oli yleinen. Ennenkaikkea oli lämmin ja spontaaninen se suosionosoituksellinen vastaanotto, minkä Stresemann sai. Lukuunottamatta jotain vähäpätöistä vihellystä Gare du Nord'illa, oli Parisin Stresemannille tarjoama kestiystävyys ja vieraanvaraisuus enemmän kuin moitteeton.

Suurin käytännöllinen merkitys ehkä juhla-

päivien koko ohjelmasta oli sillä keskustelulla, mikä tapahtui Poincarén ja Stresemannin välillä maanantaina vähää ennen allekirjoitusta. Osanottajat vaikenevat edelleen tästä keskustelusta, jota kesti puolitoista tuntia, niin visusti, ettei siitä vielä ole paljon minkäänlaisia tietoja päässyt vuotamaan. Tahtomatta lausua arveluita tämän keskustelun sisällyksestä rajoitun sanomaan, että nyt jo suurimmalla todennäköisyydellä voi konstatoida, että mitään ultimaatumin luonnetta, mitään teatraalista kannanjulkaisua ei näiden valtiomiesten välillä tapahtunut, vaan että kaikki riippumistilassa vielä olevat kysymykset joutuivat perusteellisen keskustelun alaisiksi, jolloin molemmin puolin koetettiin tehdä toisilleen selväksi, mihin voidaan mennä, mihin ei. Huhuja on liikkeellä, että Poincaré olisi ollut taipuvainen suostumaan toisen vyöhykkeen evakuointiin varsin nopeasti ilman erikoisia garantioja, mutta että hän nimenomaan olisi huomauttanut tämän ei saavan analoogisesti vaikuttaa kolmannen vyöhykkeen ennenaikaiseen vapauttamiseen, ennenkuin koko kysymyssikermä on saanut ratkaisunsa. Sanotaan myös Amerikan antaneen ymmärtää, että se vasta noin vii-

den vuoden päästä olisi taipuvainen kommersialisoimaan Saksan teollisuus- ja rautatieobligatiot, joten siis, jos kerran kansainväliset velat ratkaistaan samalla kertaa kuin Reinin-kysymys, tämä merkitsisi, että ratkaisu automaattisesti lykkääntyisi jokseenkin niihin aikoihin, jolloin kolmannen vyöhykkeen evakuointi Versaillesin sopimuksen mukaisesti itsestään tulee aktuaaliseksi. Aivan varmana voi ainakin pitää, että Poincaré on Stresemannille huomauttanut näiden kaikkien kysymysten yhteenkuuluvaisuudesta. Oli miten oli, erinomaisen tärkeätä on ollut, että nämät kaksi valtiomiestä täten ovat tehneet toistensa henkilökohtaisen tuttavuuden ja rauhassa saaneet vaihtaa ajatuksia päivän polttavimmista kysymyksistä.

Luonnollisesti Kellogg-pakti ei ole kädenkäänteessä poistanut maailmasta nykyhetken poliittisia vaikeuksia. Ilkkujat viittaavat, eikä aivan syyttä, siihen, että samaan aikaan kun Kellogg-pakti allekirjoitettiin, Italia toimeenpani suuret sotilasmanööverit, joihin kuningas ja Mussolini ottivat osaa, juuri Ranskan rajalla. (Tämänkin seikan, kuten Turatin äskettäiset uskomattomat hyökkäykset Ranskan kansaa vastaan italialaisten ylioppilaiden selkkauksen vuoksi, on Ranskan lehdis-

tö miellyt ilman kommentaareja.) Edelleen huomauttavat he siitä, että Kellogg ei mennyt Lontooseen, mutta kyllä Irlantiin, missä varmaankin on havaittavissa seuraus siitä närkästymisestä, minkä Washingtonissa herätti ranskalais-englantilainen laivastosopimus, sekä siitä molempien maiden välillä vallitsevasta herkkyydestä, joka monessa muussakin seikassa, kuten Moskovan, Egyptin, Kiinan y.m. kysymyksissä on osoittautunut. Vielä huomauttavat he siitä, miten Saksan ent. kansleri Marx juuri samoihin aikoihin taas piti räikeän puheen Anschluss'in välttämättömyydestä. x) Tyytymättömyyttä näkyy olevan Ranskan omassa leirissäkin, sillä Zaleskihan kertoi lehdille olevansa tyytymätön siihen, että Kellogg-paktissa ei puhuta sanktioneista. Ja Saksan

---

x) Mainitsen tässä yhteydessä, että täällä eräät lehdet arvelevat katolisen Marxin puheen ja katolisen Germania-lehden samanaikaisen hyökkäyksen Stresemannin ulkopolitiikkaa ja Kellogg-paktia vastaan olevan enemmän taikka vähemmän yhteydessä toistensa kanssa, ja arvellaan, että katoliset Saksassa haluavat käyttää hyväkseen Stresemannin sairautta saadakseen oman miehensä ulkoministerin paikalle.

puolella ollaan tyytymättömiä siihen, että Briand allekirjoittamistilaisuudessa pitämässään puheessa, jonka sanamuodon erikseen olen lähettänyt Ulkoasiainministeriölle, muka puhui rauhasta ja status quo'sta identtisinä käsitteinä. Kaikki tämä on totta. Ja voin lisätä, että Stresemannia seurannut Wilhelmstrassen virkamies, jonka vanhastaan tunnen ja jonka kanssa minulla oli pitkä keskustelu - Stresemannia itseään oli mahdoton tavata - , minulle hyvin huolestuneesti puhui lähikuukausien vaikeuksista ranskalais-saksalaisissa suhteissa samaan äänilajiin kuin allekirjoittanut raportissaan N° 39.

Kaikesta tästä huolimatta ei saa mielestäni väheksyä Kellogg-paktin merkitystä uutena etappina rauhan tiellä. Sen merkitys suurenee, jos asetamme kysymyksen negatiivisesti: olisiko vielä viisi vuotta sitten tällainen pakti ollut mahdollinen, olisiko vielä kaksi vuotta sitten ollut mahdollista, että Stresemann olisi tullut Parisiin. Ja niille, jotka sanovat, että Kellogg-pakti on liian ylimalkainen, liian vähäartikkelinen, saattaa syystä huomauttaa, kuten minulle kerran sanoi Stresemann, että ne sopimukset ovat parhaat, joissa on vain yksi pykälä!

x x

x

Siitä, miten Suomen liittyminen Kellogg-paktiin - otaksun näet tämän pian tapahtuvan - tulee vaikuttamaan meidän asemaamme, on vaikea lausua mitään mielipidettä, ennenkuin on tiedossa, yhtyykö siihen Venäjä.

Tässä yhteydessä sallittakoon minun sanoa vielä pari sanaa ranskalais-englantilaisen laivastosopimuksen mahdollisesta merkityksestä meille. Euroopan ja Pohjois-Amerikan suhteiden ollessa sellaiset kuin ne ovat, ja Euroopan olojen ollessa sellaiset, ettei ainoakaan suurvalta <u>yksinään</u> kykene takaamaan rauhan säilymistä, on pidettävä onnellisena, että Euroopan suurin merivalta ja sen suurin maavalta tukevat toisiaan mahdollisimman paljon pyrkimyksissään rauhan säilyttämiseksi. Ranskalais-englantilainen yhteisymmärrys on suurin mahdollinen rauhantae tällä hetkellä Europassa, joskaan ei absoluuttinen. Meidän kannaltamme katsoen on lisäksi huomattava, että Ranskan Moskova-politiikka tällaisen ranskalais-englantilaisen yhteisymmärryksen vallitessa tulee enemmän taikka vähemmän olemaan Englannin vastaavan politiikan mukainen. Tästä ei meille voi olla muuta kuin hyötyä. Mitä tällä tarkoitan, käy ehkä selvemmäksi, jos taasen

asetan kysymyksen negatiivisesti: jos ranskalais-englantilaista yhteisymmärrystä ei olisi, seuraisi siitä saksalais-ranskalainen lähentely vastoin Englannin tahtoa. Tällainen konstellatio lisäisi sikäli epävarmuusmomentteja Europan politiikassa, että se sanktionoisi saksalais-venäläisen ystävyyden ja vaikuttaisi automaattisesti myöskin Pariisin ja Moskovan suhteisiin tavalla, joka meille Venäjän rajalla asuville ei olisi onnellinen. Tätä taustaa vastaan on minusta ainakin toistaiseksi ilolla tervehdittävä jokaista sellaista ilmiötä, joka todistaa ranskalais-englantilaisen yhteisymmärryksen ja rinnakkaispolitiikan jatkuvaisuutta.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 42.

Pariisi. (Brysse)

48/9-28.

5000—11—27. 1578

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

N:o 1588

Bruxelles, syyskuun 22 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
53/169 Sal. 28
28/9-28
RYHMÄ 5 | OSASTO C 6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini n:o 42, joka sisältää (12. Ranska) Eräitä seikkoja Suomen ja Ranskan välisissä suhteissa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. PROCOPE

Helsinki

ULKOASIAINMINISTERIO
№ 53/169 Sue. D. 19 28
28/9-28 Sq Lit.
RYHMÄ 5 KASTO C6 ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan lähettilään

raportti N:o 42.

Brysselissä syyskuun 18 p:nä 1928.

Eräitä seikkoja Suomen ja

Ranskan välisissä suhteissa.

Kun ministeri Bokanovskin kuoleman johdosta pyrin surunvalittelua varten Quai d'Orsayn directeur poliquen, ministeri Borbinin puheille, oli hän jo lähtenyt Geneveen, joten minut otti vastaan hänen sijaisensa ministeri Laboulaye. Koska aikomukseni oli kohta senjälkeen lähteä pariksi viikoksi Belgiaan, käytin tilaisuutta hyväkseni puhuakseni hänen kanssaan eräistä nykyhetken ilmiöistä suomalais-ranskalaisissa suhteissa.

Ensiksikin kerroin hänelle lyhyesti obligatio-kysymyksen uusimmasta vaiheesta, lausuen toivomuksena että, kun nyt suurimmat obligatio-omistajat ovat vaienneet, lehdistössä näkyneet hyökkäykset

meitä vastaan lakkaavat ja maittemme väliset häiriytymättömät suhteet entisestään vahvistuvat. Lausuin myös toivomuksen, että ensi kesäksi suunniteltu kauppakamarin matka, jota ei tänä vuonna voitu realisoida, tuottaisi tuloksia ja lähentelisi suomalaisia ja ranskalaisia ostajia ja myyjiä. Oli myös puhe erinäisistä toimenpiteistä molempien maiden sivistyksellisten suhteiden parantamiseksi.

Esitettyäni täten viimeaikaisten suhteittemme pluspuolet, käänsin puhuteltavani huomion myös eräisiin minuspuoliin. Sellaisena alleviivasin ensi kädessä Ranskan yleisesikunnan päätöksen lakkauttaa sotilasasiamiehen paikka Helsingissä. Tästä asiasta olin jo aikaisemmin kerran ministeri Laboulayelle, Herra Ulkoasiainministerin pyynnöstä , yksityisluontoisemmassa keskustelussa puhunut, saaden silloin sen käsityksen , että yleisesikunnan päätös oli lopullinen. Sillä välin oli myös entinen sotilasasiamiehemme saanut tätä vahvistavia tietoja.

Esitin nyt uudelleen, sangen vakavassa ~~mmm~~ äänilajissa, minkä pahan mielen tämä päätös tulisi herättämään Helsingissä , missä aina on katsottu upseeriemme ulkomailla tapahtuvan täydennyskasvatuksen olevan keskitettävän ensi kädessä Ranskaan - mistä säännölliset komennukset ovat todisteena - ja missä sotatarveostoksiin nähden aina on annettu Ranskalle etusija. Huomautin myös miten

~~miten~~ Ranskalla Skandinavian maissa on useampiakin sotilas- tai laivastoasiamiehiä , sekä että Rigan sotilasasiamiehen käyttäminen myös Helsingissä, mistä on ollut puhe , ei voisi vastata nyk. järjestelyä. Puhuin myös nykyisen sotilasasiamiehen Helsingissä sotilas- ja muissa virallisissa piireissä nauttimasta suosiosta.

Ministeri Laboulaye valitti syvästi tätä asaintilaa. Poincaré, rahaministeri, oli määrännyt niin ja niin monta sotilasasiamiehenpaikkaa laukkautettavaksi ja yleisesikunta tätä määräystä noudattaen oli lakkauttanut m.m. Sofian, Helsingin ja Lissabonin sotilasasiamiehenpaikat. (Huomautin luonnollisesti heti näiden pääkaupunkien erilaisuudesta sotilaallis-poliittisen merkityksen kannalta.) Laboulaye vakuutti vakuuttamalla, että mitkään muut kuin budgetääriset syyt eivät olleet tähän päätökseen vaikuttaneet, ja että jos käyttövaroja jälleen saadaan, Helsinki ensi kädessä uudelleen tulee huomioonotettavaksi. Myös sanoi hän Quai d'Orsayn painostavan yleisesikuntaa siihen suuntaan, että Rigan asiamies 2 kertaa vuodessa oleskelisi Helsingissä kummallakin kerralla 3 kk. eli yhteensä puoli vuotta.

Annoin ymmärtää, ettei tällainenkaan ratkaisu meitä ajan pitkään voi tyydyttää ja että tulemme tekemään voitavamme, jotta ainakin vuodeksi 19

1930 jälleen saataisiin vakinainen ranskalainen sotilasasiamies Helsinkiin.

Eversti Martolan piti myös tulkäynneillään ottaa asia puheeksi sotilasviranomaisten kanssa. Koska senjälkeen olen ollut virantoimituksessa Belgiassa, en tunne näiden eversti Martolan käyntien tulosta.

Otin puheeksi myös seuraavan asian.

Saimme äskettäin Ranskan kauppaministeriöstä vihkosen, joka on omistettu koillis-Europan taloudellisten kysymysten käsittelylle. Sen esipuheesta käy ilmi, että mainittuun kauppaministeriöön on perustettu uusi alaosasto, jossa Venäjä, Suomi, Viro, Latvia ja Liettua ovat luetut yhteenkuuluviksi. Sitäpaitsi tapaa esipuheessa eräitä lauseita, jotka ovat hyvin vähän omiaan lisäämään ranskalaisten liikemiesten kiintoa meihin ja eteläisiin naapureihimme.

Ministeri Laboulaye oli varsin ihmeissään tästä julkaisusta. Hän ei liioin tuntenut tuota uutta jaoitusta kauppaministeriössä. Lupasi asiaa

tutkia. Mainitsemista ansaitsee että Laboulaye ihmetteli ylläkerrottua siitäkin syystä, että, kuten hänen sanansa sattuivat " Suomi Quai d'Orsaylla aina luetaan länsimaihin, lähinnä Skandinaviaan."

Puhuin alustavasti myös visumpakon poistosta Suomen ja Ranskan välillä. Aijon talven kuluessa siihen ryhtyä kaikella tarmolla ja pidän mahdollisena, mikä Laboulayen sanoistakin kävi ilmi, että joitain helpoituksia, esim. siihen suuntaan kuin aikaisemmin Italian kanssa, ehkä voimme saavuttaa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Koloman raportti no 43.

Pariisi.

4/10 1928.

5000—11—27. 3573.

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa lokakuun 6 p:nä 1928.

N° 1652

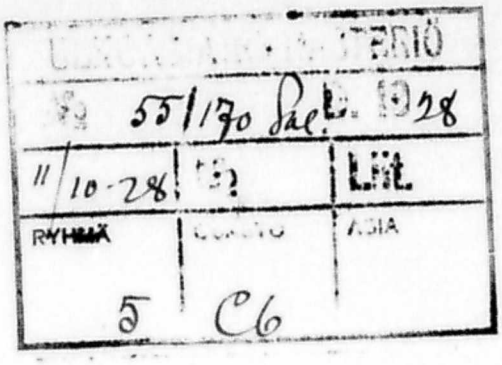

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 43, joka sisältää:

Venäjän-kysymyksiä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 55/170 Suc. D. 1928
11/10-28 | № | LIIL
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 43.

Parisissa lokakuun 4 p:nä 1928.

Venäjän-kysymyksiä.

Lähetin äskettäin Ulkoasiainministeriölle leikkeleen Le Tempsissa 29/9 olleesta kirjoituksesta "La Protection des intérêts français en Russie" (Lähetystön kirjelmä N° 1617). Kirjelmässäni jo mainitsin koettavani ottaa selkoa siitä, olisiko mahdollisesti tämän kirjoituksen takana jokin uusi käänne pelättävissä kirjoituksen koskettelemaan arkaan asiaan nähden.

Minulla oli tänään pitempi keskustelu erään näitä asioita tuntevan henkilön kanssa, joka minulle mainitsi seuraavaa.

Kuten tunnettua, on Parisissa olemassa kolmekin eri järjestöä, joiden ohjelmana on ranskalaisten Venäjällä olevien saatavien valvominen. Nämät järjestöt ovat alusta pitäen vastustaneet kaik-

kia neuvotteluja Ranskan ja Moskovan välillä velkakysymyksen järjestämiseksi, asettuen he sille kannalle, että mitkään kompromissit eivät voi tulla kysymykseen Moskovan kanssa, vaan että Ranskan hallituksen on vaadittava velkojen takaisinsuorittaminen täyteen määräänsä. Näiden järjestöjen ehkä huomattavin henkilö on ent. ambassadööri Noulens, jonka poliittinen merkitys kuitenkin nykyään on verraten vähäinen.

Kertojani arveli nyt Le Tempsin kirjoituksen nähneen päivänvalon sen johdosta, että yllämainituissa piireissä pelätään Kamarin pian kokoontuessa sen Venäjä-spesialistien taasen alkavan vanhan huutonsa neuvottelujen uudelleenalkamisesta Moskovan kanssa. Tosin on muistettava, että viime talvena Rakovskin poistumisen jälkeen ja vaalien ollessa täydessä käynnissä Eduskunnan Venäjä-spesialistit yleensä pysyivät erinomaisen hiljaa. On myös muistettava, että yksi niiden huomatuimpia johtajia, ent. senaattori de Monzie nyttemmin on, kuten tunnettua, muuttanut mielipidettä, ollen Moskovassa tällä hetkellä varsin vähän suosiossa. On myös muistettava, että, kuten raporteissani olen esittänyt, ei ole pelkoa hallituksen puolelta tapahtuvasta käänteestä Moskovaan päin, niinkauankuin nykyinen ystävyys Englannin kanssa kestää. Tästä huolimatta on luonnollisesti mah-

dollista, että kun uusi parlamentti, suoritettuaan viime lyhyen istuntokauden aikana valmistavat esityönsä ryhmityksineen, vaaleineen y.m., marraskuussa jälleen kokoontuu, yllämainitut Venäjä-spesialistit hakevat uusista edustajista itselleen kannattajia, ja että Venäjän-kysymys siten muodossa tai toisessa taasen tulee aktuaaliseksi. Minusta tosin ei vielä näytä siltä, että oireita olisi olemassa tähän suuntaan. Siihen viittaa myös se seikka että, kuten myös "Augur" kertoo U.S:ssa 30/9, Poincaré olisi osoittanut sangen vähän ymmärtämystä Stresemannille tämän 26/8 Parisissa sondeeratessa Poincaréta Ranskan suhtautumisesta Moskovaan[x]. Tämän lisäksi ansaitsee mainintaa seuraava.

Kertojani mainitsi aivan äskettäin puhutelleensa tunnettua Kamarin jäsentä Baron'ia (sosial.), joka on mainitun Venäjän-ryhmän huomatuimpia edustajia, joka viime talvena asianomaisen valiokunnan raporttöörinä valmisti laajat, kotia lähettämäni mietinnöt Ranskan suhtautumisesta Venäjän petrooliin ja joka keväällä lähetti Poincarélle tunnetun kirjeensä Venäjän-kysymyksestä. Baron oli kertojalleni

---

x) Kuten aikoinani salasähkötin (n° 180) kerrottiin minulle Brysselin ulkoministeriössä, että Stresemann olisi tässä tilaisuudessa uhannut uudella Moskovan ystävyydellä, jos Ranska ei osoita Saksalle mitään myötämielisyyttä Reinillä.

sanonut Venäjän täkäläisen ambassadöörin, jonka asema hänestä oli muodostumassa naurettavaksi, nykyään kovasti painostavan Kamarin Venäjän-kysymyksestä intressoituja piirejä, mutta toistaiseksi mitään positiivista saavuttamatta. Kertojani oli kuitenkin sitä mieltä, että mahdollisuuksien rajojen sisäpuolella on, että venäläiset tänä talvena taas alkavat täällä innokkaamman toiminnan Ranskan kiinnon uudestaanherättämiseksi Venäjän-kysymyksiin. Tästä saanee myöskin selityksensä huhu, että Tshitsherin Frankfurtista käväisisi täällä, huhu, jota vielä ei ole vahvistettu. Tältä kannalta saanee leveämmän taustan myöskin Dépêche de Toulouse'issa viime kuun 30 p:nä ollut kirjoitus, jonka panen tämän raportin liitteeksi (liite 1). Myöskin Matin sisälsi toissapäivänä pienen uutisen, jonka niinikään panen liitteeksi (liite 2). Samoin on Daily Mailin Parisin painos siihen suuntaan kirjoittanut.

Koska nämät kirjoitukset, niin bluffimaisia kuin ovatkin, ovat minua kiinnostaneet, menin tänään Quai d'Orsaylle ministeri Laboulayen puheille, joka on pyytänyt minua, milloin vain haluan, tulemaan luokseen, kun minulla jotakin on Venäjän-kysymysten johdosta kerrottavaa tai kyseltävää (ministeri Laboulaye oli viime vuonna kolme kuukautta ambassadööri Herbetten sijaisena Moskovassa). Minis-

teri Laboulaye oli äskettäin saapunut lomaltaan, eikä ollut Dépêche de Toulouse'in kirjoitusta huomannut. A priori piti hän sitä bluffina, mutta lupasi ottaa siitä selkoa ja minulle ilmoittaa tuloksesta, joten asiaan myöhemmin vielä palaan.

Ministeri Laboulayen kanssa puhuttiin pitemmältikin Venäjän-kysymyksestä, jolloin hänkin lausui käsityksenään, että Moskovassa nyt on vallalla kaksi eri suuntaa, joiden keskinäinen taistelu saa muotoja, joista yllämainitsemani kirjoitukset ovat heijastuksia. Eräs äskettäin Venäjältä tullut diplomaatti oli hänelle kertonut saaneensa keskusteluista Moskovan johtomiesten kanssa sen käsityksen, että siellä kyllä ymmärretään tilanteen kestämättömyys, mutta että koko Venäjällä ei ole ainoatakaan henkilöä, joka voisi puolueessa, joskin ehkä hän sen voisi massoissa, ajaa läpi uuden nep-järjestelmän, jonka tarpeessa mainitut johtajat myöntävät Venäjän tällä hetkellä olevan. Ainoa sellainen henkilö, jonka mielipidettä puolue ehkä kuuntelisi, on Trotski, mutta valitettavasti hän juuri näissä kysymyksissä on vastakkaisella kannalla!

Brockdorff-Rantzaun seuraajana piti Laboulaye mahdollisena ainoastaan kahta, nim. Nadolny'a ja von Dircksen'iä. Oli kiintoista kuulla, että Labou-

layen tietojen mukaan von Dircksenillä tällä hetkellä olisi suurimmat mahdollisuudet. Kävi ilmi Laboulayen sanoista, että Quai d'Orsay ei ole erikoisen tyytyväinen von Dircksenin ehdokkuuteen ja että se näkisi mieluummin siellä Nadolnyn. Omasta puolestani luulen myöskin, että Nadolny olisi vähemmän Brockdorff-Rantzaun opin läpitunkema kuin Dircksen, joka vuosikausia on ollut Brockdorff-Rantzaun työtovereita ja jolla on sekä itsellään että sukunsa kautta paljon persoonallisia talousintressejä Itä-Europassa. Varsinkin on von Dircksen sangen antipuolalainen.

Sen johdosta että eilen olin saanut luettavakseni erään sotilasasiamiehelle saapuneen Yleisesikuntamme raportin Venäjästä, otin Laboulayen kanssa keskustellessani pari tähän raporttiin sisältyvää seikkaa puheeksi. Kysyin m.m. häneltä, oliko hänellä tietoja siitä, että Tuchatsheff, jonka nimitys Pietarin sotilaspiirin päälliköksi viime talvena herätti melkoista huomiota, olisi aikeessa jättää toimensa erinäisten hänen ja Pietarin vallankumouksellisen neuvoston välillä syntyneitten erimielisyyksien johdosta. Tätä Laboulaye ei ollut kuullut. Sensijaan oli Laboulaye kuullut siitä yllämainitussa raportissa huomautetusta uudesta Venäjän asevelvollisuuslaista, joka olisi viime elokuun 8 päivänä vahvistettu,

jopa luuli hän tekstin olevan jo Quai d'Orsaylla, mutta oli hän saanut sen käsityksen, että mainittu laki ei suuremmassa määrin ole kiintoisa, joten ainakaan Quai d'Orsaylla siihen ei ole sen suurempaa huomiota kiinnitetty. (Sen lisäksi luuli Laboulaye heille saapuneen tekstin sisältäneen eräitä erehdyksiä numerotiedoissa.) Katsoen tähän sekä siihen, että Yleisesikunta arvelee itse vielä saavansa tuon tekstin, en tahtonut rasittaa tiliäni Quai d'Orsaylla pyytämällä häneltä tekstin sanamuotoa. x)

Lopuksi mainitsen, että parlamenttaarinen lähteeni minulle taasen kertoi parlamenttipiireissä yhä uudelleen puhuttavan siitä, että Venäjä kaikessa hiljaisuudessa valmistelee toimenpiteitä Bessarabian ja Viron-Latvian kulmalla. Kuten muistettaneen, koetin viime vuonna, kuullessani tämän saman huhun useampaan kertaankin, ottaa selkoa siitä, oltaisiinko täkäläisissä virolais-latvialaisissa piireissä levottomia tällaisesta mahdollisuudesta, mutta sain sen sangen varman käsityksen, että aktuaalista huolestumista ei ollut ja että Latvian ja Viron täkäläiset lähetystöt vahvasti luottavat Ranskaan selkka-

---

x) Jos halutaan, että sitä pyydän, toivon saavani siitä sähkömääräyksen.

usten varalta. Minusta ansaitsee kuitenkin mainitsemista, että tällaisia huhuja edelleen on parlamenttipiireissä liikkeellä.

Holma.

Liite 1.

LA DEPECHE DE TOULOUSE.

30/9 -28.

CHEZ LES SOVIETS

LA RUSSIE ROUGE avoue sa faillite

Elle livre au capitalisme industries et chemins de fer

Moscou, 29 septembre. — Le gouvernement des soviets vient de prendre l'importante décision suivante :

Le comité général des concessions est chargé de prendre des mesures pour attirer le capital étranger dans les branches suivantes : extraction des métaux, fabrication des machines, du papier, de pâte à papier, des automobiles, de la soie artificielle et des produits tannants.

Dans toutes ces branches, le conseil des commissaires du peuple voit la possibilité d'offrir aux concessionnaires des conditions très favorables, qui faciliteront le développement rapide de la production. Comme règle générale, les concessionnaires seront autorisés à disposer librement de leur production. Quant aux produits, qui sont consommés, en premier lieu, par l'industrie d'Etat soviétique, celle-ci aura, par une clause spéciale, le droit d'acheter ces produits dans des conditions qui assurent le rendement financier des concessions.

En fixant les redevances, le comité général des concessions devra tenir compte de la nécessité d'assurer à l'entreprise concédée un développement normal et des bénéfices en conséquence.

Premières décisions

Moscou, 29 septembre. — Une maison française de soie artificielle, une autre d'extincteurs et une maison de pellicules cinématographiques, ont déjà pris des concessions. Des pourparlers sont engagés avec d'autres maisons françaises pour l'exploitation dans l'Oural de fabriques de machines agricoles.

Les chemins de fer en vente

Moscou, 29 septembre. — De source autorisée, on annonce que le gouvernement des soviets a envisagé la possibilité de vendre ses chemins de fer à des groupes capitalistes pour faire face à ses inextricables difficultés financières.

La fin de l'expérience marxiste

Paris, 29 septembre. — D'après les dépêches parvenues de Moscou, on voit que le gouvernement de Moscou s'efforce d'encourager les capitalistes étrangers à

voit la possibilité d'offrir aux concessionnaires des conditions très favorables, qui faciliteront le développement rapide de la production. Comme règle générale, les concessionnaires seront autorisés à disposer librement de leur production. Quant aux produits, qui sont consommés, en premier lieu, par l'industrie d'Etat soviétique, celle-ci aura, par une clause spéciale, le droit d'acheter ces produits dans des conditions qui assurent le rendement financier des concessions.

En fixant les redevances, le comité général des concessions devra tenir compte de la nécessité d'assurer à l'entreprise concédée un développement normal et des bénéfices en conséquence.

Premières décisions

Moscou, 29 septembre. — Une maison française de soie artificielle, une autre d'extincteurs et une maison de pellicules cinématographiques, ont déjà pris des concessions. Des pourparlers sont engagés avec d'autres maisons françaises pour l'exploitation dans l'Oural de fabriques de machines agricoles.

Les chemins de fer en vente

Moscou, 29 septembre. — De source autorisée, on annonce que le gouvernement des soviets a envisagé la possibilité de vendre ses chemins de fer à des groupes capitalistes pour faire face à ses inextricables difficultés financières.

La fin de l'expérience marxiste

Paris, 29 septembre. — D'après les dépêches parvenues de Moscou, on voit que le gouvernement de Moscou s'efforce d'encourager les capitalistes étrangers à investir leurs capitaux dans des affaires de toute nature et à prendre, dans tous les domaines industriels ou miniers, des concessions importantes.

Ainsi, plus d'autorité dictatoriale de l'Etat sur la production et les produits. C'est, à peine amendée par certaines réserves destinées à encourager l'industrie nationale, laquelle ne se confond plus depuis longtemps avec l'industrie nationalisée, la loi du laissez faire, laissez-passer qui se substitue à la nouvelle loi d'airain du marxisme.

Le gouvernement des soviets pousse même la sollicitude envers ces capitalistes, tant honnis, jusqu'à vouloir leur garantir un bénéfice raisonnable.

Que les temps sont changés! Voilà bien le plus patent des aveux. Livrée à elle-même, la Russie rouge ne peut mettre en valeur ses immenses richesses. Et il lui faut reconnaître qu'à l'heure actuelle, le capitalisme, seul, en rend possible l'aménagement. Et comme suivant l'expression populaire, on ne prend pas les mouches avec du vinaigre, il est nécessaire de faire à ceux qui détiennent cet instrument de travail indispensable, le capital, les plus mirifiques promesses.

Dès maintenant, nous dit-on, la propagande faite en France commencerait à porter ses fruits : il est bien évident qu'il y a à faire avec la Russie, redevenue pays neuf, de fructueuses affaires.

Mais nos commerçants et nos industriels doivent se souvenir que, traitant avec un pouvoir dictatorial, ils sont à la merci d'une révolution de palais, mettant à nouveau d'autres conceptions économiques à l'ordre du jour. Et une cruelle expérience nous montre que la raison sociale russe fit volontiers faillite lorsqu'elle change l'administrateurs.

Léon ABENSOUR.

Liite 2.

LE MATIN.

2/10 -28.

La propagande rouge sous ses deux aspects

Le redoublement de l'agitation communiste en Europe marche de pair avec la recherche de capitaux étrangers

LONDRES, 1er octobre. — Le *Times* annonce de Riga que le nouveau præsidium du comité exécutif de l'Internationale communiste vient de décider d'accélérer l'activité bolchevik en France, où le parti communiste recevra l'ordre de renoncer à sa tendance à demeurer dans les limites permises par la loi, mais en marchant « souterrainement », il faudra qu'il redouble sa propagande.

En Autriche, les communistes devront concentrer leurs attaques contre les social-démocrates, traîtres à la cause de Moscou en juillet 1927.

Le journal communiste allemand *Rote Fahne*, qui laisse percer des tendances hétérodoxes, devra être réorganisé.

***

D'autre part, le *Daily Mail* signale que les soviets inondent, en ce moment, les financiers de la Cité et les industriels britanniques de plans alléchants et de projets ayant pour but d'obtenir des capitaux. La concentration des efforts soviétiques sur le marché britannique est due, dit la *Pravda*, de Moscou, à ce que, depuis « le raid » dans les bureaux de l'Arcos et l'expulsion de la mission commerciale soviétique, les propositions de concessions ont cessé de plus en plus d'interesser non seulement la Grande-Bretagne, mais le monde entier.

En effet, en 1926, trente concessions avaient été négociées avec des porteurs de fonds anglais ; en 1927, le nombre des concessions se réduisit à seize ; cette année, deux projets seulement ont été pris en considération par la place de Londres.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 44.

Pariisi.

21/10 1928

7000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 1761

Parisissa lokakuun 24 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 56/170 Suom. D. 13 28
30/10-28.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 44, joka sisältää:

Katsaus tämänhetkiseen ulkopolitiikkaan Parisista nähtynä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,
Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
56/170 Sal. D. 1928
30/10-28 | 52 | Lit.
5 | C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 44.

Parisissa lokakuun 21 p:nä 1928.

Katsaus tämänhetkiseen ulkopolitiikkaan Parisista nähtynä.

Seuraava katsaus liittyy läheisesti raporttini N° 39 (15/8) jatkoksi, jossa koetin luoda katsauksen ulkopoliittiseen tilanteeseen Ranskasta päin katsottuna ennen Kansainliiton viimeistä yleiskokousta.

Voinee liioittelematta sanoa, että Kansainliiton IX:n yleiskokouksen työssä Ranskan osuus oli mitä huomattavin ja että ranskalainen valtuuskunta sangen tyytyväisenä saattoi palata Genèvestä. Koska ministeri Yrjö-Koskisen kautta kuulin, että tämä suurin piirtein oli Suomenkin valtuuskunnan käsitys, ja koska valtuuskuntamme itse tästä on kotona tehnyt selkoa, voinen lyhyesti rajoittua tämän tosi-

seikan toteamiseen, lisäten vain, että mainitsemassani raportissa esittämäni käsitys Ranskan diplomatian menestyksellisestä työstä sitä edellisinä kuukausina tämän saavutuksen valossa saa selvemmän taustan.

Tästä huolimatta täytynee myöntää, että Ranskalla osaksi assemblée aikana osaksi senjälkeen on ollut joukko vaikeuksia ja vastuksia, jotka tekevät välttämättömäksi tuon kuvauksen eräänlaisen tarkistuksen. Nämät vaikeudet kuitenkin ovat pääasiassa syntyneet ulkopuolella Genèven ja suureksi osaksi siitä riippumatta.

Ensimäinen ilmiö, joka täten asettuu tarkistettavaksemme, on kysymys Ranskan suhtautumisesta niihin tapahtumiin, joita yhteisellä nimellä voisimme kutsua Venizeloksen aktiviteetiksi. Ranskassa oli näet ilmeisesti toivottu, että Venizeloksen uudelleenastuminen maansa politiikan johtoon rikkoisi Mussolinin suunnitteleman poliittisen lähentelemisen linjalla Rooma-Ateena-Angora. Tosin näkyi jo muutamia päiviä Venizeloksen nousun jälkeen huhuja siitä, että hän tulisi jatkamaan edeltäjänsä neuvotteluja Roman kanssa. Näitä huhuja ei täällä näytty uskottavan, mutta tapahtumathan pian osoittivat niiden olleen oikeassa. Parisissa ihmeteltiin luonnollisesta

syystä sitä, että Venizelos heti valtaan päästyään pyrki sopimukselliseen suhteeseen Roomaan, koska Venizeloksen vanha rakkaus Jugoslaviaan pani olettamaan toisenlaista orientoitumista. Tuskin liioittelee, jos sanoo, että Venizeloksen tunnettu Roomanmatka herätti epämieluisia tunteita, joita hänen myöhempi matkansa Parisiin, Lontooseen ja Belgradiin ei ole kokonaan voinut hälventää. Onkin syystä tai syyttä leikillisesti huomautettu, että uusi Venizelos ei enää ole venizelisti! Persoonallisesti on minulla se käsitys, että hän vain täkäläisen painostuksen johdosta asettui täällä yhteyteen Parisissa silloin oleskelevan Marinkovitchin kanssa, mitä hän kaikesta päättäen tänne tullessaan ei aikonut tehdä. Mikäli olen voinut täältä päin seurata, oli hänen Lontoossa saamansa vastaanotto ainakin jossain määrin lämpimämpi kuin täällä, joka tosin osaksi saa selvityksensä siitä, että ainoastaan seitsemisen vuotta sitten Englanti, kuten tunnettua, oli se suurvalta, joka Kreikkaa piti kainaloiden alta ja sitä kannusti niihin toimenpiteisiin Turkkia vastaan, jotka Kreikalle päättyivät niin onnettomasti, ja että Englannin yritys vv. 1925-26 välittää Ateenan ja Rooman välillä vielä on tuoreessa muistissa. Jos kohta Venizeloksen myöhemmin tekemä sopimus Belgradin

kanssa, joka, kuten tunnettua, jättää eräät vanhat riidanaiheet Kreikan ja Jugoslavian välillä edelleen ratkaisematta, jossain määrin Parisia tyynnytti, täytynee kait kuitenkin pitää todennäköisenä, että sopimus Rooman kanssa Ateenalle on merkinnyt enemmän kuin sopimus Belgradin kanssa. Sekä ranskalaisessa että saksalaisessa lehdistössä olen huomannut sen arvelun julkilausutun, että Venizelos taitavasti käyttää hyväkseen Rooman intressejä idässä ja että hän niistä koettaa itselleen poimia mahdollisimman edullisia hedelmiä. Tässä suhteessa lienee kuitenkin vaikea toistaiseksi lausua mitään lopullista arvostelua, ennenkuin Venizelos on toteuttanut matkansa Angoraan.

Ranskan ulkopolitiikan kannalta täytynee siis todeta, että Venizeloksen tulo hallituksen johtoon Kreikassa ei ole kyennyt vähentämään Ranskan diplomatian levottomuutta Italiaan nähden. Päinvastoin tuntuu siltä, että Mussolinin täten on onnistunut koota käteensä pari uutta valttia, aivan siitä riip-

---

x) Fascistisen Italian päämääriä idässä kuvaa erinomaisesti Corriere della Sera'n paljastama rautatiesuunnitelma Durazzosta Tiranan kautta Salonikiin ja sieltä edelleen Konstantinopoliin.

pumatta, että juuri tällä hetkellä Rooman ja Parisin väleissä eräänlainen kevennys on havaittavissa ja että Venizeloksen matkan seurauksena myöskin Rooman ja Belgradin kärjistyneet välit ovat ainakin hetkeksi kadottaneet aikaisemman akuuttisen luonteensa.

Ranskan vastuksista Balkanilla puhuttaessa on syytä myös mainita, että Albanian ent. presidentin kruunaus kuninkaaksi sekin oli omiaan vahvistamaan Italian asemaa, jos kohta ei suorastaan Ranskan kustannuksella. Edelleen on rekisteröitävä, että Ranskan ja Englannin tunnettu démarche Sofiassa, josta raportissani N° 39 puhuin, ei ole vienyt näiden suurvaltojen toivomaan tulokseen, koska ne Bulgarian hallituksen jäsenet, joiden toimintaa vastaan tuo démarche lähinnä oli kohdistunut, sitä seuranneessa hallituspulassa jäivät edelleen valtaan.

Neljänneksi on todettava se levottomuus, minkä Anschluss-aatteen ilmeisesti kasvamassa oleva merkitys Keski-Euroopan politiikassa on jatkuvasti Ranskassa herättänyt.[x] Tätä levottomuutta tuskin vähen-

---

[x] Erikoista huomiota ansaitsee Saksan kansallisen puolueen uuden johtajan Hugenbergin deklaratio, että puolue nyttemmin ajaa Anschlussia. Tämä on uutta, sillä vielä vuosi sitten esim. toinen kansallisten johtaja Hoetzsch minullekin esitti päinvastaisen käsityksen, josta tammikuisessa promemoriassani tarkemmin tein selkoa.

tää se erimielisyys, joka Burgenlandin kansallisuusasemasta on syntynyt Unkarin ja Wienin hallitusten välillä. Kuitenkin on kiintoisaa panna tässä suhteessa merkille, miten Unkarin hallituksen kanta Anschluss-aatteen liialliseen kiivailuun nähden täällä on tyydytyksellä huomattu. Saattaa edelleen selvästi nähdä täkäläisestä lehdistöstä, että aikaisempi katkeruus Unkaria kohtaan on vähentynyt ja että tuontuostakin huomaa ystävällisempiä akordeja magyaareista puhuttaessa. Tätä taustaa vastaan voidaan ehkä myös katsoa sitä, että, kuten myös ministeri Yrjö-Koskinen minulle vahvisti, unkarilais-rumanialaisen ristiriidan suhteellisesti rauhalliseen käsittelyyn viime yleiskokouksessa oli vaikuttamassa eräänlainen painostus Ranskan taholta Rumanian edustajiin. Onkin aivan luonnollista, että ei ainoastaan Anschluss-kysymyksen vuoksi, vaan myöskin italialais-rumanialaisen ystävyyden vuoksi Ranskan on syytä tarkistaa tähänastista jyrkkää politiikkaansa Unkariin nähden, olkoonpa, että täkäläinen lehdistö, myös sangen oikealla oleva, hyvin vaikeasti sulattaa sikäläisen sisäpoliittisen régimen. Todistuksena yllaolevasta mainitsen esimerkkinä vain sen rauhallisen tavan, jolla Le Temps 11/10 pääartikkelissaan käsitteli Unkarin hallituksen reservatiota Kellogg-paktiin yhtyessään, jossa reservatiossa sen-

tään peittelemättä puhutaan Trianonin rauhan tarkistuksesta.

Kaikkia näitä kysymyksiä tärkeämpi - vähimmässäkään määrässä väheksymättä tanskalais-italialaisten suhteiden pohjimmaltaan ehkä elinkysymyksellisintä merkitystä Ranskalle - on kuitenkin tällä hetkellä se kysymyssikermä, joka kiertyy ranskalais-englantilaisen tunnetun laivastosopimuksen ympärille. Olen edelleen sitä mieltä, että tämän näennäisesti viattoman kompromissin takana on havaittavissa yritys ratkaista sekä Ranskan että Englannin ulkopolitiikan nykyhetkisiä elinkysymyksiä, olkoon, että on lupa kriitillisesti arvostella sitä tapaa, jolla sopimus tehtiin julkiseksi, tai oikeammin sitä tapaa, jolla sitä ei tehty julkiseksi. Yleisestä tälläkin myönnetään, että sopimuksen yksityiskohtien salaaminen on ollut itse asialle haitallinen, jopa turmiollinen. Tämän julkaisukysymyksen yhteydessä on sitäpaitsi sattunut seikkoja, jotka ovat jossain määrin kompromettoineet Quai d'Orsayta. Tarkoitan tunnettua sopimusta koskevien asiakirjojen joutumista amerikkalaisen Hearst-lehdistön tietoon. Vaikka tapahtumaa kuinka kaunisteltaisiin, pysyy tosiasiana, että amerikkalaisen sanomalehtimiehen on onnistunut rahalla ostaa itselleen salaisia asiakirjoja Quai d'Orsaylta ranskalaisen sanomalehtimiehen välityksellä.

Tästä suuressa yleisössä aiheutunut luonnollinen huolestuneisuus ei suinkaan ole vähentynyt sen kautta, että samanaikuisesti on tapahtunut kaksi samantapaista salaisten asiakirjojen joutumista vieraisiin käsiin: toinen on Ranskan reparatiokomissionin ent. sihteerin suorittama asiakirjojen myynti saksalaisille, toinen on yleisesikunnan n.k. Z-suunnitelman joutuminen julkisuuteen (Z-suunnitelmalla tarkoitetaan yleisesikunnan sotilaallista suunnitelmaa Parisin tärkeimpien kohtien puolustamiseksi sisäisen kapinan varalta).

Näiden, sanoisinko ulkonaisten vastoinkäymisten lisäksi tulevat sisäiset. En tarkoita tällä sitä ilmeistä erimielisyyttä, mikä Parisin ja Lontoon välillä viime viikkoina on vallinnut laivastosopimuksen julkaisemiseen nähden ja joka sai ehkä selvimmän muotonsa sen kautta, että Echo de Paris julkaisi sopimuksen pääasiallisen sisällyksen päivää senjälkeen, kun Foreign Office Ranskan Englannissa olevalle suurlähettiläälle oli ilmoittanut Englannin halun lykätä julkaiseminen tuonnemmaksi, vaan tarkoitan itse asian ydintä, s.o. kysymystä siitä, missä määrin on toiveita olemassa aseistariisumiskysymyksen onnellisesta ratkaisusta tulevaisuudessa Amerikan ja Italian kielteisten vastausten jälkeen. Itseasiassa on lupa kysyä, luulivatko todella Quai

d'Orsay ja Foreign Office vakavissaan, että Amerikka suostuisi ottamaan englantilais-ranskalaisen laivastosopimuksen tulevien neuvottelujen pohjaksi? Saattoiko todella luulla, että Amerikka suostuisi luopumaan oikeudestaan rakentaa sellainen laivasto, jonka se katsoo elinkysymyksilleen välttämättömäksi? Ja saattoiko toiselta puolen hetkeksikään uskoa, että Italia, jonka onnistui saada, Englannin avulla, Washingtonin konferenssissa sama indeksi kuin minkä sai Ranska, vapaaehtoisesti luopuisi tästä tasa-arvoisuudestaan? Nämät ovat kysymyksiä, joihin turhaan hakee vastausta ja joiden edessä ei ole helppo löytää uutta porttia aseistariisumiskysymyksen onnelliseksi ratkaisuksi. Voi vielä lisätä, että tuntuu jossain määrin ihmeelliseltä, että Ranska riskeerasi tällaisen vastauksen ja tällaisen suhteiden alttiiksipanon Amerikaan nähden juuri ennenkuin neuvottelut kuuden kesken valtaus-, reparatio- ja velkakysymyksistä alkavat. Onhan Ranska tähän asti aina tahtonut lykätä kaikki ratkaisevat toimenpiteet Amerikan presidentinvaalin jälkeen. (Tämä koskee myös Ranskan suhtautumista Saksan vaatimuksiin Genèvessä, josta kohta lähemmin.) On houkuttelevaa luulla, että L'Oeuvre-lehden tänään julkaisema tieto siitä, että Poincaré aikoisi piakkoin esittää Kamarin ratifioitavaksi Mellon-Bérenger-sopimuksen - jota tähän saak-

ka ei ole ratifioitu, mutta kyllä käytännössä noudatettu - , on arvosteltava siten, että Poincaré haluaa tällä elellä tehdä amerikkalaiset taipuvaisemmiksi tulevissa suurneuvotteluissa.

Laivastosopimuksen osaksi tullut kohtalo tuottaa varmaan suuria huolia molemmin puolin Kanaalin, sitä suuremmalla syyllä, kun - haluaisin sitä edelleen alleviivata - laivastosopimus sinänsä ei ollut muuta kuin ilmaus Ranskan ja Englannin välille muodostumassaolevasta uudesta ententestä. Oleh edelleen samaa mieltä kuin raportissani N° 39, että Ranskalle tämä ystävyys juuri nyt, katsoen edessäoleviin suuriin ensiluokkaisiin neuvotteluihin, on vitaalisempi kuin koskaan ennen. En tunne Englannin oloja, mutta haluaisin kuitenkin sanoa, että Englannillekin vanhan ystävyyden uudelleen henkiinherättäminen on sen nykypolitiikan keskeisimpiä kysymyksiä. Jo se seikka, että Englanti, luopuen traditionaalisesta eristäytymisestään, näin lähentelee mannermaavaltaa, todistaa, miten tärkeätä sille on ollut päästä pitempiaikaiseen lepotilaan lähimmän suurnaapurinsa kanssa. Tuntuu siltä, että Englannille sotilaspoliittiset syyt ovat tässä suhteessa olleet määräävinä. Ja missä määrin elinkysymyksellisiä nämät probleemat Englannille ovat, todistaa mielestäni sen lehdistön rikkinäisyys laivastosopimuksen arvostelussa. Täytyyhän myöskin myöntää, että Englannin Genève-valtuus-

kunnan johtaja koko toiminnassaan Genèvessä antoi reliefiä ylläkoskettelemallemme ystävyyssuhteelle; ei ole sattuma, että minulle äskettäin Belgian ulkoministeriössä ihailevin sanoin kuvattiin Lord Cushendunin esiintymistä Genèvessä.

x x
x

Yllämainitut ilmiöt eivät luonnollisesti ole omiaan vähentämään täällä vallitsevaa jännittyneisyyttä suurneuvottelujen kuuden kesken lähestyessä aimo askelin. Päinvastoin tuntee nyt juuri vieraskin täkäläisen aina herkän poliittisen ilmapuntarin värähdykset. (Eräistä sisäpoliittisista levottomuusilmauksista puhun toisessa yhteydessä.)

On ehkä turha enää ruveta penkomaan kysymystä Briandin taktiikasta Saksaan nähden Genèvessä. Hänen tunnettu puheensa oli mielestäni vielä täysin loogillinen ja sopusoinnussa sen välien kylmenemisen kanssa, joka on ollut viime aikoina ominainen ranskalais-saksalaisille suhteille. On syytä mainita, että Belgian ulkoministeriössä tämä puhe otettiin suurella riemulla vastaan, siinä kun nähtiin Briandin puolelta muka luopumisen merkkejä tähänastiselta lähentelylinjalta. Yhtä suurihan oli riemu Saksan kansallisissa piireissä, koska heistä puhe todisti Locarnopoli-

tiikan lopullisesti ajautuneen karille. Puheelle annettiin Belgiassa myös monenlaisia kommentaareja, kuten esim. se, että Briand juuri ennen puhettaan olisi saanut tietoja uudesta saksalais-venäläisestä lähentelystä - sivumennen sanoen en uskoisi tähän huhuun, joka myöhempienkin tapausten valossa tuntuu vähemmän luultavalta. Minulle on täällä sanottu, että Briandin puhe oli pääasiassa valmiiksi ajateltu jo ennenkuin hän lähti Genèveen. Varsin todennäköiseltä tuntuukin se selitys, että Briand tällä puheella tahtoi tukkia suun oman maansa kiivailijoilta ja heille näyttää, että, kuten saksalainen sanoo, "ich kann auch anders". Sen lisäksi oli puheessa tietysti nuhteen tapainen adressi Müllerille ja senkautta välillisesti tunnustus Stresemannin neuvottelutavalle.

Sensijaan täytynee myöntää, että Briandin myöhempi varsin odottamaton kääntyminen ja suostuminen neuvotteluihin Saksan kanssa valtaus- y.m. -kysymyksistä, varsinkin aikaisempaa puhettaan vastaan katsottuna, tuntuu epäloogilliselta. Minusta ei riitä selitykseksi yksinomaan se seikka, että Briand myöhemmin olisi huomannut puheensa monet heikkoudet sekä että sen antavan vastustajille tilaisuuden käydä usean kohdan kimppuun, s.o. että Briand, välttääkseen myöhempää kritiikkiä Saksan valtuuskunnan

puolelta, olisi kääntänyt kelkkansa. Tämä selitys, kuten sanoin, tuntuu liian kevyeltä. Etsikäämme siis muita.

Täytyyhän myöntää, että Ranskalle valtauksen lakkauttaminen, niin vaikea kuin se teknillisesti ja poliittisesti onkin, kuitenkin ajanmittaan on muuttumassa välttämättömyydeksi. Olen aikaisemmin puhunut sen sangen pienestä populariteetista, yksinpä Ranskassa. Täytyyhän myös Briandin ottaa huomioon täkäläisten sosialistien ja Brysselin sosialistisen kongressin julkilausumat. Ja jos kohta epäloogillisuutta on siinäkin, että Briand täten on suostumut neuvotteluihin, ennenkuin tiedämme, miten presidentinvaali Amerikassa käy, niin täytyy toiselta puolen myöntää, että Ranskan hallituksen täytyy laskea siihen mahdollisuuteen, että, jos kohta tällä haavaa näyttää siltä kuin Baldwin ensi vaaleissa saisi enemmistön joskin nykyistä pienemmän, Labour Party jostakin odottamattomasta syystä Englannissa ensi vaaleissa voi päästä voitolle. Tämän, tällä haavaa tosin vähemmän luultavan tapauksen sattuessa olisi Macdonaldin kanta valtaukseen nähden epäämättömän selvä. On tässä suhteessa myös pantava merkille, että Macdonald äskettäin alotti vaalitaistelunsa asettamalla pääpainon ulkopoliittisille seikoille, mikä luonnollisesti ei voi olla herättämättä huomio-

ta Ranskassa.

Ei tule liioin unohtaa, että Ranskan ensi vuoden elokuussa tulee suorittaa Pohjois-Amerikalle yli 400 miljoonaa dollaria (sodan loppuessa Amerikalta ostettujen, Ranskaan jääneiden sotatarpeiden hinta), jotka nyt juoksevat 5 % korolla. Ranskalle on tärkeätä saada tämä 10 miljaardia franc[illegible] velka sisällytetyksi yleiseen velkaan, jonka kohtalo suurneuvotteluissa tullaan ratkaisemaan. Tämäkin voi selittää ranskalaisten halun päästä hyvissä ajoin neuvottelemaan, ja sitä taustaa vastaan on koetettu myös selittää Poincarén tunnetut sanat Chambéry'ssa äskettäin pitämässään puheessa, hänen näet sanoessaan, että Ranskalla ei ole minkäännäköistä halua venytellä neuvotteluja.

Koettaessamme selittää Briandin taktiikkaa on minusta vielä kiinnitettävä huomiota seuraavaan. Käsitykseni mukaan on saksalaisten n.k. "menestys" Genèvessä lähinnä katsottava tappioksi. Kansleri Müllerin toiminnan Genèvessä määräsivät varsin huomattavassa määrin sisäpoliittiset näkökohdat. Müllerin täytyi saada kouraantuntuvia näytteitä mukaansa Berliniin. Sisäpoliittisten tekijöiden vaikutus tällaisiin ensiluokkaisiin ulkopoliittisiin kysymyksiin on aina enemmän taikka vähemmän vaarallinen, semminkin kun tiedetään, että Saksalle valtauskysymys itseasiassa

ei enää ole tärkein kysymys - tärkeämpiä ovat korvausmaksut, taloudellinen nousu ja kysymys valtakunnan osien keskinäisestä suhteesta ja että juuri Saksan sosialistit tähän asti säännöllisesti ovat kriitillisesti suhtautuneet kaikkiin sellaisiin ulkopoliittisiin démarcheihin, jotka voitaisiin käsittää väärin Parisissa. Müllerin aseman ja hänen saavutuksensa heikkoutta lisää juuri se, että hän Genèvessä ei liikkunut aivan samoissa kategorioissa kuin ovat ne, jotka yleensä ovat määränneet Saksan sosialidemokratian ulkopoliittisen toiminnan sodan jälkeen. Tämä on tärkeä pitää mielessä Ranskan suhtautumista Müllereiin arvosteltaessa. Itseasiassahan täytyy myöntää, että Saksan asema ennen Genèveä oli varsin vahva. Valtauskysymyksessä sen moraalinen asema ei ollut huono, ja maksamalla kaikessa hiljaisuudessa ja säännöllisesti edelleen Dawes-järjestelyn määräämät vuosimaksut, olivat ne sitten kuinka raskaat tahansa, olisi se pakottanut vastapuolueen tekemään ehdotuksia, kun sitävastoin se nyt itse asettui pyytäjän osaan. Olen parikin kertaa kysynyt täkäläisiltä saksalaisilta syytä tähän kansleri Müllerin taktiikkaan ja saanut vastaukseksi, että hänen sisäpoliittisista syistä oli ehdoton pakko näin menetellä. Tästä voinee olla eri mieltä.

Oli miten oli, Saksa on Genèvessä saavuttamut sen, että se nyt nolens volens on pakotettu neuvottelemaan, ja ennenkaikkea sen, että sen tähänastinen suuri etu voida neuvotella suoraan Amerikan kanssa, ohi allieerattujen, on lakannut olemasta: Saksa on nyt valjastettu samojen raskaiden ja rämisevien kärryjen eteen, joita ent. allieeratut yhdessä vetävät Amerikan hyväksi. Eikö tässä ole täysipitoinen selitys Briandin myöntymiseen? Ja lisäksi. Saksan ambassaadissa kuulin äskettäin, että siellä hyvin synkästi katsotaan neuvotteluja, puhuttiinpa niiden kestävän parisen vuotta! Vähentämälläkin tästä liioittelun, voinee kuitenkin pitää todennäköisenä, että neuvottelut tulevat vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi ja että toisen valtausalueen sopimuksen mukainen vapautuminen normaaliaikana varmaankaan ei tule tapahtumaan paljoakaan näiden neuvottelujen päättymisen jälkeen. Eikö näissä olosuhteissa Briand voimut rauhallisesti suostua neuvottelemaan! Eikö hänen käsissään tule olemaan neuvottelujen rytmi! Ei voine liioin odottaa, että kansleri Müllerin neuvotteluasema olisi mitenkään parantunut siitä, että Saksan kansallisessa puolueessa oikeistosiipinen Hugenberg on valittu liian vähän radikaaliseksi(!) katsotun kreivi Westarpin sijalle.

Saksan täkäläistä suurlähettilästä von Hoeschiä

odotetaan lähipäivinä takaisin Pariisiin, jolloin hän tuonee mukanaan positiivisia ehdotuksia neuvottelujen käytännölliseksi järjestämiseksi. En halua ruveta näistä neuvotteluista vielä arvailemaan - lukuisia huhuja tosin on liikkeellä - , jätän samoin toiseen raporttiin Parker Gilbertin äskettäisen Lontooseen ja Pariisiin tekemän matkan arvostelemisen.

Lienee syytä huomauttaa, että varsinkin Belgian lehdistössä näkyneet uutiset Poincarén ja Briandin välillä muka vallitsevasta erimielisyydestä suhtautumiseen nähden Saksaan täällä saamieni tietojen mukaan eivät lainkaan pidä paikkaansa. Belgiahan pelokkaasti suhtautuu jokaiseen lähentelyyn Saksan ja Ranskan välillä ja tekee parhaansa sellaisen estämiseksi. Briandin myöhempi käänne Genèvessä sai Brysselissä mielet levottomiksi, mistä oli todistuksena chauvinistisen lehtien (kuten Nation Belge) yritys selittää Briandin suostuneen neuvotteluihin vastoin Poincarén suostumusta.

x x

x

Minulla oli äskettäin pitkä keskustelu Ruotsin lähettilään kanssa yleisestä tilanteesta. Siitä mainitsen erikoisesti kaksi kohtaa, toisen, että Ehrensvärdkään ei katso olevan mitään syytä uskoa

Ranskan muuttavan lähitulevaisuudessa viimeaikaista kylmää kantaansa Moskovaan nähden; toisen, että hän piti ranskalais-englantilaista sopimusta myös Ruotsin kannalta katsoen ilahuttavana, se kun hänenkin mielestään takaa Europalle ainakin niin suuren rauhan kuin mahdollista. Oli kiintoista kuulla, että hän nimenomaan ihmetteli Ruotsin liberaalisten piirien - hänhän itse on liberaali - negatiivista suhtautumista tähän ystävyyteen, ja katsoi sen johtuvan siitä, että Ruotsin liberaalit ajattelevat liiaksi Englannin liberaalien mukaisesti tässä asiassa. Häntä huvitti myös Ruotsin oikeistolaisten vaikea asenne, he kun toiselta puolen ovat pakoitetut myöntämään sotilaalliseen yhteisymmärrykseen perustuvan ranskalais-englantilaisen ystävyyden rauhoittavan merkityksen ja toiselta puolen enemmän taikka vähemmän saksalais-ystävinä näkevät siinä Saksaa vastaan kohdistuvan kärjen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 45.

Pariisi

11/11 1928

5000—11—27. 1578

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 1849

Parisissa marraskuun 6 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 57/170 Sac. D. 1928
12/11-28 № Liit.
RYHMÄ 5 OSASTO C 6 ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 45, joka sisältää:

Reunamuistutuksia.*)

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Min. Laboulayen puhel.

*) Venäjän uusia konsessioita Ranskalle. Holma.
Venäjän asioista X.X.X:n kirjoitus Revue de Paris'ssa.
Venäjän velkojain kokous Lontoossa.
Venäjän asioista Englannin suurlähettilä Tyrrell.
" " Belgian ulkomin. Hymans.
Englannin-Ranskan laivastosopimuksesta Norjan läh. Vogt.
Venäjän oloista
" puutavarain viennistä sama.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 57/170 Sac D. 1928
12/11-28 | LIL
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 45.

Parisissa marraskuun 4 p:nä 1928.

Reunamuistutuksia.

Raportissani N° 43 kerroin keskustelustani ministeri Laboulayen kanssa Quai d'Orsaylla, jolloin häneltä olin kysynyt, mitä perää lienee eräässä Dépêche de Toulouse'in kirjoituksessa, jonka raporttiini jäljensin. Eräitä päiviä sitten soitti ministeri Laboulaye pyytäen minua samasta asiasta puheilleen. Hän kertoi tällöin tarkkaan tutkineensa tuon kirjoituksen sisällyksen, jossa, kuten muistettaneen, puhuttiin Moskovan antamista konsessioista, ja voivansa vakuuttaa, että mikäli uutinen koskee Ranskaa, ei mitään uusia konsessioita Ranskalle ole tehty, eikä hänen tiedossaan liioin ollut mitään uusia mainittavampia kauppoja solmitun Ranskan ja Moskovan välillä. Moskovan lupaamaa "konsessioluetteloa" ei edes

täällä vielä tarkkaan tunneta. Hän katsoi myös tilanteen tällä hetkellä sellaiseksi, että tuskin on oletettavissa mitään muutosta ranskalaisten liikemiesten puolelta suhtautumisessaan Moskovaan. Lisäksi hän nimenomaan alleviivasi, että ei ole totuuden mukaista väittää suuren amerikkalaisen General Electric-yhtiön tunnetun sopimuksen aiheutuneen Moskovan uudesta konsessiopolitiikasta, koska mainitun yhtiön sopimus juontuu vanhemmilta ajoilta. (Toiselta puoleltahan on merkillepantava, että tämän yhtiön johtaja on Europassakin tunnettu Owen Young, joka mainitaan mahdollisena ehdokkaana Amerikan edustajaksi tulevissa suurneuvotteluissa, mikäli Yhdysvallat tulevat niihin ottamaan osaa.)

Ministeri Laboulayen vastaus, niin vähäsanainen kuin se olikin, todistaa kuitenkin, että ei ole pelättävissä suunnanmuutosta Ranskassa Moskovaan nähden tältäkään kannalta katsottuna.

Keskustellessamme Venäjän-asioista otin puheeksi myös sen kirjoituksen, jonka nimimerkki X.X.X. (ilmeisesti ent. suurlähettiläs, kreivi Saint-Aulaire) oli julkaissut Revue de Paris'ssa sen 15/10 ilmestyneessä numerossa ja jonka kirjoituksen nimi on "Les Bolcheviks préparent la guerre". (Keskusteluni ajankohtana ei ollut vielä tämän kirjoituksen toinen osa ilmestynyt; lähetän samassa postissa sekä edellisen

että nyttemmin, 1/XI, ilmestyneen toisen osan Ulkoasiainministeriölle eri kirjelmän kera.) Tämä eräissä piireissä melkoista huomiota herättänyt kirjoitus tekee yksityiskohtaisesti selkoa Moskovassa heinäelokuulla kokoontuneen III internationalen VI kongressin keskustelemuksista ja tuloksista. Eräistä huomautuksista kirjoituksen ensimäisessä osassa käy mielestäni ilmi, että kirjoitus perustuu jonkun läsnäolleen länsi-europpalaisen urkkijan antamaan selostukseen kokouksesta. Ministeri Laboulaye sanoi ensinnäkin, että Rumanian täkäläinen lähettiläs varsin huolestuneena oli käynyt hänen puheillaan samaa asiaa kyselemässä. Mitä itse asiaan tulee, myönsi ministeri Laboulaye tilanteen Bessarabiassa, varsinkin katsoen siellä saatuun huonoon satoon, olevan huolestuttavan ja sisäisen tilanteen Rumaniassa olevan sekavan, mutta lisäsi kohta, että heidän suurlähettiläänsä Moskovassa ei ole kertomut yllämainitussa kongressissa sellaisia päätöksiä tehdyn, joihin nimimerkki X.X.X. viittaa. Alleviivatusti hän huomautti Quai d'Orsaylla oltavan edelleen samalla kannalla kuin tähänkin asti ja josta hän minulle useasti on maininnut, nim. että tilanne Venäjällä tosin on taloudellisesti ja rahallisesti kriitillinen, mutta että suoranaista pelkoa siitä, että tämä kriisi johtaisi sotilaalliseen agressioniin naapureita kohtaan, ei ole olemassa. Siitä huo-

limatta että moni puhuttelemani ajattelee samoin kuin ministeri Laboulaye, on minusta kuitenkin syytä kiinnittää huomiota Revue de Paris'n kirjoituksiin. Myöskin Belgian ulkoministeri, jonka kanssa viikko sitten keskustelin Venäjän-asioista, huomautti Rumanian kulmalla vallitsevasta vaarasta, ja myös Le Tempsin toimittaja Puaux, jonka veli on Bukarestissa lähettiläänä, viittasi ylläkoskettelemaani ilmiöön. [Missä määrin tähän on yhdistettävä kenraali Le Rond'in tunnettu matka Itä-Europpaan, on minun vaikea arvostella täältä. Saksalaiset lehdet näkyvät haluavan selittää kenraalin matkan lähinnä siten, että hän on neuvotellut asianomaisten kanssa Ukrainan mahdollisesta irtautumisesta Moskovasta. Kaikista näistä seikoista kuitenkin täkäläiset lehdet ja henkilöt ihmeellisen sitkeästi vaikenevat.] Tätä taustaa vastaan ymmärtää myös, että Ranskan lehdistä hyvin rauhallisesti suhtautuu Bratianun hallituksen eroon; silminnähtävästi on täälläkin lopulta havahduttu näkemään Rumanian nykyisen tilanteen kestämättömyys ja toivotaan toisin kokoonpannun uuden hallituksen voivan saattaa maan sisäiset ja ulkonaiset suhteet turvallisempaan väylään.

Ministeri Laboulayen kanssa oli myös puhetta siitä kokouksesta, joka v.k. 23 päivänä pidettiin Lontoossa Venäjän veloista kiinnostuneitten, eri mai-

den järjestöjen edustajista, joka kokous päätti jatkaa kansainvälistä yhteistyötä mainitun kysymyksen seuraamiseksi. Kuten tunnettua, on Moskovan lehdistö nostanut suuren huudon siitä, että tähän kokoukseen myöskin saksalaisia (Bleichröder, Mendelsohn) on ottanut osaa. Tämän kokouksen taustaa vastaan saa nyt selityksensä se Le Tempsin kirjoitus syyskuun loppupuolelta, josta tein selkoa alussamainitsemassani raportissa ja jonka ilmeisenä tarkoituksena oli valmistaa yleistä mielipidettä Lontoon kokouksen edellä. Myöhemminkin olen nähnyt ranskalaisissa lehdissä samantapaisia kirjoituksia. Mainitsemista ansaitsee, että Belgian lehdistö, äskettäin Brysselissä ollessani, katsoi tämän kokouksen olevan ajanmerkin ja olevan tulkittavissa niin, että Venäjän lainoista kiinnostuneet järjestöt eri maissa haluavat olla kansainvälisesti varuillaan ja yhteistyössä kaikkien mahdollisten tapausten varalta Venäjällä. Kokous, jossa olivat edustettuina vain sellaiset järjestöt, joita kiinnostavat Venäjän viralliset lainat (valtio, kunnat), teki, kuten tunnettua, sen tärkeän päätöksen, että eri maiden yhteenliittymien on vastustettava jokaista erillistä toimenpidettä tässä asiassa Moskovaan nähden. Koska otaksun, että edustuksemme Lontoossa lähemmin tekee selkoa kokouksesta, rajoitun yllä-

nottuun.

Kun v.k. 22 p:nä kävin ensi kertaa Englannin uuden suurlähettilään Sir Tyrrell'in luona, joutui keskustelumme Venäjän-asioihin. Olin ministeri Saastamoiselta kuullut, että Tyrrell mielellään katsoo päivänkinkysymyksiä eräänlaisten filosoofisten lasisilmien kautta, ja sain tälle huomiolle vahvistuksen, mikä voi olla kiintoisaa todeta, kun on kyseessä henkilö, jonka vaikutus englantilais-ranskalaiseen ja englantilais-venäläiseen politiikkaan on siksi suuri. Kun näet oli puhe siitä, että Venäjällä vallitseva pulakausi voi johtaa täydelliseen kaaokseen, ehkäpä desperado-politiikkaan, joka hakee tekosyitä pulaa pimittäville toimenpiteille ja joka siten, vastoin kaikkia järjen ja logiikan laskelmia, voi viedä ulkopoliittiseenkin agressiviteettiin, jopa hyökkäyssotaan, sanoi Tyrrell seuraavasti: "Minun on hyvin vaikea käsittää, miten nykyinen venäläinen régime, joka on perustettu sosiaalisen ohjelman pohjalle (työkommuuni ja maareformi), voisi uskaltautua tämän ohjelman lumoissa elävien joukkojen kiihoittamiseen hyökkäyssotaan."

Mainittakoon myös seuraava lausuntonsa: "Oli suuri vahinko Europalle, että bolshevismi syntyi niin

primitiivisessä maassa kuin on Venäjä; jos se olisi syntynyt teillä taikka meillä(!), olisi bolshevismi aikoja sitten lopussa."

V.k. 27 p:nä oli minulla, kuten jo ylempänä mainitsin, pitempi keskustelu Belgian ulkoministerin Hymansin kanssa. Keskustelumme siirtyi tällöinkin Venäjän-asioihin, ja haluan lyhyesti todeta, että Hymans mielipiteenään lausui seuraavat sanat: "Venäjällä nykyinen régime menee loppuaan kohti." Edelleen hän sanoi Belgian yleisesikunnan arvelevan, että nykyinen sovjettiarmeija ei voi vaikuttaa muuna kuin massana, eikä siis offensiivina, mutta lisäsi kuitenkin, että Venäjälläkin voi ajatella semmoisen henkilön nousevan, joka nämät massat tempaa mukaansa. Hän lisäsi kuitenkin heti: "Sellainen henkilö tosin ei tule ulkoapäin."

V.k. 29 p:nä oli minulla Brysselissä parituntinen keskustelu Norjan Lontoossa ja Brysselissä akkreditoidun lähettiläänVogt'in kanssa, jota aikaisemmin en ollut tavannut. Keskustelumme koski pääasiassa Lontoon ja Parisin tunnettua laivastovälipuhetta. Hän sanoi tästä välipuheesta ensinnäkin, että sen synty Lontoon kannalta katsoen hänelle edel-

leen on arvoitukselinen sekä että monien hänen kolleegojensakin keskuudessa vallitsee samanlainen ymmärtämättömyys. Hän ei keksi sille muuta selitystä kuin sen, että englantilaiset olivat menneet jonkinlaiseen ansaan ja antaneet ranskalaisten diplomaattien ja sotilasedustajien ylipuhua itsensä. Hän sanoi tämän olevan niin kuvaavaa englantilaisille, "jotka eivät koskaan", kuten hän sanoi, "ajattele kahta päivää pitemmälle". Hän oli edelleen sitä mieltä, että laivastosopimus ainakin ranskalaisten puolelta oli tarkoitettu suureksi valtiolliseksi teoksi, mutta piti yhtä varmana, että tämä tarkoitus on nyttemmin katsottava rauenneeksi. Hän piti aivan mahdottomana, että Lontoo ja Parisi hetkeksikään olisivat voineet uskoa Washingtonin ja Rooman vastausten olevan toisenlaisia kuin mitä ne olivat. Hän tosin ei uskonut siihen Lontoossa vallitsevaan huhuun, että sopimuksen varsinaisen sielun, Berthelot'n tarkoituksena olisi ollut Amerikan ja Englannin välien saattaminen kylmemmäksi, jos kohta hänen mielestään Hearst-lehdistön julkaisemassa Quai d'Orsayn sirkulääreissä ulkonaoleville diplomaateilleen on pari kohtaa, jotka voitaisiin näin tulkita. x) Minusta on ollut syytä

---

x) Action Française ei lakkaa huitomasta siitä, että Berthelot itse ja "eräs hänen ystävänsä" olisivat sekaantuneet Hearst-lehdistön tunnettuun indiskretioon. Laskelmansa olisi muka silloin ollut se, että Englannin lehdistö ja yleinen mielipide suuttui-

tästä mainita, koska Vogt on ollut parisenkymmentä vuotta Lontoossa ja erinomaisesti tuntee sikäläiset mielialat, ja koska hän luuli Englannin yleisen mielipiteen siihen määrin pelästyneen, että sopimuksen edellyttämän lähentelyn realisointia ei enää ole lupa odottaa. Tahdon vielä lisätä, että Vogt sanoi keskustelleensa Lord Cushendunin kanssa asiasta, mutta saaneen sen vaikutuksen, että "Lord Cushendun

---

sivat Hearstille, s.o. Amerikan Yhdysvalloille, salaisten asiakirjojen julkaisemisesta. Jos näin olisi - jota en hetkeksikään usko, joskin Berthelot on tässä asiassa pelannut korkeata peliä - , niin on laskelma osoittautunut täysin erheelliseksi. Ja joka tapauksessa on Englannin nykyinen hallitus tästä saanut aikamoisen kolauksen, mikä näkyi äskettäisissä kunnallisvaaleissa, missä Labour Party sai suuren voiton, sekä siitä, että omatkin koirat ovat haukkuneet. Tämähän ei mitenkään voi olla Berthelot'n mieleen, joka enemmän kuin kukaan pelkää nykyisen hallituksen kaatumista Englannissa. - Jätän sikseen eräät, merkillistä kyllä Belgiankin lehdistössä näkyneet, viittaukset Berthelot'n suhteista Hearstin johonkin täkäläiseen rakastajattareen(!) y.m.

itse ei lainkaan tiennyt, mitä hän sanoi"! [x]

Venäjän oloista puhui Vogt varsin suurella varmuudella, koska hänen poikansa pari vuotta on ollut Venäjällä erään sovjettiyhtiön palveluksessa ja koska hän itsekin on ollut jonkun viikon poikansa luona Venäjällä. Jos kohta hän näki eräitä valopilkkuja Venäjän nykyisissä oloissa (tavallinen norjalainen ideologia), hän kuitenkin kuvasi sikäläisen kehityksen kulkevan hajaannusta ja keskiaikaa kohti.

Tärkeämpää oli mielestäni kuitenkin se, minkä hän sanoi Venäjän tulevasta puutavaranviennistä. Hän sanoi saaneensa tietonsa aivan ensiluokkaisesta lähteestä, eräältä Venäjällä puutavarahommissa lukuisia vuosia toimineelta maanmieheltään. Viimemainitun

---

x) Itseasiassahan Lord Cushendunin monet viimeaikaiset lausunnot ovat olleet keskenään ristiriitaisia ja eräissä kohdin sangen onnettomia; erikoisesti on ollut syytä ihmetellä, mitenkä hän saattoi lausua englantilais-ranskalaisen yhteisymmärryksen ei tarvitsevan uutta sopimusta "koska vanha entente vielä on voimassa": sanoihan miltei samanaikuisesti eräässä puheessaan itse Baldwin, että Englannin ulkopolitiikka noudattaa täydelleen Locarnossa sovittua puolueettomuutta ("impartiality and conciliation"), joka luonnollisesti ei tunne erikoisententejä.

väitteen mukaisesti olisivat Venäjän puutavarayhtiöt tänä syksynä realisoineet ensiluokkaista puutavaraa hintoihin, jotka ovat olleet 1 1/2 puntaa alhaisemmat kuin naapurimaiden pyytämät. Edelleen oli hänen lähteensä väittänyt, että Venäjän puutavarapolitiikan tarkoituksena on nyt vuosittain lisätä vientiä 100,000 standartilla. Kun uskalsin epäillä eräitä kohtia näistä tiedoista, alleviivasi hän moneen kertaan niiden ehdottoman luotettavaisuuden. Tähän katsoen olen pitänyt velvollisuutenani ylläsanotusta mainita, jos kohta arvelen, että Suomessa puutavarapiireissä näistä asioista ollaan ainakin yhtä selvillä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 46.

Pariisi

8/11 1928.

7000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa marraskuun 10 p:nä 1928.

N° 1880

ULKOASIAIN
58 / 170 Sal. 28
15/11-28 | № | LIT.
OSASTO
5 | C/6 | -

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 46, joka sisältää:

Ranskan sisäpolitiikka ja nykyinen hallituspula.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 58/170 Pub. D. 1928
16/11-28 | LIX
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 46.

Parisissa marraskuun 8 p:nä 1928.

Ranskan sisäpolitiikka ja nykyinen hallituspula.

Seuraava esitys oli konseptina pääasiallisesti valmis ennen hallituspulan äkkiarvaamatonta puhkeamista t.k. 6 p:nä.

Olen koettanut raportissani N° 44 hahmoitella Ranskan ulkopolitiikan nykyhetkistä tilaa, viitaten eräisiin vastoinkäymisiin, jotka olivat ilmaantuneet sitä edellisinä viikkoina. Täytyneekin edelleen väittää, että jos kohta ranskalais-englantilainen yhteisymmärrys viimeisistä tunnetuista tapauksista huolimatta edelleen on vahvempi kuin moniin aikoihin, jos kohta Ranskan diplomaattinen aktiviteetti Balkaninmaissa on kasvamassa (viittaan vain Chambrunin toi-

mintaan Turkissa, joka näkyy vievän Ranskalle edullisempaan hallitussuuntaan siellä, Painlevén matkaan Wieniin, y.m.), ja jos kohta on luultavaa, että Parisin ja Rooman neuvottelut ovat viemäisillään suhteiden helpotukseen sikäli, että väliaikainen sopimus piakkoin lienee odotettavissa lähinnä koskien Ranskan ja Italian suhteita Tunisissa, yleispoliittinen tilanne Europassa edelleen pysyy epävakaisena ja antaa tilaa eräänlaiselle huolestumiselle, jota monet hallituspulat eri Europan maissa, varsinkin Rumaniassa, sekä liettualais-puolalaisten neuvottelujen Königsbergissä uusi rikkoutuminen, ovat omiaan lisäämään.

Mitä erikoisesti tulee Ranskaan, niin yllämainitsemassani raportissa kuvattua epävarmuudentilaa alleviivaavat tavallaan eräät sisäiset ilmiöt.

Ensinnäkään ei voi kieltää, että Bokanowskin kamala kuolema aikaansai koko Ranskan lehdistössä myrskyisiä vaatimuksia Ranskan ilmailun kohottamiseksi nykyisestä kieltämättömästä alennustilastaan muiden suurten naapurien tasalle, ja pitkien neuvottelujen jälkeen saatiin lopulta syntymään erikoinen ilmailuministeriö, jolle nyt ensi kertaa on ehdotettu erikoinen lentobudgetti. On lisättävä, että Bokanowskille sattuneen julman onnettomuuden varjossa mo-

net muut samanlaiset Ranskan ilmailuvoimissa sattuneet onnettomuudet, joista peloittavan monet ovat päättyneet monien tunnettujen lentäjien kuolemaan, ovat jääneet vaille ansaittua huomiota.[x] Myöskin vedenalaista Ondine-venettä kohdannut kamala tuho, joka kuitenkin lienee katsottava pelkäksi onnettomuudeksi - jos kohta paljon on pohdittu kysymystä, oliko oikeutettua lähettää yksinäinen pieni vedenalainen niin pitkälle risteilylle kesken syysmyrskyjä - , on pitänyt mielet jännityksessä, mikä niin herkässä kansakunnassa kuin on Ranskan aina välittömästi näkyy pinnallakin. Yleistä huomiota ovat herättäneet myöskin merkillisen lukuisat uutisrakennusten sortumiset - viimeinen keskellä Champs-Elysées'tä - , joista yleinen mielipide syyttää julkisen tarkastuksen puutetta. Yksitellen otettuina kaikki nämät ilmiöt eivät luonnollisesti merkitsisi sen

---

[x] Syventymättä tähän kysymykseen rajoitun mainitsemaan, että yleisenä syynä ilmailun alennustilaan on katsottava sitä seikkaa, että on sallittu liian kauan lukuisten yksityisyhtiöiden huolehtia ilmailusta ja ilmailuvälineiden rakentamisesta. Sanotaan, että lentokoneita nykyään Ranskassa rakentelee kokonaista 31 eri yhtiötä. Suusta suuhun puhutaan myöskin siitä, että Bokanowski itse olisi erikoisesti suosinut yhtä näistä yhtiöistä, jossa hän itse oli osakkaana.

kummempaa, mutta joukkoilmiönä ne lisäävät sitä eräänlaista hermostuneisuutta ja epävarmuudentunnetta, jonka ulkomaalainenkin tällä tuntee ja joka lehdistössä useasti ilmenee vertauksissa muissa maissa vallitseviin oloihin.

Valitettavasti myös sisäpolitiikan alalla viime aikoina on havaittavissa värähtelemisiä, jotka ajanpitkään voivat vaikuttaa epäedullisesti yleistilanteeseen, eikä vähimmin taloudelliseen uutistyöhön. Suurin piirtein katsottunahan Ranska Poincarén kaksivuotisen hallituksen aikana on saanut aikaa ja voimaa "löytääkseen itsensä", kootakseen ja mitatakseen taloudelliset voimansa ja saanut rohkeutta jälleen katsoa tulevaisuuteen. Voi liioittelematta sanoa, että varsinkin frangin stabilisoinnin jälkeen taloudellinen tila Ranskassa on saanut uutta vauhtia: työttömyyttä ei ole, tuotanto kasvaa, kauppa vilkastuu, mistä kaikki numerot antavat kaunopuheisen todistuksen. x)

Se levoton värähtely Ranskan sisäpolitiikassa,

---

x) Viittaan tässä lyhyesti esim. Affärsvärlden'in esitykseen 18/10 sivuilla 448 seurr., mikä esitys, mikäli ymmärrän, sangen suuressa määrin vastaa todellista asianlaitaa.

johon juuri viittasin, on tavallaan ollut havaittavissa vaalien jälkeisestä päivästä saakka. Koetin jo keväällä useissakin raporteissa varoittaa luulemasta, että huhtikuun vaalien antama tulos on käsitettävä liiaksi Poincarén ja hänen edustamiensa kerrosten ja ryhmien voitoksi. Ranskan puolue-elämän ihmeellinen elastisuus ja muuttuvaisuus, kamarin uudistuminen puolelta osaltaan, tämän uuden aineksen merkitsemä kysymysmerkki tulevaisuuteen nähden ja vaalien jälkeen heti käyntiinpäässyt uusryhmitys edustajien kesken, kaikki nämät seikat panivat epäilemään, että syksympänä, kamarin päästyä töihin käsiksi, keväinen epävarmuus näyttäytyisi teoissa. On syystä sanottu, että uusi kamari on ennenkaikkea sosiaalisesti väritetty, s.o. että uuden kamarin suurimpana tehtävänä tulevat olemaan sosiaaliset ja sen yhteydessä olevat teknilliset y.m. uudistukset.[x] Itseasiassahan tässä jo on olemassa ristiriita kamarin yleisen hengen ja Poincarén edustaman katsantokannan välillä, sikäli kuin jälkimäisellä edelleen on silmämääränä maan raha-asioiden saattaminen ensiksi täysin vakavalle kannalle, yksinpä sosiaalisen, ylimääräisiä menoja ky-

---

x) Tätä taustaa vastaan on m.m. katsottava Loucheurin tunnettua laajaa rakennusohjelmaa.

syvän uudistustyön kustannuksella.

Täytynee myöskin koettaa ymmärtää niitä eduskunnan piirejä, jotka eivät ajanpitkään voi tyytyä siihen, että Poincaré diktaattorin tavoin määrää mitä parlamentin on hyväksyttävä, uhaten muussa tapauksessa lähteä tiehensä ja siten rikkoa sen laajan yhteispohjan, jota Union nationale on merkinnyt. Tällainen eduskunnan laskeutuminen pelkäksi rekisteröimiskoneeksi tyydyttää luonnollisesti vielä vähemmän vastavalittua eduskuntaa, jossa istuu ainakin kolmisensataa täynnä toimintahalua - jos kohta ei aina vastaavaa -kykyä - olevaa ensikertalaista.

Jossain määrin oli täällä pelätty viime kuun puolivälissä tapahtuneita kunnallisvaaleja - käyttääkseni näistä vaaleista tätä yhteisnimeä. Kuitenkin on todettava, että katsoen valittujen lukuisuuteen, puolitoistatuhatta, vaalien tulos jokseenkin tarkkaan vastasi viimekeväisiä eduskuntavaaleja. Ne pienet voitot ja tappiot, jotka olivat havaittavissa, viittasivat, jos niistä lainkaan uskaltaa jotain johtopäätöstä vetää, samaanne kuin keväisetkin vaalit, nim. tasavaltaisen eli keskustan vasemmiston voimistumiseen. Sensijaan on kaikissa piireissä levottomuudella huomattu, että vaalit Elsassissa antoivat tuloksen, joka kieltämättä merkitsee autonomisteille uutta ilmaa siipien

alle, sikäli että viisi tunnettua autonomistia, niiden joukossa keväisestä Colmar-prosessista kuuluisat Ricklin ja Rossé, tulivat valituiksi. Jokin ranskalainen lehti huomauttaakin vallan oikein, että joskin pari kolme autonomistia Palais Bourbon'issa jää täydelleen vaikutusta vaille, he kotiseutujensa kunnallisolojen johdossa voivat aikaansaada huomattaviakin ikävyyksiä keskusvallalle.

Sisäpolitiikan keskuspisteenä on kuitenkin viimeisten viikkojen kuluessa ollut kuuluisa kysymys ensi vuoden finanssibudgetin artikloista 70 ja 71. Näistä vaarattomampi artikla 70 oikeuttaa sen 1905-vuoden lain perustuksella valtiolle joutuneen kirkon omaisuuden palauttamisen dioseesisille assosiatioille, joita ei vielä ole jaeltu. Mutta kun tässä on kyseessä korkeintaan parikymmentä miljoonaa frangia, ei tämän pykälän vasemmistossa herättämä vastustus ole ollut sanottava. Paljoa suurempaa osaa on sensijaan näytellyt pykälä 71, joka myöntää niille uskonnollisille kongregatioille, joiden ohjelmana on opetustoiminta Ranskan ulkopuolella ja joiden käsissä on lähetystoiminta, oikeuden pitää Ranskan satamakaupungeissa "leur siège social" ja kasvattaa Ranskassa noviiseja. Artiklan alkuperäisen sanamuodon mukaan saattaisi hallitus pelkällä dekreetillä myöntää kongregatioil-

le, jotka sitä pyytävät, tällaisen oikeuden.

On sanomatta selvää, että pykälä 71 tässä muodossaan oleellisesti kajoaa arkaan kysymykseen laisiteetista, joka järjestettiin vuosien 1901, 1904 ja 1905 tunnetuilla laeilla.

Ulkopuolisesta näyttää jossain määrin merkilliseltä, että nämät arat pykälät otettiin ikäänkuin kautta rantain finanssibudgettiin, mikä teki sen vaikutuksen, että toivottiin niiden luiskahtavan huomaamatta ohi opposition Arguksen silmän. Ja totta on, että jos kohta kysymys on ollut hallituksen käsiteltävänä parisen vuotta sitten ja saavuttanut sen hyväksymisen, vaikka sitä silloin varovaisuussyistä ei otettu budgettiin, se nyt sinne otettiin Herriot'n ja hänen hallituksessa olevien puoluelaistensa siitä tietämättä. Kun kuitenkin asia paljastui ja kun se vasemmistossa herätti tavattoman melun, oli hallituksessa istuvat neljä radikaalista ministeriä pakoitettu vaatimaan Poincarélta artiklan 71 muuttamista toiseen muotoon. Laisiteettitaholta huomautettiin vallan oikein, että tämän pykälän nojalla kaikki lukuisat kongregatiot voisivat saada tällaisen oikeuden ainiaaksi, jos hallitus sattuisi olemaan muodostettu laisiteettia vastustavista henkilöistä. Välttäkseen konfliktia hallituksen keskuudessa Poincaré myöntyikin

siihen, että niiden kongregatioiden luku, joille neti myönnettäisiin tuollainen oikeus, supistetaan viiteen ja että uusia oikeuksia ei voida pelkällä hallituksen dekreetillä antaa, vaan tarvitaan niihin eduskunnan päätös. Täten saatiin hallituspulan uhka sillä kertaa vältetyksi. Mutta näiden pykälien herättämää hermostuneisuutta ei suinkaan vähentänyt se, että kesken näitä hallituksen arkoja neuvotteluja sattui Pons-kaupungissa tunnettu välikohtaus: Emile Combes'in, kuuluisan kirkonvastustajan, muistopatsaan paljastustilaisuudessa, kohta itse kultusministerin pitämän puheen jälkeen, eräät camelots de roi hyökkäsivät esille ja turmelivat patsaan vasaroillaan. Tämän raa'an työn aikaansaama uusi konflikti oikeiston ja vasemmiston välillä pani jo ennestään herkät mielet uuteen värähtelyyn.

On muuten syytä parilla sanalla lyhyesti vielä tarkastaa sitä, mistä johtui artiklain 70-71 ottaminen budgettiin ylipäätänsä. Muistettaneen, että jo niihin aikoihin, jolloin Waldeck-Rousseau ja juuri mainitsemamme Combes kävivät suuren taistelunsa valtion ja kirkon eroittamiseksi tämän vuosisadan ensimäisinä vuosina, nämätkin kirkon vastustajat olivat pakoitetut myöntämään, että "antiklerikalismi ei ole mikään vientiartikla". Voihan liioittelematta sanoa,

että ranskalaisen sivistyksen tunnetuksitekeminen ja levittäminen varsinkin Etu-Aasiassa on suurimmalta osaltaan tapahtunut uskonnon puitteissa ja äskenmainittujen kongregatioiden toimesta. Senjälkeen kun laisiteettilait huomattavasti rajoittivat näiden kongregatioiden toimintaa ja niiden luonnollista rekrytointia, on todettu mitenkä ulkomailla vaikuttavien ranskalaisten hengenmiesten luku pelottavassa määrässä on vähentynyt. Pari esimerkkiä riittäköön tätä valaisemaan. Kun vielä v. 1909 Frères des Ecoles chrétiennes-nimisen kasvatusveljeskunnan Ranskan ulkopuolella toimivain jäsenten luku oli 4823, joista ainoastaan 313 ei-ranskalaista, oli tämä luku v. 1922 ainoastaan 2546, joista 838 ei-ranskalaista. Toinen esimerkki: Etu-Aasiassa vaikutti noin kaksikymmentä vuotta sitten n. 6500 katolista lähetyssaarnaajaa, joista n. 4000 ranskalaista; yhteisluku on nyttemmin kasvamut n. 9000:een, mutta näistä on ainoastaan 1/3 ranskalaisia. Nämät numerot silmien edessä ymmärtää, että ulkoministeri, vasemmistolainen Briand, joka kuten tunnettua v. 1904 henkilökohtaisesti oli laatimassa sen laisiteetti-lakitekstin, joka sittemmin kamarille esitettiin ja siellä hyväksyttiin, nyt itse on omasta ministeriöstään esittänyt tällaisen artiklan otettavaksi ensi vuoden budgettiin.

En pidä mahdottomana, että toinenkin syy on vaikuttanut artiklain 70-71 syntymiseen. Onhan Ranskan keskushallitus viime aikoina monella tavalla koettanut pienentää sitä kuilua, joka kaksikymmentäviisi vuotta sitten syntyi Vatikaanin ja Ranskan välille. Siitä mainittakoon esimerkkinä ainoastaan, että Ranskalla uudelleen on oma suurlähettiläänsä Kuuriassa. [Niin merkilliseltä kuin tuntuukin, on kuitenkin tosiasia, että Vatikaani ja Ranskan tasavaltainen hallitus käsikädessä ovat vastakohtaisuussuhteessa l'Action Française'in edustamaan laajaan katoliseen ryhmään Ranskassa.] Mutta vanha vastakohta Vatikaanin ja Parisin välillä tulee edelleen näkyvästi ilmi m.m. Elsassin arassa kysymyksessä, missä Vatikaani ja paikalliset katoliset yhdessä kannattavat autonomistista liikettä siitä syystä, että autonomistit vaativat Elsassin uskonnollisen erikoisaseman säilyttämistä, Ranskan radikaalisten taasen vaatiessa tämän erikoisaseman hävittämistä. Näemme sivumennen sanoen tässä saman merkillisen ilmiön kuin nykyään Saksassa ja Itävallassa, että nim. sosialistit ja radikaalit, vaatiessaan sekä siellä että täällä keskusvallan lujittamista ja valtakunnan eri osien erikoisoikeuksien poistamista, itseasiassa siten osoittautuvat eräissä suhteissa imperialistisemmiksi kuin oikeistopuolueet. Palatakseni alkukohtaani en pitäisi mahdottomana, että Poincaré

on tahtonut ottaa artiklat 70-71 ensi vuoden finanssibudgettiin siten lepyttääkseen Vatikaania ja sen kautta vähentääkseen Vatikaanin Parisin-vastaista vaikutusta Elsassin autonomisteihin.

Yllaesittämäni riittänee osoittamaan, mitenkä suuri oli poliittinen herkkyys radikaalisten yleisen puoluekokouksen alkaessa Angers'issa viime lauantaina t.k. 3 p:nä. Tiedettiin varmuudella, että radikaalisten vasen puolisko tulisi vaikeuttamaan radikaalisten jäsenten jatkuvaa jäämistä hallitukseen. Sangen jyrkkä oli Montigny'n laatima yleisraportti, joka jo eräitä päiviä aikaisemmin julkaistiin. Tiedettiin myös, että Caillaux, Daladier, Malvy, y.m. olivat kaikkea muuta kuin suopeita nykyiselle hallitusjärjestelmälle. Erimielisyyttä heidän ja hallituksen välillä oli lisännyt se, että vähän ennen puoluekokousta Poincaré eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle oli ilmoittanut vaativansa, että hänen esittämäänsä budgettiin ei kosketa ja että se sellaisenaan hyväksytään ennen vuoden loppua. Muussa tapauksessa Poincaré uhkasi erota. En voi salata sitä henkilökohtaista käsitystäni, että Poincaré tässä menetteli taktillisesti ajattelemattomasti, jota käsitystäni lisää se, että hän kesken puoluekokousta lähetti kirjeen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajalle, radikaa-

liselle Malvylle, jossa hän totesi ylläsanotun. Tämän kirjeen sai Malvy pari tuntia ennen kongressin yleisvaliokunnan pääkokousta. On oikeus itseltään kysyä, oliko tämä taktiikka Poincarén puolelta täysin harkittua, taikka ehkä oikeammin, oliko Poincaré, katsoen siihen mitä perästäpäin on tapahtunut, täysin selvillä Angers'n kokouksen mielialasta.

Toinen mahdollisuus - josta muudan asioita hyvin tunteva ulkomaalainen sanomalehtimies minulle tänään mainitsi - on se, että Poincaré, jota ei koskaan vielä mikään parlamentti ole kaatanut, halusi itse ennen parlamentin kokoontumista 6/XI ajaa asiat siihen, että hänet kaataisi edesvastuuton puoluekokous, voidakseen siten pakottaa radikaalit tunnustamaan väriä ja saadakseen siten rajat selviksi ennen parlamentin istuntokauden alkua. Totta onkin, että suurin osa yleistä mielipidettä pulan sytyttyä itseasiassa kannattaakin Poincaréta, jonka asema pulan kautta ei mitenkään ole heikentynyt mieluummin päinvastoin lujittunut.

Otaksun, että suomalaiset lehdet ovat kertoneet niiden tapahtumien kulun, jotka veivät hallituksen kaatumiseen toissapäivänä, joten voin rajoittua lyhyeen esitykseen.

Heti puoluekokouksen ensimäisenä päivänä hyväk-

syttiin Montignyn raportti sekä siihen liittyvä esitys puolueen minimivaatimuksiksi hallitukselle jatkuvasti osoitettavan luottamuksen, s.o. itseasiassa jatkuvan hallitukseen osallistumisen varalta. Nämät minimivaatimukset (m.m. artiklain 70-71 poistaminen, sotilasbudgetin lisäämisen peruutus, yhteisen koulumuodon hyväksyminen y.m.) luonnollisesti olivat hyvin vähän sopusoinnussa Union nationalen edustamien periaatteiden kanssa. Kokouksessa havaittiin, että hallitusvastainen suunta oli melkoista suurempi kuin mitä etukäteen oli luultu ja a inoastaan Herriot'n suuri vaikutus puolueeseensa, hänen kaunopuheliaisuutensa ja hänen henkilökohtainen integriteettinsä astivät sunnuntaina ja maanantaina vasemman siiven ehdottoman ohjelmalisäyksen hyväksymisen, lisäyksen, joka tarkoitti ylläsanotun minimiohjelman vaatimista hallituksen radikaalisiltakin jäseniltä. Mutta kun Herriot, jolla ei näy olleen erikoista halua jättää ministerituoliansa, oli tämän saavuttanut ja hän radikaalisine hallitustovereineen oli jättänyt Angers'n kaupungin, saivat hänen vastustajansa, s.o. puolueen vasen siipi, jolla oli vahva tuki paikallisissa edesvastuuttomammin ajattelevissa edustajissa, sittenkin liitetyksi lopullisiin päätöslauselmiin kohdan, jossa tosin ei sanota, että puolueen minimiohjelma on radikaalisten

ministerien hyväksyttävä, mutta jossa sensijaan sanotaan, että Union nationalen ajama politiikka ei vastaa puolueen ohjelmaa. Täten oli yöllä maanantain ja tiistain välillä äkkiä ja aivan odottamatta syntynyt uusi tilanne. Jos kohta on myönnettävä, että radikaalisilta ministereiltä täytyisi odottaa varsin suurta omantunnon joustavuutta, jos he puoluekokouksen aikaisempienkaan päätösten jälkeen jäisivät hallitukseen, niin tämä jääminen ei kuitenkaan ollut muodollisesti käynyt mahdottomaksi, vaan ainoastaan kunkin ministerin omaksi omantunnon asiaksi. Mutta senjälkeen kun viimeinen päätös oli hyväksytty, kävi luonnollisesti radikaalisten ministerien jääminen hallitukseen muodollisestikin mahdottomaksi. Johdonmukaisesti he seuraavana aamuna ilmoittivatkin Poincarélle ei voivansa jäädä kauemmaksi hallitukseen. Poincaré taasen puolestaan ei voinut toimia muulla tavalla kuin hän toimi, katsoen siihen että hän siitä saakka kuin hän otti hallitusohjat käteensä säännöllisesti on selittänyt jäävänsä paikalleen ainoastaan niinkauankuin hänellä on nykyinen laaja kannatus parlamentissa ja valitsijoissa. On kiintoisaa todeta, miten radikaalisten ministerien kirje Poincarélle itseasiassa ei sisällä paljoa muuta kuin katkeran valittelun oman puolueen menettelyn johdosta!

On kuvaavaa, että hallituksen kaatuminen täällä kaikkialla tuli kuin räjähtävä pommi. Sunnuntaina tosin tilanne oli näyttänyt uhkaavalta, mutta maanantai-iltana ja vielä tiistaiaamuna lehtien ilmestyessä oli kaikki mitä kauneimmassa järjestyksessä.

En halua ruveta ennustamaan, miten nyt syntynyt pula on päättyvä. On varsin mahdollista, että tämän raportin saapuessa perille, pula jo on ratkaistu. Mutta joskin kävisi niin, että, kuten tällä hetkellä on luultavaa, Poincarén, jonka kaatumista todella yleinen mielipide valittaa, onnistuisi saada uusi hallitus kokoon, on hyvin vaikeata käsittää, että hänen onnistuisi saada taaksensa parlamenttaarinen enemmistö, ilman että radikaalinen puolue lopullisesti menisi kahtia, jota sentään ei vielä ole lupa uskoa. Jos hän taasen muodostaa hallituksen ilman radikaaleja, on kannatus parlamentissa liian heikko, ja luonnollisesti opposition ja tämän kautta enemmän oikealle menevän hallituksen välillä tulisi vastakohta olemaan entistä suurempi ja luultavasti piakkoin viemään uuteen pulaan, puhumatta siitä että Poincaré ei sentään ole oikeistomies ja hyvin vähän luultavasti haluaa istua oikeammalle orientoituvan hallituksen johdossa. Ei ole liioin sanottu, että radikaalinen puolue antaa asioiden kehittyä siihen suun-

taan, että se lopullisesti menisi kahtia. On senvuoksi olemassa myöskin se mahdollisuus, että keskustan vasemmisto, s.o. tasavaltalaiset puolueet, ilman parlamentin sivustoja koettaa aikaansaada edes väliaikaisen hallituksen, jotta budgetti saataisiin ajoissa hyväksytyksi. Tässä tapauksessa mainitaan nimet Briand ja Tardieu.

Sen voi kuitenkin nyt jo sanoa, että Ranskan prestigelle sekä kotona että ulkomailla tämä pula on tullut erinomaisen sopimattomasti. Poincarén kaikkialla nauttima arvonanto, se seikka, että hänen on onnistunut pelastaa Ranskan valuutta ja että hän suurella menestyksellä on työskennellyt ja työskentelee rahallisen ja taloudellisen aseman parantamiseksi, eikä vähimmin sé asema, mikä hänellä on kansainvälisessä politiikassa, kaikki nämät ovat nyt joutuneet vaaran alaisiksi. Koetin raportissa N° 43 todistella, että Ranskan hallitus ehkä senkin vuoksi suostui neuvotteluihin Saksan kanssa, että se pelkäsi Englannissa mahdollisesti tapahtuvaa hallituksenvaihdosta vasempaan. Lisään tähän, että se myös ehkä pelkäsi sellaista sisäpoliittista pulaa, joka nyt on sattunut, ja toivoi senvuoksi saavansa suuret reparationeuvottelut suoritetuiksi nykyisen Union nationalen muodostaman hallituksen ollessa vallassa, epätietoisena siitä mitä mahdollisesti tuleva uusi va-

semmistohallitus tässä suhteessa voisi panna ulkopoliittiseksi päämääräkseen. Miten laajakantoinen hallituksenvaihdos tällä hetkellä Ranskassa voi olla, siitä mainitsen vain seuraavan esimerkin. Jos hallitusohjakset ottaa käsiinsä joku Caillaux'n tapainen mies - Caillaux itse lienee liiaksi prononsoitu voidakseen enää tulla pääministeriksi - , niin ei tarvitse muuta kuin lukea ne artiklat Caillaux'n lehdestä La Volonté, jotka äskettäin olen lähettänyt Ulkoasiainministeriölle ja joissa vaaditaan nopeampaa suhteiden selvittämistä keskusvaltojen kanssa, ymmärtääkseen mitä periaatteita tultaisiin seuraamaan. Jos kohta sellaisesta asiainkehityksestä voisi olla seurauksena, että Saksalle osoitettu suurempi ymmärtämys vähentäisi sitä painajaista, jota Europalle merkitsee Moskovan ja Berlinin ystävyys, veisi toiselta puolen tällainen yleinen muutos Europan nykyisissä suhteissa epäilemättä välien kylmenemiseen Parisin ja Lontoon välillä sekä varsin todennäköisesti myöskin ainakin jonkinlaiseen lähentelyyn Parisin ja Moskovan välillä. Tältä kannalta katsottuna emme voine olla Suomessa toivomatta, että uusi hallitus, mikäli mahdollista, tulisi edeltäjänsä kaltaiseksi, ja että sen johdossa istuisi Poincaré, josta äskettäin eräälle kolleegalleni peittelemättä Quai d'Orsaylla

sanottiin, että niinkauankuin hän istuu hallituksen johdossa ei ole pelkoa Ranskan ja Moskovan suhteiden lämpenemisestä. Poincarén persoona näin ollen Venäjän politiikan kannalta - ja sehän meille aina on a ja o - on meille, joskaan ei mikään absoluuttinen, niin kuitenkin hyvin tärkeä garantia. Poincarén poistuminen taas tapahtumien näyttämöltä voisi aikaansaada tässäkin suhteessa tilanteen, jota on etukäteen vaikea täysin arvioida.

9.XI. Kun yllaoleva oli kirjoitettu, on tapahtunut seikkoja, jotka viittaavat siihen, että Poincaré todella ehkä tahallaan provokoi nykyisen pulan, koska hän oli huomannut tähänastisen koalition, joka todellisuudessa oli keinotekoinen ja väliaikaiseksi katsottava, ei enää kauan kestävän. Poincaré on näet tänään saanut Presidentiltä tehtäväksi muodostaa uusi hallitus. Hän koettaa nyt sen tehdä, pyrkien entistä enemmän uudessa hallituksessa lujittamaan tähänastisen koalition molempia siipiä! Miten tämä on oleva mahdollista, on tosin useista käsittämätöntä, niiden jyrkkien deklaratioiden jälkeen, jotka eräät puolueryhmät eilen, sekä oikealla että vasemmalla, hyväksyivät ja julkaisivat. Eräälle tuttavalleni sanoi tänään Chappedelaine, valtiovarainvalio-

kunnan raporttööri, että on aivan mahdotonta toivoa valiokunnan voivan hyväksyä budgetin hallituksen esittämässä muodossa. Tässähän on pysyvä konflikti, joka suinkaan ei helpota Poincarén yrityksiä muodostaa uusi hallitus entisen tapaiselle pohjalle. Mutta toiselta puolelta väitetään, että Poincaré olisi valmis myönnytyksiin. Ja kamarissa oli mieliala tänään optimistisempi.

On vielä mainittava, että hallituksen kaatumisen jälkeen Poincaré, rahaministeri, jakeli kamarille kaksi lakiehdotusta, joista toinen tarkoittaa Bérenger-Mellonin, toinen Caillaux-Churchillin sopimusten ratifiointia.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 47

Pariisi

17/XI-28

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa marraskuun 20 p:nä 1928.

N° 1949

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 59/171 Sal. 28
26/XI 28
NYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 47, joka sisältää:

Poincarén viides kabinetti.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 47.

Parisissa marraskuun 17 p:nä 1928.

Poincarén viides kabinetti.

Olen jättänyt tämän raportin kirjoittamisen siksi, kunnes nähtäisiin, millaisen kannatuksen Poincarén uusi hallitus tulisi kamarille esittäytyessään saamaan.

Olisi kieltämättä suuri erehdys väittää, että Poincarén uusi hallitus olisi kokoonpanoltaan edeltäjänsä, kuuluisan union nationale-kabinetin kaltainen. Eron ilmaisemme ehkä parhaiten opposition kokoonpanon kautta: Poincarén edellisessä hallituksessa muodostivat opposition ainoastaan sosialistit ja kommunistit, uudessa sensijaan näiden lisäksi sosia-

liradikaalit (seuraavassa lyhennettynä radikaalit), joilla kamarissa on 125 ääntä. Pari sanaa ensiksi hallitusmuodostuksen viimeisistä vaiheista.

Senjälkeenkuin oli käynyt ilmi, että Caillaux'n ja muiden äärimmäisten radikaalien toivomaa uutta vasemmistohallitusta oli mahdoton muodostaa senkautta että sosialistit kieltäytyivät antamasta millekään hallitukselle, ei edes radikaalisélle, kannatustansa, ja senjälkeenkuin "ryhmä Marin" tunnetussa kokouksessaan Magic Cityssä oli julistanut sodan vasemmistolle, ei ollut itseasiassa muuta mahdollisuutta jäljellä kuin että Poincarélle uudelleen uskottiin hallituksen muodostaminen, varsinkin kun kieltämättä oli käynyt selville, että hänellä edelleen yhteiskunnassa on harvinaisen suuri luottamus ja että Angers'n kokouksen manipulatioita pitkin maata paheksuttiin. Hänen ensimmäiset yrityksensä saada samat radikaaliryhmät uudelleen mukaan kuin viime kabinetissa epäonnistuivat kuitenkin jo alkuunsa, senkautta että, huolimatta Poincarén tekemistä konsessioista, radikaalit ilmoittivat pitävänsä näitä liian pieninä ja pysyvänsä edelleen Angers'n kokouksen määräämällä negatiivisella kannalla. Siten sai Poincaré vapaammat kädet jatkaa neuvottelujaan.

On moitittu Poincaréta siitä, että hän nämät

konsessiot teki radikaaleille ja että hän lainkaan yritti taivuttaa heitä. Itseasiassahan hänen asemansa ehkä jossain määrin näiden konsessioiden ja neuvottelujen kautta heikkeni, mutta toiselta puolen oli hänen seuraaville toimenpiteilleen välttämätöntä, että radikaalit pakotettiin määräämään selvästi kantansa. Ei ole mahdotonta, että Poincaré vielä tällä hetkellä myös uskoi radikaalien keskuudessa vallitsevan hajaannuksen vievän täydelliseen kahtiajakoon. Jos hän niin ajatteli, hän tosin pahasti erehtyi. Kuten jo edellisessä raportissani huomautin, tuntui hyvin vähän todennäköiseltä, että radikaalien kahtiajako olisi oven edessä. Näin ollen ei Poincarén auttanut muu kuin jättää radikaalit oman onnensa nojaan. Mutta toiselta puolen hän samaten ymmärsi, että Marinin jääminen uuteen hallitukseen tulisi haittaamaan, jollei suorastaan estämään, tarpeeksi laajalle pohjalle rakennetun hallituksen muodostamista. Poincarén tehtäväksi jäi näin ollen jättää Marin ja koettaa saada <u>kaikki muut vasemmistopuolueet</u> kuin yllämainitut radikaalit ja sosialistit (sekä kommunistit) samalle yhteiselle, pääasiallisesti entisen kabinetin edustamalle linjalle, ja siinä hän onnistuikin, kiitos niiden konsessioi-

den, jotka hän aikaisemmin oli luvannut.[x] Kun radikaalit kieltäytyivät yhteistyöstä, kääntyi Poincaré mäet toisen, paljoa pienemmän vasemmistopuolueen, nim. tasavaltalaisten sosialistien (Républicains socialistes) puoleen. Tämä pienehkö puolue, joka, kuten keväisissä raporteissani mainitsin, nykyään jakautuu kahtia (ortodoksit ja dissidentit), toisen puoliskon kannattaessa Poincaréta, toisen ollessa häntä vastaan, ja johon puolueeseen lukeutuvat sellaiset henkilöt kuin Briand ja Painlevé, on viime vuosina antanut suuren määrän jäseniään hallitukseen, nauttien siten itseasiassa puolueen vähyyteen katsoen luonnotonta merkitystä. Nytkin Poincaré on tästä elastisesta ja haittaavia periaatteellisia päätöksiä vierovasta puolueesta ottanut uuteen hallitukseensa kokonaista viisi jä-

---

x) Näistä konsessioista ovat mainittavimmat: 1) että Poincaré on luvannut eroittaa finanssibudgetista kuuluisat pykälät 70 ja 71 ja jättää ne yleiskeskustelun alaisiksi, kuitenkin vain sillä ehdolla, että tämä keskustelu tapahtuu säännöllisten kokousten puitteissa; 2) koettaa, mikäli mahdollista, vähentää puolustusmenoja; 3) antaa jossain määrin myöten virkamiesten palkkauskysymyksessä, y.m.

sentä, nim. Briand, Antériou (pensioonat), Kennessy, tähänastinen lähettiläs Bernissä (maanviljelys!), Forgeot (yleiset työt) sekä Painlevé. Uuden hallituksen muut kymmenen jäsentä jakautuvat pääasiassa keskustan vasemmiston eri pikkupuolueisiin. Vain kaksi kuuluu oikeistoon: Marinin sijasta on Poincaré näet ottanut uuteen hallitukseensa Union républicaine'ista kauppaministeri Bonnefous'n sekä Union républicaine'ia lähellä olevasta puolueesta Action démocratique et sociale koloniaministeri Maginot'n, joka useissa aikaisemmissa ministeriöissä on toiminut sotaministerinä.

Huolimatta uuden hallituksen sangen kirjavasta kokoonpanosta on kuitenkin myönnettävä, että Poincarén uusi hallitus, jonka 15 jäsenestä kokonaista 9 lukeutuu selviin vasemmistopuolueisiin, tavallaan on kokoonpantu voimakkaammista miehistä ja paremmista nimistä kuin edellinen ja että se senkautta myöskin on saanut homogeenisemman leiman. Joskin tuntuu miltei paradoksaaliselta väittää, että näin muodostettu hallitus on tavallaan enemmän oikealla kuin aikaisempi, niin on tämä arvostelu kuitenkin varsin oikeaanosuva. Ja ajanpitkään olisi kait kuitenkin yh-

teistyö Poincarén ja Herriot'n välillä käynyt vaikeaksi. Ylläsanotusta todistuksena mainittiin jo kahden oikeistomiehen kuuluminen hallitukseen aikaisemman yhden asemesta, mutta muutkin seikat viittaavat siihen. Ennenkaikkea se, että Tardieu (républicains de gauche), tuleva vahva mies, joka edustaa nuorempaa polvea ja yhdessä Loucheurin kanssa omaa laajempia näköaloja, kuin yleensä on laita Poincarén ikäisissä miehissä, on siirtynyt tähänastisesta yleisten töiden ministeriöstä sisäministeriöön. Tämä siirto on sitä huomattavampi, koska hänen edeltäjänsä Sarraut oli yksi edellisen hallituksen neljästä radikaalisesta jäsenestä. Ottaen huomioon että Tardieu on mielipiteiltään vahvasti antimoskovalainen ja kannustaa Poincaréta jatkamaan nykyistä moskovakielteistä politiikkaa, voinee pitää varmana, että Tardieu sisäministerinä tulee ankarasti kohtelemaan kommunisteja. Jo nyt puhutaan kommunistipuolueen tulevasta hajoituksesta.

Uuden hallituksen vahvuutta todistaa myös se, että Poincaré on luopunut finanssisalkusta ja antanut sen Chéron'ille, joka edellisessä hallituksessa tuli kuolleen Bokanowskin jälkeläiseksi kauppaministeriöön. Tämän kautta on Poincaré pyrkinyt kahteen päämäärään: ensiksikin siihen, että nyt alkavassa

budgettikeskustelussa Chéron joutuu kamarissa välittömään edesvastuuseen, eikä hän itse, joten monet turhat hankaukset pääministerin ja kamarin sekä sen finanssivaliokunnan välillä estyvät; toiseksi Poincaré siten saa paljoa vapaammat kädet omistautuakseen enemmän kuin tähän asti nyt alkaviin suuriin reparationeuvotteluihin. Olisi väärin luulla, että Poincaré tällä tavalla on tahtonut astua jotenkin Briandin varpaille. Briand on itse suostunut siihen, että Poincaré henkilökohtaisemmin ottaa osaa reparationeuvotteluihin, joten Briandille jää enemmän aikaa ja tilaisuutta lukuisten muiden aktuaalisten kansainvälisten kysymysten hoitamiseen, ja häneltä siten välttyy moni turha hankaus Wilhelmstrassen kanssa. Mahdollisesti myöskin Poincaré täten pyrkii estämään sen eräänlaisen hajaannuksen pääsemistä vaikuttamaan reparationeuvotteluihin, joka on ollut havaittavissa Quai d'Orsaylla viime kuukausien tunnettujen tapahtumien yhteydessä, mitkä tapahtumat ovat olleet omiaan jossain määrin heikentämään Berthelot'n asemaa. Täytyy todeta näin ollen, että Poincaré uutta hallitusta muodostaessaan on ottanut huomioon he tärkeät ulkopoliittiset tehtävät, jotka häntä lähikuukausina odottavat, eikä liene aivan väärin otaksua, että Poincaré tulevien reparatio- y.m. suurneuvottelujen kaut-

ta haluaa kruunata elämänsä työn.

Kiinnitän huomiota siihen, että uudessa hallituksessa sekä sotaministeri että laivastoministeri jäävät ennalleen. Ennalleen jää myöskin Loucheur.

Ei voi kieltää, että Poincarén uusi hallitus edustaa vanhempaa sukupolvea: vanhin on Leygues (71 v.), sitten tulevat Poincaré (68), Barthou ja Briand (66), Painlevé (65), Chéron ja Bonnefous (kumpikin 61). Toisin sanoen noin puolet hallituksen jäsenistä ovat saavuttaneet 60-vuotisen ikärajan. Tämän ilmiön, että vanhemmat sukupolvet sitkeästi pysyvät johdossa, havaitsee muuallakin nykyhetken Ranskan julkisessa elämässä. Ero Saksan ja Ranskan välillä on tässä suhteessa suuri, Saksassa kun onneton sota ja vallankumous ovat siirtäneet syrjään useimmat niistä henkilöistä, jotka olivat julkisessa elämässä määräävinä ennen sotaa, kun sitävastoin täällä vanhempi sukupolvi, joka sodan johti, on voiton kautta ikäänkuin saanut tunnustuksen ja oikeuden vielä elää ja johtaa. Toinen kysymys on, missä määrin Ranskan sisäiselle kehitykselle tämä asiaintila on onnellinen.

Kun Poincarén uusi hallitus toissapäivänä esittäytyi kamarille, luki Poincaré lyhyen hallituksen julistuksen, joka oikeastaan ei sisältänyt mitään uutta, ainoastaan repetoi hänen aikaisemman kantansa.

Suurella jännityksellä odotettiin äänestystä luottamuslauseesta. Luottamuslauseen puolesta äänestivät 330 edustajaa kamarin 612:sta. Radikaalien pidättäytyessä äänestämästä, annettiin häntä vastaan 129 ääntä. x) Voinee katsoa, että 330-340 onkin se selkänoja, mikä Poincarén uudella hallituksella eduskunnassa toistaiseksi on. On hyvin vähän luultavaa, että oppositio toistaiseksi kykenee kokoomaan ehemmän kuin 250 ääntä, mikä ei riitä hallituksen kaatamiseen.

Mainitsemista ansaitsee vielä, että huolimatta radikaalisen puolueenjohdon nimenomaisesta käskystä pidättyä äänestyksestä hallituksen puolesta äänesti 8 radikaalia puolueen oikealta siiveltä ja että hallitusta vastaan äänesti 7 radikaalia sen vasemmalta siiveltä. Samoin on mainittava, että Senaatissa, missä kuten tunnettua puolueryhmitys huomattavassakin määrin eroaa kamarin puolueryhmityksestä, runsaasti 2/3 radikaaleistakin on asettunut Poincarén puolelle jyr-

---

x) Luottamuslauseen puolesta äänestivät: Union républicaine (Marinin ryhmä), katooliset Démocrates populaires, Action démocratique et sociale (Maginot'n ryhmä), Républicains de gauche (Leygues, Tardieu, Sibille), Indépendants de gauche, Gauche unioniste sociale (Franklin-Bouillon), Gauche radicale (Loucheurin ryhmä), sekä osa Républicains socialistes (Briand-Painlévé-ryhmä).

kästi vaatien hänen paluutaan hallituksen johtoon ja antaen hänelle tukensa. Tämä Senaatin, iältään vanhempien(!), radikaalien asenne kuvastuu parhaiten siitä, että Caillaux'ta ei valittu uudelleen Senaatin finanssivaliokunnan jäseneksi huolimatta Caillaux'n maineesta maan ehkä etevimpänä raha-asiaintuntijana, mikä käsitetään Senaatin radikaalisen puolue-enemmistön selväksi luopumiseksi hänestä.

Tästä huolimatta ei liene syytä liiaksi luottaa siihen, että lähitulevaisuudessa radikaalien hajaannus veisi näkyviin tuloksiin. Päinvastoin huomaamme selvästi, että kamarin radikaalien kesken on tapahtunut eräänlainen konsentratio ja että radikaalit jo ovat alkaneet tehdä uutteraa työtä muiden vasemmistopuolueiden kesken suuren vasemmistoyhtymän aikaansaamiseksi Poincaréta vastaan. Ensimmäisenä näkyvänä tuloksena tästä ryhmityksestä on mainittava, että Paul-Boncour, Ranskan tunnettu ja kuuluisa edustaja Kansainliitossa, eilen on ilmoittanut Briandille luopuvansa Ranskan Kansainliitto-valtuuskunnan jäsenyydestä, ja hänen esimerkkiään on seurannut Jouhaux. Tämä Europan politiikan kannalta valitettava seikka selitetään täällä niin, että Boncour ei katso voivansa jäädä niin tärkeälle paikalle, kun häneltä

uudessa hallituksessa puuttuu sekä sosialistien että radikaalien kannatus. Tämäkin seikka viittaa siihen, että vasemmalla valmistellaan uutta ryhmitystä, eikä mielestäni olekaan syytä olla liian optimistinen uuden hallituksen ikään nähden; ei pidä myös antaa (sille kronoloogisista syistä annetun) nimen "aselepohallitus" - se kun perustettiin marraskuun 11 päivänä ja sai viime voitelunsa aselevon kymmenvuotispäivän paraadin aikana - johtaa tässä suhteessa harhaan. Ranskan parlamenttaarisen elämän tunnettu häälyväisyys voi äkkiä kääntää niiden puolensadan vasemmistoedustajan mielen, joiden ääni on tarpeellinen tilanteen muuttamiseksi Poincaréta vastaan.

Kiintoisena sivuseikkana mainitsen, että Hennessy, jonka paikka Bernissä nyt tulee täytettäväksi ja joka kuuluu puolueensa radikaaliseen siipeen, taloudellisesti on sangen määräävä henkilö Quotidien- ja L'Oeuvre-lehdissä ja että arvellaan Poincarén halunnean tämän miehen hallitukseensa, jotta hän voisi sitä tietä vaikuttaa vasemmistolehtiin. Puhutaan myös että Herriot ryhtyisi Quotidien-lehden päätoimittajaksi.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 68.

Pariisi.

25/11 1928.

5000—11—27. 3573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIIIe)

Parisissa marraskuun 27 p:nä 1928.

N° 207

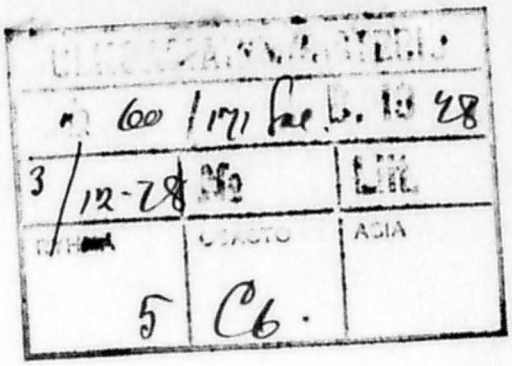

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille ~~raportti~~ N° 48, joka sisältää:

Eräitä keskusteluja koskien Liettuan-kysymystä ja Venäjän-kysymystä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 60/171 Sal. D. 1928
3/12.28 № LIII.
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C6

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 48.

Parisissa marraskuun 25 p:nä 1928.

Eräitä keskusteluja koskien Liettuan-kysymystä ja Venäjän-kysymystä.

Minulla on ollut viime päivinä joukko keskusteluja otsakeasioista, joista seuraavassa teen selkoa. Teen tämän parhaiten niin, että käsittelen kutakin keskustelua erikseen.

Noin viikko sitten kävin Quai' d'Orsayn directeur politiquen, ministeri Corbinin luona keskustelemassa eräistä toisista asioista. Tämän yhteydessä otin myös puheeksi Liettuan-kysymyksen, jolloin Corbin ilmeisesti vielä halusi pidättäytyä lausumasta mitään yksityiskohtaista, vedoten siihen, että Quai d'Orsay sen lisäksi, mitä lehdissä on ollut Königsbergin neuvottelujen haaksirikosta, ei muka vielä ole saanut asianomaisilta lähettiläiltään detaljoituja raportteja. Kuitenkaan hän ei katsonut tilanteen juuri

tällä hetkellä antavan aihetta huolestumiseen, mutta hänen motiveerauksensa minusta sinänsä riittää todistamaan päinvastaista. Hän näet luotti siihen, että "alkaneen sadekauden kuluessa" ei ole pelättävissä mitään yllätyksiä, lisäten kuvaavasti kyllä, että "mitä ennen kesää tapahtuu, on sensijaan vaikea etukäteen sanoa".

Corbinin kanssa puhuimme myös Venäjän-kysymyksestä, jossa suhteessa hän asettui samalle kannalle kuin millä useissa keskusteluissamme ministeri La Boulaye on ollut ja on, nim. sille, että Venäjän puolelta ei nykyään ole syytä pelätä mitään sotaisia yllätyksiä, olkoonpa että he edelleen varustautuvat sotilaallisestikin, ja olkoonpa että he ovat alkaneet voimakkaan kampanjan tähän saakka suurin piirtein heiltä rauhaan jääneellä alalla, nim. siirtomaiden alkuasujamistojen kiihoittamiseksi europpalaisia metropoolejaan vastaan. Tätä jälkimmäistä seikkaa olen viime aikoina useasti muutenkin kuullut painostettavan.

Tämän yhteydessä haluan myös mainita, että kuten kohta sähkötin, Corbin arveli Rumanian ja Unkarin välisten neuvottelujen venyvän siksi pitkälle, että Kansainliiton Neuvosto ei tule optanttikysymystä tulevassa kokouksessaan käsittelemään. Tälle käsityskannallehan on myöhemmin tullut vahvistus sikäli, et-

tä, kuten samoin olen sähköttänyt, yllämainitut neuvottelut alkavat vasta joulukuun 15 p:nä (Abbaziassa), jolloin luonnollisesti Kansainliiton Neuvostolla ei tule olemaan syytä ottaa kysymystä tällä kertaa päiväjärjestykseen. Tämän vahvisti minulle pari päivää sitten myöskin ministeri Massigli.

Latvian itsenäisyyspäivänä tapasin Latvian lähetystössä Journal des Débats'n tunnetun ulkopoliittisen toimittajan Gauvainin. Hänen kanssaan oli minulla pitempi keskustelu Liettuan-kysymyksen uusimmasta vaiheesta. Gauvain puolestaan sanoi ei olevansa tällä hetkellä erikoisemmassa määrin huolestunut Liettuan-kysymyksen vuoksi, koska hän ehdottomasti katsoo, että Venäjä ei ole halukas eikä kykenevä käymään sotaa, eikä siis liioin halukas yllyttämään liettualaisia tekoihin, jotka voisivat sekoittaa Venäjänkin sotilaalliseen vyyhteen, ja koska toki saksalaiset kaikin mokomin tällä hetkellä välttävät kaikkea, mikä voisi johtaa kansainvälisiin selkkauksiin. Positiivisesti katsoi Gauvain, että mahdollisesti jotakin voitaisiin hiljakselleen ja vähitellen aikaansaada, jos otettaisiin varteen se vähä, mikä Königsbergin neuvotteluissa todella saavutettiin, ja, kokonaan välttäen kysymystä puolalais-liettualaisesta rajasta ja kysymystä Vilnan omistusoikeudesta, koetettaisiin pysyttää neuvottelut puhtaasti teknillisillä aloilla, sik-

si varovaisesti että kumpainenkaan riitapuoli ei voisi kieltäytyä ajanpitkään ottamasta osaa näin suunniteltuihin neuvotteluihin. Gauvain arveli, että täten voitaisiin vähitellen neuvoskokouksesta neuvoskokoukseen, etapista etappiin päästä eteenpäin, kunnes joskus maaperä olisi kypsä laajemmillekin neuvotteluille. Mutta minkäännäköisiä toiveita luonnollisesti ei hänenkään mielestään ole tällä hetkellä olemassa varsinaisten pohjakysymysten ratkaisemiseksi neuvottelujen kautta à l'amiable. On siis tehtävä kaikki näiden peruskysymysten painamiseksi toistaiseksi taustaan ja puhtaasti teknillisten ja vähemmän arkojen kysymysten johdattamiseksi edes jonkinnäköiseen ratkaisuun.

Gauvain toivoi edelleen, että joku nuorempi neutraalinen (näin sattuivat hänen sanansa) Neuvoston jäsen koettaisi tehdä voitavansa Voldemarasin taivuttamiseksi ymmärtämään tällaisen ratkaisun olevan ainoan mahdollisen ja hänen omaltakin kannaltaan ainoan järkevän ja onnistumismahdollisen. Katsoen siihen että Gauvain yhä uudelleen ja uudelleen selitti ylläolevaa kantaansa, en voinut olla kokonaan saamatta sitä käsitystä, että hän täten tahtoi kauttani adressoitua Ulkoasiainministeri Procopéhen, ilmeisesti toivoen hänen voivan objektiivisena naapurina vaikuttaa tähän suuntaan Voldemarasiin. Lisään heti, että tämä

ainoastaan oli vaikutelmani ja että sanoihin tätä mahdollista adressia ei puettu.

Ei voi olla myöntämättä, että Gauvainin kanta sisältää hyvän joukon optimismia. Mutta kaikki muutkin viimeaikaiset keskusteluni, kuten kohta tulen osoittamaan, ovat aina johtaneet enemmän taikka vähemmän samanlaiseen tulokseen, siihen näet, että ainoa ratkaisumahdollisuus tällä hetkellä on kysymyksen saattaminen teknilliselle pohjalle välttäen kaikkea, josta etukäteen voidaan tietää, että toinen taikka toinen riitapuoli tulee asettumaan siihen nähden takajaloilleen.

Pari päivää myöhemmin (21/11) kävi luonani Matinin tunnettu kirjeenvaihtaja Sauerwein. Hänen käyntinsä koski toisia seikkoja, joista Herra Ulkoasiainministerille olen tiedoittanut, nim. kysymystä Kansainliiton tulevan neuvoskokouksen kokoontumispaikasta. Tämän yhteydessä kuitenkin kyselin Sauerweinilta, mitä hän ajattelee Liettuan-kysymyksen tämänhetkisestä vaiheesta. Hän vastasi tähän ensinnäkin, että hänen käsityksensä mukaan olisi kaikki tehtävä, jotta Wilhelmstrasse havaitsisi nykyisen taktiikkansa häiritsevän kysymyksen ratkaisua, koska Liettua tämän taktiikan kannustamana tuntee omaavansa Berlinissä selkärangan ja tuen. Hän oli äskettäin Wiesbadenissa sanonut tämän suoraan Stresemannille, jolloin Stre-

semann oli torjunut tämän käsityksen Saksan suhtautumisesta Liettuan ja Puolan väliseen ristiriitaan. Sauerwein oli tällöin erikoisesti Stresemannille huomauttanut, että Saksan Kaunasissa oleva lähettiläs, huolimatta saksalaisten viranomaisten vakuutteluista, esiintyy tavalla, joka on omiaan tukemaan Voldemarasia. Sauerwein itse lisäsi omasta puolestaan pitävänsä Saksan sikäläistä lähettilästä syvempää diplomaattista ymmärtämystä vailla olevana virkamiehenä.

Toiseksi katsoi Sauerwein, että Kansainliiton Neuvoston ainoaksi tehtäväksi tällä hetkellä, Königsbergin neuvottelujen rauettua, jää määrätä kansainvälinen teknillinen eksperttilautakunta tutkimaan kysymystä ja suosittelemaan Kansainliitolle jotain ratkaisua. Mutta hän myönsi avoimesti, että kovin suuria toiveita tällaisen ratkaisun hyväksymisestä riitapuolten kesken ei ole olemassa, ja myönsi samoin, että on vaikeata nähdä mitään tyydyttävää ratkaisua. Tällä samalla kannalla oli myös ministeri Massigli, kun samana päivänä keskustelin hänen kanssaan. Hän toivoi Neuvoston puolelta määrättävien eksperttien voivan esittää jonkinlaisen sellaisen teknillisen minimiohjelman, että molemmat riitapuolueet siitä voisivat sopia. Mutta minkäännäköistä optimismia ei liioin Massigli näyttänyt omaavan.

Palatakseni vielä Sauerweiniin, mainitsen, että keskustelimme jonkun aikaa myös optanttikysymyksestä. Sauerwein luuli tietävänsä unkarilaisten laskevan siihen, että uusi pääministeri Maniu on enemmän valmis kompromissiin kuin edeltäjänsä. Hän luuli unkarilaisten rakentavan tämän toiveensa siihen, että Maniu itse on transsylvaanialainen, että hän puhuu unkarin kieltä ja että hän aikoinaan on istunut Budapestin parlamentissa. Lienee syytä todeta tämän yhteydessä, että optanttikysymystä yleensä täällä nykyään katsotaan rauhallisemmin kuin ennen, mihin eräissä raporteissani olen viitannut, ja jonka käsityksen oikeuttaa ainakin jossain määrin Ranskan ilmeinen halu aikaansaada Unkarin ja Rumanian välillä jonkinlainen sovinto ja siten vapauttaa Kansainliiton prestige ainakin yhdestä sitä haittaavasta riitakysymyksestä.

Samana päivänä, jolloin ylläreferoimani keskustelut Sauerweinin ja Massiglin kanssa tapahtuivat, keskustelin myöskin laajanpuoleisesti Liettuan täkäläisen lähettilään kanssa, joka luonani lounaili. Asetin Klimasille kysymyksen, mitä hän arvelee Liettuan suhtautumisesta ehdotukseen eksperttikomitean asettamisesta ylläesittämääni suuntaan. Hän vastasi siihen, että Liettuan hallituksella ei tule olemaan mitään

sellaista järjestelyä vastaan, se ei tule vastustamaan millään tavalla yritystä koettaa päästä teknillisissä seikoissa molempia riitapuolia tyydyttävään ratkaisuun, mikäli, kuten hän sanoi, Puola ei kieltäydy tällaista suuntaa kannattamasta. Hän epäili kuitenkin Puolan tähän suostuvan, koska se ei ollut suostunut Königsbergissä Liettuan ehdotukseen Niemenin uittokysymyksen järjestämiseksi. "Mutta, lisäsi Klimas, emme koskaan tule suostumaan neuvotteluihin, jotka koskevat suoranaista rautatieyhteyttä Liettuan ja Puolan välillä. Jos sellaiseen suostumme, tämä heti suurvaltain ulkoministeriöissä selitetään peräänantamiseksi itse asiaankin nähden. Tästä pidämme niin jyrkästi kiinni, että mieluummin eroamme Kansainliitosta ja otamme edesvastuullemme kaikki siitä johtuvat seuraukset. Emme edes luovu tästä kannastamme, vaikkapa se veisi sotaan meitä vastaan tai siihen, että meidän territoorimme vallataan. Mieluummin kuolemme kuin annamme peräänx)!"

---

x) Merkillistä kyllä tämä on ristiriidassa sen liettualaisten Königsbergissä tekemän ehdotuksen kanssa, josta Ulkoasiainministeriön Tiedoituksissa N° 169 siv. 2 tehdään selkoa ja jonka mukaan Liettua suostuisi allekirjoittamaan yhdysliikennesopimuksen, jos Puola suostuisi järjestämään Vilnan-alueella kansainvälisen kontrollin alaisen hallinnon.

Ylläolevat selostelut, joihin voisi lisätä vielä useita keskusteluja vähemmän huomattujen henkilöiden kanssa, osoittavat liiankin kaunopuheisesti, millaiseen umpikujaan täällä katsotaan Liettuan-kysymyksen nyt ajautuneen. Yleisenä vaikutelmanani on, että kukaan ei tiedä mitään ja että puolalais-liettualaisen kysymyksen tulevaisuus on kaikille asioista perilläkin oleville täydellinen kysymysmerkki. Koetan vielä ennen neuvoskokousta pysytellä täkäläisten mielialojen tasalla ja niistä kotia kertoa.

Äskenmainitsemassani Latvian lähetystön juhlassa tapasin myös tunnetun kenraali Le Rondin, joka veti minut syrjään minulle sanoakseen, että minun ei millään tavalla pidä uskoa kaikkiin niihin huhuihin, joita on liikkeellä varsinkin saksalaisessa ja venäläisessä lehdistössä hänen matkastaan Itä-Europpaan. (Sivumennen mainitsen, ettemme täällä liioin ole voineet todeta mitään sellaisia laajoja sotilaallisia sopimuksia tämän matkan seurauksina tehdyn Ranskan, Pragin, Varsovan ja Bukarestin välillä - puhutaanpa tässä suhteessa Budapestistakin! - , jollaisia Moskovan lehdistö viime aikoina on levitellyt.) Mutta kenraali Le Rond myönsi kuitenkin,

ja sen sanoi minulle pari päivää aikaisemmin myöskin hänen rouvansa, että Rumaniassa olot voisivat olla paremmat ja että venäläisten propagandaorganisatio Bessarabiassa, sen pahempi, toimii moitteettomasti. Minun käsitykseni en edelleen se, että Le Rond'in matka - hänhän on nykyään ammatiltaan matkusteleva yhdysupseeri - on tarkoittanut Itä-Europan Venäjän-rajan sotilaallista tutkimista Ranskan yleisesikunnan laskuun sekä ensi kädessä Rumanian sotilaallisten olojen kontrollointia ja että se on ollut vain rengas niissä toimenpiteissä, joihin Ranska on katsonut olevan syytä ryhtyä Rumanian sisäisen tilanteen huononemisen ja siitä mahdollisena seurauksena olevan rumanialais-venäläisen konfliktin välttämiseksi. Mahdollista tosin on, että Le Rond matkallaan on tehnyt "politiikkaa" omastakin päästään.

Edelleen sanoi Le Rond aivan jyrkkänä mielipiteenään, että hänen käsityksensä mukaan Venäjän tällä hetkellä ja nykyoloissa on tuiki mahdoton ajatella sodankäyntiä ja että siltä kannalta katsoen ei ole syytä huolestumiseen. Nämät sanat hän sanoi myös Viron lähettiläälle, joka myöhemmin yhtyi keskusteluumme. Mielestäni ei ole mitään syytä otaksua, että Le Rond olisi puhunut tässä suhteessa toista kuin mitä hän tarkoittaa ja kuin mitä täkäläisissä

sotilaspiireissä yleensä arvellaan.

Mainitsemista ansaitsee vielä se, että Le Rond, jonka matka myös on asetettu yhteyteen Ukrainan-kysymyksen kanssa, sanoi pitävänsä, että varsinaista Ukrainan-kysymystä ei lainkaan ole olemassa. En ole täkäläisessä lehdistössä tai muutenkaan voinut havaita Ukrainan separatistiliikkeen nauttivan täällä erikoista kannatusta, mikä käsityskanta mielestäni on loogillinenkin, koskapa Ranska luonnollisesti toivoo aikaisemmin taikka myöhemmin Venäjän uudelleen syntyvän mahdollisimman eheänä Saksan vastapainoksi.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 49.

Pariisi.

5/12 1928.

5000—11—27. 7573

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

Parisissa joulukuun 5 p:nä 1928.

N° 2069

ULKOASIAINMINISTERIO
61/171 pae. B. 1928
10/12-28 | Ne | LIL
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 49, joka sisältää:

Désarmement.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

raportti N° 49.

Parisissa joulukuun 5 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N° 61/171 Sae. D. 1928
10/12.28 N° LIN.
RYHMÄ 5 OSASTO C6 ASIA

Désarmement.

Kunnioittaen täten liitteenä lähetän sotilasasiamiehen, everstiluutnantti Martolan laatiman promemorian keskustelustaan toissapäivänä Quai d'Orsayn Kansainliitto-osaston sotilaseksperttien kanssa otsikkoasiasta.

Samasta asiasta kävin tänään Hollannin täkäläisen lähettilään Loudonin puheilla, joka kuten tunnettua on Kansainliiton valmistavan aseistariisumiskomissionin puheenjohtaja. Asetin kysymyksen hänelle siinä muodossa, voisiko hän jotain lähemmin kertoa mainitun komissionin tulevan istunnon ajankohdasta. Loudon vastasi tähän seuraavasti.

Kuten tunnettua ilmoitti Loudon jo viime Yleiskokouksen kuluessa III komissionissa, ettei hän katso

voivansa ryhtyä Commission préparatoire'in kokoonkutsumiseen, ennenkuin suurvallat keskenään ovat sopineet laivastoriisuutumisen pohjaksi asetettavista periaatteista. Loudon sanoi nyt edelleen olevansa tällä kannalla siitä syystä, että hän edelleen katsoo aikaisemmin kokoonkutsuttavan kokouksen kaikissa tapauksissa ajautuvan karille, mistä koituisi Kansainliiton ainoastaan arvovallan vähenemistä sekä uusi aihe moskovalaisille jatkaa Kansainliiton-vastaista propagandaansa. Tämän katsantokannan lienevät suurvallat nyttemmin pääasiassa myöntäneet oikeaksi. On myöskin suostuttu siihen, että Kansainliiton Assembléen Loudonin presidoimalle komissionille antama kehoitus kutsua komissioni kokoon tämän vuoden lopulla tai ensi vuoden alussa, voidaan tulkita ulotettavaksi kesäkuun loppuun saakka. "Minulla on siis hengähdysaikaa heinäkuun 1 päivään, ja jos minut pakoitetaan kutsumaan komissioni kokoon, ennenkuin asettamani ehdot ovat täytetyt, tapahtuu se ilman minun edesvastuutani."

Kiintoisinta oli ehkä kuitenkin kuulla Loudonin selittävän, että kysymyksen pääydin on nyt siinä, sopivatko Englanti ja Yhdysvallat keskenään. Ja tähän nähden Loudon ei ollut vallan pessimistinen. Hän oli äskettäin käynyt Brysselissäkin puhuttelemassa Amerikan sikäläistä ambassadööriä Gibsonia ja oli hän tämänkin

suusta saanut sen käsityksen, että neuvottelumahdollisuuksia on olemassa. Kun koetin udella, ovatko todellakin amerikkalaiset muuttaneet mielipidettään siihen suuntaan, mistä puhuu eversti Martolan ohellinen promemoria, vältti Loudon vastata siihen suoraan, mutta sanoi pitävänsä mahdollisena, että amerikkalaiset, realisteja kun ovat, kyllä voivat muuttaa mielipiteensä päivästä toiseen. Sensijaan Loudon piti aivan mahdottomana, että mihinkään näkyvään tulokseen tässä suhteessa voitaisiin tulla, ennenkuin Hoover maaliskuun ensi päivinä on astunut virkaansa. Hän ei liioin pitänyt apriorisesti mahdottomana, että Hoover osoittaisi ymmärtämystä Europan asioihin tässä suhteessa, jos kohta hän lisäsi, että "Hoover tuntee Europan hyvin omalta näkökannaltaan".

Lyhyesti voin yhteenvetona keskustelusta sanoa saaneeni sen vaikutuksen, että 1) Loudon ei kutsu Commission préparatoire'ia kokoon ennenkuin aikaisintain maaliskuun lopulla tai huhtikuussa, silloinkin vain edellyttäen, että suurvallat ovat keskenään sopineet laivastoriisuutumisen periaatteista, sekä 2) että Loudon ei ole toivoton Yhdysvaltain ja Englannin välisten neuvottelujen positiivisesta tuloksesta, joita neuvotteluja kulissien takana jatkuvasti käydään.

Holma.

Liite raporttiin N° 49.

P. M.

Ranskalais-englantilainen laivastosopimus ja valtojen neuvottelut varustusten vähentämiskysymyksen edelleen ajamiseksi.

Yhteenveto keskustelusta Ranskan Ulkoasiainministeriön Kansainliitto-osaston sotilasexperttien ja Suomen Pariisin sotilasasiamiehen välillä 3.12.38.

Kuten tunnettua on ranskalais-englantilaista laivastosopimusta yleisesti pidetty rauenneena, koska Amerikka ja Italia eivät siihen yhtyneet. Englantilaiset ja ranskalaisethan kyllä sopivat, siinäkin tapauksessa että Amerikka, Italia ja Jaappani eivät yhtyisi sopimukseen, yhdessä koettavansa jatkaa neuvotteluja ja ponnistelujaan asian edelleen ajamiseksi. Ranskalaisten upseerien tietojen mukaan ei tämä kuitenkaan asiain näin ollen tarkoittaisi enää muuta kuin, että Englanti ja Ranska Valmistavan Komissionin kokoontuessa ilmoittaisivat, millä pohjalla he olivat ajatelleet sopimuksen voivan syntyä, mutta että Italia ja Amerikka eivät ole heidän mielipiteisiinsä

voineet yhtyä. Valmistavan komission muut jäsenet saisivat vetää tästä johtopäätökset.

Edellä esitetty on nähtävästi englantilais-ranskalaisen laivastosopimuksen "virallinen kohtalo" toistaiseksi. Keskustelusta ranskalaisten upseerien kanssa sain kuitenkin sen käsityksen, että virallisen seinän takana vielä edelleen neuvotellaan. Ranskan Ulkoasiainministeriön Kansainliitto-osaston sotilasherrat ovat m.m. olleet asiasta kirjeenvaihdossa Amerikan laivasto-expertien kanssa. Ranskalaiset lienevät saneutuneet vastustaa aivan erillsen ja sälyttäneet sen kokonaan Amerikan niskoille. Vastaukseksi on tullut, ihme kyllä, että Amerikka nyt olisi merivarustusten supistamisessa mieluimmin Ranskan tähän asti kannattaman kokonaistonniston kannalla.[x] Ranska lienee vastannut, että nyt on liian myöhäistä, Ranska on jo antanut kätensä Englannille, Amerikan on sovittava Englannin kera.

Mikä on saanut aikaan tämän käänteen Amerikan mielipiteissä, on vaikea ymmärtää. Yhtenä selityksenä on se seikka, että parin viikon, ehkä kuukauden kuluttua Amerikan Senaatti hyväksyy suunnitelman 15 suuren risteilijän rakentamisesta, josta maailman sanomalehdistö on pitänyt niin suuren hälinän. Näiden olemassaolon voisivat amerikkalaiset paremmin puolustaa, jos "kaikilla olisi vapaat kädet tonnistonsa käyttämisessä".

---

x) s.t.s. luonnollisesti ainoastaan niihin laivatyyppeihin nähden, jotka jäävät Washingtonin sopimuksen ulkopuolelle.

Amerikan kongressissakin on muodostunut ryhmä, joka vaatii varustusten vähentämisneuvottelujen alkamista Englannin kanssa. Tästä on osoituksena Hra Britten'in kirje Baldwin'ille. Kellog on kuitenkin katsonut, "että Britten on sekoittautumat asiaan, joka ei hänelle kuulu".

Kaikesta huolimatta ja varmaankin yleisen mielipiteen ilmausten painostamana lienee nyt /Amerikan hallituskin halukas neuvotteluihin Englannin kanssa.

Näyttää todennäköiseltä, että viralliset neuvottelut Englannin ja Amerikan välillä todellakin saataisiin alkamaan. Amerikka vain asettaisi ehdoksi, että amerikkalaisten risteilijöiden rakentaminen on otettava huomioon tosiasiana.

Englanti lienee puolestaan myös sangen halukas neuvotteluihin, sen hallitus kun tarvitsee vaalivaltteja. Englanti on m.m. ilmoittanut nyttemmin olevansa Londonin "viiden konferenssin" kannalla, jota suunnitelmaa se Genevessä syyskuussa niin jyrkästi vastusti.

Ranska on kuitenkin edelleen sillä kannalla, että asia nyt tässä vaiheessaan on Amerikan ja Englannin välinen.

Näyttää siis siltä, että Amerikka ja Englanti ensin tulevat sopimaan keskenään. Sen jälkeen käsketään ehkä "viiden konferenssi" Loudon'in johdolla kokoon ja vasta sitten kokoontuu Valmistava komissioni.

Ranskalaiset upseerit pitävät todennäköisenä, että Valmistava komissioni kokoontuu aikaisintaan maaliskuussa, ehkä vasta kesäkuussa.

Mitä tulevien neuvottelujen tuloksiin tulee, toivoivat ranskalaiset niiden olevan englantilais-ranskalaisen sopimuksen mukaisia. Amerikka ehkä saa pitää uudet risteilijänsä ilman, että Englanti saa vaatia yhtä paljon näitä suuria risteilijöitä, mutta vastapainoksi kai Englanti saa suuremman tonniston pieniä risteilijöitä varten.

Italian vastaanhangoittelemiselle eivät ranskalaiset upseerit tuntuneet pahoevan kovin suurta arvoa ja merkitystä.

M a r t o l a.

Everstiluuthantti ja Sotilasasiamies.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6.

ASIA:

Ministeri Holman raportti no 50.

Parisi.

22/12 1928.

5000-11-27. 2573-

LÉGATION DE FINLANDE
3, RUE CLÉMENT MAROT (VIII)

N° 2189

Parisissa joulukuun 22 p:nä 1928.

ULKOASIAINMINISTERI
№ 63/171 Sal. D. 1928
29/12-28 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C6 | ASIA

Herra Ministeri,

Täten kunnioittavimmin lähetän Teille raporttini N° 50, joka sisältää:

Belgian asioita.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, ottamaan vastaan erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Holma.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

H e l s i n k i.

Suomen Parisissa ja Brysselissä olevan Lähettilään

Raportti N° 50.

Parisissa joulukuun 16 p:nä 1928.

Belgian asioita.

Oleskelin osan syyskuuta Belgiassa voidakseni lähemmin tutustua tämän maan nykyisiin polttaviin kysymyksiin ja voidakseni kontrolloida niitä vaikutelmia, jotka minulla oli ensimmäiseltä oleskelulta siellä (kts. raporttini N° 21). Kuljin myös eri kulkuneuvoilla maan poikki ja halki saadakseni omakohtaisen käsityksen maan nykyisestä taloudellisesta tilanteesta.

Mielestäni on ensinnäkin todettava, että Belgian yleinen hyvinvointi, kauppataseen tuontivoittoisuudesta huolimatta, nyt loppuunkuluvan vuoden aikana on ollut säännöllisessä nousussa.[x] Tämän saattaa muu-

---

x) Puuttumatta yksityiskohtaisiin tilastoihin tyydyn viittaamaan Antwerpenin pääkonsulinviraston raportteihin.

kalainenkin vaikeuksitta huomata liikkuessaan maassa. Parhaimmah kuvan siitä antaa ehkä Antwerpenin satama, jonka vasta-avatut uudet laitteet suorastaan hämmästyttävät suuremmoisuudellaan.

Erikoisesti on tämän yhteydessä mainittava kuninkaan ja kuningattaren pitkä kesäinen matka Kongoon, josta eräs huomatussa asemassa oleva belgialainen politikko minulle sanoi, että se on vahvistanut samalla kertaa maassa vallitsevaa monarkista ideaa, kuninkaan persoonallista asemaa ja luottamusta siirtomaiden tulevaisuuteen.x)

Sanoisin, että noin vuosi sitten kaksi seikkaa erikoisesti hämmensi luottamusta tulevaisuuteen, toinen oli Ranskan-Saksan uhkaava lähentely, toinen vaikeus päästä kauppasopimukselliseen yhteisymmärrykseen Ranskan kanssa. Voinee liioittelematta sanoa, että molemmat nämä huolestumisenaiheet vuoden kulu-

---

x) Siirtomaakysymysten suurta merkitystä tämänhetkisessä Belgiassa todistaa myös perintöruhtinaan ja -ruhtinattaren par'aikainen matka Hollannin Intiaan, jonka matkan tarkoituksena on tutustua naapurimaan siirtomaapolitiikkaan. Tunnettuahan on, että perintäruhtinas on aikaisemminkin osoittautunut siirtomaakysymysten erikoisharrastajaksi.

essa ovat oleellisesti vähenneet. Ranskalais-saksalaisessa lähentelyssä on, kuten toisessa yhteydessä olen selvittänyt, tapahtunut ainakin virallisesti vauhdin hiljennys, jopa siinä määrin, että Belgiassa jo vallallaolut pelko ranskalais-saksalaisen yhteisymmärryksen äkillisistä yllätyksistä on hälvennyt. Viime tingassa ymmärsi myöskin Ranska sen, että sen Belgiaa kohtaan noudattama non possumus-kanta kauppasopimus- ja tullikysymyksissä oli viemäisillään näiden sisarmaiden suhteet vakavaan pulaan. Ranska antoi huomattavasti perään, kauppasopimus aikaansaatiin ja molempien maiden kaupalliset suhteet kulkevat senjälkeen rauhallisempaa ja poliittista yhteisymmärrystä enemmän vastaavaa väylää.

Aivan viime aikoina ovat eräät toisetkin suuret, yleistä mielipidettä vakavasti häirinneet ilmiöt saatu tasoitetuksi. Ensi kädessä on meidän silloin tarkastettava kamarin syysistunnossa lopullisesti ratkaistua sotilaskysymyksen uusjärjestelyä, josta tein selkoa yllämainitsemassani raportissa. Monien komiteatöiden ja lukuisten kompromissien tuloksena on lopulta aikaansaatu uusi sotilaslaki, josta seuraavassa pääkohdat esitettäkösn.

Armeijan vahvuus jää edelleen 44,000 mieheksi. Näistä 23,000 palvelee ainoastaan 8 kuukautta. Muut

21,000 - erikoisaselajeissa ja tulevat reserviupseerit - palvelevat 10, 12 tai 14 kuukautta. Pitempi palvelusaika kohtaa niitä, jotka haluavat palvella valtionlaitoksissa tai jotka ovat suorittaneet korkeampia tutkintoja ja joista muodostuu reserviupseerikunta. Edelliset näistä ovat siis tavallaan vapaaehtoisia. Pitempää palvelusaikaa ei voida sovittaa useampaan kuin yhteen poikaan kussakin perheessä.

Verrattuna v. 1913 lippujen alla olleeseen armeijaan osoittaa uusi järjestelmä seuraavat muutokset. V. 1913 palvelusaika oli 19 kuukautta ja armeijan vahvuus 33,000 miestä, toisin sanoen oli yhteinen palvelusaika 627,000 kuukautta. Tällä hetkellä, siis ennen uuden lain voimaanastumista, on palvelusaika 11 kuukautta 7 päivää, armeijan vahvuus 44,000 miestä, toisin sanoen on palvelusaika yhteensä 494,280 kuukautta. Uuden lain astuttua voimaan tulee keskimääräinen palvelusaika olemaan 10 kuukautta 3 päivää 44,000 miehelle, yhteensä siis 444,640 kuukautta. Palvelusaika on uuden lain astuttua voimaan siis lyhentyvä 182,360 kuukautta vuodesta 1913, 49,640 kuukautta nykyisestä tilanteesta.

Uusi laki ei edellytä pakollista ruumiillista valmistumista ennen varsinaista palvelusaikaa. Sosialistien puoltamassa asevelvollisuuslaissa oli ehdotettu

kuuden kuukauden palvelusaika ja pakollinen aikaisempi fyysillinen valmistus.

Mitä tulee paljon huomiota ja suuria riitpja herättäneeseen armeijan kielikysymykseen, voimme lyhyesti määritellä uuden lain tähän kohdistuvat kohdat seuraavasti.

Jokaisella sotilaalla on oikeus vaatia, että häntä opetetaan ja komennetaan hänen omalla kielellään. Tämä merkitsee sitä, että vastaisuudessa rykmentit tulevat olemaan joko valloonisia tai flaamilaisia. Kuitenkin on kullakin oikeus pyrkiä toiskieliseen joukko-osastoon, s.o. flaamilaisella alueella asuvalla valloonilla on oikeus pyrkiä valloniseen joukko-osastoon ja päinvastoin.

Aliupseereilta ei vaadita molempien kielten taitoa. Sensijaan upseereilta tällainen kyky vaaditaan.

Monet Belgian johtomiehet suhtautuvat huolestuneesti ylläolevaan lakiin. Mitä palvelusajan lyhentämiseen tulee, he huomauttavat siitä, miten v. 1913:kaan ei uskottu sodan mahdollisuuteen, ja pyrittiin vähentämään armeijan kustannusarviota. He pelkäävät samoin armeijan jakautumisen kaksiin erikielisiin joukko-osastoihin saattavan armeijan yhteishengen vaaranalaiseksi. Näihin kysymyksiin ainoastaan tulevaisuus voi antaa vastauksen.

Toinen sisäpoliittinen kysymys, joka tämän syksyn kuluessa mitä suurimmassa määrin on mieliä kiihoittanut ja itseasiassa vielä enemmän kuin sotilaskysymys panmut aaltoilemaan flaamilaisten ja valloonien kesken vallitsevat intohimot, on armahdusky-symys. Syyskuussa odottamatta flaamilaiset katoliset ja sosialistit/ kamarissa herättivät näet kauan jo vireillä olleen kysymyksen sodan aikana yhteistoiminnasta saksalaisen valtausrégimen kanssa tuomittujen flaamilaisten armahduksesta. Näitä tuomittuja on kahta lajia, osaksi vankilassa vielä viruvia, osaksi in contumaciam tuomittuja, jotka ajoissa olivat poistuneet Belgian alueelta ja sittemmin eläneet ulkomailla. Syyskuussa näytti jo siltä,,että tämän aran probleemin uudelleen esilleottaminen voisi kehittyä hallituspulaan, mutta tämä vältettiin siten, että ehdotus lykättiin valiokunnan käsiteltäväksi ja valmisteltavaksi. Koko syksyn on sitten tehty työtä formelin löytämiseksi, joka voisi tyydyttää kaikkia asianosaisia, s.o. sekä Antwerpenin pormestarin van Cauwelaert'in johtamia katolisia flaameja x) ja Huysmans'in johtamia flaamilaisia sosialisteja toiselta puolen että liberaaleja ja valloneja toiselta puolen. Marraskuussa esittikin hallitus eduskunnalle oikeusministeri Jansonin laati-

---

x) joiden tunnuslauseena on: "Kaikki Flanderin puolesta, Flanderi Kristuksen puolesta".

man taitavan välitysehdotuksen, joka, tosin välttäen sanaa armahdus, sisälsi täydellisen rangaistusvapautuksen kaikille vielä rangaistusta kärsiville, kuitenkin niin, että kansalaisoikeuksien palauttamista kaikille ei myönnettäisi. Tämän hallituksen esityksen hyväksyivät sittemmin eduskunta ja senaatti.

Todennäköisesti olisi armahduskysymys tähän hautautunut, jollei kohta senjälkeen olisi sattunut Antwerpenissä tapausta, joka oli omiaan entistä enemmän kiihoittamaan intohimoja. Joulukuun alussa näet tapahtui Antwerpenissa täytevaali eduskuntaan, joka vaali antoi seuraavan tuloksen: 191,000 äänestäjästä 83,000 antoi äänensä tunnetulle flaamilaisintoilijalle Borms'ille, jota on pidetty yllämainitsemastani germanofiilisesta flaamilaisryhmästä kiihkeimpänä, joka sodan aikana oli yhteistoiminnassa saksalaisten valtausjoukkojen kanssa ja joka senvuoksi lopulla vuotta 1918 tuomittiin kuolemaan in contumaciam valtiopetoksesta. Jos kohta tämä äänimäärä ei ole suhteellisesti suurempi kuin minkä flaamilaiset tähänastisissa vaaleissa ovat yleensä saavuttaneet, on se kuitenkin todistuksena siitä, että 44 % Antwerpenin valitsijoista antoi äänensä isänmaan petturuudesta tuomitulle. Vaaliteknillisesti kävi tämä mahdolliseksi siten, että liberaalien saadessa n. 44,500 ääntä useimmat katoliset jättivät tyhjät vaaliliput, jollaisia

kaiken kaikkiaan jätettiin 58,000. Tämä katolilaisten menetelmä oli luonnollisesti tarkoitettu mielenosoitukseksi armahduskysymyksen käsittelyn johdosta eduskunnassa. Jos kohta parlamentti on julistanut pätemättömäksi Bormsin vaalin ja jos kohta eduskunnan 180 jäsenestä ainoastaan viisi nykyään kuuluu varsinaisiin kiihkoflaamilaisiin, niin täytyy kuitenkin myöntää, että vaali itsessään oli huolestuttava ajanmerkki, joka ehkä paremmin kuin mikään muu todistaa flaamilaisten ja valloonien kesken vallitsevan eripuraisuuden voimaa. Borms lopulta oli vain symbooli.

Niiden kansainvälisten kysymysten joukossa, jotka tällä hetkellä kiinnittävät Belgian ulkopoliittisen johdon huomiota, on mainittava ensi kädessä kaksi: toinen on kysymys Belgian osanotosta tuleviin kansainvälisiin suurneuvotteluihin Reinin valtauksesta ja korvauskysymyksestä, toinen taasen kysymys Belgian ja Hollannin välisistä neuvotteluista koskien Antwerpenin ja Rein-joen välistä kulkuyhteyttä ja Schelden suun valtaoikeutta. Mitä edelliseen kysymykseen tulee, teen siitä selkoa toisessa yhteydessä. Tyydyn tässä mainitsemaan, että mikäli jo syyskuussa Belgiassa Ruotsin lähettiläältä kuulin, saksalaiset ovat

Belgialle luvanneet ottaa erikoisneuvottelujen alaiseksi kysymyksen niiden 6 miljaardin markan korvaamisesta, jotka Saksa Belgian valtausaikana siellä päästi liikkeelle. (Itseasiassa olen äskettäin jossain lukenut tälle tiedolle vahvistuksen, nim. erään saksalaisen virallisen kommunikeen, jossa ylläoleva myönnetään, kuitenkin sillä ehdolla että nämät neuvottelut tapahtuvat erillään, varsinaisten suurneuvottelujen ulkopuolella.)

Kysymys Antwerpenin ja Reinin välisestä kulkuyhteydestä ja Schelde-joen /suvereniteettioikeuksista suun on taasen tulossa aktuaaliksi ja ansaitsee siis puoleltamme huomiota.

Kuten tunnettua, on tälle kansainvälistä luonnetta omaavalle kysymykselle perustuksenlaskeva Belgian ja Hollannin välillä v. 1839 solmittu sopimus, joka lopullisesti avasi Antwerpenille vapaan merellepääsyn, minkä Westfalin rauha siltä oli riistänyt. Itseasiassahan tämä Westfalin rauhan määräyksen kautta Antwerpenin laivaliike pitkiksi ajoiksi turtui, ja vasta Napoleonin Antwerpenin uudelleennousua kohtaan osoittama suuri kiinto - jonka syvimpänä syynä luonnollisesti oli kilpailijan luominen Englannille - laski perustan sille kukoistukselle, josta Antwerpen myöhemmin on saattanut nauttia ja jonka oikeudelli-

seksi perustukseksi yllämainittua sopimusta vuodelta 1839 on katsottava.

Vuoden 1839 sopimus pysyttää Hollannille sen valtaoikeuden Schelden suuhun, mutta velvoittaa toiselta puolen Hollannin pitämään huolta siitä, että Antwerpenilla on luonnollisia kulkuyhteyksiä Rein- ja Maas-jokiin. Nämät velvollisuudet Hollanti on omantunnon mukaisesti tähän asti täyttänyt, mikä luonnollisesti ei takaa, että tulevaisuudessa aina tulee näin olemaan. Asianlaita on nyt niin, että jo vuodesta 1865 Itä-Schelden sisäosa on ollut laivaliikenteelle vain vaikeasti käytettävissä sen hiekoittumisen vuoksi. Kun tämän johdosta laivaliike Antwerpenista ja Länsi-Scheldestä mitä huomattavimmassa määrin Maasin ja Reinin suille ~~[illegible]~~ vaikeutui, kaivettiin Länsi- ja Itä-Schelden välille, Beveland'in poikki, n.k. Hansweert- Wemeldinge-kanava, joka sekin nykyään on miltei käyttökelvoton. Osaksi tämä seikka, osaksi se tosiasia, että Alankomaiden suvereniteetti Schelde-joen suuseutuihin aina on ollut Belgialle pahasti kiusaavana silmätikkuna, aiheuttivat sen, että Belgia maailmansodan jälkeen, voitokkaan sodan stimuloimana, vaati Hollannin ja Belgian vanhan sopimuksen tarkistusta. Tällaista tarkistusta tarkoittavat neuvottelut eivät kuitenkaan silloin johtaneet käytännölli-

siin tuloksiin. Ja kun sitten v. 1925 neuvottelut uudelleen alettiin Hollannin ja Belgian välillä, aikaansaatiin tosin sopimus, jonka sekä Hollannin että Belgian kamarit hyväksyivät v. 1927, mutta jonka Hollannin ylähuone hylkäsi ja joka sen kautta jäi voimaanastumatta. Kuten muistettaneen, kaatui tähän Hollannin monivuotinen ulkoministeri Karnebeek. Hollannin ensi kamarin hylkäävä arvostelu perustui osaksi siihen, että sopimuksessa kosketeltiin, joskin epämääräisin sanoin, Hollannin yllämainittua suvereniteettioikeutta, osaksi taas siihen, että pelättiin sopimuksessa ehdotetun kanavan - se kun lähti kohta Antwerpenin sataman luota ja päättyi Moerdijk-nimiseen paikkaan Maas-joen suulla - haittaavan Rotterdamin laivaliikennettä. Jälkimmäisen väitteen oikeutusta on yksinpä saksalaisissa lehdissä, jotka yleensä tässä asiassa ovat Hollannin puolella, epäilty, mutta tosiasia on, että ehdotettu kanava olisi ollut Belgialle edullinen, osaksi suoran kulkunsa vuoksi, osaksi senvuoksi, että Antwerpenista Maasille olisi siten päästy tietä, jota eivät pahimmatkaan myrskyt olisi voineet vaikeuttaa.

Voi pitää varmana, että Englanti mielellään näki tämän sopimuksen kaatuvan. Englannillehan nykyinen tila, joka pakottaa Hollannin rauhanaikana pitä-

mään Antwerpenin ja meren välisen yhteyden vapaana, mutta samoin pakottaa sen sodan sattuessa sulkemaan Schelden suun sotalaivoilta, on yksinomaan edullinen, koska siten vaarallinen kilpailija mannermaalla on tehty vaarattomaksi. Kuvaavana tälle seikalle mainittakoon, että kun Chamberlainin keväällä käydessä Hollannissa ja Belgiassa samanaikaisesti uusista neuvotteluista Hollannin ja Belgian välillä alettiin puhua, nämät molemmat tapahtumat asetettiin kausaaliseen yhteyteen.

Oli miten oli, on ymmärrettävissä, että belgialaiset yhä uudelleen ja uudelleen vaativat neuvottelujen jälleenalkamista ja että he hollantilaisilta vaativat vanhan sopimuksen täyttämistä soveltuvissa kohdin. Ei tule myöskään unohtaa, että Hollannin laivaliikkeelle tärkeä rata Roosendaal-Vlissingen on omiaan häiritsemään Antwerpenin luonnollisia intressejä.

Kun nyt uudelleen on ruvettu puhumaan neuvottelujen alkamisesta molempien maiden välillä, lähdettäneen automaattisesti siitä, että Hollannin suvereniteettioikeuksia ei lainkaan näissä neuvotteluissa tulla koskettelemaan. Tätä on pidettävä Hollannin diplomatialle tärkeänä saavutuksena, ja todistaa se, siinä tapauksessa että neuvottelut vievät tulokseen, että Hollannin ylähuone hyljätessään aikaisemman ehdotuksen

oli oikeammassa kuin parlamentti ja hallitus. Sanoin tahallani: jos neuvottelut vievät tulokseen. Tästä näet ei ole vielä mitään varmaa tietoa, semminkään kun neuvotteluihin vielä ei edes ole ryhdytty. Toistaiseksi on vain - esim. molempien maiden ulkoministerien välillä Genèvessä - keskusteltu alustavasti perusteista. Mutta jo nyt tiedetään niin paljon Hollannin suunnittelemasta uudesta ehdotuksesta, että uusi kanava tulisi kulkemaan melkoisesti länsempänä kuin v. 1927 hyljätyn sopimuksen ehdottama n.k. Moerdijk-kanava. Hollannille olisi tästä kanavasta se etu, että se vähemmän häiritsisi Dortrechtin ja Rotterdamin intressejä. Kanava lähtisi näet jotensakin kuten Moerdijk-kanavaehdotuskin Antwerpenin kohdalta, mutta kulkisi sitten nykyistä kanavaa Beveland-Pohjois-Brabant, halkaisisi Bevelandin jossain Bathin kohdalla, halkaisi Tholenin Itä-Scheldenin toisella puolen Eendrachtia pitkin ja kulkisi sitten Volkrak'in kautta Maasin suulle. Tämän linjan varjopuoli on siinä, että se osaksi kulkee sangen avoimia vesiä, joissa pahempien myrskyjen aikana kulku syvässäkulkeville ja vaikeasti manövreerattaville lotjille voi käydä vaaralliseksi. On näin ollen vielä epätietoista, mille kannalle Belgia on asettuva. Joka tapauksessa ansaitsee tämä uusi neuvottelupohja

kansainvälistäkin huomiota ja tulee ilmeisesti lähiaikoina kiinnostamaan sekä Hollannin että Belgian poliittista johtoa.

Mainitsemista ansaitsee vielä, että kruununprinssin ja -prinsessan par'aikainen matka Hollannin Intiaan todistanee, paitsi jo mainitsemaani kiintoa siirtomaakysymyksiin, myösakin Hollannin ja Belgian viranomaisten välien olevan kypsät uusille neuvotteluille.

Ensi toukokuussa tapahtuvat Belgiassa uudet eduskuntavaalit. Flaamilais-valloonisen vastakohdan viimeaikaisen lisääntymisenkin vuoksi näitä vaaleja odotetaan suurella jännityksellä.

Holma